KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY

Call No 894.8 Acc. No R2271

Author കേശവൻ സി

Title ജീവിതസമരം രണ്ടാമദ്ധ്യായം

1604

BOOK To READER

* Thank you for not tearing my pages.
* Grateful for not Writing Comments or putting unsightly markings.

CALLING URGENT ATTENTION

1. Tearing of pages causes permanent damage to the Book. Please think of the Reader who finds missing pages after reading that far. It is cruelty to the innocent.

2. Writing Comments and putting markings disfigure the Book. Please take care.

Secretary

25/6/19

ജീവിതസമരം

(Malayalam)

Jeevithasamaram—II

Autobiography

By C. KESAVAN

First Published January 1971

PRINTED AT INDIA PRESS, KOTTAYAM

Price Rs. 3.00

Rights Reserved

Publishers:

Sahitya Pravarthaka Co-operative
Society Ltd., Kottayam, Kerala State, India

Sales Department:

NATIONAL BOOK STALL

KOTTAYAM - TRIVANDRUM - ERNAKULAM - TRICHUR
PALGHAT - CANNANORE - QUILON - KOZHIKODE

ജീവിതസമരം

(രണ്ടാം ഭാഗം)

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY
12 OCT 1971
KOTTAYAM-1

സി. കേശവൻ

പ്രസാധകന്മാർ
സാഹിത്യപ്രവർത്തക സഹകരണസംഘം

നാഷനൽ ബുക്ക് സ്റ്റാൾ
കോട്ടയം

വില ക. 3.00

1758

S2486 B1583 86/70–71 1–2000 JK 112

ജീവിതസമരത്തിലെ സി. കേശവൻ

ശ്രീമാൻ സി. കേശവൻ എനിക്ക് ഒരു ജ്യേഷ്ഠ സഹോദരനെപ്പോലെയായിരുന്നു. രാഷ്ട്രീയത്തിൽ പ്രത്യേകിച്ചും. നടാടെ ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടതു് ചരിത്രപ്രസിദ്ധമായ കോഴഞ്ചേരിസമ്മേളനത്തിൽ വച്ചാണു്. അതിനു മുമ്പു്, അദ്ദേഹത്തെക്കുറിച്ചു ധാരാളം കേട്ടിട്ടേയുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. കോഴഞ്ചേരിയിൽ രാഷ്ട്രീയസമ്മേളനത്തോടനുബന്ധിച്ചു് ഒരു സാംസ്കാരികസമ്മേളനത്തിനും ഏർപ്പാടുചെയ്തിരുന്നു. അതിൽ അദ്ധ്യക്ഷതവഹിക്കാൻ ക്ഷണിക്കപ്പെട്ടിരുന്നതു് പരേതനായ ശ്രീ ഐ. സി. ചാക്കോയാണു്. ഒരു പ്രാസംഗികനായി ഞാനും അവിടെയെത്തിയിരുന്നു. ലക്ഷക്കണക്കിനാളുകൾ സന്നിഹിതരായിരുന്ന കോഴഞ്ചേരിയിലെ ആ രാഷ്ട്രീയമഹാമേളയിൽ വച്ചു് ശ്രീ സി. കേശവൻ ചെയ്ത പ്രസംഗം ഇന്നും എന്റെ കണ്ണുങ്ങളിൽ മാറ്റൊലിക്കൊള്ളുന്നുണ്ടു്. തിരുവിതാംകൂർരാഷ്ട്രീയത്തിൽ ഒരു കൊടുങ്കാറ്റായി ചാടിവീണ അദ്ദേഹത്തെ സർ സി. പി.യുടെ ഗവമ്മെന്റ് അറസ്റ്റ് ചെയ്തതു് ആ പ്രസംഗത്തിന്റെപേരിലാണു്. ആ സംഭവം, എന്തുകൊണ്ടാണെന്നറിഞ്ഞുകൂടാ, എന്നെ അദ്ദേഹത്തിലേക്കു കണക്കിലേറെ അടുപ്പിക്കുകയുണ്ടായി. അതിനുശേഷം പൊതുജീവിതത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഓരോ കാൽവയ്പും ഞാൻ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ജയിൽവാസം കഴിഞ്ഞു പുറത്തുവന്നതിൽ പിന്നെ പലതവണ എനിക്കദ്ദേഹത്തെ കാണാൻ സംഗതിയായിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ ഏറെക്കൊല്ലം കഴിഞ്ഞു് തിരുകൊച്ചി സംയോജനം നടന്നതിനു ശേഷമാണു് ഞങ്ങളുടെ സാമീപ്യസമ്പർക്കങ്ങളും ഏറിയേറി വന്നതു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണം

വരെ ആ സൗഹാർദ്ദം നിലനിൽക്കാൻ കഴിഞ്ഞതിൽ എനിക്കെന്തെന്നില്ലാത്ത ചാരിതാർത്ഥ്യമുണ്ട്.

തിരുവിതാംകൂർ സ്റ്റേറ്റ് കോൺഗ്രസ്സിന്റെ ത്രിമൂർത്തികളിൽ ഒരേ ഒരാൾക്കു മാത്രമേ ശരിയായ അർത്ഥത്തിൽ രാഷ്ട്രീയബോധം ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. അത്രു ശ്രീമാൻ സി. കേശവനാണു്. ഇങ്ങനെ പറയുമ്പോൾ മറ്റിരുവരുടേയും രാഷ്ട്രീയപ്രബുദ്ധതയെ വിലയിടിച്ചുകളഞ്ഞു എന്നർത്ഥമാക്കരുതു്. ഞാൻ വിവക്ഷിക്കുന്നതു് അവരുടെ രാഷ്ട്രീയബോധം ദിവാൻ രേണം അവസാനിപ്പിച്ചു് അധികാരം പിടിച്ചെടുക്കുന്നതിൽ കവിഞ്ഞു് ഒന്നുമായിരുന്നില്ലായെന്നാണു്. ശ്രീമാൻ സി. കേശവന്റെ രാഷ്ട്രീയബോധമാകട്ടെ, അവിടംകൊണ്ടു് അടങ്ങുന്ന ഒന്നായിരുന്നില്ല. പഴയ നീതികൂം ഒന്നടങ്കം പൊളിച്ചെഴുതി രാജ്യത്തെ ജനങ്ങൾക്കു മുഴുവൻ ഭദ്രതരമായ ജീവിതത്തിനുള്ള സൗകര്യങ്ങൾ കൈവരുത്തിക്കൊടുക്കുക എന്നതുവരെ അദ്ദേഹം വിഭാവനചെയ്തിരുന്നു. അത്രയും ദീർഘദൃഷ്ടിയോടുകൂടി രാഷ്ട്രീയരംഗത്തു പ്രസംഗിക്കുകയും പ്രവർത്തിക്കുകയും ചെയ്ത ആ മഹാശയൻ, തനിക്കു കടന്നുപോരേണ്ടിവന്ന കാലഘട്ടത്തിലെ അനുഭവങ്ങൾ ഏതാണ്ടൊരു ആത്മകഥയുടെ രൂപത്തിൽ രേഖപ്പെടുത്തിവച്ചതു് നമ്മെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഒരു മഹാഭാഗ്യമാണു്. ഇക്കാര്യത്തിലും അദ്ദേഹം അദ്വിതീയനായിരിക്കുന്നു. തിരുവിതാംകൂർ സ്റ്റേറ്റ് കോൺഗ്രസ്സ് നേതാക്കന്മാരിൽ മറ്റാരുംതന്നെ സ്വാനുഭവങ്ങളെക്കുറിച്ചെഴുതിവച്ചിട്ടുള്ളതായി ഞാൻ അറിഞ്ഞിട്ടില്ല.

'ജീവിതസമരം' ഒരാളുടെ ആത്മകഥയല്ല. വേണമെങ്കിൽ അങ്ങനെ ഒന്നായി എഴുതാമായിരുന്നു അതിന്റെ കർത്താവിനു്. പക്ഷേ, അതല്ലാ അദ്ദേഹം ചെയ്തതു്. ജനിച്ച ബുദ്ധിവച്ചകാലംതൊട്ടു് തിരുവിതാംകൂറിലെ പൊതുജീവിതത്തിൽ എന്തെന്തു സംഭവങ്ങൾ ഉണ്ടായോ അവയോരോന്നും തന്റെ കാഴ്ച

പ്പാടിലൂടെ വിലയിരുത്തി വിവരിക്കുകയാണു് ശ്രീ. സി. കേശവൻ 'ജീവിതസമര'ത്തിലൂടെ ചെയ്തുവച്ചതു്. ആ നിലയ്ക്കു് ഈ കൃതി ആധുനിക കേരള ചരിത്രത്തിലേക്കുള്ള വിലയേറിയ ഒരു സംഭാവനയായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ടു്.

ജീവിതസമരത്തിന്റെ 1–ം 2–ം ഭാഗങ്ങൾ തൽക്കർത്താവു് ജീവിച്ചിരുന്നപ്പോഴത്തന്നെ പ്രസിദ്ധീകൃതമായി. മൂന്നാംഭാഗത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധീകരണം ഇപ്പോഴേ നടക്കുന്നുള്ളൂ. അതിലത്ര വേദനിക്കാനില്ല. പക്ഷേ, ഖേദിക്കേണ്ട ഒരു കാര്യമുണ്ടു്. രാജ്യഭാരം കയ്യേറ്റതിനുശേഷവും, രാജ്യഭാരം കൈയൊഴിച്ചതിനുശേഷവും തനിക്കെന്തെല്ലാം അനുഭവങ്ങൾ ഉണ്ടായി എന്നുകൂടി രേഖപ്പെടുത്തിവയ്ക്കുവാൻ 'ജീവിതസമര'കർത്താവിനു കഴിയാതെപോയല്ലോ എന്നതാണതു്. എത്രതായാലും നമുക്കു കൈവന്ന മൂന്നു ഭാഗങ്ങളും മാത്രമായാൽത്തന്നെയും രാജവാഴ്ചയ്ക്കു മുമ്പും പിൻപുമായി തിരുവിതാംകൂറിൽ മാറിമാറി വന്ന രാഷ്ട്രീയകാലാവസ്ഥകളെക്കുറിച്ചു വ്യക്തമായ ഒരു ധാരണ വായനക്കാക്കുണ്ടാക്കിക്കൊടുക്കുവാൻ മതിയാകുമെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു. അതോടൊന്നിച്ചു് ആ നീണ്ട കാലഘട്ടത്തിൽ ശ്രീമാൻ സി. കേശവൻ ഒരു കൊടുങ്കാറ്റായി വളർന്നതു് എങ്ങനെയെന്നും വായനക്കാക്കു മനസ്സിലാക്കുവാൻ കഴിയും.

'ജീവിതസമരം' എഴുതിത്തീർത്തിട്ടുള്ളതു് ആത്മാത്ഥതയുടെ ഭാഷയിലാണു്. അനുഭവങ്ങളോരോന്നും അതാതിന്റെ പച്ചപ്പോടെ എഴുത്തുകാരന്റെ തൂലികയിൽനിന്നു വാർന്നുവീഴുകയാൽ ഭാഷയ്ക്കോ വിവരണത്തിനോ യാതൊരു കൃത്രിമതയും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. എന്നല്ലാ ഏതെങ്കിലും സംഭവം അതഹിക്കുന്നവിധത്തിൽ വിസ്തരിച്ചുപപാദിച്ചോ വ്യാഖ്യാനിച്ചോ വിലക്ഷണമാക്കിത്തീർക്കാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടുമില്ല. അതുകൊണ്ടു്, 'ജീവിതസമരം' മുഴുക്കുടുംബമായിട്ടു വായിച്ചുപോകുമ്പോൾ രാഷ്ട്രീയത്തിൽ പ്രത്യേകിച്ചു കലവറയൊ

ന്നമില്ലാത്ത ഏതു വ്യക്തിക്കും ഉപപ്പുളകം അനുഭവപ്പെടുന്നതാണു്.

ഈ പുസ്തകത്തിന്റെ നാമധേയം ഏറ്റവും അർത്ഥവത്തായിരിക്കുന്നു. അവകാശങ്ങളും നിഷേധിക്കപ്പെട്ടു് തിരുവിതാംകൂർസംസ്ഥാനത്തു് ഏറെക്കാലം കഴിഞ്ഞുകൂടിയ ഈഴവസമുദായവും അതോടൊന്നിച്ചു മറ്റേതാനും സമുദായങ്ങളും അവയ്ക്കെല്ലാം നേതാവായി ശ്രീ. സി. കേശവനും ഇടതടവില്ലാതെ നടത്തിയ ഐതിഹാസികസമരത്തിന്റെ കഥയാണല്ലോ ഈ കൃതിയുടെ വിഷയം. എല്ലാംകൊണ്ടും ഒരു പ്രാമാണികകൃതിയായ ഈ ആത്മകഥ കേരളത്തിലെ പ്രബുദ്ധരായ ജനങ്ങളെ മേൽക്കുമേൽ കോരിത്തരിപ്പിക്കുമാറാകട്ടെ!

പ്രൊഫ: ജോസഫ് മുണ്ടശ്ശേരി

അച്ഛന്റെ ഒരാജ്ഞ നിറവേറുന്നു

'ജീവിതസമരം' അവതരിപ്പിക്കാൻ അച്ഛൻ എന്നോടാവശ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. എന്റെ ജീവിതത്തിൽ എനിക്കിതുവരെ ലഭിച്ചിട്ടുള്ളതും ഇനി ലഭിക്കാനിടയുള്ളതുമായ ഏറ്റവും വലിയ പിതൃസ്വത്തു് ഈ ബഹുമതിയാണെന്നു ഞാൻ കരുതുന്നു.

നിവർത്തനപ്രക്ഷോഭണത്തെത്തുടർന്നുള്ള ജയിൽവാസം കഴിഞ്ഞു് പുറത്തുവന്നപ്പോഴാണു് 'കോഴഞ്ചേരിക്കു ശേഷം' എന്ന പേരിൽ അച്ഛന്റെ ആത്മകഥാകഥനം പ്രസിദ്ധീകരിക്കാൻ ആലോചനയുണ്ടായി. കുറേയേറെ അദ്ധ്യായങ്ങളും എഴുതി തയാറാക്കുകയും ചെയ്തു. പക്ഷേ, തുടർന്നുണ്ടായ രാഷ്ട്രീയകോളിളക്കങ്ങൾക്കിടയിൽ സാവകാശമായിരുന്നു് ആ പുസ്തകം പൂർത്തിയാക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിനു കഴിഞ്ഞില്ല. ഈ അടുത്തകാലത്തു് അന്നെഴുതിയ കുറേ പേജുകളും എന്റെ മാതുലനായ ശ്രീ കെ. ദാമോദരൻ ബി. എ.യുമൊത്തു് ഞാൻ വായിച്ചു. ചില അദ്ധ്യായങ്ങളും അതിമനോഹരങ്ങളായ ലേഖനങ്ങളായിരുന്നു. അവയിൽ ചിലതൊക്കെ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചുകഴിഞ്ഞവയാണു്. പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടില്ലാത്ത ഏതാനും ഭാഗങ്ങളും പ്രസിദ്ധീകരിക്കുന്നതിനു് അച്ഛന്റെ അനുവാദം ഞാൻ ചോദിച്ചു. അങ്ങനെയാണു് ഒരാത്മകഥാകഥനം എഴുതുന്ന കാര്യം ഇദംപ്രഥമമായി ചർച്ചാവിഷയമായതു്. ആവശ്യമായ വിവരങ്ങളും ശേഖരിച്ചു് ആത്മകഥാകഥനം ബുദ്ധിമുട്ടുകൂടാതെ എഴുതിത്തീർക്കുന്നതിനു സർവ്വ സഹായങ്ങളും നൽകാമെന്നു ദാമു അമ്മാവൻ സ

മ്മതിച്ചു. ഒരു ദുർബ്ബലനിമിഷത്തിലാണെന്നു തോന്നു ന്നു, ആത്മകഥാകഥനം എഴുതാമെന്നും, അതു കൗമുദി യിൽ ഖണ്ഡശഃ പ്രസിദ്ധീകരണത്തിനു നൽകാമെ ന്നും അച്ഛൻ സമ്മതിച്ചു. അന്നുതന്നെ കോഴിക്കോട്ടു മുതൽ തിരുവനന്തപുരംവരെയുള്ള പല മലയാളപത്ര ങ്ങളിലും കൗമുദി അക്കാര്യം പരസ്യംചെയ്തു. പ്രസി ദ്ധീകരണം ആരംഭിക്കുന്ന തീയതിയും നിശ്ചയിച്ചു.

ഒരു ചെറിയ പുസ്തകത്തിലൂടെ രാഷ്ട്രീയജീവിത ത്തിന്റെ ഒരു ഡയറി എഴുതാമെന്നാണു് അച്ഛൻ ആദ്യം നിശ്ചയിച്ചതു്. അതും പോരെന്നും കുട്ടിക്കാ ലംമുതല്ക്കുള്ള ജീവിതം അന്നത്തെ സമൂഹാചാരങ്ങളു ടെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ എഴുതിയാൽ അതു് ഒരേസമ യത്തു രസകരവും വിജ്ഞേയവുമായിരിക്കുമെന്നുമാ യിരുന്നു ഞങ്ങളുടെ അഭിപ്രായം. അങ്ങനെയാണു് ഒന്നാം വാള്യം രൂപമെടുത്തതു്.

സാഹിത്യത്തിലെ ജീവചരിത്രശാഖയിൽ ഇതു് ഏതുവകുപ്പിൽപ്പെടുമെന്നു നിരൂപകന്മാരാണു് വിധി ക്കേണ്ടതു്. എനിക്കു തോന്നുന്നതു് ഇതു് ആത്മകഥാ കഥനശാഖയെപ്പറ്റിയുള്ള എല്ലാ യാഥാസ്ഥിതിക സങ്കല്പങ്ങളെയും ഉലച്ചിട്ടുണ്ടെന്നാണു്. ഇതിൽ നാം കാണുന്നതു് ഒരു ജീവിതകഥയല്ല. നൂറ്റാണ്ടുകളായി നിലനിന്നുപോന്നിരുന്ന അനാചാരങ്ങളുടേയും ജാതി യുടെപേരിൽ നടന്നിട്ടുള്ള അക്രമങ്ങളുടേയും ചിത്ര ങ്ങളാ ഈ ആത്മകഥാകഥനത്തിൽ വരച്ചിട്ടുള്ളവ എന്റെ തലമുറ അത്ഭുതത്തോടെ നോക്കി നിന്നുപോ കും. കഥാപുരുഷന്റെ ജനനകാലത്തിനുമപ്പുറത്തേക്കു് അദ്ദേഹം നോക്കുന്നുണ്ടു്. ജാതീയമായ അനാചാര ങ്ങൾക്കെതിരായി നടന്നിട്ടുള്ള എല്ലാ പോരാട്ടങ്ങളും

സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിന്റെ ഭാഗങ്ങളാണെന്ന കാര്യത്തിൽ രണ്ടഭിപ്രായത്തിനു പ്രസക്തിയില്ല. ഈ സമരങ്ങളും ഒരു ചരിത്രകാരന്റെ കൗതുകത്തോടും ഒരു കലാകാരന്റെ പാടവത്തോടും തെല്ലൊരു വിനോദരസത്തിലാണ് അദ്ദേഹം ഇന്നു കാണുന്നതു്.

കുട്ടിക്കാലംമുതല്ക്കേയുള്ള മിത്രങ്ങളെ മിക്കവാറും എല്ലാവരെയും അദ്ദേഹം തന്റെ ആത്മകഥയിൽ സ്മരിക്കുന്നുണ്ടു്. ഇത്രയേറെ തൂലികാചിത്രങ്ങളും ഒന്നിച്ചു സമാഹരിച്ചിട്ടുള്ള മറ്റൊരു ആത്മകഥാകഥനമുണ്ടോ എന്നെനിക്കു സംശയമാണു്. ഈ തൂലികാചിത്രങ്ങളിൽ നിറപ്പകിട്ടുള്ള എണ്ണച്ചായങ്ങളും, വെറും പെൻസിൽവരകളും നമുക്കു കാണാൻകഴിയുന്നുണ്ടു്. ഓരോ നിമിഷവും ലോകത്തോടു കൂടുതലെന്തെങ്കിലും പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്ന ചരിത്രത്തിന്റെ കാല്പാടുകളും നാം കാണുന്നതു് ഈ തൂലികാചിത്രങ്ങളിലൂടെയാണു്. അറിയപ്പെട്ട ശ്രീ സി. കേശവൻ ഈ ആത്മകഥാകഥനത്തിലില്ല. രാഷ്ട്രീയരംഗത്തു വ്യക്തിമുദ്ര പതിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള അപൂർവ്വം ചില നേതാക്കന്മാരിൽ നിഷേധിക്കാനാവാത്ത ഒരു സ്ഥാനം അദ്ദേഹത്തിനുമുണ്ടു്. സ്വന്തം ചിന്തകളും വിശ്വാസങ്ങളും ആരുടെ നിയന്ത്രണത്തിനും കാഴ്ചവയ്ക്കാതെ കൊടുങ്കാറ്റുപോലെ പാഞ്ഞുപോകുന്ന സ്വഭാവം അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രത്യേകതയാണു്. ചെയ്യുന്നതെല്ലാം എപ്പോഴും ശരിയായിരുന്നില്ലെന്നുവരാം. മുൻകോപികളിൽ അഗ്രഗണ്യനായി അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടിട്ടുള്ള ചിലർക്കു് ശാന്തനായ ഒരു കുഞ്ഞാടിനെപ്പോലെ അദ്ദേഹം തുള്ളിച്ചാടിക്കളിക്കുന്നതു കണ്ടാൽ അത്ഭുതം തോന്നും. നിവർത്തനപ്രക്ഷോഭണത്തോടെയാണു് സി. കേശവൻ രാഷ്ട്രീയ

രംഗത്തു് അറിയപ്പെട്ടവനായിത്തീർന്നതു്. അതിനു ശേഷമുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവിതം മിക്കവാറും ഒരു തുറന്ന പുസ്തകമാണു്. അദ്ദേഹം നേരിട്ടറിയുകയും പരിചയപ്പെടുകയും ചെയ്തിട്ടില്ലാത്ത ആരും ഇന്നു നമ്മുടെ രാഷ്ട്രീയരംഗത്തില്ല. 'ഗംഭീരനായ' മുഖ്യമന്ത്രിയായും, ഇടമൺപുരയിടത്തിൽ തോട്ടു വെട്ടിക്കാൻ മുണ്ടും മടക്കിയുടുത്തു തലയിൽ തോർത്തും കെട്ടിപ്പോകുന്ന കൃഷിക്കാരനായും രൂപംമാറാൻ അദ്ദേഹത്തിനു് ഇരുപത്തിനാലുമണിക്കൂറുപോലും വേണ്ടിവരില്ല. വീട്ടിനകത്തും പുറത്തും അദ്ദേഹത്തെ വളരെ അടുത്തറിയുവാൻ എനിക്കു കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. എനിക്കോ, വീട്ടിലാക്കെങ്കിലുമോ, നാട്ടുകാക്കോ പൂർണ്ണമായി അറിയാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലാത്ത അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബാല്യകാലചരിത്രമാണു് പ്രധാനമായും ഒന്നാംവാല്യത്തിലുള്ളതു്.

സഹിഷ്ണതയില്ലായ്മയാണു് അച്ഛൻതന്നെ അച്ഛന്റെ ദുഷ്യമായി കണ്ടുപിടിച്ചിട്ടുള്ളതു്. പക്ഷേ, എന്റെ അനുഭവം മറിച്ചാണു്. ഈ 'നെടുജീവിതപ്പെരുവഴി'യിൽ ഇത്രയേറെ സഹിഷ്ണത പ്രകടമാക്കിയിട്ടുള്ള മറെറാരാളെ എനിക്കു കണ്ടുമുട്ടാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. അച്ഛന്റെ അഭിപ്രായഗതികളോടു വിയോജിക്കുന്നതു് അച്ഛനു് അത്ര ഇഷ്ടമുള്ള കാര്യമല്ല. ഇതു വ്യക്തമായും പ്രകടമായും അദ്ദേഹം നമ്മെ മനസ്സിലാക്കുകയുംചെയ്യും. അതിരുക്ഷമായി ശകാരിക്കും. വീട്ടിലും പുറത്തും ഈ ശകാരത്തിന്റെ അലകും ചെന്നടിക്കും. പക്ഷേ, നിങ്ങൾ നിങ്ങളുടെ സ്ഥാനം അതുപോലെ ഉറപ്പിക്കുക. അതേ വാശിയോടും വൈരാഗ്യത്തോടും അവിടെ മുറുകെപ്പിടിച്ചു

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY 12 OCT KOTTAYAM-1

നില്ക്കുക. കൊടുങ്കാറ്റു ശമിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹം പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു വീണ്ടും നിങ്ങൾക്കു ഹസ്തദാനംചെയ്യും. പ്രധാനമായും വികാരങ്ങൾക്കു പ്രവർത്തനത്തിന്റെ നിയന്ത്രണാവകാശം നല്കുന്നവരെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, ഇതു് അസാധാരണമായൊരു സിദ്ധിയാണു്. ഇതിനു് ഒരു കാരണമുണ്ടു്. ജീവിതത്തെ അച്ഛൻ നോക്കുന്നതു് ക്രിയാത്മകമായ വളച്ചയിലൂടെയാണു്. മനുഷ്യജീവിതത്തെ നൂറാണ്ടുനൂറാണ്ടുകളായുണ്ടായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന തകച്ചുകളിൽ നശിക്കാതെ മുന്നോട്ടു തള്ളിനീക്കുന്ന അത്ഭുതകരമായ ഒരു ശക്തിവിശേഷമുണ്ടു്. നിതാന്തവും അനശ്വരവുമായ മനുഷ്യസ്നേഹം. അച്ഛന്റെ വിശ്വാസപ്രമാണങ്ങളുടെ ആകെത്തുക രണ്ടു വാക്കിൽ ഒതുക്കാവുന്നതേയുള്ളൂ—സത്യവും സ്നേഹവും. സ്നേഹിക്കാനറിഞ്ഞുകൂടാത്ത ജീവിതം നിഷേധാത്മകമായ നിഷ്ക്രിയത്വത്തിന്റെ സന്തതിയാണു്. വീട്ടിനകത്തും പുറത്തും ഞാൻ ഈ സ്നേഹത്തിന്റെ പ്രതിബിംബം കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. വികാരാധീനനായല്ലാതെ സ്മരിക്കുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലാത്ത ഒട്ടേറെ സംഭവങ്ങൾ എന്റെ മനസ്സിൽ പൊങ്ങിവരുന്നുണ്ടു്. അച്ഛൻ ചിലപ്പോൾ ഒരു കൊച്ചുകുട്ടിയെപ്പോലെ പൊട്ടിക്കരയാറുണ്ടു്. വേദനാജനകങ്ങളായ ജീവിതാനുഭവങ്ങൾ താങ്ങുവാൻ അച്ഛനു കരുത്തു് കുറവാണു്. പ്രക്ഷുബ്ധമായ രാഷ്ട്രീയരംഗത്തുനിന്നു് വെടിപൊട്ടു നടക്കുമ്പോൾ അച്ഛൻ നിയമനിഷേധയോഗങ്ങൾ നയിച്ചിട്ടുണ്ടു്. രണഭൂമിയിൽനിന്നു് ഓടിയൊളിച്ചു എന്ന ആരോപണം അച്ഛന്റെ ജീവിതത്തിൽ ഒരിക്കലും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. പക്ഷേ, അമ്മയ്ക്കോ, ഞങ്ങൾക്കാർക്കെങ്കിലുമോ,

ബന്ധുക്കൾക്കോ, ഉറ്റമിത്രങ്ങൾക്കോ ഒരു ജലദോഷം പിടിച്ചതായി അറിഞ്ഞാൽ മതി അച്ഛന്റെ ഭാവം മാറിത്തുടങ്ങും. സുഖക്കേടു് അല്പം കൂടുതലാണെങ്കിൽ അസ്വസ്ഥനായി നടന്നുതുടങ്ങും. ഞാൻ ഇപ്പോഴും ഓർക്കുന്ന രണ്ടു ചിത്രങ്ങളുണ്ടു്. അച്ഛാച്ചന്റെ (ശ്രീ സി. വി. കുഞ്ഞുരാമൻ) മരണം തീരെ അപ്രതീക്ഷിതമായ ഒരു സംഭവമായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം വളരെക്കാലം രോഗശയ്യയിൽ കിടന്ന പുത്രകളത്രാദികളുടെ ശുശ്രൂഷയും വാത്സല്യപ്രകടനങ്ങളും വേണ്ടിടത്തോളം അനുഭവിച്ചു് തികഞ്ഞ മനഃശാന്തിയോടെയാണു് ലോകത്തോടു യാത്രപറഞ്ഞു പിരിഞ്ഞതു്. ഏതു നിമിഷത്തിലും ആ സംഭവം വീട്ടിലെല്ലാവരും പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നു. പക്ഷേ, അദ്ദേഹം അവസാനമായി ലോകത്തിൽനിന്നു വിടവാങ്ങിയപ്പോൾ അച്ഛന്റെ കണ്ണുകൾ നിറയുന്നതും ഒരു നിയന്ത്രണവുമില്ലാതെ അതു താഴോട്ടൊഴുകുന്നതും ഞാൻ കണ്ടു. അവർ ഏതാണ്ടു ജീവിതകാലം മുഴുവൻതന്നെ രാഷ്ട്രീയപ്രതിയോഗികളായിരുന്നു. പക്ഷേ, വീട്ടിനകത്തു് അച്ഛൻ അച്ഛാച്ചനോടു് എപ്പോഴും അതുല്യമായ ബഹുമാനത്തോടെയാണു് പെരുമാറിയിരുന്നതു്. അച്ഛാച്ചൻ മരിക്കുന്നതുവരെ, അച്ഛൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ നിന്നു പുകവലിക്കുന്നതു ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല. മറ്റൊരു സന്ദർഭം എനിക്കോർമ്മയുള്ളതു് ഭദ്രന്റെ വേർപാടാണു്. അച്ഛൻ ഒരു കൊച്ചുകുട്ടിയെപ്പോലെ നിലവിളിച്ചു.

അമ്മയെ കാണുവാനോ, അമ്മയോടൊരുവാക്കു പറയാനോ ആ 'ഉഗ്രനു' ധൈര്യമുണ്ടായിരുന്നില്ല. രാഷ്ട്രീയത്തിലായാലും ഗാർഹികകാര്യങ്ങളിലായാ

ലും അച്ഛൻ എപ്പോഴും വികാരങ്ങളുടെ നിറകുടമായിരുന്നു.

അച്ഛനെ അടുത്തറിഞ്ഞിട്ടില്ലാത്തവർക്ക് നല്ലപോലെ അറിഞ്ഞുകൂടാത്ത മറ്റൊരു പ്രത്യേകതയുണ്ട്. രാഷ്ട്രീയകാര്യത്തിലല്ലാതെ അച്ഛൻ ഗൗരവപൂർവ്വം സംസാരിക്കാറില്ല. വീട്ടിൽ അച്ഛൻ ഒരു ഫലിത സമ്രാട്ടാണ്. എന്റെ ഇളയ സഹോദരികളുമായി അച്ഛൻ നേരമ്പോക്ക് പറഞ്ഞുല്ലസിക്കുന്നതും അവർ അച്ഛനെ നിർബ്ബന്ധമായി കളിയാക്കി മുതലെടുക്കുന്നതും പലപ്പോഴും ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്, കേട്ടിട്ടുണ്ട്. തന്റെ ജീവിതത്തിലെ അത്യാനന്ദകരങ്ങളായ നിമിഷങ്ങളായാണ് അദ്ദേഹം അത്തരം സന്ദർഭങ്ങളെ എണ്ണുന്നത്.

രാഷ്ട്രീയനേതാവായ ശ്രീ സി. കേശവന്റെ ചിത്രം 'ജീവിതസമരം' അടുത്ത വാല്യത്തിൽ കാണാൻ കഴിയും. (അതും ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. പ്ര.) കുട്ടിക്കാലത്തെ സഖാക്കളുടെ രസനിഷ്യന്ദികളായ തൂലികാചിത്രങ്ങൾപോലെ രാഷ്ട്രീയരംഗത്തെ സമരസഖാക്കളുടെ ചിത്രങ്ങളും അദ്ദേഹം വരയ്ക്കാതിരിക്കയില്ല. ഒരുപക്ഷേ, ഈ ആത്മകഥാകഥനത്തിലെ ഏറ്റവും കൗതുകകരമായ ഭാഗം അങ്ങനെ ഇനി വരാനിരിക്കുന്നതേയുള്ളൂ. നിർവ്വാണമായ ഒരഗ്നിപർവ്വതംപോലെ ഇന്നു രാഷ്ട്രീയരംഗത്തു നിന്നും തെല്ലൊന്നു മാറി വിശ്രമസുഖമെടുക്കുന്ന അദ്ദേഹം രാഷ്ട്രീയരംഗത്തിന്റെ സമ്മർദ്ദമില്ലാതെ സ്വസ്ഥനായിരുന്നു, തന്റെ സമരസഖാക്കളും മനസ്സിൽ പതിച്ച മുദ്രകളും പകർത്തുമ്പോൾ അതു കൗതുകകരമായ വായനയ്ക്കു ഉപകരിക്കാതിരിക്കയില്ല.

രാഷ്ട്രീയരംഗത്തു് അച്ഛൻ ഇന്നും ഒരു സത്യാന്വേഷി മാത്രമാണു്. ഈ അന്വേഷണയജ്ഞത്തിൽ അദ്ദേഹം വിജയിക്കുമെന്നും, നേരും പ്രകാശവും അവസാനം അദ്ദേഹം കണ്ടുപിടിക്കുമെന്നുമാണു് എന്റെ വിശ്വാസം.

എന്റെയും എന്നെപ്പോലെ എന്റെ തലമുറയുടെയും ജീവിതത്തിനു പശ്ചാത്തലമൊരുക്കിയ ഒരു പടത്തലവന്റെ സമരകഥയാണു് 'ജീവിതസമരം'. ആ സമരരംഗത്തു് വാത്സല്യനിധിയായ ഒരു പിതാവിനേയും ഞാൻ കാണുന്നു. ഒരു പിതാവിനോടും ഗുരുനാഥനോടുമുണ്ടായിരിക്കേണ്ട ബഹുമാനത്തോടെ ഞാൻ ഈ ചരിത്രരേഖ ബഹുജനസമക്ഷം അവതരിപ്പിക്കുന്നു.

തിരുവനന്തപുരം
12–4–1953

കെ. ബാലകൃഷ്ണൻ

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY
12 OCT 197
KOTTAYAM-1

അശ്രുധാര

അച്ഛൻ എന്നെക്കൊണ്ട് ജീവിതസമര ത്തിന്റെ അവതാരിക എഴുതിപ്പിച്ചു. പുസ്തക രൂപത്തിൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടില്ലാത്ത അതി ന്റെ അവസാനഭാഗമാണിത്.

എന്റെ അശ്രുധാരയും.

കെ. ബാലകൃഷ്ണൻ

ഉള്ളടക്കം

1 1108—ലെ ഭരണപരിഷ്കാരം—തൊണ്ണൂറഞ്ചിലെ പഞ്ചമ റഗുലേഷൻ—റീജൻസിഭരണം—ദിവാൻ, മിസ്റ്റർ വാട്സിന്റെ നിയമനം—ഭരണനേട്ടം—ബട്ളർ കമ്മറിക്കു സമർപ്പിച്ച മെമ്മോറാണ്ടം—പൂരപ്പാട്ടനിരോധനം—പാട്ടിന്റെ ഉത്ഭവത്തെപ്പറ്റിയുള്ള കഥ—നായരീഴവറഗുലേഷൻ—വർത്തമാനപ്പത്രറഗുലേഷൻ — പിത്തിരതിരുനാളിന്റെ ഭരണാധികാരപ്രതിഷ്ഠാപനം. 25

2 ആദ്യത്തെ നിയമനിർമ്മാണസഭ—ശ്രീമൂലം പ്രജാസഭ—തെരഞ്ഞെടുപ്പും സമുദായപ്രാതിനിധ്യവും—കുമാരനാശാൻ രംഗത്തു്—സി. വി.യുടെ ലേഖനങ്ങൾ—എസ്. എൻ. ഡി. പി. പ്രക്ഷോഭണം—സൈമൺ കമ്മീഷൻ—സി. വി.യുടെ മെമ്മോറാണ്ടം. 32

3 നൂറ്റിയെട്ടിലെ നിയമസഭാപരിഷ്കാരം—സർ സി.പി.—മനോരമയുടെ മുഖപ്രസംഗം—കോൺഗ്രസ്സിന്റെ പിക്കറ്റിംഗ്—നിയമലംഘനപരിപാടി—ഗാന്ധിജിയും പട്ടേലും മറ്റും അറസ്റ്റുചെയ്യപ്പെടുന്നു—തിരുവനന്തപുരത്തെ കോൺഗ്രസ്സ് പ്രമുഖന്മാരുടെ രാജി—ഡേവിഡ്സൺ കമ്മറി തിരുവനന്തപുരത്തു്—കനകക്കുന്നിലെ ആലോചനയും ഡിന്നറും—1932—ലെ എസ്. എൻ. ഡി. പി. വാഷിംകം—ഞാൻ സ്വാഗതസംഘാദ്ധ്യക്ഷനായതു് — ഈഴവ രാഷ്ട്രീയസഭ—സി. വി.യുടെ അദ്ധ്യക്ഷപ്രസംഗം—ബ്രി. പ്രധാനമന്ത്രിയുടെ തീരുമാനം—ഗാന്ധിജിയുടെ ഉപവാസം—അംബദ്കറുമായി സന്ധിസംഭാഷണം—കേളപ്പന്റെ സത്യാഗ്രഹം. 36

4 സർ സി. പി. വീണ്ടും തിരുവനന്തപുരത്തു്—ആലി സഹോദരന്മാർ—പുതിയ ഫോർമുല—ഇ. വി.യുടെ മകന്റെ പിള്ളയുണ്ടിയന്തിരം—ഗവ: കമ്മ്യൂണിക്കേഷൻ. 43

5 ബാരിസ്റ്റർ പവിത്രൻ—കൊല്ലം ബാറിലെ കോളിളക്കം—പാംഡോർതിയേറ്ററിലെ യോഗം—ആലപ്പുഴയിലെ ഈഴവ മഹായോഗം—എൽ. എം. എസ്. ഹാളിലെ യോഗം—സവർണ്ണഹിതപരിശോധന—കെ. സി. കുട്ടന്റെ ഉപവാസനാട്ടീസ്—സംയുക്തരാഷ്ട്രീയകമ്മറി—ഒരു പ്രക്ഷോഭണത്തിന്റെ ആരംഭം. 47

6 ഈ. ജെ. ജോണിന്റെ വീട്ടിലെ യോഗം—ചില തീരുമാനങ്ങൾ—സംയുക്തരാഷ്ട്രീയക്കാരുടെ നിവേദനം—1933—ലെ നായർമഹായോഗം—തിരുവിതാംകൂർ സ്റ്റേറ്റ് കോൺഗ്രസ്സ് സംഘടനയുള്ള ഒരുക്കം—ശ്രീ ജി. രാമൻമേനോൻ—സംയുക്തസമുദായക്കാരുടെ രണ്ടാമത്തെ യോഗം—യോഗം പാസ്സാക്കിയ നിവർത്തനനിശ്ചയം—ഒരു റൂബിക്കൺ നദി കടക്കൽ—വാസന്തിയുടെ ഉപദേശം. 52

7 എന്റെ ഉറച്ച തീരുമാനം—കേസരിയുടെ ആഹ്വാനം—കേസരിവാരിക—പ്രസ്സ് കമ്മ്യൂണിക്കേ—ഏ. പി. ഐ. റിപ്പോർട്ട്—ഈഴവനേതാക്കളുടെ കന്യാകുമാരിസന്ദർശനം. 60

8 മലയാളരാജ്യത്തിൽ സി. വി. യുടെയും എം. ഗോവിന്ദന്റെയും പ്രസ്താവന—സംയുക്തരാഷ്ട്രീയകമ്മറ്റി—ഈ. ജെ. ജോണിന്റെ വസതിയിൽ—സംവരണം—സാമുദായികാനീതി—നിയമസഭകളിൽനിന്നു ഒഴിഞ്ഞുനില്ക്കാൻ തീരുമാനം—കൈതമുക്കിലെ യോഗം—എന്റെറയും മറ്റും എതിർപ്പ്. 65

9 സ്റ്റേറ്റ് കോൺഗ്രസ്സിനുള്ള ശ്രമം—കുഴിക്കാല കുമാർ—'മലയാളരാജ്യ'ത്തിന്റെ നിവർത്തനവൈരം—ആലപ്പുഴയിലെ ഈഴവസമ്മേളനം—സർ സി. പി. പ്രസ്താവനയുമായി രംഗത്തു്—കൊല്ലം രാഷ്ട്രീയക്ലബ്ബിന്റെ യോഗം—സഹോദരനയ്യപ്പൻ—വൈസ്രായിയും നാട്ടുരാജാക്കന്മാരുമായി കൂടിയാലോചന—മാച്ച് 18—ാംതീയതിയിലെ ധവളപത്രം—കോട്ടയത്തെ സംയുക്തയോഗം—ഞാൻ പ്രമേയം അവതരിപ്പിച്ചതു്. 70

10 മഹാരാജാവിന്റെ യൂറോപ്പുപര്യടനം—എസ്. എൻ. ഡി. പി. പൊളിറ്റിക്കൽ കമ്മറ്റി—മാളവ്യജിയുടെയും മറ്റും അറസ്റ്റ്—പറവൂർയോഗവും കോട്ടയത്തെ നിരോധനാജ്ഞയും—കായങ്കുളം സംഭവം—ഞാൻ കായങ്കുളത്തേക്കു—പി. കെ. കുഞ്ഞും ഞാനും. 76

11 ശ്രീ എം. ഗോവിന്ദന്റെ കുരുട്ടുബുദ്ധി—ആലോചനായോഗം—1933—ലെ നിരോധനാജ്ഞ—നിയമസഭയിലേക്കുള്ള തെരഞ്ഞെടുപ്പ്—എന്റെ പ്രവർത്തനം—നിവർത്തനത്തിന്റെ വിജയം—കേസരിയുടെ മുഖപ്രസംഗം. 81

12 തെരഞ്ഞെടുപ്പിനുശേഷം—സി. വി. യും മറും നോമിനേറ്റു ചെയ്യപ്പെട്ടതു—എന്റെ എതിർപ്പ്—ആലപ്പുഴയിലും കൊല്ലത്തും ഈഴവയോഗം—വാസന്തി—കെ. പി. കയ്യാലയ്ക്കലിന്റെ ലേഖനം—എന്റെ നിരോധനാജ്ഞ. 85

13 പഴയകുറുകാരും പുത്തൻകുറുകാരും—ഈഴവയുവജനസമാജം—എന്റെ അദ്ധ്യക്ഷപ്രസംഗം—ഈഴവന്റെ കുലവൃത്തി—ഡോ. പൽപ്പു—ശ്രീനാരായണഗുരു—ഒരു മാസ്റ്റർജി. 90

14 മിതവാദി സി. കൃഷ്ണൻ—ആലപ്പുഴയോഗം—യോഗംഹാളിലെ ബഹളം—ഞാൻ യോഗംസെക്രട്ടറിയാവുന്നതു്. 100

15 ഞാൻ സെക്രട്ടറിയായതിനുശേഷം—മി. എം.കെ. കൃഷ്ണൻ—മി. കൃഷ്ണൻ സസ്പെൻഷനിൽ—യോഗം ആഫീസ് കൊല്ലത്തേക്കു്—കുട്ടനാട്ടെ എസ്. എൻ. ഡി. പി. പൊതുയോഗം. 105

16 ഏ. സി. കുര്യാക്കോസിന്റെ അദ്ധ്യാപകലൈസൻസ് റദ്ദു ചെയ്തതു്—പുതിയ രേണഘടന രൂപംപ്രാപിക്കുന്നു—കരുനാഗപ്പള്ളിയിൽ ഈഴവ യുത്ത് ലീഗിന്റെ ദ്വിതീയസമ്മേളനം—ശ്രീ പി. എൻ. കൃഷ്ണപിള്ള—തിരുവനന്തപുരത്തെ സംയുക്ത നായർസമ്മേളനം — ശ്രീ നാരായണമേനോൻ—മള്ളൂരിന്റെ പ്രസംഗം. 110

17 1933 ഒക്ടോബർ — സി. വി. കുഞ്ഞുരാമൻ—മലയാളരാജ്യം—എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗത്തിനെതിരേ ഈഴവമഹാജനസഭ—കോട്ടയം എസ്. എൻ. ഡി. പി. വാർഷികയോഗം—ആസ്സിനു പകരം ഹബീബുള്ള. 116

അനുബന്ധം 1—ഒരു മകളുടെ അശ്രുധാര. 120

അനുബന്ധം 2—മുഖപ്രസംഗങ്ങൾ. 132

2271

1

1933

അങ്ങനെയിരിക്കുമ്പോഴാണു് 1108–ലെ പ്രസിദ്ധമായ ഭരണപരിഷ്കാരം ഉണ്ടായതു്. അതിന്റെ പിൻപിൽ വന്ന നിവർത്തനപ്രക്ഷോഭണത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മസ്വഭാവം മനസ്സിലാക്കണമെങ്കിൽ പൂർവ്വചരിത്രം അല്പം അറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതുണ്ടു്. ഞാൻ ബി. എ. ക്ലാസ്സിൽ പഠിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നകാലത്താണു് മന്നത്തു കൃഷ്ണൻനായരുടെ തൊണ്ണൂറഞ്ചിലെ പഞ്ചമറഫ്രാഞ്ചൈസ് നടപ്പിൽ വന്നതു്. അതു് യഥാർത്ഥത്തിൽ ഒരു 'പഞ്ചമറഫ്രാഞ്ചൈസ്'തന്നെയായിരുന്നു. എങ്കിലും അതിനെ സ്വാഗതംചെയ്യാനും കൊണ്ടാടാനും ആളുകളും ഇന്നാട്ടിൽ ഉണ്ടാകാതിരുന്നില്ല. ചങ്ങനാശ്ശേരി മുതലായവർ അതിനെ എതിർക്കുകയും മള്ളൂർപ്രഭൃതികൾ അതിനെ പൂർണ്ണ കാര്യസാദ്ധ്യത്തിനോ അനുകൂലിക്കുകയും ചെയ്തവരാണു്. കുന്നുകുഴിയിൽ അന്നു് ഒരു കാസ്റ്റിംപോളിറൻ ഹാൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. അവിടെ പ്രസിദ്ധപ്പെട്ട പല യോഗങ്ങളും നടന്നിട്ടുണ്ടു്. പ്രൊഫസ്സർ സി. വി. ചന്ദ്രശേഖരൻ സാഹിത്യകുത്തുപ്പറഞ്ഞി അതിഗംഭീരമായൊരു പ്രസംഗം ആ ഹാളിൽവച്ചു ചെയ്തു. ഞാൻ കേട്ട ഓർമ്മ വിശദമായുണ്ടു്. ആ ഹാൾ ഇപ്പോൾ ഉണ്ടോ എന്നു നിശ്ചയമില്ല. പഞ്ചമറഫ്രാഞ്ചൈസിനെ എതിർക്കാൻ ചങ്ങനാശ്ശേരിയുടേയും അനുകൂലിക്കാൻ മള്ളൂരിന്റേയും അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ അവിടെ യോഗങ്ങൾ കൂടിയിരുന്നു. എന്താവേശത്തോടെയാണു് ഞങ്ങൾ കോളേജ് വിദ്യാർത്ഥികൾ ആ യോഗങ്ങളിൽ സന്നിഹിതരായി. ചങ്ങനാശ്ശേരിയെ ഹർഷാരവങ്ങൾകൊണ്ടു് പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുകയും മള്ളൂരിനെ കൂക്കിവിളികളും

അട്ടഹാസങ്ങളും ചോദ്യങ്ങളുംമൂലം നിസ്സേജനാക്കുകയും ചെയ്ത ഓമ്മയും എനിക്കുണ്ട്. രണ്ടിലും ഞാൻ മുൻതൂക്കം കൊടുത്തിരുന്നു. ആ റഫ്രലേഷന്റെ ചരമാക്ഷരങ്ങളും എങ്ങനെയോ എഴുതപ്പെട്ടു. ഒരുപ്രകാരത്തിൽ അന്നേവരെ ഉണ്ടായിരുന്ന നിയമസഭാവ്യവസ്ഥകളിൽനിന്നും ചില അടികളും മുന്നോട്ടുപോയ ഒരു പരിഷ്കാരമാണ് തൊണ്ണൂറേഴിൽ രാഘവയ്യാ നിയമസഭയ്ക്കു വരുത്തിയതു്. ഈ പരിഷ്കാരങ്ങളിലൊക്കെ പൊന്തിനിന്ന ഒരു ന്യൂനത ഈ രാജ്യത്തെ പിന്നാക്കസമുദായങ്ങളെ ഇവ കേവലം അവഗണിച്ചിരുന്നു എന്നുള്ളതായിരുന്നു. ഈഴവർ മുതലായ അവർണ്ണഹിന്ദുക്കളും ചില അഹിന്ദുസമുദായങ്ങളും അതിശീഘ്രം സർവ്വതോമുഖമായി പുരോഗമിക്കുന്ന കാലമാണ്. രാഷ്ട്രീയബുദ്ധിയും, സ്വാതന്ത്ര്യബോധവും, കടിഞ്ഞാണുകളെല്ലാം പൊട്ടിക്കുന്നതിനുള്ള വ്യഗ്രത അവരിൽ വളർത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു. മൂലംതിരുനാളിന്റെ കാലംകഴിഞ്ഞു റീജൻസിഭരണമായി. കാലത്തിന്റെ ഗതി അവർണ്ണഹിന്ദുക്കളുടേയും അഹിന്ദുക്കളുടേയും ശക്തിയെ ഒന്നിനൊന്നു വർദ്ധിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ന്യായമാണോ റീജൻസിഭരണം ആരംഭിച്ചതു്. ന്യായിയേഴവരെ അതു നിലനിന്നു. വിഖ്യാതനായ ചിത്രമെഴുത്തു രവിവർമ്മയുടെ ദൗഹിത്രിമാരാണ് റീജന്റും അമ്മമഹാറാണിയും. റീജന്റിനെപ്പറ്റി ജനങ്ങളുടെയിടയിൽ വലിയ സ്നേഹാദരങ്ങളും എങ്ങനെയോ ഉണ്ടായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. നാടു് ഇടവത്തിൽ രാഘവയ്യായുടെ ഉദ്യോഗകാലാവധി കഴിഞ്ഞു. അടുത്ത ദിവാൻ ആരായിരിക്കുമെന്ന പ്രശ്നം രാജ്യത്തിന്റെ മുമ്പിൽ ഉണ്ടായി. അപ്പോഴാണ് ഒരമ്പരപ്പോ ആശ്ചര്യമോ സകലർക്കും ഉളവാകുമാറു് മിസ്റ്റർ വാട്സിന്റെ നിയമനം പ്രഖ്യാപനം ചെയ്യപ്പെട്ടതു്. ഈ മിസ്റ്റർ വാട്സ് ആരെന്നു് ആരും അന്നു കേട്ടിരുന്നില്ല. റീജന്റിന്റെ ഉറ്റമിത്രമായി കഴിഞ്ഞിരുന്ന വിമൻസ്കാളേജ് പ്രിൻസിപ്പാൾ മിസ്സ് വാട്സിന്റെ സഹോദരനും, അതിനാൽ വളരെക്കാലം തിരുവിതാംകൂർ ഗവർമ്മെന്റിന്റെ ചീഫ്സെക്രട്ടിയായിരുന്ന മിസ്റ്റർ വാട്സിന്റെ പുത്രനും, നന്തൻകോട്ട

കാരനും ആണു് അദ്ദേഹമെന്ന അറിവാണു് ആദ്യം എല്ലാവക്കും കിട്ടിയതു്. അദ്ദേഹം ഡൽഹി സെക്രട്ടറിയേറ്റിൽ സൂപ്രണ്ടായിരുന്നു. അനന്തരം ഇംഗ്ലണ്ടിൽപ്പോയി ബാരിസ്റ്റർപരീക്ഷ പാസ്സായി അവിടെ പ്രാക്ടീസ്ചെയ്യുകയാണു്, നല്ല ഒരു പത്രലേഖകനാണു് എന്നൊക്കെയുള്ള വിവരങ്ങളും പിന്നീടു വെളിവായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാമർത്ഥ്യവിശേഷങ്ങളും ഒന്നുംതന്നെ ആരും അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. എങ്കിലും അഹിന്ദുക്കളേയും അവണ്ണരേയും ഒന്നുപോലെ ആശ്ലേഷിപ്പിച്ച ഒരു നിയമനമായിരുന്നു് അതു്. നിരവധി ശതാബ്ദക്കാലമായി പഴയ ചേരരാജവംശത്തിന്റെ സന്തതിപരമ്പരയിൽപ്പെട്ടു് തിരുവിതാംകൂർ വാണ രാജവംശത്തിനു സാചിവ്യം വഹിക്കാൻ സവർണ്ണഹിന്ദുക്കളെ മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ഇടക്കാലത്തു പ്രത്യേകപരിതഃസ്ഥിതികളിൽ കണ്ണൽ മൺട്രോ റസിഡന്റു് ദിവാനായതു പരിഗണിക്കേണ്ട കാര്യമില്ല. അതിനാൽ ആദ്യത്തെ അഹിന്ദുദിവാൻ തിരുവിതാംകൂർചരിത്രത്തിൽ വാട്സ് തന്നെയാണു്. ഈ നിയമനത്തിൽ അന്നുവരെ ഭരണചക്രം തിരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന സമുദായങ്ങളും അവരുടെ പത്രങ്ങളും ഉണ്ടാക്കിയ ബഹളങ്ങളും കുറച്ചൊന്നുമായിരുന്നു. ശ്രീവാഴംകോട്ടു്, വീരകേരളൻ മുതലായ പത്രങ്ങളും കാച്ചിനാന്ത മുഖപ്രസംഗങ്ങളും ലേഖനങ്ങളും നിരവധിയായിരുന്നു. ദേവന്മാരും ദേവസ്വങ്ങളും ഇനി ഊദ്ധ്വൻവലിക്കയേ ഗതിയുള്ളൂ എന്നതായിരുന്നു അവരുടെ ഏറ്റവും വലിയ ആയുധം. സർക്കാർസഭ്വീസിൽ മതിയായ പ്രാതിനിധ്യം നേടുന്നതിനുള്ള അഹിന്ദുക്കളുടെ പ്രക്ഷോഭണത്തിൽ ദേവസ്വം വിഭജനം മുന്നിട്ടുനിന്നിരുന്നു. അവർക്കും അന്നത്തെ സ്ഥിതിഗതികളിൽ അതിനെ ഏറ്റെടുക്കുന്നതു കൂലിക്കേണ്ടിവന്നു. വാട്സിന്റെ നിയമനംമൂലം ദേവസ്വം വിഭജനം നടന്നു എന്നു മാത്രമല്ല, റീജൻറിനോടു നേരിട്ടു് ഉത്തരവാദിത്വം ചെയ്യുന്ന ഒരു ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ നിയമിതനാവുകയും ചെയ്തു. ഇതു് ഒരു വലിയ കാര്യംതന്നെയായിരുന്നു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ഹിന്ദുദേവന്മാരുടെ ഊണിനും ഉറക്കത്തിനും ശട്ടവട്ടം ചെയ്യുക രാജ്യ

ഭരണത്തിന്റെ ഒരു പ്രധാനപങ്കു് ആണെന്നുള്ള സവർണ്ണ ഭാവം നിശ്ശേഷം മാറുകയാണു് ഇതുമൂലം ഉണ്ടായതു്. ശ്രീപത്മനാഭനു് അർച്ചിക്കാനുള്ള പുഷ്പങ്ങളും കിഴക്കൻ ദിക്കുകളിൽനിന്നു സമയത്തിനെത്തുന്നില്ലെന്നു കണ്ടാണു് തിരുവിതാംകൂറിൽ അഞ്ചലോട്ടം ആദ്യമായി നടപ്പായതെന്നോക്കുമ്പോഴും, ഭരണകാര്യങ്ങളിൽ ഈ ദേവന്മാക്കുണ്ടായിരുന്ന കൈകാര്യകർത്തൃത്വം വ്യക്തമാകുന്നതാണു്. പല ആശങ്കകൾക്കും എതിർപ്പുകൾക്കും ഇടയിലാണു് അജ്ഞാതനായ മിസ്റ്റർ വാട്സു് ഭരണഭാരം ഏറ്റതു്. നാലു കൊല്ലത്തെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണം അത്യുജ്ജ്വലമായിരുന്നു എന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബദ്ധശത്രുക്കൾപോലും സമ്മതിക്കും. കണ്ടകൃഷിഭൂമികൾക്കും സർക്കാർപാട്ടം ഭൂമികൾക്കും കരം നെല്ലായും ഇനമായും കൊടുക്കണമെന്നുള്ള വ്യവസ്ഥ നിർമാജ്ജനംചെയ്തതും, കുടിയാന്മാരെ ഊഴിയവേലകളിൽനിന്നും നിർമ്മോചിപ്പിച്ചതും കൊട്ടാരത്തിലേക്കു വരിനെല്ലും ഞവരയും അമ്പലപ്പുഴധർമ്മപ്പുല്ലും കൊടുക്കുന്നതു് ഇളവുചെയ്തതും ഒക്കെ തിരുവിതാംകൂർ ജനതയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിനു് വാട്സു് നൽകിയ അംഗീകരണമായവശേഷിക്കുകതന്നെചെയ്യും. സർ ടി. മാധവരായരുടെ കാലശേഷം പബ്ലിക്കുവർക്കിനു് ഏറ്റവുംവലിയ അഭിവൃദ്ധി വാട്സിന്റെ കാലത്താണുണ്ടായതു്. ചേർത്തല അർത്തുങ്കൽ റോഡു്, നേരിയമംഗലം പള്ളിവാസൽ റോഡു്, നീണ്ടകരപ്പാലം, നേരിയമംഗലംപാലം, പുതിയ വിമൻസു് കോളേജു് കെട്ടിടം മുതലായവയെല്ലാം വാട്സിന്റെ സന്താനങ്ങളാണു്. തിരുവനന്തപുരം വാട്ടർസപ്ലൈ, വൈദ്യുതീകരണം, ഡ്രെയ്നേജു് മുതലായവയും വാട്സിന്റെ രാജ്യതന്ത്രത്തിൽ രൂപമെടുത്തവയാണു്. പിൽക്കാലങ്ങളിൽ ഇവയിൽ ചിലതിനുള്ള യശസ്സു് വേറെ ചിലർ സ്വായത്തമാക്കാൻ ഒരു ശ്രമം നടത്തിയതിന്റെ കഥ എന്റെ ഉള്ളിൽ ഇരിക്കുന്നതുകൊണ്ടാണു് ഇവിടെ ഞാൻ ഇവയെല്ലാം എടുത്തുപറയുന്നതു് കെയിറോവിലെ തെരുവുകളിൽക്കൂടി ഒരിക്കൽ വാട്സു് പോകുമ്പോൾ അർദ്ധചന്ദ്രാകൃതിയിൽ മനോഹരമായ ഒരു ഊക്കൻ

കെട്ടിടം കണ്ടുവരുന്നു. അതിന്റെ മാതൃകയിലാണ് വിമൻസ് കോളേജ് മിസ്റ്റർ വാട്സ് രൂപകല്പനചെയ്തതെന്നു പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുണ്ട്. അതൊക്കെ പോകട്ടെ. തിരുവിതാംകൂർകാർക്കു പലപ്രകാരത്തിലുള്ള കഷ്ടപ്പാടു് മിസ്റ്റർ വാട്സ് ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ളതിൽ ഒന്നു നിശ്ചയമായും ഒരിക്കലും വിസ്മരിക്കാവുന്നതല്ല. അതു് ബട്ലർകമ്മറിക്കു് അദ്ദേഹം സമർപ്പിച്ച ഒരു മെമ്മോറാണ്ടം ആകുന്നു. അതു് തിരുവിതാംകൂർ ചരിത്രത്തിന്റെയും ഭരണവ്യവസ്ഥയുടേയും സൂക്ഷ്മവും സമഗ്രവുമായ ഒരു അപഗ്രഥനം ആകുന്നു. അതിന്റെ കാപ്പികം അത്യന്തം വിലപ്പെട്ടതാണ്. മിസ്റ്റർ വാട്സുമായി വലിയ അടുപ്പത്തിൽ കഴിഞ്ഞിരുന്ന ശ്രീ ഐ. സി. ചാക്കോയുടെ കൈവശം ഉണ്ടായിരുന്ന അതിന്റെ ഒരുകാപ്പി ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. പലതവണ വായിച്ചിട്ടുണ്ട്. വാട്സിന്റെ മിടുക്കുകളിൽ അത്ഭുതപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ശ്രീ ഐ. സി. ചാക്കോയുടെ അറിവു കൂടാതെ ആ മെമ്മോറാണ്ടം അപ്പടി പകർത്തിയെടുത്തു സൂക്ഷിച്ചിട്ടുണ്ട്. തിരുവിതാംകൂറിന്റെ അവകാശസംരക്ഷണത്തിനു വേണ്ടിയുള്ള അതിസമർത്ഥമായ ഒരു സമരസന്നദ്ധത നിർഭയമായി അതിൽ അദ്ദേഹം പ്രദർശിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. ടി. കെ. വേലുപ്പിള്ളയുടെ സ്റ്റേറ്റുമാന്വൽ സർ സി. പി. യുടെ ശ്രമഫലമെന്നു കൊണ്ടാടിയിട്ടുള്ള പല നേട്ടങ്ങളും ഈ രാജ്യത്തിനു വരുത്താൻ ആദ്യമായി അതിസമർത്ഥമായി കരാംഗ്രലികം ഉന്നമിപ്പിച്ചതു് വാട്സാണെന്നുള്ള സത്യം ഈ റിപ്പോർട്ടു വായിക്കുന്നവർക്കു് ബോദ്ധ്യമാകാതിരിക്കുകയില്ല. അന്നത്തെ സ്ഥിതിഗതികൾ മാറിയിരിക്കുന്നുവെങ്കിലും ചരിത്രപ്രാധാന്യത്തെ പരിഗണിച്ചെങ്കിലും ഈ റിപ്പോർട്ടു് പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തേണ്ട കടമ ഗവൺമെന്റിനുണ്ടെന്നു ഞാൻ കരുതുന്നു.

റീജൻസിഭരണം സാമൂഹ്യമായ പല പരിഷ്കാരങ്ങളും വരുത്തിയ ഒരു പ്രധാന കാലഘട്ടം ആയിരുന്നു. ക്ഷേത്രറോഡുകൾ തുറന്നതു, ജന്തുബലി നിരോധിച്ചതു, ദേവദാസി (കുടിക്കാരി) ഇടപാടു് ഇല്ലാതാക്കിയതു, ഒക്കെ അവയിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. ചേർത്തല കാർത്ത്യായനിയു

ടെ തിരുമുമ്പിൽ ഒരു നീക്കുപോക്കുംകൂടാതെ നടന്നുവന്നിരുന്ന പൂരപ്പാട്ടു നിരോധിച്ചതു് വേറൊരു വലിയ കാര്യമായിരുന്നു.

''പീനൽകോഡൻവകുപ്പുതുയുണ്ടെങ്കിലും, മീനബ്ഭരണിക്കു മാറ്റമില്ല.'' എന്നായിരുന്നു എല്ലാവരും കരുതിയിരുന്നതു്. കാത്ത്യായനിയുടെ മുമ്പിൽ നടന്ന നാറിയ പാട്ടുകളേയും ഇടപാട്ടുകളേയും ഹൈന്ദവധർമ്മത്തിന്റെ വെന്നിക്കൊടി പറപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന തിരുവിതാംകൂറിലെ ഹൈന്ദവഗവർമ്മെൻറ് അക്കാലംവരെ ഹൃദയംഗമമായി കടാക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയാണു ചെയ്തതു്. 1068-ൽ ഒരു പാതിരി ഈ പാട്ടുകളുടെ നാറ്റംമൂലം സഹികെട്ടു് ഒരു പരാതി സർക്കാരിൽ ബോധിപ്പിച്ചു. അതിന്റെ ഫലമായി പാട്ടു പാടുന്നതിനു ഗവർമ്മെൻറിൽനിന്നു് അതിർത്തിക്കല്ലുകൾ സ്ഥാപിച്ചു എന്നു പറഞ്ഞാൽ സംഗതി വിശദമാകുകയില്ലേ. ഈ സങ്കേതത്തിനകത്തേ പാട്ടുകൾ പാടി കാത്ത്യായനിക്കു് പുളകംകൊള്ളിക്കാവൂ എന്നു് ഏർപ്പാടായി. ഈ പാട്ടുകളുടെ ഉത്ഭവത്തെപ്പറ്റി ഒരു രസകഥയുള്ളതും പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ. വിലപമംഗലത്തു സ്വാമിയാർ കാത്ത്യായനിയെ തലമുടിക്കു പിടിച്ചു പ്രതിഷ്ഠിക്കാൻ പലതവണ നോക്കിയെങ്കിലും ഉറച്ചിരിക്കാൻ അവർ സന്നദ്ധയായില്ല. സ്വാമിക്കു കലികൊണ്ടു് ''ഛീ ഇരി പുലയാടീ'' എന്നു സ്വാമി അരുളിച്ചെയ്തതായും കാത്ത്യായനിയുടെ പ്രതിഷ്ഠ ഉറച്ചതായും ആണു് കഥ. തന്നെ സംബോധനചെയ്ത പദത്തിന്റെ മാധുര്യം അന്നു് ആദ്യമായി അനുഭവിച്ച കാത്ത്യായനി പൂരപ്പാട്ടുകൊണ്ടല്ലാതെ മേലാൽ പ്രസാദിക്കയില്ലെന്നും വന്നുകൂടിയതത്രേ! എന്തായാലും ന്യായാധിപരിൽ ഈ ഏർപ്പാടു നിർത്തൽചെയ്യാൻ റീജന്റ് തിരുമനസ്സിനോടു നാം കൃതജ്ഞരാവുക. റീജൻസിഭരണകാലത്താണു് മരുമക്കത്തായത്തിന്റേയും തറവാടുകളുടേയും കടപുഴക്കിത്തള്ളിയ നായരീഴവറഗ്രലേഷനുകളും ഉണ്ടായതെന്നും ഓർക്കേണ്ടതുണ്ടു്. ഈ സമുദായങ്ങളുടെയിടയിൽ വിവാഹത്തേയും ദായക്രമത്തേയും നിജപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടു് ഉണ്ടായ ഈ നിയമങ്ങൾ ഇൻഡ്യയിലെ

ഹൈന്ദവജനസമുദായത്തിൽ നിലവിൽവന്നിട്ടുള്ള ഏറ്റവും പുരോഗമനപരമായ രണ്ടു നിയമഖണ്ഡങ്ങളാണെന്നു് ഡാക്ടർ അംബദ്കർ ഒരു സംഭാഷണമദ്ധ്യേ ഞാൻകൂടിയുള്ള പ്പോഴം പറയുകയുണ്ടായി എന്ന കാര്യം ഈ സന്ദർഭത്തിൽ പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ ഇങ്ങനെ സാമൂഹ്യമായും രാഷ്ട്രീയമായും വലിയ പരിവർത്തനങ്ങളുടെ തിരത്തള്ളൽ പലതും റീജൻസിഭരണകാലം സംഭവിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. പക്ഷേ, ഒരു 'അശട്ടു്' റീജൻസിഭരണകാലത്തു് വാട്സും ഇടാതിരുന്നില്ല. അതു വർത്തമാനപ്പത്രറഗ്രലേഷനായിരുന്നു. പത്രം തുടങ്ങുതിനു ഗവമ്മെൻറനുമതിയും ലൈസൻസ്ഫീസും വേണമെന്നു് ആ ആക്ടു് ശഠിച്ചു. ചില പത്രങ്ങളം ശ്രീവാഴംകോട്ടു്, വീരകേരളൻ മുതലായി വാട്സിനെ കാര്യമാകിലും അകാര്യമാകിലും തെറിപറയുന്നതിൽ ദ്രുധവ്രതമായിരുന്നു. അവക്കു് അങ്കുശമിടാനായിരുന്നു ഈ നിയമമെങ്കിലും അതു വാട്സിന്റെ രാജ്യതന്ത്രജ്ഞതയ്ക്കു് കളങ്കംചേർക്കുകതന്നെ ചെയ്തു. മലയാളമനോരമ അന്നു് ആ നിയമനിർമ്മാണത്തെ സാധുകരിച്ചെങ്കിലും, സർ സി. പി.യുടെ കാലത്തു് ആ നിയമം അതിന്റെ വീര്യപ്പല്ലുകൊഴിക്കിടയിൽ മനോരമയെത്തന്നെ ചവച്ചു കുടഞ്ഞുകളഞ്ഞു എന്നുള്ളതു് ഒരു വിധിവിനോദം ആകുന്നു. മനഃപൂർവ്വം രാജ്യശ്രേയസ്സു കൈവരുത്താൻ റീജൻറു് ജാഗ്രുകയായിരുന്നു എന്നു വിശദമായി. ഏഴുകൊല്ലക്കാലത്തെ റീജൻസിഭരണം ഈ രാജ്യചരിത്രത്തിന്റെ ഒരു നാഴികക്കല്ലായി ശോഭിക്കും. ഒരു വലിയ സാമൂഹ്യപരിവർത്തനദശയാണു് ആ ഭരണം തരണംചെയ്തതു്.

1107 തുലാത്തിൽ ചിത്തിരതിരുനാളിന്റെ ഭരണാധികാരപ്രതിഷ്ഠാപനം ഉണ്ടായി. അന്നു നടന്ന ഡർബാർ പ്രസംഗത്തിനു് സർ സി. പി. രാമസ്വാമിഅയ്യരുടെ നിയമോപദേഷ്ടാവായി നിയമിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും ശ്രീമൂലം പ്രജാസഭയ്ക്കു നിയമാധിഷ്ഠാനം നല്കാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നതായും പ്രഖ്യാപനം ഉണ്ടായി. ആസ്റ്റിൻ ദിവാനായി അവരോധിക്കപ്പെട്ടു. 1108 ആദ്യം പ്രസിദ്ധമായ നിയമസഭോപരിഷ്ഠാരം നടപ്പിൽവന്നു.

2

തിരുവിതാംകൂർനിയമസഭയ്ക്ക് ഒരു ചരിത്രം ഉണ്ട്, ഒരു മേന്മയുമുണ്ട്. അറുനൂറിൽപ്പരം നാട്ടുരാജ്യങ്ങളും ഇൻഡ്യയിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. അവയിൽ ആദ്യമായി ഒരു നിയമനിർമ്മാണസഭ രൂപംകൊള്ളുന്നതു തിരുവിതാംകൂറിലായിരുന്നു. എന്റെ ജനനത്തിനു മൂന്നുകൊല്ലംമുമ്പ് 1063 ൽ ആണ് അതു സംഭവിച്ചതു്. അന്നു് രാമറാവു ആയിരുന്നൊന്നു തോന്നുന്നു ദിവാൻ. രാജ്യഭരണം അതിസങ്കീർണ്ണമായിത്തീർന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതായി രാജാവിനും മന്ത്രിക്കും ബോദ്ധ്യമായതിന്റെ ഫലമായിരുന്നു ഈ പരിഷ്കാരം. അഞ്ചുമുതൽ എട്ടുവരെ അംഗങ്ങളും നിയമനിർമ്മാണസഭയ്ക്കു നിശ്ചയിച്ചു. അവരിൽ രണ്ടുപേർ ഗവൺമെന്റു നിയമിക്കുന്ന അനുദ്യോഗസ്ഥന്മാർ ആയിരിക്കണമെന്നു വച്ചു് അനുദ്യോഗസ്ഥന്മാർക്കു് ആദ്യമായി നിയമനിർമ്മാണക്കാര്യത്തിൽ അങ്ങനെ പങ്കു ലഭിച്ചു. പക്ഷേ, സക്കാരിന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽ യോഗ്യന്മാരായവർക്കേ ഈ നോമിനേഷൻവ്യവസ്ഥമൂലം നിയമസഭയിൽ വരാൻ സാദ്ധ്യമായിരുന്നുള്ളൂ. അധികാരങ്ങളും പരിമിതമായിരുന്നെങ്കിലും ഇതു് ഒരു നല്ല ആരംഭംതന്നെയായിരുന്നു. പത്തുകൊല്ലം കഴിഞ്ഞു് അംഗസംഖ്യ എട്ടുമുതൽ പതിനഞ്ചുവരെ ആക്കി ഉയർത്തുകയും ഗവൺമെന്റു നിയമിക്കുന്ന അനുദ്യോഗസ്ഥാംഗങ്ങളുടെ അനുപാതം ആകെയുള്ളവരുടെ അഞ്ചിൽ രണ്ടെന്നു പുനർനിശ്ചയപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു. കുറേക്കാലം കഴിഞ്ഞു് ഒരു വ്യത്യാസംകൂടി ഈ അനുദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെ നിയമനംസംബന്ധിച്ചു വരുത്തുകയുണ്ടായി. ജനങ്ങളുടെ അഭിലാഷങ്ങളും നേരിട്ടു ഗ്രഹിക്കുന്നതിനു് വി. പി. മാധവരായർ ശ്രീമൂലം പ്രജാസഭയെന്നു് ഒരു പുതിയ സമിതി രൂപവൽക്കരിച്ചു. പ്രജാസഭ രൂപീകരിക്കുന്ന അനുദ്യോഗസ്ഥന്മാരെ നിയമസഭയിലേക്കു് ഗവൺമെന്റു നിയമിക്കുന്ന ചട്ടവട്ടവും അതോടെയുണ്ടായി. സംസ്ഥാനത്തെ നാലു റവന്യൂ ഡിവിഷനുകളും ഓരോന്നിനും ഓരോ അനുദ്യോഗസ്ഥനെ

തിരഞ്ഞെടുക്കാമെന്ന വ്യവസ്ഥയാണു തന്മൂലം ഉണ്ടായതു്. പരോക്ഷമായ ഒരുതരം തിരഞ്ഞെടുപ്പു്. പ്രജാസഭയ്ക്കു തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്നതിനുള്ള വോട്ടവകാശയോഗ്യത ആണ്ടിൽ അമ്പതുരൂപാ കരംതീരുവയായിരുന്നു എന്നും ഓർമ്മിക്കേണ്ടതുണ്ടു്.

ഇങ്ങനെ നടന്നുവന്ന നിയമനിർമ്മാണസഭയ്ക്കു പിന്നൊരു പരിവർത്തനം വരുന്നതു ഞാൻ മേൽപ്പറഞ്ഞിട്ടുള്ള തൊണ്ണൂറ്റഞ്ചിലെ റഗുലേഷൻമൂലമാണു്. നിയമസഭയുടെ അംഗസംഖ്യ ആ റഗുലേഷൻമൂലം ഇരുപത്തഞ്ചായി വർദ്ധിപ്പിച്ചു. പകുതിയിൽ അല്പം കുറഞ്ഞ അനുദ്യോഗസ്ഥന്മാർക്കു് അതിൽ സ്ഥാനവും നൽകി. ഈ നിയമം ആരേയും സംതൃപ്തമാക്കിയില്ല. നാടൊട്ടുക്കു പ്രദർശിപ്പിച്ച അതൃപ്തിയുടെ ഫലമായി കഷ്ടിച്ചു് രണ്ടുകൊല്ലം കഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്കും ഈ നിയമവും കടലിൽ ഒഴുക്കപ്പെട്ടു. തൊണ്ണൂറേഴിൽ വീണ്ടും നിയമസഭാപരിഷ്കാരം നടന്നു. നിയമസഭയിൽ അമ്പതു് അംഗങ്ങളും ഉണ്ടായിരിക്കും. 28 പേർ തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടവരും 22 പേർ നോമിനേറ്റു ചെയ്യപ്പെട്ടവരും ആയിരിക്കും. ആകെ 22 പേരിൽ 15 പേർ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരാണു്. ദിവാനോ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭാവത്തിൽ ഗവൺമെന്റോ നിയമിക്കുന്ന ഒരു ഡെപ്യൂട്ടി പ്രസിഡന്റു് അദ്ധ്യക്ഷനായിരിക്കും. വോട്ടവകാശയോഗ്യത ഗ്രാമപ്രദേശങ്ങളിൽ അഞ്ചുരൂപാ കരംതീരുവയും പട്ടണങ്ങളിൽ മൂന്നുരൂപയും ആയിരുന്നു. ട്രസ്റ്റാത്തും കരംതീരുവയും ഉള്ള വർക്കു മാത്രം നിയമസഭയിൽ പ്രാതിനിദ്ധ്യം നൽകുന്ന ഏർപ്പാടു്. ഈ നിയമസഭയാണു് 108 വരെ നിലവിലിരുന്നതു്.

ജനസംഖ്യയിൽ തിരുവിതാംകൂറിൽ പ്രഥമസ്ഥാനം ഉണ്ടായിരുന്ന സമുദായമായിരുന്നു ഈഴവർ. എങ്കിലും ഒരൊറ്റ ആളെപ്പോലും തെരഞ്ഞെടുപ്പുമൂലം നിയമസഭയിലേക്കയയ്ക്കുവാൻ ആ സമുദായത്തിനു സാദ്ധ്യമായിരുന്നില്ല. നാലുതവണ ഈ നിയമസഭയ്ക്കു് തെരഞ്ഞെടുപ്പുകാലം നടന്നു. ഈഴവർക്കു നാലുതവണയും കിട്ടിയ സ്ഥാനാർത്ഥികളും പൂജ്യമായിരുന്നു. നായന്മാർക്കും മറ്റു സവർണ്ണഹിന്ദു

ക്കാംക്കും തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടേണ്ട 23 പേരിൽ 16 സീറ്റ് ആദ്യത്തെ മൂന്നു തെരഞ്ഞെടുപ്പുകളിലും 18 സീറ്റ് ഒടുവിലത്തെ തെരഞ്ഞെടുപ്പിലും സിദ്ധിച്ചു; മുസ്ലീമിനു് ഒരു തെരഞ്ഞെടുപ്പിൽ ഒരു സീറ്റു കിട്ടി. ക്രിസ്ത്യാനികൾക്കു് 7—ം 6—ം 4—ം ഒക്കെ കിട്ടി. ഈഴവക്കും മറ്റു പിന്നണിസമുദായങ്ങൾക്കും തെരഞ്ഞെടുപ്പുവ്യവസ്ഥ ഇങ്ങനെയിരിക്കുമ്പോഴും ഈ ദുഷ്ടതിയേ വരാനുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. എല്ലാ സമുദായങ്ങൾക്കും യോഗ്യന്മാരെന്നു് സമ്മതിച്ചുകൊടുക്കാൻ ഒരു സന്ദേഹവും ഉണ്ടാകാത്ത ആളുകൾ ഈഴവരിൽനിന്നു മത്സരിക്കാഞ്ഞിട്ടല്ല. 97—ൽ എൻ. കുമാരൻ കൊല്ലത്തുനിന്നു കെ. പി. രാമൻപിള്ളയുമായി വാശിയേറിയ ഒരു മത്സരം നടന്നു. ആ മത്സരത്തിൽ യഥാർത്ഥത്തിൽ വോട്ടുകൾ അധികം കിട്ടിയതു് എൻ. കുമാരനായിരുന്നുവെങ്കിലും ജയിച്ചതു രാമൻപിള്ളതന്നെയായിരുന്നു. എൻ. കുമാരനു കിട്ടിയ വോട്ടുകളിൽ കുറേ അധികം അസാധുവായിപ്പോയി. പിന്നീടുണ്ടായ തെരഞ്ഞെടുപ്പിൽ മഹാകവി. കുമാരനാശാൻ കൊല്ലത്തുനിന്നു് മത്സരിച്ചുനോക്കി. ആശാന്റെ യശഃപരിമളം അന്നു കേരളക്കരെ ഒട്ടുക്കു വ്യാപിച്ചിട്ടുണ്ടു്. സർവ്വാദരണീയനായിരുന്നു അദ്ദേഹം. ആ തെരഞ്ഞെടുപ്പുകാലത്തെ ആശാനെക്കുറിച്ചു പല സ്മരണകളും എനിക്കുണ്ടു്. സി. വി. അന്നു കൊല്ലത്തു റെഡ്യാർപ്രസ്സിനു തെക്കുവശം ഒരു കെട്ടിടത്തിൽ താമസമായി കൗമുദി നടത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ആശാനും സി. വി.യും ആത്മസുഹൃത്തുക്കളാണു്. ആശാന്റെ കൊല്ലത്തെ ക്യാമ്പു് ഏതാണ്ടു് സി. വി.യുമൊന്നിച്ചായിരുന്നു എന്നുതന്നെ പറയാം. ആശാൻ അന്നു കരുണ എഴുതി മുഴുമിപ്പിച്ചിട്ടില്ല. ആദ്യത്തെ രണ്ടു കാണ്ഡങ്ങളും എഴുതിയിട്ടുണ്ടു്. വഞ്ചിപ്പാട്ടാണെങ്കിലും സ്വന്തം ഒരു രീതിയിലാണു് ആശാൻ അതു ചൊല്ലാറു്. സി. വി. യുടെ വേനം അക്കാലങ്ങളിൽ ഒരു വിദൂരസദസ്സായിത്തന്നെ ശ്രുപാന്തരപ്പെട്ടിരുന്നു. ആരെങ്കിലും ആഗ്രഹം പ്രദർശിപ്പിച്ചാൽ മതി കരുണയൊന്നു കേൾക്കണമെന്നു്. ആശാന്റെ പ്രസിദ്ധമായ ആ തുകൽസഞ്ചിയിൽ സംഭൃതമായ ആ അപൂർണ്ണപൊതി നിമിഷ

ത്തിൽ പുറത്തുവരികയായി. ഒരു പൊട്ടിച്ചിരിയോടും ആഹ്ലാദവായ്പോടുംകൂടി ആശാൻ അതങ്ങോട്ടു വായിക്കുകയായി. പക്ഷേ, ആ ഗന്ധർവ്വഗായകനെപ്പോലും കൊല്ലും നിയോജകമണ്ഡലം തെരഞ്ഞെടുപ്പിൽ തിരസ്കരിക്കയാണുണ്ടായതു്. ഇന്നെനിക്കു് ഒരു മ്പപോലും വരാത്ത ഏതോ ഒരു ഗംഭീരനെ കൊല്ലും അന്നു വരിച്ചു. സി. വി.യായിരുന്ന തെരഞ്ഞെടുപ്പിന്റെ കടിഞ്ഞാൺ പിടിച്ചിരുന്നതു്. കേരളകൗമുദിയിൽ സി. വി.യുടെ അത്യുജ്ജ്വലമായ കുറേ ലേഖനങ്ങൾ അന്നു് ഈ തെരഞ്ഞെടുപ്പുസംബന്ധിച്ചു് വന്നിരുന്നു. അതു് എനിക്കു് ആവേശംകൊള്ളിച്ചു. ഈഴവന്റെ പരാധീനത എന്നെ ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്തിയെങ്കിലും എന്റെ ദേശീയത ഒരു ഉദാസീനഭാവംകൊള്ളുവാൻ എന്നെ പ്രേരിപ്പിച്ചു. ജനസംഖ്യയിൽ മുന്നിട്ടുനിന്ന ഒരു സമുദായത്തിനു് ഈ രാജ്യത്തെ ഭരണകാര്യങ്ങളിൽ ഒരു കർത്തവ്യവും ഉണ്ടാകുന്നില്ലെന്ന വസ്തുത—ഈഴവനേതാക്കന്മാരുടേയും പത്രങ്ങളുടേയും വാദങ്ങൾക്കു് ഒരു അംഗീകാരവും ഒരിടത്തുനിന്നും കിട്ടിയില്ലെന്നും രാഷ്ട്രീയശക്തി പിടിച്ചടക്കിയിരുന്ന നായർസമുദായംപോലും ഒരു കാരുണ്യവും ഈഴവരോടു കാണിച്ചിരുന്നില്ലെന്നും ഉള്ള വസ്തുത എനിക്കു ബോദ്ധ്യമായിരുന്ന എന്റെ ദേശീയതയിൽ പുഴക്കുത്തു് ഉണ്ടായെന്ന ഒരു നേരിയ സന്ദേഹം പിന്നെയും പിന്നെയുമുണ്ടായ തെരഞ്ഞെടുപ്പുഫലം എന്നിൽ ഉളവാക്കാതെയുമിരുന്നില്ല. അപ്പോഴാണു് ഈഴവനേതാക്കന്മാർ ഒരു പുതിയ അടവു് എടുത്തതു്. ഈഴവർക്കു് നിയമസഭയിൽ തെരഞ്ഞെടുപ്പുമൂലം സ്ഥാനങ്ങൾ ലഭിക്കാൻ സാദ്ധ്യമല്ലാതിരിക്കെ സംവരണം കിട്ടേണ്ടതാണെന്നും, പ്രായപൂർത്തി അടിസ്ഥാനമാക്കി വോട്ടവകാശം നിഷ്കർഷിക്കേണ്ടതാണെന്നും ആവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ടു് എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗവും ഈഴവപത്രങ്ങളും വലിയ ഒരു പ്രക്ഷോഭണവും ആരംഭിച്ചു. രാജ്യമൊട്ടുക്കു് ഈഴവമഹായോഗങ്ങൾകൂടി. സമുദായപ്രാതിനിദ്ധ്യത്തിനും പ്രായപൂർത്തിവോട്ടവകാശത്തിനുംവേണ്ടി നിശ്ചയങ്ങൾ പാസ്സാക്കി മഹാറാണിക്കും ദിവാൻജിമാർക്കും നിവേദനങ്ങൾ സമർപ്പിച്ചുതുട

ങ്ങി. പക്ഷേ, മോക്ഷം നാസ്തി, ഫലം നാസ്തി എന്ന നിലയെ ഉണ്ടായുള്ളു. 103–ാണെന്നു തോന്നുന്നു സൈമൺ കമ്മീഷൻ ഇൻഡ്യയിൽ വന്നതു്. അന്നു് യോഗം ജനറൽ സെക്രട്ടറി സി. വി. ആയിരുന്നു. അദ്ദേഹം ആ കമ്മീഷനു യോഗംവകയായി ഒരു മെമ്മോറാണ്ടം സമർപ്പിച്ചു. അതു് ഒരു കൊച്ചു ചരിത്രരേഖതന്നെയാണു്. ഇൻഡ്യയിലെ ബഹുഭൂരിപക്ഷം ജനങ്ങളെ നിശ്ശേഷം ഒഴിച്ചുനിർത്തിക്കൊണ്ടുള്ള ഒരു ഭരണപരിഷ്കാരത്തിനു ശുപാർശചെയ്യാൻ കമ്മീഷൻ ഒരുമ്പെടരുതെന്നുള്ള വാദം, ശക്തിയായി അതിൽ ഉന്നയിച്ചിരുന്നു. സകല അധികാരങ്ങളും കൈയടക്കിവച്ചിരുന്ന സവർണ്ണഹിന്ദുക്കളുടെ ഇരുമ്പുമുഷ്ടിയിൽനിന്നു് അവർണ്ണരെ മോചിപ്പിക്കുന്ന വ്യവസ്ഥകളാണു് വേണ്ടിയിരിക്കുന്നതെന്നു് അതിൽ പ്രസ്താവിച്ചിരുന്നു. പ്രത്യേക നിയോജകമണ്ഡലങ്ങൾമൂലം സമുദായപ്രാതിനിധ്യം നല്ലണമെന്നും പ്രായപൂർത്തി വോട്ടവകാശം നല്ലണമെന്നും മറ്റും മറ്റും അതിൽ വാദിച്ചിരുന്നു. ഇങ്ങനെയൊരു പ്രക്ഷോഭണച്ചൂഴലിയുടെ നടുവിലാണു് നൂറിഎട്ടിലെ നിയമസഭാപരിഷ്കാരവിളംബരം ഉണ്ടായതു്.

3

ഈ നിയമസഭാപരിഷ്കാരത്തിന്റെ പിറകിൽ നിന്നതു് സർ സി. പി. രാമസ്വാമിഅയ്യരുടെ ഉപദേശമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തെ മഹാരാജാവിന്റെ ഉപദേഷ്ടാവായി നിയമിച്ചതിൽ വലിയ പ്രതിഷേധം തിരുവിതാംകൂറിൽ അന്നുതന്നെ ഉണ്ടാകാതിരുന്നില്ല. ആ പ്രതിഷേധം തിരുവനന്തപുരത്തുതന്നെയാണാരംഭിച്ചതു്. അതു മുമ്പുവരുന്നു എന്നു കണ്ടപ്പോൾ പ്രതിഷേധകരെ ഉപദേശ്രുപേണ നിരുപണംചെയ്തുകൊണ്ടു് മലയാളമനോരമ മുഖപ്രസംഗം എഴുതിയിരുന്നതായി ഞാനോർമ്മിക്കുന്നു. ഒന്നരണ്ടുവർഷക്കാലം ക്ഷമിച്ചിരുന്നു്, സർ സി. പിയുടെ കർമ്മപരി

പാടികയും സൂക്ഷിച്ചശേഷമേ ഈ നിയമനത്തെക്കുറിച്ച് ഒരു തീരുമാനത്തിൽ ജനങ്ങളും എത്താവൂ എന്നായിരുന്നു മനോരമയുടെ വാദം. സർ സി. പി.യുടെ ദീഷ്ണവും ബലിഷ്ഠവുമായ കൈകളും രണ്ടുവഷ്ംകൊണ്ട് മനോരമയുടെ ഗളനാളത്തിനു് അടുത്തെത്തുമെന്ന വിചാരം മനോരമയ്ക്ക് അന്നുഹിക്കാൻപോലും കഴിഞ്ഞില്ല.

ഇതിനിടയിൽ വട്ടമേശസമ്മേളനത്തിൽ സംബന്ധിച്ചശേഷം ഗാന്ധിജി മടങ്ങിയെത്തിയിരുന്നു. കോൺഗ്രസ്സ് നികുതിനിഷേധക്കൊടുങ്കാറ്റിനു കളമൊരുക്കിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു; ഇൻഡ്യ ഒട്ടുക്കും ഒന്നു പകച്ചുനിൽക്കയാണു്. ഒരു സമരസന്നദ്ധത എല്ലായിടത്തും കൊടുമ്പിരിക്കൊണ്ടിട്ടുണ്ട്. ആലപ്പുഴയും എറണാകുളത്തും തിരുവനന്തപുരത്തും ഒക്കെ വിദേശവസ്ത്രബഹിഷ്കരണവും പിക്കറിംഗും നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കയാണു്. ഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രപ്രവേശന സത്യാഗ്രഹവും ആരംഭിച്ചുകഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. തിരുവനന്തപുരത്തു കോട്ടൂർ കുഞ്ഞുകൃഷ്ണപിള്ള, ആലുവാ കൊച്ചുകൃഷ്ണപിള്ള തുടങ്ങിയ കോൺഗ്രസ്സുകാർ ചാലയിൽ വിദേശവസ്ത്രവില്പനസ്ഥലങ്ങളും പിക്കറുചെയ്യുന്നതിൽ ബദ്ധശ്രദ്ധരായിരിക്കയാണു്. തുടരെ പിക്കറിംഗും കോൺഗ്രസ്സുയോഗങ്ങളും പട്ടണത്തിന്റെ പല ഭാഗങ്ങളിലും നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. നിയമലംഘനത്തിനു് ജനങ്ങളും സന്നദ്ധരായി. ഗാന്ധിജിയുടെ ആഹ്വാനത്തെക്കാത്തു നില്ക്കുകയാണു്. പക്ഷേ, ബ്രിട്ടീഷ് ഗവണ്മെന്റ് കോൺഗ്രസ്സിന്റെ ഈ കൃതികളും ഉദാസീനമായി നോക്കിയിരുന്നില്ല. അറസ്റ്റുകളും ആരംഭിച്ചു. നിരോധനാജ്ഞകളും ഉണ്ടായി. കോൺഗ്രസ്സ് സ്ഥാപനങ്ങളും നിയമവിരുദ്ധമെന്നു പ്രഖ്യാപിക്കപ്പെട്ടു. 1931 ഡിസംബർ 19–ാംതീയതി ആസ്റ്റിൻ തിരുവിതാംകൂർ ദിവാനായി നിയമിക്കപ്പെട്ടു. കഷ്ടിച്ചു് രണ്ടാഴ്ച കഴിഞ്ഞു് കോൺഗ്രസ്സ് വർക്കിംഗ് കമ്മറ്റി നിയമനിഷേധപരിപാടി ജനുവരി 1–ാംതീയതി അംഗീകരിച്ചു ഗാന്ധിജി വീണ്ടും അറസ്റ്റു ചെയ്യപ്പെട്ടു. എവ്വാദാജയിലിൽ ഗാന്ധിജിയും വല്ലഭായിപട്ടേലും പാർപ്പിക്കപ്പെട്ടു. തുടർന്നു കൂട്ടയറസ്റ്റുകളും ഉണ്ടായി. ഇൻഡ്യ ഒട്ടുക്കു

ള്ള കാൺഗ്രസ്സ് കമ്മറ്റികളും നിയമവിരുദ്ധമെന്നു പ്രഖ്യാപിക്കപ്പെട്ടു. കോൺഗ്രസ്സാഫീസുകളും സ്വത്തുക്കളും ഗവണ്മെൻറ് കയ്യടക്കി. തിരുവനന്തപുരത്തു് കാൺഗ്രസ്സ് യോഗങ്ങളും നിരോധിക്കപ്പെട്ടു. അറസ്റ്റും ബഹളവും വർദ്ധിച്ചു. അന്നു തിരുവനന്തപുരത്തെ സിറ്റി കാൺഗ്രസ്സ് പ്രമുഖന്മാർ സി. ഐ. പരമേശ്വരൻപിള്ള, കോട്ടൂർ കുഞ്ഞുകൃഷ്ണപിള്ള, എ. നാരായണപിള്ള മുതലായവർ ആയിരുന്നു. അവർക്കു് ഈ അറസ്റ്റുകൊണ്ടിടയിൽ വിവേകം പെട്ടെന്നുദിച്ചു് കോൺഗ്രസ്സിന്റെ അന്നത്തെ പരിപാടികളിൽ സഹകരിക്കുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലെന്നുള്ള കാരണത്താൽ ആ മഹാരഥന്മാർ കാൺഗ്രസ്സ് കമ്മറ്റിയിൽനിന്നും രാജിവച്ചു പിരിഞ്ഞു. കുറെറ ഒരു കാൺഗ്രസ്സുകാരൻ ഉണ്ടായിരുന്നു. അതു് ആലുവാ കൊച്ചുകൃഷ്ണപിള്ളയായിരുന്നു. ഇന്നു് ആരെങ്കിലും ആ ധർമ്മയോദ്ധാവിന്റെ ത്യാഗമോഹനവും യാതനാനിർഭരവുമായ കഥ ഓർമ്മിക്കുന്നുണ്ടോ എന്തോ? അദ്ദേഹം പിക്കറ്റിംഗിനും നിരോധനലംഘനത്തിനും ഒക്കെക്കൂടി മറ്റു പലരുമായി ജയിലിൽ അടയ്ക്കപ്പെട്ടിരിക്കയാണു്. മനസ്സാക്ഷിക്കു് ഒരു കുത്തും നോവും കൂടാതെയാണു് കോട്ടൂർപ്രഭൃതികളും കമ്മറ്റിയിൽനിന്നു് ഇറങ്ങിനടന്നതു്. ഇതിനിടയിൽ ഡേവിഡ്സൺകമ്മറ്റി തിരുവനന്തപുരത്തെത്തി സർ സി. പി.യും ദിവാനുമായി ആലോചനകളും നടത്തുകയും കനകക്കുന്നിൽവച്ചു് ഗംഭീരമായി ഡിന്നർ കഴിക്കുകയും മറ്റും ചെയ്തിരുന്നു. ശക്തിയായ് ഒരു രേണം തിരുവിതാംകൂറിൽ ഉണ്ടെന്നുകാണിക്കാൻ ദിവാനും ഭരണോപദേഷ്ടാവും മുതിർന്നുകണ്ടു. പക്ഷേ, ഒരു വിച്ഛിത്തി സംഭവിച്ചു. നാലഞ്ചു മാസം മഹാരാജാവിനെ ഉപദേശിച്ചുകഴിയുമ്പോഴേക്കും സർ സി. പി. വൈസ്രായിയുടെ എക്സിക്യൂട്ടീവ് കൗൺസിൽ മെമ്പറായി നിയമിതനായി. ഈ ധൂമകേതു ഒഴിഞ്ഞല്ലോ എന്നൊരാശ്വാസം പരന്നു. പക്ഷേ, കാശിന്റെ ചെരുപ്പുപോലെ ഒന്നോ ഒന്നരയോ മാസം കഴിഞ്ഞു് ആ മനുഷ്യൻ മടങ്ങിവന്നു് തിരുവിതാംകൂർ ഗവണ്മെൻറിന്റെ ഗളനാളം ഇറുക്കിപ്പിടിച്ചു് ഇരിപ്പുറപ്പിച്ചു.

ഭരണപ്രതിഷ്ഠാപനവേളയിൽ മഹാരാജാവു് ചെയ്ത പ്രസ്താവനയെ അടിസ്ഥാനമാക്കി ശ്രീമൂലം പ്രജാസഭ പരിഷ്കരിച്ചു് രണ്ടു മണ്ഡലങ്ങളുള്ള ഒരു നിയമസമിതി ആസൂത്രണംചെയ്തിരിക്കുന്നു എന്ന ഒരു പ്രസ്സ്കമ്മ്യൂണിക്കെ ഗവമ്മെൻറ് 1932 ജൂൺ ആദ്യം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. ജൂൺ 29–ാംതീയതി എസ്. എൻ. ഡി. പി. വാഷ്കികം കൊല്ലത്തു കൂടി, കെ. പി. ആശാന്റെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ. ജനറൽസെക്രട്ടറി സി. വി.യായിരുന്നു. എനിക്കു തിരുവിതാംകൂറിലെ രാഷ്ട്രീയനിലവാരം കുറേശ്ശെ വ്യക്തമായിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഈഴവാദി അവശസമുദായങ്ങളുടെ മോക്ഷം അവർതന്നെ സമ്പാദിച്ചേ മതിയാകൂ എന്നതിനേപ്പറ്റി ഞാനും ബോധവാനായിത്തുടങ്ങുകയാണു്. എസ്സ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗം ഈഴവന്റെ രാഷ്ട്രീയയുദ്ധത്തിനു പറ്റിയ നിശിതായുധമാണെന്നും ഞാൻ കരുതിത്തുടങ്ങി. അതിനാൽ വാഷ്കികയോഗത്തിന്റെ സ്വാഗതസംഘാദ്ധ്യക്ഷപദവി എനിക്കു നല്കിയതു് ഞാൻ നിരാകരിച്ചില്ല. സ്വാഗതപ്രസംഗം ഞാൻതന്നെ ചെയ്തു. യോഗത്തിന്റെ ആലോചനാവിഷയങ്ങളും സവ്വപ്രധാനമായും നിയമസഭോപരിഷ്കാരത്തെ കേന്ദ്രീകരിച്ചുകൊണ്ടായിരുന്നു. പ്രായപൂത്തി വന്നിട്ടുള്ള എല്ലാ ആളുകൾക്കും വോട്ടവകാശം നല്കണം; ഭ്രനികുതി വോട്ടവകാശത്തിനു് ഒഴിച്ചുകൂടാത്ത ഒരു യോഗ്യതയായി ഗണിക്കുന്നപക്ഷം നികുതിയുടെ തുക നോക്കാതെ ഏതിനും വസ്തുവിനും എന്തു കരവും കൊടുക്കുന്ന എല്ലാവർക്കും വോട്ടവകാശം ഉണ്ടായിരിക്കണം, വിദ്യാഭ്യാസം വോട്ടവകാശയോഗ്യതയായി വിചാരിക്കുന്നപക്ഷം പ്രാഥമികവിദ്യാഭ്യാസം സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള എല്ലാവർക്കും വോട്ടവകാശം ഉണ്ടായിരിക്കണം; പ്രായപൂത്തി വോട്ട് അനുവദിക്കാത്തപക്ഷം സമുദായത്തിന്റെ സംഖ്യാബലത്തിനനുസരിച്ചു് നൂറിനു പതിനേഴുവീതം സ്ഥാനങ്ങൾ രണ്ടു നിയമസമിതിയിലും ഈഴവർക്കായി റിസവ്വ് ചെയ്യണം, നിയോജകമണ്ഡലങ്ങളുടെ എണ്ണം കഴിയുന്നതു കുറച്ചു് എല്ലാ നിയോജകമണ്ഡലങ്ങളും ബഹുഗങ്ങളാക്കു

ണം എന്നിങ്ങനെ പോയി ആ യോഗത്തിന്റെ ആലോചനാവിഷയങ്ങൾ.

രാഷ്ട്രീയരംഗത്തു പരസ്യമായി നിന്നു പയറ്റാൻ വിഷമമുണ്ടാക്കുന്ന ചില പരാധീനതകൾ എസ്. എൻ. ഡി. പി. ക്കുണ്ടായിരുന്നു. അതിനാൽ യോഗവുമായി ബന്ധമില്ലാത്ത ഒരു തനിരാഷ്ട്രീയസഭ ഉടലെടുക്കേണ്ടതാവശ്യം അന്നു് യോഗനായകന്മാരുൾപ്പെടെ പല ഈഴവപ്രമാണികളും ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടിരുന്നു. പരിഷ്കരിക്കാൻ പോകുന്ന നിയമസഭയിലെ സാമാജികത്വം, വോട്ടവകാശം മുതലായ കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി ആലോചിക്കുന്നതിനു ശ്രീ മേനാത്തേരി കേശവപ്പണിക്കരുടെ വീട്ടിൽവച്ചു് ഒരു ആലോചനായോഗം കൂടി. ആ യോഗത്തിൽവച്ചു് 'ഈഴവരാഷ്ട്രീയസഭ' എന്ന പേരിൽ ഒരു സഭ രൂപവൽക്കരിക്കുന്നതിനു തീരുമാനിച്ചു. എന്നെയും (ഹൈക്കോടതി ജഡ്ജി) കെ. ശങ്കരനേയും ആ സഭയുടെ സെക്രട്ടറിമാരായി തെരഞ്ഞെടുത്തു. ജൂലൈ 31–ാംതീയതി അതായതു 107 കർക്കടകം 16–ാംതീയതി കൊല്ലം ഷൺമുഖവിലാസം ഹാളിൽ ഈഴവരാഷ്ട്രീയമഹാസഭ ശ്രീ സി. വി. കുഞ്ഞുരാമന്റെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ കൂടി. ആ യോഗം ഒരു വലിയ ഉൽബോധനവും നേതൃത്വവും ഈഴവസമുദായത്തിനു നല്കി. സി. വി. അന്നു ചെയ്ത അദ്ധ്യക്ഷപ്രസംഗം അതിഗംഭീരമായ ഒന്നുതന്നെയായിരുന്നു. താഴെപ്പറയുന്ന നിശ്ചയം യോഗം പാസ്സാക്കിയിരുന്നു: ''ഗവൺമെന്റ് പ്രസ്സ് കമ്മീഷണറുടെ കീഴിൽ കാണുംപോലെയുള്ള ഭരണപരിഷ്കാരം നടപ്പിലാക്കുമ്പോൾ നിയമസഭയുടെ തിരഞ്ഞെടുപ്പിനു പ്രായപൂർത്തിയുള്ള എല്ലാവർക്കും വോട്ടവകാശം ഉണ്ടായിരിക്കത്തക്കവണ്ണവും ഈഴവസമുദായത്തിന്റെ സംഖ്യാബലത്തിനനുരൂപമായി പ്രാതിനിദ്ധ്യം അവർക്കു ലഭിക്കത്തക്കവണ്ണവും കൊച്ചിയിൽ ചെയ്തിരിക്കുന്നതുപോലെ പൊതുനിയോജകമണ്ഡലങ്ങളിൽ തെരഞ്ഞെടുപ്പിനു നിൽക്കുന്നതിനുള്ള അവകാശത്തിനു ഹാനികൂടാതെ പ്രത്യേക നിയോജകമണ്ഡലങ്ങൾ ഈഴവർക്കു് അനുവദിക്കുന്നതിനു വേണ്ട വ്യവസ്ഥകൾ ഭരണപരിഷ്കാരത്തിൽ ഉണ്ടായിരി

ക്കണമെന്നു് ഈ യോഗം മഹാരാജാവുതിരുമേനിയോടും തിരുമനസ്സിലെ നിയമോപദേഷ്ടാവിനോടും ഗവണ്മെന്റിനോടും അപേക്ഷിക്കുന്നു.'' ഈ നിശ്ചയത്തെ അപഗ്രഥിച്ചു വിശദീകരിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ഒരു ഉജ്ജ്വലപ്രഭാഷണമായിരുന്നു സി. വി. യുടേതു്. ആ യോഗം ഒരു മഹാവിജയംതന്നെയായിരുന്നു. അതിന്റെ അലകും തിരുവിതാംകൂർ ഒട്ടുക്കു് ഇളകി. ഈഴവരാഷ്ട്രീയസഭയുടെ യോഗങ്ങളും എല്ലാ താലൂക്കുകേന്ദ്രങ്ങളിലും കൂടി മേൽക്കാണിച്ച വിധത്തിൽ നിശ്ചയങ്ങളും പാസ്സാക്കി മഹാരാജാവിനും സി. പി.ക്കും ദിവാനും തുരുതുരെ അയച്ചുതുടങ്ങി. കഷ്ടിച്ചു് ഒരു മാസം തികയുംമുമ്പു് ഇൻഡ്യയിലെ കഴഞ്ഞ വർഗ്ഗീയപ്രശ്നത്തെ സംബന്ധിച്ച ബ്രിട്ടീഷ് പ്രധാനമന്ത്രി ഒരു തീരുമാനം കല്പിച്ചു പ്രസിദ്ധംചെയ്തു. മുസ്ലീങ്ങൾക്കും ക്രിസ്ത്യാനികൾക്കും ആംഗ്ലോ ഇൻഡ്യന്മാർക്കും അധഃകൃതർക്കും സ്ത്രീകൾക്കും പ്രത്യേക നിയോജകമണ്ഡലങ്ങൾ അനുവദിക്കപ്പെട്ടു. അധഃകൃതർ ഹിന്ദുക്കളുടെ തനതുവകയാണെന്നും അവർക്കു് പ്രത്യേക നിയോജകമണ്ഡലം അനുവദിച്ചതു തെറ്റാണെന്നും അതിനാൽ ആ വ്യവസ്ഥ മാറ്റണമെന്നും അല്ലാത്തപക്ഷം താൻ മരണംവരെ ഉപവസിക്കുമെന്നും ഗാന്ധിജി ഒരു ഉഗ്രശപഥം ചെയ്തു. അതിന്റെ പ്രത്യാഘാതം ഭയങ്കരമായിരുന്നു. ഡാക്ടർ അംബദ്കർ മക്കടമുഷ്ടിപിടിച്ചു വില്ലുംകുലച്ചു നിലയായി. ഗാന്ധിജി ഉപവാസയജ്ഞം ആരംഭിച്ചു. സർവ്വത്ര ഉൽക്കണ്ഠ ഉളവായി. അംബദ്കറുടെ ഉശിരായുള്ള നിലപാടു് സവർണ്ണഹിന്ദുനേതാക്കന്മാരുടെ കണ്ണു തുറപ്പിച്ചു. അവർ അധഃകൃതരെ സാന്ത്വനപ്പെടുത്താൻ ക്ഷേത്രങ്ങളും തുറന്നുകൊടുക്കുന്നതിനു സന്നദ്ധരായി. മാളവ്യജി തന്റെ കുടുംബക്ഷേത്രത്തിൽ അധഃകൃതർക്കു പ്രവേശനം അനുവദിച്ചു. കൽക്കട്ടായിൽ ബ്രാഹ്മണരും അധഃകൃതരും ചേർന്നു പന്തിഭോജനം നടന്നു. ഒടുവിൽ അംബദ്കറുമായി സന്ധിസംഭാഷണം നടത്തി ചില വ്യവസ്ഥകളും രൂപവൽക്കരിച്ചു. ആ സന്ധിയുടെ വ്യവസ്ഥകളും പ്രസിദ്ധമാകയാൽ ഞാൻ വിവരിക്കുന്നില്ല. ശ്രീ കേളപ്പൻ ഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രസന്നിധിയിൽ,

ഗാന്ധിജി നിരാഹാരവ്രതം ആരംഭിച്ചതിന്റെ അടുത്ത ദിവസം സത്യാഗ്രഹം ആരംഭിച്ചു. മരണംവരെ ഉപവസിക്കാൻ തീരുമാനിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെയായിരുന്നു. ഞാനും കെ. ജി. ശങ്കറും മറ്റും കേളപ്പനെ കാണുവാൻ ഗുരുവായൂർ പോകയുണ്ടായി. ഞാൻ കേളപ്പനെ അന്നു് ആദ്യമായി കാണുകയാണു്. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ മുൻഭാഗത്തു് വെറും നിലത്തു് ഒരു പായിൽ അദ്ദേഹം കിടന്നിരുന്നു. കറുത്തു ക്ഷീണിച്ച ഒരു കൊച്ചുമനുഷ്യൻ. ഉപവാസം തുടങ്ങിയിട്ടു് അപ്പോഴേക്ക് ഒരാഴ്ചയോളമായിരുന്നു. രണ്ടു ചെവികളിലും നീണ്ട രോമങ്ങളും ഞെരുങ്ങി എഴുന്നു നിൽപ്പുണ്ടു്. വളരെ ക്ഷീണിച്ചിരുന്നു. അന്യസഹായത്തോടുകൂടിയാണു് കുളിക്കാനും മറ്റും കൊണ്ടുപോയതു്. ഞങ്ങളും അഭിവാദ്യങ്ങളും നല്കി മടങ്ങിപ്പോന്നു. കേളപ്പന്റെ സത്യാഗ്രഹം സംബന്ധിച്ചു സാമൂതിരിപ്പാട്ടുമായി ചർച്ചകളും നടന്നു. ട്രസ്റ്റി എന്ന നിലയിൽ ക്ഷേത്രം തുറന്നുകൊടുക്കാൻ നിവൃത്തിയില്ലെന്നു് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. ഇതിനിടയിൽ അധഃകൃതർക്കുള്ള രക്ഷാവ്യവസ്ഥകളും സകല കക്ഷികളും ഗവർമ്മെന്റും അംഗീകരിക്കയാൽ ഗാന്ധിജി ഉപവാസം ഭേജിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. ഗാന്ധിജിയുടെ ശ്രദ്ധ ഉടൻ തിരിഞ്ഞതു കേളപ്പന്റെ ഉപവാസത്തിലായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഉപവാസം അവസാനിപ്പിക്കാൻ കേളപ്പനെ ഉപദേശിച്ചു. കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രപ്രവേശനപ്രശ്നം താൻ ഏറ്റെടുത്തുകൊള്ളാമെന്നും മൂന്നുമാസത്തിനകം എല്ലാ പ്രതിബന്ധങ്ങളും നീക്കി എല്ലാ ഹിന്ദുക്കൾക്കും ക്ഷേത്രപ്രവേശനം അനുവദിക്കാത്തപക്ഷം ശ്രീ കേളപ്പന്റെ സത്യാഗ്രഹത്തിൽ താനും ഭാഗഭാക്കാകുന്നതാണെന്നും ഗാന്ധിജി സാമൂതിരിപ്പാടിനെ അറിയിച്ചു. ആ ദിവസമാണു് വൈസ്രായിയുടെ കൗൺസിൽ മെമ്പർസ്ഥാനം രാജിവച്ചു് അതിലും മോഹനമായ ഉപദേഷ്ടാസ്ഥാനത്തിലേക്കു് സർ സി. പി. വീണ്ടും തിരുവനന്തപുരത്തെത്തിയതു്.

4

ഇൻഡ്യയ്ക്ക് ഒരു പുതിയ ഭരണവ്യവസ്ഥ ഉണ്ടാകാനുള്ള ഈറനോവിന്റെ മദ്ധ്യമായിരുന്നു അത്. ന്യൂനപക്ഷപ്രശ്നം, ഏഴെട്ടുകോടി പിന്നാക്കസമുദായപ്രശ്നം മുതലായവ പ്രസവക്കാരിയായ തള്ളയ്ക്കു മാത്രമല്ല, പതിച്ചികരംകൊടുപോലും സന്നി പിടിപ്പിച്ചിരുന്നു. പെറുന്ന പിള്ള ചാപിള്ളയായിപ്പോകാതെതന്നെ ഉൽക്കണ്ഠയും പ്രാർത്ഥനയും ദൃശ്യമായിരുന്നു എല്ലായിടത്തും. പക്ഷേ, ആത്മാർത്ഥത എത്ര ഉണ്ടായിരുന്നോ എന്തോ? അങ്ങേയറ്റം യാഥാസ്ഥിതികനും, വൈദികഹിന്ദുവും സനാതനിയുമായിരുന്ന പണ്ഡിതമാളവ്യയുടെ മനോഭാവത്തിനുപോലും വലിയ മാറ്റം സംഭവിച്ചു. രാഷ്ട്രീയകാര്യങ്ങളിൽ അദ്ദേഹം വലിയ പുരോഗമനക്കാരനും മതസമുദായകാര്യങ്ങളിൽ പൊതുപഴഞ്ചനും ആയിരുന്നെങ്കിൽ, ഇൻഡ്യയിലേയും അക്കാലത്തെ തിരുവിതാംകൂറിലേയും സവർണ്ണമനോഭാവം അതിന്റെ തനിപ്പകർപ്പുതന്നെയായിരുന്നു. എനിക്ക് വലിയ ഈർഷ്യയും തലവേദനയും ഉണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടിരുന്ന കാര്യമായിരുന്നു അത്. ആയിടയ്ക്കാണ് മാളവ്യജിയും ആലി സഹോദരന്മാരിൽ 'വലിയ ചേട്ടൻ' (Big Brother) എന്ന് ഇൻഡ്യയൊട്ടുക്ക് അറിയപ്പെട്ടിരുന്ന ഷൗക്കത്തലിയും ചേർന്നു മുസ്ലീം പ്രാതിനിദ്ധ്യത്തിനു ഒരു പുതിയ ഫോർമുലയുണ്ടാക്കിയത്. ഈ ആലിസഹോദരന്മാർ ഇൻഡ്യയിലെ അവിസ്മരണീയന്മാരായ രണ്ടു വിശിഷ്ടവ്യക്തികളാണ്. ഷൗക്കത്തലി ലോകപ്രസിദ്ധനായ ഒരു ക്രിക്കറ്റുകളിക്കാരനായിരുന്നു. അന്ന് ഇൻഡ്യയിലെ സവ്വസൈന്യാധിപനായിരുന്ന സായിപ്പിന്റെ ഇംഗ്ലണ്ടിലെ സതീർത്ഥ്യനും ആയിരുന്നു. മഹമ്മദാലി ഒരു വലിയ വാഗ്മിയും ഇംഗ്ലീഷ് സാഹിത്യത്തിൽ നിഷ്ണാതനും ആയിരുന്നു. ഇംഗ്ലണ്ടിൽ നടന്ന വട്ടമേശസമ്മേളനത്തിൽ അദ്ദേഹം ചെയ്ത പ്രസംഗങ്ങളും ആ പാണ്ഡിത്യത്തിനു മകുടോദാഹരണമായി ശേഷിക്കുന്നു. 'ഖിലഫത്തു' പ്രക്ഷോഭണം ഒരു

'അഖിലാപത്ത്' പ്രക്ഷോഭണമാക്കി ബ്രിട്ടീഷ് ഗവമെ
ന്റിനെ കഴയ്ക്കുവാൻ ഈ സഹോദരന്മാക്കും അവക്കു്
ആത്മാർത്ഥമായ പിൻതുണനല്കിയ ഗാന്ധിജിക്കുംകൂടി
കഴിഞ്ഞു. അയിത്തോച്ചാടനത്തിനും ക്ഷേത്രപ്രവേശന
വാദത്തിനും കാൺഗ്രസ്സിനെക്കൊണ്ടു് ഉറച്ച ഒരു നില
എടുപ്പിക്കുന്നതിനും, റവ. കെ. മാധവന്റെ ഹസ്തങ്ങൾക്കു
ശക്തി കൂട്ടിക്കൊടുക്കുന്നതിനും സഹായിച്ച കോകനദാ
കാൺഗ്രസ്സിൽ അദ്ധ്യക്ഷതവഹിച്ചതു മഹമ്മദാലിയായി
രുന്നുവെന്ന കൃതജ്ഞത ഈഴവക്കു് എന്നും ഉണ്ടായിരിക്കു
കതന്നെ ചെയ്യും. ഈ ആലിസഹോദരന്മാർ രണ്ടുപേരും
വ്യദ്ധോരസ്സന്മാരും വൃഷസ്കന്ധന്മാരും ആയിരുന്നു. അവ
രുടെ മാതാവായ ബീഗം അന്നു് ഇൻഡ്യയിലെ ഏറ്റവും
മാനിക്കപ്പെട്ട മാതാവുമായിരുന്നു. ജിന്നാസാഹിബിനേ
ക്കാളും അന്നു് ഉന്നതന്മാരായിരുന്ന ഇൻഡ്യൻ രാഷ്ട്രീയ
ചക്രവാളത്തിൽ ഈ ആലിസഹോദരന്മാർ. ജിന്നാ കാൺ
ഗ്രസ്സുമായി പിണങ്ങി ഇംഗ്ലണ്ടിൽപ്പോയി താമസമായി
രുന്ന അക്കാലങ്ങളിൽ എന്നാണു് എന്റെ ഓമ്മ. മാളവ്യ
ജിയും ഷൗക്കത്തോലിയും പരിണമിപ്പിച്ച ഫോർമുല
ലക്നോവിൽവച്ചു് നടന്ന മുസ്ലീം കാൺഫറൻസ് സ്വീ
കരിക്കുമായി പാസ്സാക്കിയെങ്കിലും അതിനെതിരായി
ഒരു പ്രതിഷേധശബ്ദമുയർന്നു. അതു മഹാകവി ഇക്ബാ
ലിന്റേതായിരുന്നു. മുസ്ലിങ്ങളും അന്നു് അധഃകൃതരും രാ
ഷ്ട്രീയകാര്യങ്ങളിൽ അധഃകൃതർക്കു തുല്യം ദുഃഖിതരുമാണെ
ന്ന അവരുടെ വാദഗതിയുടെ ന്യായത എന്റെ ചിന്താഗ
തിയെ വല്ലാതെ ഉലച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

ഈഴവരാഷ്ട്രീയസഭയുടെ സെക്രട്ടറിമാരായിരുന്ന
ഞാനും കെ. ശങ്കരനും എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. സി. വി.
യുടെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ കൂടിയ ഈഴവരാഷ്ട്രീയസഭയിൽ
ഞാൻ ചെയ്ത സ്വാഗതപ്രസംഗം എന്റെ അന്നത്തെ 'ചി
ന്താക്കുഴപ്പ'ത്തിന്റെ ഒരു പ്രതിബിംബമായിരുന്നു. എന്തു
ചെയ്യേണ്ടു, എങ്ങോട്ടു പോകേണ്ടു എന്നു ഞാൻ വല്ലാതെ
വിഷമിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ആ യോഗം പാസ്സാക്കിയ നി
ശ്ചയം ഒരു നല്ല മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശനംതന്നെ എനിക്കു നല്കി.

യോഗനിശ്ചയങ്ങളും അച്ചടിപ്പിച്ചു ഗവണ്മെൻറിലേക്കും മറ്റു സ്ഥാനങ്ങളിലേക്കും അയയ്ക്കുന്നതിനും നിശ്ചയിച്ചിരുന്നു. പക്ഷേ, അച്ചടിച്ചുവന്നപ്പോൾ അതിൽ എൻെറ പേരില്ല. മി. ശങ്കരൻെറ പേരു മാത്രമേ കണ്ടുള്ളൂ. അതു് എന്നെ വല്ലാതെ ക്ഷോഭിപ്പിച്ചു. സി. വി. ക്കു് അന്നു ശങ്കരനെ വലിയ കാര്യമായിരുന്നു. കൊല്ലത്തു ഞങ്ങളും ചില ചെറുപ്പക്കാരായ വക്കീലന്മാരുണ്ടായിരുന്നതിൽ സി. വി. ശങ്കരൻെറ നേക്കു് ഇങ്ങനെയൊരു പ്രത്യേകമമത കാണിക്കുകയും ശങ്കരനുമായി കാര്യങ്ങളും ആലോചിക്കുകയും ചെയ്തുവന്നതിൽ അസൂയ അല്ല, ഒരു പരിവേം എനിക്കുണ്ടായിരുന്നുവെന്നതു സത്യമാണു്. ഉദ്യോഗത്തിൽ കയറുന്നതിനുള്ള ചരടുവലികളും ശങ്കരൻ ആ വഴിക്കു ചെയ്യുന്നുണ്ടെന്നുള്ള ഒരു സംശയം എനിക്കുണ്ടാകാതിരുന്നില്ല. അതു സമുദായത്താൽപര്യങ്ങളുടെ പേരിൽ നിന്നുകൊണ്ടു ചെയ്യുന്നതു് എൻറെ മനസ്സാക്ഷിക്കു നിരക്കാത്ത സംഗതിയായിരുന്നു. അതിനാൽ അച്ചടിയിൽ ശങ്കരൻെറ പേരുമാത്രം വന്നതിനെപ്പറ്റി ഞാൻ മുഖദാവിൽ ഒട്ടേറെ ക്ഷോഭിച്ചതന്നെ അദ്ദേഹത്തോടു് സംസാരിക്കയുണ്ടായി. ശങ്കരൻ നല്ല ഉദ്യോഗം എന്തെങ്കിലും കിട്ടുന്നതിനുള്ള കൊതിയുടെ നടുവിൽ നില്ക്കയാണെന്നു് ഏറ്റുപറഞ്ഞു. അതിനോടെ എൻെറ പരിവേവും തീർന്നു.

ആയിടയ്ക്കു് ഈ. വി. കൃഷ്ണപിള്ളയുടെ മകൻ ചീച്ചൻെറ പിള്ളയുണ്ടു് അടിയന്തിരം വന്നു. അതിലേക്കു ഞങ്ങളും പത്തുനാല്പതുപേരെ ക്ഷണിച്ചിരുന്നു. ഞാനും മിസ്റ്റർ കെ. സി. കുഞ്ഞുരാമനും ഒഴികെ ബാക്കി എല്ലാവരും നായന്മാരായിരുന്നു. പുതുപ്പള്ളി, കോട്ടൂർ, കെ. ജി. പരമേശ്വരൻപിള്ള, വൈക്കം മുതലായ നായർപ്രമാണികളെല്ലാം സന്നിഹിതരായിട്ടുണ്ടു്. സ്വാഭാവികമായും ഊണിനുശേഷം ഉണ്ടായ സുഹൃത്സംഭാഷണങ്ങളിൽ ആസന്നമായ ഭരണപരിഷ്കാരവും വന്നുകയറി. ഈഴവ രാഷ്ട്രീയസഭയുടേയും മറ്റും പ്രക്ഷോഭണത്തെ പരാമർശിച്ചു് അതിനടുത്തു്, ഗവണ്മെൻറു് ഒരു കമ്മ്യൂണിക്കേ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. പ്രത്യേകനിയോജകമണ്ഡലങ്ങളും സാ

ധ്യമല്ലെന്നും ഈഴവക്കു പൊതുനിയോജകമണ്ഡലങ്ങളിൽ സ്ഥാനം ലഭിക്കാത്തപക്ഷം അസംബ്ലിയിൽ നോമിനേഷൻമൂലമോ മറ്റുപ്രകാരത്തിലോ നാലു സ്ഥാനം നൽകുമെന്നും, മുസ്ലിങ്ങൾക്കും അപ്രകാരം രണ്ടു സ്ഥാനം നൽകുമെന്നും പ്രായപൂർത്തിവോട്ടവകാശം സാദ്ധ്യമല്ലെന്നും ആയിരുന്നു അതിന്റെ ഉള്ളടക്കം. ഞാനും കെ. സി. യും ഈ കമ്മ്യൂണിക്കേയുടെയും മറ്റും അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഈഴവരുടെ നില വിശദീകരിച്ചും ഈഴവർ ചങ്ങനാശ്ശേരി, രാമൻതമ്പി, പറയത്തു മേനോൻ മുതലായ നായർപ്രമുഖന്മാരുടെ വാശിയേറിയ തെരഞ്ഞെടുപ്പുകളിൽ എടുത്ത നില ഓർമ്മിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു വരാൻപോകുന്ന തെരഞ്ഞെടുപ്പിൽ കരുനാഗപ്പള്ളി, ചിറയിൻകീഴ്, അമ്പലപ്പുഴ, കൊല്ലം, ചേർത്തല മുതലായ താലൂക്കുകളിൽനിന്നു ഓരോ സീറ്റുവീതമെങ്കിലും ഈഴവക്കു കിട്ടത്തക്കവണ്ണം നായന്മാക്കു ഈഴവരെ സഹായിച്ചുകൂടേയെന്നു ചോദിച്ചു. ഞങ്ങളുടെ വാദം തെറ്റെന്നു പറയുവാൻ ആരും സന്നദ്ധമായില്ല. കൊല്ലത്തു മുന്നു സീറ്റുള്ളതിൽ ഒരു സീറെങ്കിലും ഈഴവനു നൽകേണ്ടതാണെന്നു, പണ്ടു പാണ്ഡവന്മാരെപ്പോലെ ഞങ്ങടെ ഈ നായർപ്രമാണികളോടു ഇരന്നു. ഞങ്ങളുടെ വാദം ന്യായമാണെങ്കിൽ ആ ന്യായം നടന്നു കാണുവാൻ നായർപ്രമാണികടെ പേരു ഒരു പ്രസ്താവന പുറപ്പെടുവിക്കണമെന്നും ഞങ്ങടെ പറഞ്ഞു. പെട്ടെന്നു ഒരു മൂകത അവിടെ പരന്നു. കുറേനേരം ആരും അതിനെ ഞെരിച്ചില്ല കോട്ടരുണ്ടു. അപ്പോഴും ചോദിക്കുന്നു: താൻ പിന്നെ എവിടെപ്പോയി നില്ക്കണമെന്നു". കൊല്ലത്തെ നിയോജകമണ്ഡലങ്ങളിലൊന്നു തനിക്കു അട്ടിപ്പേറാണെന്നു. ഒരു രാഷ്ട്രത്തിലെ ജനങ്ങടെ ഇങ്ങനെയൊരു മനോഭാവമുണ്ടാകുന്നതു വാസ്തവത്തിൽ ഖേദകരമാണു. അതിന്റെ പൂർണ്ണമായ ഉത്തരവാദിത്വം വഹിക്കേണ്ടതു കോൺഗ്രസ്സുകാർ മാത്രമാണു. ഈ രാജ്യത്തിന്റെ വികസനവും പുരോഗതിയും തടസ്സപ്പെടുത്തുന്നതും അക്കാരണത്താൽ കോൺഗ്രസ്സുകാർതന്നെയാണു. രാജ്യത്തെ ഉൽപാദനം വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിനും രാഷ്ട്രനിർമ്മാണത്തിനു വേഗത

വഞ്ചിപ്പിക്കുന്നതിനും മറ്റുള്ളവർ മാത്രംതടസ്സം ഉണ്ടാക്കുന്നുവെന്നു കാൺഗ്രസ്സുകാർ ആരോപണം നടത്തുമ്പോഴും അവർ ആദ്യം ഒരു ആത്മപരിശോധന നടത്തിനോക്കേണ്ടതാണു്. എവറസ്റ്റു് കയറാൻ തോന്നുന്ന ഉത്സാഹത്തോടും നിശ്ചയദാർഢ്യത്തോടുംകൂടി പ്രവർത്തിക്കണമെന്നു് ജനങ്ങളോടു നെഹ്റു ആഹ്വാനംചെയ്യുമ്പോഴും എന്താണു് ഈ ആഹ്വാനം ജനങ്ങളെ ചെവിക്കൊള്ളാത്തതെന്നു് അദ്ദേഹവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുയായികളും ആലോചിച്ചു നോക്കേണ്ടതാണു്.

5

ഒരാഴ്ചയോളം എന്റെ ചിന്തകളും ഭാവനയും ഭ്രാന്തെടുത്തു ഞാൻ നട്ടംതിരിഞ്ഞു. നായരീഴവബന്ധത്തെപ്പറ്റി ചരിത്രത്തിലൂടെ ക്രൂരമായ ഒരപഗ്രഥനം ഞാൻ നടത്തി. നായന്മാർ ഭോക്താക്കളും ഈഴവർ ഭോജനങ്ങളുമായിരിക്കേ, അവർ തമ്മിലൊരു സഖ്യം ഒരിക്കലും ദൃഢമാകയില്ലെന്നു് എനിക്കു നിശ്ചയംവന്നു. മിതവാദി പത്രാധിപർ സി. കൃഷ്ണൻ ഒരിക്കലെഴുതി, നായന്മാർ ഏതെങ്കിലും ഒരീഴവനെ പ്രശംസിക്കാൻ എപ്പോഴും മുതിരുന്നുവോ, അപ്പോഴും കരുതിക്കൊള്ളണം ആ ഈഴവൻ എന്തോ കഠിനമായ സമുദായദ്രോഹം ചെയ്യുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നുവെന്നു്. ശ്രീ ടി. ഒ. മാധവന്റെ കടുത്ത കാൺഗ്രസ്സുപ്രണയകാലത്തു്, മറ്റു് ഈഴവനേതാക്കന്മാർ കുമാരനാശാനെപ്പോലെ, 'എന്തിനയേ! സ്വരാജ്യം' എന്നു ചോദിക്കുമ്പോഴായിരുന്ന മിതവാദി അങ്ങനെ എഴുതിയതു്. ആശയം അതെന്നല്ലാതെ, വാചകം അങ്ങനെയായിരുന്നോ എന്നു ഞാൻ ഓർക്കുന്നില്ല. അന്നു് അതിൽ പരിഭവിച്ചവനാണു് ഞാൻ. എന്നേയും എന്റെ വിശാലഹൃദയത്തേയും, എന്റെ മിടുക്കുകളേയും നായർസ്നേഹിതന്മാർ ധാരാളം പുകഴ്ത്തിയിരുന്നു. അതിന്റെ ആത്മാർത്ഥതയെത്തന്നെ ഞാൻ

ചോദ്യംചെയ്യ. കൊച്ചു കൊച്ചു് സംഭവങ്ങളും പലതും എന്റെ ഓമ്മയിൽ ഓടിയെത്തി. അവയൊക്കെ നായരുടെ നേരിക്കേടു് വിളംബരംചെയ്യുന്നതായി എനിക്കു ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടു. ബാരിസ്റ്റർ പവിത്രൻ ഒരു ജഡ്ജിയുദ്യോഗത്തിനു ശ്രമിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ആ ഉദ്യോഗം അദ്ദേഹത്തിനു് കിട്ടാൻ ഇടയുണ്ടെന്നു് വാത്ത പരന്നു. കൊല്ലം ബാറിൽ അതുണ്ടാക്കിയ കോളിളക്കം ഞാനോമ്മിച്ചു. പവിത്രനെ നിയമിക്കുന്നതിൽ പ്രതിഷേധിക്കുവാൻ ബാർ അസോസിയേഷൻ തീരുമാനിച്ചു. അതിന്റെ ചരടുപിടിത്തം എന്റെ നായർസുഹൃത്തുക്കളായ വക്കീലന്മാക്കായിരുന്നു. ഭൂരിപക്ഷം അസോസിയേഷനിൽ വലിയ വിഭാഗം അവരായിരുന്നു. അവർ നിശ്ചയം പാസ്സാക്കുകയും ദിവാൻ ജിയെ കണ്ടു നിവേദനം നടത്തുകയും ചെയ്യ. പവിത്രനെ എനിക്കു നല്ലപോലെ അറിയാം. തിരുവനന്തപുരത്തു് അദ്ദേഹവും ഗൗരിയമ്മയും ഉണ്ടായിരുന്നപ്പോഴും ഞാൻ കുറേദിവസം അവരോടൊന്നിച്ചു താമസിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഞാനും പവിത്രനും സഹപാഠികളും ആയിരുന്നു. പവിത്രനു് ഇംഗ്ലീഷ്ഭാഷയിൽ നല്ല മിടുക്കു് അന്നേ ഉണ്ടായിരുന്നു. ബി. എ.യ്ക്കു പഠിക്കുമ്പോഴാണെന്നു തോന്നുന്നു ഇംഗ്ലീഷിൽ ചില ലഘുഗ്രന്ഥങ്ങൾ അദ്ദേഹം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. ഇംഗ്ലീഷിൽ നല്ല വാഗ്മിയുമാണു്. ഇപ്പോഴും ഞങ്ങൾ ബന്ധുക്കളുമാണു്. പവിത്രന്റെ മൂത്തമകനും മണിയെ മീനാക്ഷിയുടെ മകൻ മദ്രാസ് ഹാർബറിലെ ഹാർബർമാസ്റ്റർ ബാലരാമനാണു വിവാഹം കഴിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഞാൻ കൊല്ലം ബാറിൽ യോഗനിശ്ചയത്തെ ശക്തിയായി എതിർത്തു. പവിത്രൻ തിരുവിതാംകൂർകാരനാണു്. ബാരിസ്റ്ററാണു്. നല്ല പ്രാക്ടീസുള്ള ചെറുപ്പക്കാരനാണു്. ഈ സ്ഥിതിക്കു് ഈഴവനായിപ്പോയിയെന്ന ഒറ്റ ഹേതുവല്ലാതെ മറ്റൊന്നും പ്രേരകമായിരുന്നില്ല, ഈ നിശ്ചയത്തിനു്. അതു് എന്റെ ജാത്യഭിമാനത്തിനും ചിന്താഗതിക്കും അനുരൂപമായ ഒരു നടപടിയായി ഞാൻ കരുതിയിരുന്നു. ഇങ്ങനെ ഒരു കൊച്ചു് അഗ്നിപർവ്വതം കുറച്ചുനാളായി എന്റെ ഉള്ളിൽ വലിഞ്ഞുകൂടിക്കൊണ്ടി

രുന്നു. കോട്ടരാണ് അതു പൊട്ടിത്തെറിക്കാൻ പെട്ടെന്നു് ഇടവരുത്തിയതെന്നേയുള്ള.

നിയമസഭാചട്ടങ്ങളെപ്പറ്റി ഈഴവർ മാത്രമായിരുന്നില്ല നിരാശരായതു്. ക്രിസ്ത്യാനികളും മുസ്ലിങ്ങളുംകൂടി വലിയ എതിർപ്പു് ഉണ്ടായിരുന്നതിനു പുറമെ സിദ്ധിച്ചുവരികയായിരുന്നു. ക്രിസ്ത്യീയവിഭാഗങ്ങളും ഈ. ജെ ജോണിന്റെ തിരുവനന്തപുരത്തെ വസതിയിൽ കൂടി അനന്തരകരണീയം എന്തെന്നു് ഒരു ആലോചന നടത്തി. അവിടത്തെ തീരുമാനമനുസരിച്ചു് അവർ പാളയത്തു് അനുണ്ടായിരുന്ന 'പാംപഡോർ' തിയേറ്ററിൽവച്ചു് മി. ജോണിന്റെ തന്നെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ ഒരു യോഗംകൂടി. 'പാംപഡോർ തിയേററർ' ഇപ്പോഴും ഒരു പള്ളിയാണു്. എന്തൊരു വൈരുദ്ധ്യം! റഷ്യയിലൊക്കെ പള്ളികളും തിയേറ്ററുകളാകുമ്പോഴും നമ്മുടെ നാട്ടിൽ തിയേറ്ററുകളും പള്ളികളാകുന്നു! ആ യോഗം നിയമസഭാചട്ടങ്ങളും പരിശോധിച്ചു റിപ്പോർട്ടു് സമർപ്പിക്കാൻ ഒരു കമ്മറ്റിയെ അധികാരപ്പെടുത്തുകയും അവരുടെ റിപ്പോർട്ടിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ദിവാൻജിയെ കണ്ടു നിവേദനം നടത്താൻ തീരുമാനിക്കുകയുംചെയ്തു. ഇതു് '32 നവംബർ ഒടുവിലായിരുന്നു. അതോടടുത്തു നവംബർ 28–ാംതീയതി എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗത്തിന്റെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ കെ. അയ്യപ്പന്റെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ ആലപ്പുഴവച്ചു് ഒരു സമസ്തിരുവിതാംകൂർ ഈഴവമഹായോഗം ചേർന്നു. ആ യോഗത്തിൽ ഞാനും സംബന്ധിച്ചിരുന്നു. തുല്യദുഃഖിതരായ മറ്റു രാഷ്ട്രീയന്യൂനപക്ഷങ്ങളുമായി ആലോചിച്ചു് അവരുമായി യോജിച്ചു നടപടി കൈക്കൊള്ളുന്നതിനു യോഗം ഒരു കമ്മറിയെ നിയമിച്ചു. തെരഞ്ഞെടുപ്പു് അഭ്യവകഷ്ണംചെയ്യണമെന്ന ഉദ്ദേശം തല്ക്കാലം പിൻവലിച്ചു ഗവൺമെൻറിനെ സമീപിച്ചു നിവേദനം നടത്താൻ മറ്റൊരു കമ്മറിയേയും രൂപീകരിച്ചു. ഡിസംബർ ഒടുവിൽ ക്രിസ്ത്യീയസംഘടനകളുടെ പ്രതിനിധികളും ചേർന്നു തയ്യാറാക്കിയ റിപ്പോർട്ടു് അവരുടെ വക്കിംഗ് കമ്മറി അംഗീകരിച്ചു. ഈഴവരാഷ്ട്രീയമഹാജനസഭ, മുസ്ലിംലീഗ് ഇതുകളിൽനിന്നും ചെന്നിരുന്ന

കത്തുകൾ അവർ പരിശോധിച്ചു. അതിഗാഢമായ ആലോചനയ്ക്കുശേഷം ഈഴവ മുസ്ലീം ക്രൈസ്തവസമുദായങ്ങളുടെ ഒരു സംയുക്തയോഗം തിരുവനന്തപുരത്തുവെച്ചു ചേരുന്നതിനു തീരുമാനിച്ചു. അങ്ങനെയാണു് ഡിസംബർ 18–ാംതീയതി എൽ. എം. എസ്. ഹാളിലെ പ്രസിദ്ധമായ യോഗം ഉടലെടുക്കുന്നതു്.

ഇതിനിടയിൽ മറ്റു ചില പ്രധാനസംഭവങ്ങളും തിരുവിതാംകൂറിനു വെളിയിലും തിരുവിതാംകൂറിലും നടക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. മദ്രാസ് നിയമസഭയിൽ ഒരു ക്ഷേത്രപ്രവേശനനിശ്ചയം പാസ്സായി. ബറോഡായിലും കാശ്മീരത്തും സക്കാർവക ക്ഷേത്രങ്ങളും സകല ഹിന്ദുക്കൾക്കുമായി തുറന്നുകൊടുത്തു. അവയുടെ ഊക്കായ സ്പന്ദനങ്ങളും തിരുവിതാംകൂറിലും ഉണ്ടാകാതിരുന്നില്ല. തിരുവിതാംകൂറിൽ ഒരു ക്ഷേത്രപ്രവേശനാന്വേഷണക്കമ്മറ്റി രൂപീകരിക്കുവാൻ തീരുമാനമുണ്ടായി. ഗാന്ധിജി ഇതിനിടയിൽ ഗുരുവായൂർക്ഷേത്രപ്രവേശനം സംബന്ധിച്ചു് ഒരു പ്രസ്താവന പുറപ്പെടുവിച്ചു. സവർണ്ണഹിന്ദുക്കളുടെയിടയിൽ ഒരു ഹിതപരിശോധന നടത്തണമെന്നും ആ ഹിതപരിശോധനയിൽ സവർണ്ണഭൂരിപക്ഷം ക്ഷേത്രപ്രവേശനത്തിനു് അനുകൂലിക്കാത്തപക്ഷം താൻ ക്ഷേത്രസന്നിധിയിൽ ഉപവാസയജ്ഞം അനുഷ്ഠിക്കുന്നതല്ലെന്നും ആ പ്രസ്താവനയിൽ പറഞ്ഞിരുന്നു. ഈ ഹിതപരിശോധന സംബന്ധിച്ചു് കസ്തൂരിബായ്ഗാന്ധിയും, ഉമ്മിളാദേവിയും മലബാറിൽ വരികയുണ്ടായി. കസ്തൂരിബായ്ഗാന്ധിയുടെ വ്യക്തിമാഹാത്മ്യം അന്നു് ആദ്യമായി കേരളക്കരയ്ക്കു ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടുകയാണു്. സാമൂതിരിപ്പാടിന്റെ യാഥാസ്ഥിതികത്വത്തിന്റെ അടിയിളക്കുവാൻ ഗാന്ധിജിക്കോ, ഈ പ്രചരണങ്ങൾക്കോ സാദ്ധ്യമായില്ല. ശാസ്ത്രങ്ങൾ അനുകൂലമായും പ്രതികൂലമായും അലയടിനടത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഒടുവിൽ സവർണ്ണഹിതപരിശോധന ക്ഷേത്രപ്രവേശനത്തിനു് അനുകൂലമായി ഭൂരിപക്ഷം രേഖപ്പെടുത്തി.

ക്ഷേത്രപ്രവേശനം സംബന്ധിച്ചു കാൺഗ്രസ്സ് ഇതൊക്കെ ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ നമ്മുടെ മിസ്റ്റർ കെ. സി.

കുട്ടൻ മൂത്തകുന്നത്തെ ഈഴവക്ഷേത്രത്തിൽ അധഃകൃതർക്കു പ്രവേശനം നൽകണമെന്നും, ഇല്ലാത്തപക്ഷം ക്ഷേത്രസന്നിധിയിൽ താൻ മരണംവരെ പട്ടിണികിടക്കുമെന്നും ക്ഷേത്രയോഗക്കാർക്കു നോട്ടീസ് കൊടുത്തു. തുടർന്നു ക്ഷേത്രാധികാരികളെ കാണുകയും, ക്ഷേത്രയോഗാദ്ധ്യക്ഷനായ ശ്രീ പി. കെ. കുമാരനുമായി ആലോചന നടത്തുകയും ചെയ്തു. കുമാരനു് അഭിപ്രായവ്യത്യാസം ഉണ്ടായില്ല. കുമ്മറാക്കാർ വൈഷമ്യം ഉണ്ടാക്കാൻ ഇടയില്ലെന്നും, മീ കുട്ടനു് ഉറപ്പുകിട്ടി. മൂത്തകുന്നം ഈഴവനമ്പൂതിരിമാരുടെ കേന്ദ്രമായിരുന്ന ആ ക്ഷേത്രം. നാരായണഗുരുവിനു പോലും ക്ഷേത്രാധികാരികളെ വിശ്വാസത്തിലാക്കാൻ സാദ്ധ്യമായിരുന്നില്ല. സഹോദരനയ്യപ്പന്റെ മിശ്രഭോജനകാലത്തു ജടവിടർത്താടിയ രുദ്രാകൃതികളായിരുന്ന ക്ഷേത്രാധികാരികളും വലിയ സ്വത്തുള്ള ക്ഷേത്രമാണു്. ശ്രീ കുട്ടൻ അവരുടെ മാനസാന്തരത്തിനു് ഒരു കൊച്ചു് ഉന്തു നൽകി. ഇവയെല്ലാം എൽ. എം. എസ്. ഹാസ്യയോഗം നടന്ന '32 ഡിസംബറിലെ പ്രധാനസംഭവങ്ങളായിരുന്നു.

എൽ. എം. എസ് ഹാസ്യയോഗത്തിൽ ഈഴവക്രൈസ്തവമുസ്ലീംസമുദായങ്ങളുടെ എണ്ണപ്പെട്ട പല പ്രതിപുരുഷന്മാരും സന്നിഹിതരായിരുന്നു ശ്രീ ഈ. ജെ. ജോണിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ നടന്ന അത്യന്തം ഗൗരവതരമായ ഒരു യോഗമായിരുന്നു അതു്. എല്ലാ സമുദായങ്ങൾക്കും അവരുടെ ജനസംഖ്യ അനുസരിച്ചു് സ്ഥാനങ്ങൾ ക്ലിപ്പപ്പെടുത്തി സംവരണംചെയ്യണം എന്നു യോഗം നിശ്ചയം ചെയ്തു. തുടർന്നു് ഒരു ഡെപ്യൂട്ടേഷൻ ഈ സമുദായങ്ങളെ പ്രതിനിധീകരിച്ചു് ദിവാൻജിയെ കണ്ടു നിവേദനം നടത്തണമെന്നു തീരുമാനിച്ചു. ശ്രീ എൻ. വി. ജോസഫാണു് നിശ്ചയം അവതരിപ്പിച്ചതു്. നിശ്ചയത്തെ പിൻതാങ്ങിയതു് ആദ്യം ഞാനുമായിരുന്നു. സി. വി യും എം. ഗോവിന്ദനും മറ്റും ഹാജരായിരുന്ന ഈ യോഗത്തിൽ എനിക്കു് ഇങ്ങനെ ഒരു അംഗീകാരം സിദ്ധിച്ചതിൽ അല്പം ചാരിതാർത്ഥ്യം തോന്നാതിരുന്നില്ല. എൽ. എം. എസ്. ഹാളിലെ ഈ ആദ്യയോഗം ഒരു കമ്മ്മണ്ഡലം എനിക്കു

തുറന്നുകാട്ടി. ഈ മൂന്നു സമുദായങ്ങളും യോജിച്ചുനിന്നു ശക്തിയായ ഒരു പ്രക്ഷോഭണം നടത്തിയാൽ ഉണ്ടാവുന്ന നേട്ടങ്ങളെപ്പറ്റി ഉറച്ച വിശ്വാസം എനിക്കുണ്ടായി. യോഗത്തെത്തുടർന്നു മൂന്നു സമുദായങ്ങളേയും സംയോജിപ്പിച്ച് ഒരു സംയുക്തരാഷ്ട്രീയകമ്മിറ്റി രൂപവൽകൃതമായി. കമ്മിറ്റിയുടെ അദ്ധ്യക്ഷൻ ഈ. ജെ. ജോൺ ആയിരുന്നു. ഈഴവരിൽനിന്നും സി. വി., എം. ഗോവിന്ദൻ, കെ. എം. കേശവൻ, കെ. പി. കയ്യാലയ്ക്കൽ മുതലായവരും ഞാനും അംഗങ്ങളായിരുന്നു. പി. എസ്. മുഹമ്മദ്, പി. കെ. കുഞ്ഞ് മുതലായവർ മുസ്ലിങ്ങളേയും എൻ. വി. ജോസഫ്, കെ. റ്റി. തോമസ്, കെ. സി. ഈപ്പൻ, പി. എ. എബ്രഹാം, ഫ്ളെച്ചർ മുതലായവർ ക്രൈസ്തവസമുദായത്തേയും പ്രതിനിധീകരിച്ചു. അങ്ങനെ ശക്തിയായ ഒരു രാഷ്ട്രീയപ്രക്ഷോഭണത്തിന്റെ ബീജാവാപം ഉണ്ടായി.

6

സംയുക്തനിവേദകസംഘം ദിവാൻജിക്കു സമർപ്പിക്കേണ്ട മെമ്മോറിയൽ ശ്രീ എൻ. വി. ജോസഫ്, ശ്രീ ഈ. ജെ. ജോണിന്റെ വീട്ടിൽക്കൂടിയ യോഗത്തിൽ വായിച്ച്, അംഗീകാരം സമ്പാദിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. ചില്ലറ ചില ഭേദഗതികളും ആ യോഗം ആ മെമ്മോറിയലിനു വരുത്തി, അതു് അപ്പടി ആ യോഗം അംഗീകരിച്ചു. പക്ഷേ, ഒരു 'ഉത്സവം' ഈ നിശ്ചയത്തിന്റെ അംഗീകാരത്തിൽ അവർ വരുത്തിയിരുന്നു. സ്ഥാനാർത്ഥിത്വത്തിനു മുമ്പിട്ടവന്ന ആളുകളും, അതിലേക്കുള്ള പ്രചരണം തല്ക്കാലം നിറുത്തിവയ്ക്കണമെന്നുള്ള ഒരു അപേക്ഷ ആ സഭ അംഗീകരിച്ചു. ഈ പരിപാടിയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ രാജ്യമൊട്ടാകെ യോഗങ്ങളും കൂടി പ്രക്ഷോഭണം നടത്തുന്നതിനു് വിവിധസംഘടനകളെ ഈ യോഗം അധികാരപ്പെടുത്തുകയുണ്ടായി. ഇനി വേണ്ടതെന്തെന്നു് ആലോചിച്ചു തീരു

മാനിക്കാൻ സംയുക്തപ്രതിനിധികളുടെ ഒരു യോഗം ദിവാൻജിയെ കണ്ടശേഷം വിളിച്ചുകൂട്ടണമെന്നും തീരുമാനിച്ചു.

ജനുവരി ആദ്യവാരത്തിൽ ദിവാൻജിയെ കാണാൻ അനുമതി ലഭിച്ചു. അന്നു് കമ്മറ്റിയംഗങ്ങളും തിരുവനന്തപുരത്തു കൂടി.

ജനുവരി ആദ്യത്തിൽ ഒരു വിശേഷസംഭവമുണ്ടായി. ഗുരുവായൂരപ്പന്റെ സന്നിധിയിൽ കിഴക്കേനടയിൽ, ചില ക്ഷേത്രോപജീവികളും, ഒരു നായയെ ഹാരമണിയിച്ചു്, ചോറും കൊടുത്തു്, 'കേളപ്പനാ'യെന്നു് പേരും എഴുതിത്തൂക്കി, ഒരു തൂണിൽ കെട്ടിയിട്ടു. അനന്തരം മഹാത്മജിയുടേതായി ഒരു 'വാറോല' വായിച്ചുകേൾപ്പിച്ചശേഷം നായയെ അഴിച്ചുവിട്ടു. അതുകൊണ്ടും തൃപ്തിപ്പെടാതെ, നമ്പൂതിരിസ്ത്രീകളേയും മറ്റും ആഭാസവഷ്ം കൊണ്ടു് അവർ അഭിഷേകംകഴിക്കയും, 'ശത്രുസംഹാരഹോമ'മെന്ന പേരിൽ തമിഴ്ബ്രാഹ്മണരുടെ വകയായി ഒരു യജ്ഞം നടത്തുകയുംചെയ്തു. ഈ യജ്ഞം മഹാത്മജിയുടേയും മറ്റും ശല്യങ്ങളിൽനിന്നു്, ക്ഷേത്രങ്ങളേയും ക്ഷേത്രപാരമ്പര്യങ്ങളേയും സംരക്ഷിക്കാനാണെന്നാണു് അവർ വീമ്പിളക്കിയിരുന്നതു്.

നാലാറുദിവസം കഴിക്കെ സംയുക്തരാഷ്ട്രീയസഭാപ്രതിനിധികളായി, മെ: എൻ. വി. ജോസഫ്, സി. വി. കുഞ്ഞുരാമൻ, തര്യത്ത കുഞ്ഞിത്തൊമ്മൻ, കെ. സി. ഈപ്പൻ മുതലായവർ ദിവാൻജിയെ കണ്ടു നിവേദനം നടത്തി. കഴിയുന്നതും വേഗത്തിൽ നിവേദനത്തിനു മറുപടി നൽകണമെന്ന അവരുടെ അപേക്ഷയ്ക്കു് അനുകൂലമായ മറുപടിയും അവക്കു ലഭിച്ചു. അതിനുശേഷം അന്നു് ഒരു ചായ്വായോഗം നടന്നു. ക്ഷേത്രപ്രവേശനബിൽ നിയമസഭയിൽ ഹാജരാക്കാൻ അനുമതി ആവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ടു് ശ്രീ സുബ്ബരായൻ ഇൻഡ്യാഗവമ്മെൻറിന്റെ അനുമതി ആവശ്യപ്പെട്ട കാലമായിരുന്നു അതു്. വൈസ്രായിക്കു് 'ഇച്ഛാധികാരം' ഉണ്ടായിരുന്ന ഒരു കാര്യമായിരുന്നു അതു്. ഇൻഡ്യയുടെ പല ഭാഗങ്ങളിൽനിന്നും ആ അധികാരം

ശ്രീ സുബ്ബരായനു് അനുകൂലമായി വൈസ്രായി വിനിയോഗിക്കണമെന്നു് കമ്പികളും അഭ്യർത്ഥനകളും അന്നു പൊയ്ക്കൊണ്ടിരുന്നു.

ഈ ബഹളങ്ങൾക്കും കോലാഹലങ്ങൾക്കും ഇടയിൽ തിരുവനന്തപുരത്തു് നായന്മാരുടെ ഒരു മഹായോഗം നടന്നു 1933 ജനുവരി ഒടുവിൽ ആയിരുന്നുവെന്നു വ്യക്തമായി ഞാൻ ഓർമ്മിക്കുന്നു. റിട്ടയാർഡ് സാനിട്ടറി കമ്മീഷണർ ഡാക്ടർ മാധവൻപിള്ളയുടെ അദ്ധ്യക്ഷതയിലാണു് യോഗം കൂടിയതു്. ജനസംഖ്യയ്ക്കു് അനുപാതമായി പ്രാതിനിധ്യം നൽകണമെന്ന വാദത്തെ എതിർത്തുകൊണ്ടുള്ള ഒരു നിശ്ചയം ആ യോഗം പാസ്സാക്കി. നിയമസഭാഘടനയിൽ എന്തെങ്കിലും മാറ്റം വരുത്തുന്നതു ബന്ധപ്പെട്ട സമുദായങ്ങളോടു് ആലോചിച്ചു വേണ്ടതാണെന്നും ആ യോഗം നിശ്ചയംചെയ്തു.

ഇതിനിടയിൽ ഒരു തിരുവിതാംകൂർ സ്റ്റേറ്റുകാൺഗ്രസ്സ് സംഘടനയുണ്ടാക്കുന്നതിനുള്ള ഒരു സംരംഭം രൂപം പ്രാപിച്ചിരുന്നു. അതിന്റെ പ്രാണവായു ശ്രീ ജി. രാമൻ മേനോനായിരുന്നു. ഈ മനുഷ്യൻ തിരുവിതാംകൂർ രാഷ്ട്രീയചരിത്രത്തിലെ ഒരു കടംകഥയാണു്. എം. എ. ബി. എൽ. ആണു്. ആദർശസമ്പന്നനായിരുന്നു എന്നുള്ളതിൽ തർക്കമില്ല. വിദ്യാഭ്യാസഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിൽ ഒരു സ്കൂൾ ഇൻസ്പെക്ടർസ്ഥാനംവരെ ഉയർന്നു. ഹൈസ്കൂളിൽ എന്റെ അദ്ധ്യാപകനായിരുന്നു. അദ്ധ്യാപകൻ എന്നും പൗരൻ എന്നും പേരായി ചില വർത്തമാനഗ്രന്ഥങ്ങളും അദ്ദേഹം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിരുന്നതായി എനിക്കറിയാം. പൗരബോധവും രാഷ്ട്രീയബോധവും ശ്രീ മേനോനെപ്പോലെ തികഞ്ഞ അധികംപേരെ ഞാൻ അറിയുന്നില്ല. സി. വി. യെപ്പറ്റി വലിയ ബഹുമാനമായിരുന്നു മേനോൻ സ്കൂൾ ഇൻസ്പെക്ടരായിരിക്കുമ്പോൾ സി. വി. മയ്യനാട്ടു സ്കൂൾ ഹെഡ്മാസ്റ്ററായിരുന്നു. അക്കാലത്താണു് സി. വി. കേരളകൗമുദി തുടങ്ങിയതു്. അതിന്റെ കഥ മുമ്പൊരിക്കൽ ഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്—സി. വി.ക്കെതിരായുണ്ടായ കള്ളഹർജിയും അതിനേപ്പറ്റി അന്വേഷിക്കാൻ

KOTTAYAM 12 OCT

വന്ന മേനോന്റെ കഥയും മറ്റും. മേനോൻ ഒരു നല്ല പൗര നായിരുന്നു 'ഗദകബളിതകണ്ണ'നായിരുന്നു. അതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മിടുക്കിനേയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഏകാ ഗ്രചിത്തവൃത്തിയേയും പരമാവധി പോഷിപ്പിച്ചു എന്നാ ണെന്റെ വിശ്വാസം.

അദ്ദേഹം കാമ്യമായ ഒരു സക്കാരുദ്യോഗം വലിച്ചെ റിഞ്ഞു്, വക്കീൽപ്പണിയിൽ പ്രവേശിച്ചതുതന്നെ എന്നെ പ്പോലുള്ളവക്കു് ആശ്ചര്യമുളവാക്കിയ സംഭവമായിരുന്നു. അദ്ദേഹം മലയാളരാജ്യം ഉടമസ്ഥനായ കെ. ജി. പരമേ ശ്വരൻപിള്ളയ്ക്കെതിരായി നിയമസഭോസാമാജികത്വത്തി നു പൊരുതിയ കഥ കൊല്ലം നിയോജകമണ്ഡലത്തിൽ ആരും വിസ്മരിക്കയില്ല. അദ്ദേഹം തോറ്റു തൊപ്പിയിട്ടു. അങ്ങനെയുള്ള ആദർശവാദിയായ രാമൻമേനോൻ, 'തിരു വിതാംകൂർ സ്റ്റേറ്റ് കാൺഗ്രസ്സ്' എന്ന പേരിൽ ഒരു സംഘടനയ്ക്കു ബീജാവാപം ചെയ്യാൻ ഈ അവസരത്തിൽ മുന്നോട്ടുവന്നു. കഴിക്കാല കുമാർ, വി. ആർ. നാണു എന്നി വർ ഈ മഹോദ്യമത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിന്നിൽ അണിനിരന്നു. താമസിയാതെതന്നെ ഒരു പരിപാടിയുമുണ്ടാ ക്കി അവർ യോഗങ്ങളും വിളിച്ചുകൂട്ടാൻതുടങ്ങി. തിരുവ ല്ലായിൽ അവർ ഒരു യോഗം വിളിച്ചുകൂട്ടി. ആ സന്ദർ ഭത്തിൽ അവിടത്തെ ചില പ്രമാണകർത്തനിയമസഭോപരി ഷ്കാരത്തെപ്പറ്റിയും മറ്റും അവരുടെ അഭിപ്രായം ആരായു കയുണ്ടായി. കാൺഗ്രസ്സ് രൂപീകരിച്ചശേഷമേ ആ വിഷയത്തെപ്പറ്റി എന്തെങ്കിലും തീരുമാനമെടുക്കാൻ സാധിക്കുകയുള്ളൂ എന്നു് ശ്രീ കുമാർ ഖണ്ഡിതമായും പറ ഞ്ഞു. ഈ സമാധാനം കേവലം അനുപചാരമായിരുന്നു വെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. സമുദായനീതി സമ്മതി ക്കാത്തുള്ള രാഷ്ട്രീയസംഘടനയുടെ ആത്മാർത്ഥതയിൽ വിശ്വസിക്കുവാൻ ആരും സന്നദ്ധമായില്ല. അതിനാൽ ഈ കാൺഗ്രസ്സ് രൂപീകരണത്തിൽ അസമത്വസമുദായ ങ്ങളും ഒരു ആവേശവും കാണിച്ചില്ല. മേനവപ്രഭൃതികളു ടെ സംരംഭം അങ്ങനെ അലസിപ്പോയി.

1933 ജനുവരി ഒടുവിൽ സംയുക്തസമുദായക്കാരുടെ എൽ. എം. എസ്. ഹാളിലെ രണ്ടാമത്തെ യോഗം നടന്നു. മുൻനിശ്ചയമനുസരിച്ച്, ഈ. ജെ. ജോൺ ഈ പ്രതിനിധിയോഗത്തിൽ അദ്ധ്യക്ഷത വഹിച്ചു. ഈ യോഗനിശ്ചയമനുസരിച്ചു പ്രവർത്തിക്കാൻ സന്നദ്ധരാണെന്നു നിയമസഭാസ്ഥാനാർത്ഥിത്വം ഇതിനകം പ്രഖ്യാപിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്ന പല മാന്യന്മാരുടേയും കത്തുകളും കമ്പിസന്ദേശങ്ങളും സഭയിൽ വായിക്കപ്പെട്ടു. യോഗം പാസ്സാക്കിയ നിവർത്തനനിശ്ചയം തിരുവിതാംകൂറിൽ ഒരു രാഷ്ട്രീയകൊടുങ്കാറ്റു് ദീർഘകാലം ചുറ്റിയടിക്കുന്നതിനു് ഇടവരുത്തിയ ഒന്നായിരുന്നു. ആ നിശ്ചയം ചുവടേ പകർത്തുന്നു: ''ഭരണപരിഷ്കാരസംബന്ധമായി ഗവൺമെൻറു പുറപ്പെടുവിച്ച കമ്മ്യൂണിക്കേയിൽ ഈ രാജ്യത്തുള്ള വിവിധസമുദായങ്ങൾക്കു് നിയമസമിതികളിൽ വിപുലവും തൃപ്തികരവുമായപ്രാതിനിധ്യം നൽകാമെന്നു വാഗ്ദാനം ചെയ്യുകയും ഈ സമ്മേളനത്തിനു സന്നിഹിതരായിരിക്കുന്നവർ ഏതെല്ലാം സമുദായങ്ങളുടെ പ്രാതിനിധ്യം വഹിക്കുന്നുവോ, ആ സമുദായങ്ങൾ തങ്ങളുടെ രാഷ്ട്രീയ അവകാശങ്ങളെ പരിരക്ഷിക്കുന്നതിനു പര്യാപ്തമായ ഭരണപരിഷ്കാരം നടപ്പിൽവരുത്തണമെന്നു ഗവൺമെൻറിനോടു ശക്തിപൂർവ്വം മുറവിളികൂട്ടിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടും 108–ലെ രണ്ടാം റഫ്ലേഷൻ അനുസരിച്ചു് ഗവൺമെൻറു നിർമ്മിച്ചിട്ടുള്ള പുതിയ നിയമസഭകളുടെ ആവിർഭാവം മേല്പറഞ്ഞ സമുദായങ്ങളുടെ സ്ഥിതി കൂടുതൽ കഷ്ടതരമാക്കുകയും, ഒരു പ്രത്യേകസമുദായത്തിനു നീതിവിരുദ്ധവും അനഹ്വമായ പ്രാബല്യം ലഭിക്കുന്നതിനു് ഇടയാക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടും, ഈ ഭരണപരിഷ്കാരങ്ങളുടെ പ്രഖ്യാപനത്തിനുശേഷം മേൽപ്പറഞ്ഞ സമുദായങ്ങൾ യോജിച്ചും പ്രത്യേകമായും ഗവൺമെൻറുപ്രസ്താവനയിൽ അന്തർവേചിച്ചിരിക്കുന്ന നിയോജകമണ്ഡലസമ്പ്രദായത്തെപ്പറ്റിയുള്ള വലുതായ സങ്കടങ്ങൾ ഗവൺമെൻറിനെ അറിയിച്ചിട്ടും, സമ്മേളനം വളരെക്കാലം കാത്തിരുന്നിട്ടും ഈ സംയുക്തസമ്മേളനത്തിൻെറ ഡെപ്യൂട്ടേഷ

നോട്ട ദിവാൻജി വാശാനംചെയ്തിട്ടുള്ള മറുപടി ഇതേ വരെ ലഭിച്ചിട്ടില്ലാത്തതുകൊണ്ടും, ഈ സമ്മേളനത്തിന്റെ അഭ്യർത്ഥനകളെപ്പറ്റി ആലോചിക്കാൻ ഗവമ്മെൻറു വിചാരിക്കുന്നില്ല എന്നു വിശ്വസിക്കുന്നതിലേക്കു പല ലക്ഷ്യങ്ങളും ന്യായങ്ങളും ഉള്ളതായി കാണുന്നതുകൊണ്ടും ഗവമ്മെൻറു തല്ക്കാലം നിയോജകമണ്ഡലങ്ങളെ പുനഃസംഘടിപ്പിക്കാമെന്നു മാത്രമേ വിചാരിക്കുന്നുള്ള എന്നു് അറിവായിരിക്കയും അതുകൊണ്ടുമാത്രം പ്രാതിനിധ്യവിഷയത്തിൽ എല്ലാ സമുദായങ്ങൾക്കും നീതി ലഭിക്കുക എന്നതു പ്രയാസമായിരിക്കയും ചെയ്യുന്നു എന്നു് ഈ സമ്മേളനത്തിനു ബോദ്ധ്യമായിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടും;

ഒന്നിലധികം സാമാജികന്മാരെ തെരഞ്ഞെടുത്തയയ്ക്കാൻ അവകാശമുള്ള നിയോജകമണ്ഡലങ്ങളും ഉള്ള സ്ഥലങ്ങളിൽ വിവിധസമുദായങ്ങളുടെ താൽപര്യങ്ങളും സംരക്ഷിക്കുന്നതിനും വർഗ്ഗീയവിദ്വേഷം ഇല്ലാതാക്കുന്നതിനും ഉള്ള ഏകമാർഗ്ഗം ഓരോ സമുദായങ്ങളുടെയും ജനസംഖ്യയനുസരിച്ചു സാമാജികസ്ഥാനങ്ങളും ഒഴിച്ചിടുകയാണെന്നു് ഈ സമ്മേളനം അഭിപ്രായപ്പെടുന്നതുകൊണ്ടും ഈ വിഷയത്തിൽ മേൽപ്പറഞ്ഞ സമുദായങ്ങളും ഏതു നിലയാണു് അവലംബിക്കേണ്ടതെന്നുള്ളതിനെപ്പറ്റി അഭിപ്രായം പറയുവാൻ ഈ സമ്മേളനത്തിനു ചുമതലയുള്ളതുകൊണ്ടും;

മേൽപ്പറഞ്ഞ സമുദായങ്ങളിലുൾപ്പെട്ട ഏതാനും ആളുകളെങ്കിലും നിയമസഭയിൽ പ്രവേശിക്കുവാൻ സാധിച്ചതുകൊണ്ടു യാതൊരു പ്രയോജനവും ഉണ്ടാവുകയില്ലെന്നു് ഈ സമ്മേളനം അഭിപ്രായപ്പെടുന്നതുകൊണ്ടും വിവിധസമുദായങ്ങളുടെയും ജനസംഖ്യയ്ക്കനുസരണമായി നിയമസഭകളിൽ പ്രാതിനിധ്യം ലഭിക്കുന്നതിനു ഗവമ്മെൻറു് യാതൊരു വ്യവസ്ഥയും ചെയ്യാത്തകാലത്തോളം അതിനെക്കുറിച്ചുള്ള പ്രതിഷേധസൂചകമായി മേൽപ്പറഞ്ഞ സമുദായങ്ങളിൽപ്പെട്ട യാതൊരുത്തരും വോട്ടുചെയ്യുകയോ സ്ഥാനാർത്ഥികളായി നിൽക്കുകയോ ഗവമ്മെൻറു് നിയമനം (നോമിനേഷൻ) സ്വീകരിക്കുകയോ ചെയ്യുപോകരുതെന്നും ക്രിസ്ത്യാനികളും, ഈഴവർ, മുസ്ലിമിങ്ങളും എന്നീ സമു

ദായങ്ങളുടെ സംഘടനകളും മേൽപ്പറഞ്ഞ സമുദായങ്ങളിൽ നിന്നു് അടുത്ത തെരഞ്ഞെടുപ്പിനു സ്ഥാനാർത്ഥികളായി നിൽക്കുന്നുവെന്നു് അറിയിച്ചിട്ടുള്ള ആളുകളും വളരെ സങ്കടത്തോടും വ്യസനത്തോടുംകൂടി തീരുമാനിച്ചിരിക്കുന്നു.''

ഈഴവരിൽനിന്നു സി. വി.യും എം. ഗോവിന്ദനും ഞാനും ഈ നിശ്ചയം 'തുല്യംചാർത്തി'. ഈ നിശ്ചയത്തിനു് ആനുഷംഗികമായി താഴെപ്പറയുന്ന നിശ്ചയങ്ങളുംകൂടി പാസ്സാക്കപ്പെട്ടു.... ഈ നിശ്ചയം സ്വീകരിച്ചതായി ഈ സമ്മേളനത്തിലുംപ്പെട്ട ഓരോ സംഘടനകളും ഇന്നുമുതൽ മൂന്നുമാസത്തിനകം സമസ്തിരുവിതാംകൂർ സംയുക്തസമ്മേളനത്തിന്റെ ഭരണനിർവ്വഹണസമിതിയെ അറിയിക്കണമെന്നു് അപേക്ഷിക്കുന്നു. ജനസംഖ്യയ്ക്കു് അനുസരണമായി പ്രാതിനിധ്യം ലഭിക്കുക എന്ന തത്വത്തിനെതിരായുള്ള യാതൊരാലോചനകളിലും മേൽപറഞ്ഞ ഏതെങ്കിലും സംഘടനകളോ അവയിലെ അംഗങ്ങളോ പങ്കെടുത്തുകൂടാ എന്നും ഈ സമ്മേളനം അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

നിശ്ചയങ്ങളൊക്കെ ഇങ്ങനെ പാസ്സായി. ഈഴവരെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അവ നടപ്പിൽവരുത്തുന്നതിനു് സാദ്ധ്യമാകുമോ എന്ന സംശയം എന്നെ വല്ലാതെ അലട്ടിയിരുന്നു. സമുദായത്തിലെ സമുന്നതന്മാരായ നേതാക്കന്മാരും സംഘടനയുടെ സെക്രട്ടറിയും മറ്റും ഉൽപ്പെട്ടിരുന്ന ഈ സംയുക്തസംഘടനയിലെ തീരുമാനം നടപ്പിൽവരുത്തുന്നതിനുള്ള ശ്രമത്തിൽ എന്റെ പങ്കു് ഒരു നീക്കുപോക്കുംകൂടാതെ, ധീരമായി വഹിക്കുവാൻ തയ്യാറായിക്കൊണ്ടുതന്നെയാണു് ഞാൻ നിശ്ചയം അംഗീകരിച്ചതു്. എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗത്തിന്റേയും ഈഴവരുടേയും ഇടയിൽ വലിയ സമ്മതി ആർജ്ജിച്ചിരുന്ന എം. ഗോവിന്ദനും സി. വി.യും നിശ്ചയത്തിന്റെ ഭവിഷ്യത്തുകളും പൂർണ്ണമായും ഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെയാണോ സമ്മതം മൂളിയതെന്നും ഒരു സന്ദേഹം എന്റെ പ്രസംഗത്തിൽ ഞാൻ ആവിഷ്കരിച്ചിരുന്നു. അതു് എം. ഗോവിന്ദനെ വല്ലാതെ ചൊടിപ്പിക്കുകയും, തന്നെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം എന്തും ചെയ്യുവാൻ താൻ സന്നദ്ധനാണെന്നും തന്റെ

പെൻഷൻപോലും ഉപേക്ഷിച്ചു മുന്നോട്ടുപോകാൻ നിശ്ച യിച്ചുറച്ചുകൊണ്ടാണു് നിശ്ചയം താൻ പിൻതാങ്ങിയതെ ന്നും ക്ഷുഭിതമായ ഒരു സംശയനിവൃത്തി വന്നു. അതിനുശേ ഷമാണു് നിശ്ചയം സർവ്വസമ്മതമായി സഹർഷം പാസ്സാ ക്കപ്പെട്ടതു്. എം. ഗോവിന്ദന്റെ ക്ഷോഭം വളരെ ഫലവ ത്തായിരുന്നു. സഭയിലെ അന്തരീക്ഷം ഏറ്റവും ഗൗരവമു ള്ളതായിരുന്നു. സഭയുടെ തീരുമാനം എന്തെല്ലാം കുഴപ്പങ്ങ ളും വഴക്കുകളും വയ്യാവേലികളും ഇളക്കിവിട്ടുമെന്ന ഉൽ ക്കണ്ഠ സഭയിലുണ്ടായിരുന്ന പ്രതിനിധികൾക്കും സന്ദർ ശകന്മാർക്കും ഉളവായിരുന്നു. ഈ നിശ്ചയം ആവേശത്തോടെ പിൻതാങ്ങിയവരിൽ എത്രപേർ അതിന്റെ പ്രവർത്തന ത്തിൽ ഉണ്ടായി വൈഷമ്യങ്ങൾക്കിടയിൽ ഒലിച്ചുപോയി എന്നുള്ളതു് അത്ഭുതത്തോടുകൂടിയല്ലെങ്കിലും ഇപ്പോൾ ഇരു ന്നാലോചിക്കുമ്പോൾ രസകരമായി തോന്നുന്നു.

ഇതു് ഒരു 'റൂബിക്കൺ' നദി കടക്കൽതന്നെയായിരു ന്നു. പിറകോട്ടു പോകുന്നതിനു നിവൃത്തിയില്ലാത്തവിധം ഞാൻ ഒരു അപകടത്തിൽ ചെന്നു ചാടിയിരിക്കുന്നു. എന്റെ രക്തവും ഹൃദയവും അങ്ങനെ പതച്ചുനില്ക്കുകയാണു്. അക്ക ട്ടത്തിൽ ഭാവിയെപ്പറ്റി ശാന്തമായി ആലോചിച്ചുറപ്പു വാൻ എനിക്കു വിഷമം വല്ലാതെയുണ്ടായിരുന്നു. ഒരു തികഞ്ഞ കാൺഗ്രസ്സുകാരനായ എനിക്കു സമുദായസം ഘടനകളിൽ കടന്നുചെന്നു സമുദായപ്രവർത്തനങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടുന്നതിനു് ഇടവരുത്തിയ പരിവർത്തനം അതിതീവ്ര മായ പ്രഹരംതന്നെയായിരുന്നു. സാമുദായികമായ അസ മത്വകം പരിഹരിച്ചുകിട്ടാതെ 'എന്തിനയേ സ്വരാജ്യം' എന്നു് എന്റെ ഹൃദയം ഉച്ചത്തിൽ കുമാരനാശാനോടൊ പ്പം നിലവിളിക്കുകയായിരുന്നു. ഇക്കാലത്തു മാന്യമായി ജീവിക്കാൻ വേണ്ട വരവു് വക്കീൽവൃത്തിയിൽനിന്നും എനിക്കു ലഭിച്ചിരുന്നു. ഭാവിയെപ്പറ്റി ഞാൻ വാസന്തി യോടാലോചിച്ചു. അവൾ ഇത്തരം വിഷമഘട്ടങ്ങളിൽ എപ്പോഴും എന്റെ ഏറ്റവും നല്ല ഉപദേഷ്ടാവായിരുന്നിട്ടു ണ്ടു്. കൊല്ലത്തെ നായർപ്രമാണികൾ ഇഴവരുടെ കാര്യ ത്തിൽ കാണിച്ച മനോഭാവം നല്ലപോലെ അറിഞ്ഞിരു

ന്ന വാസന്തി വലിയ വാശിയോടുകൂടിത്തന്നെയിരിക്കുകയായിരുന്നു. ഒന്നുകൊണ്ടും പിൻതിരിയാതെ മുന്നോട്ടു പോകുവാൻ അവരം എന്നെ ഉപദേശിച്ചു.

7

മുമ്പേ ഒട്ടവച്ച കാൽ ഇനി പുറകോട്ടില്ല എന്നു ഞാൻ നിശ്ചയിച്ചുറച്ചു. അതിന്റെ ഭവിഷ്യത്തുകളും വ്യക്തമായി കാണാതെ അല്ല. സാമുദായികമായും രാഷ്ട്രീയമായും ഈഴവരുംപ്പെട്ട സമുദായങ്ങളും അനുഭവിച്ചുവന്ന അവശതകളും അറുതിവരുത്താൻ എന്റെ സകല കഴിവുകളും ഞാൻ ഉഴിഞ്ഞുവച്ചുകൊണ്ടുതന്നെയാണു് അതിലേക്കൊരുമ്പെട്ടതു്. വികാരം എളുപ്പത്തിൽ ഇളകുന്ന പ്രകൃതമാണു് എനിക്കുള്ളതു്. ക്ഷോഭമുണ്ടാകാത്ത ആളുകളെ എനിക്കു വലിയ ബഹുമതിയില്ല. തണുത്തുറഞ്ഞ വേദാന്തംകൊണ്ടു നിർവ്വികാരപരബ്രഹ്മംപോലെ കഴിയുന്ന ആളുകളും കണ്ടേക്കാം. കഴിവുകേടുകൊണ്ടു നിർവ്വികാരരാകുന്നവരാണു് നമ്മിൽ അധികംപേരും. അതു നിസ്സഹായതയുമാണു്. വികാരം വിജൃംഭിച്ചാൽ എനിക്കു മുമ്പിൽ നോട്ടമില്ല. തലകുത്തി വീണു നശിക്കുന്നതിനും ഞാൻ സന്നദ്ധനാണു്. എന്റെ ഹൃദയവികാരങ്ങളും അത്തോടെ അവസാനിക്കും. കൊല്ലത്തു് ഈ. വി. യുടെ വീട്ടിൽവച്ചു് എനിക്കുണ്ടായ ഹൃദയവിക്ഷോഭം നിവർത്തനസമരം ജയിച്ചു സ്റ്റേറുകാൺഗ്രസ്സിൽ കൂടി അതിന്റെ വിജയവൈജയന്തികളും നാടൊട്ടുക്കു പാറിപ്പറക്കുന്നതുവരെ അവസാനിച്ചതുമില്ല.

എൽ. എം. എസ്. ഹാളിലെ ചരിത്രപ്രധാനമായ ആ നിശ്ചയത്തിനുശേഷം ഏതാനും ദിവസങ്ങൾക്കുള്ളിൽ ഒരു വലിയ കലാപം രാജ്യത്തുണ്ടാവുന്ന സകല ലക്ഷണങ്ങളും ദൃശ്യമായി. സക്കാർ അമ്പരന്നുകൊണ്ടു. സവർണ്ണഹിന്ദുക്കളും ഇളകി. രാജ്യം രണ്ടു ചേരിയായി തിരിയുന്ന ലക്ഷണങ്ങളും വ്യക്തമായി കാട്ടി. സമുദായസംഘടനകളും അം

ഗീകരിച്ചശേഷമേ നിവർത്തനനിശ്ചയം നടപ്പിൽവരാൻ പാടുള്ള എന്നൊരു ഉപാധി കല്പിക്കപ്പെട്ടിരുന്നതിനെ ഉപ ജീവിച്ച വടംവലികളും പലതും ആരംഭിച്ച. ഈഴവരും ക്രൈസ്തവരും മുസ്ലിങ്ങളും എങ്ങനെ അവരുടെ അണികളെ അടുപ്പിച്ച് ഒരു സമരത്തിനു സന്നദ്ധരായോ, അതുപോ ലെതന്നെ സക്കാരും സവർണ്ണരും അവരുടെ അണികളെ അടുപ്പിച്ചുനിറുത്താൻ സാഹസപ്പെടുന്നുണ്ടായിരുന്നു. പെ ട്ടെന്നു് സവർണ്ണരുടെ ഇടയിൽനിന്നുതന്നെ ഈ അവശസമു ദായങ്ങളുടെ നിവേദനങ്ങളെ അംഗീകരിക്കണമെന്നു് വ്യ ക്തവും ഉച്ചവുമായ ഒരു ആഹ്വാനം ഒരാളിൽനിന്നു് ഉണ്ടാ യി. അതു കേസരി ബാലകൃഷ്ണപിള്ളയിൽനിന്നും ആയി രുന്നു. അസമത്വങ്ങളോടു് ഒഴിയാപ്പക എതു കാര്യത്തിനും ഉള്ള ബാലകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ അന്നത്തെ ഗർജ്ജനം ഇന്നും എന്റെ കണ്ണടച്ചുകൂടങ്ങളിൽ മുഴങ്ങിക്കേൾക്കുന്നു പക്ഷേ, പരിണതപ്രജ്ഞനും ദീർഘദർശിയും ഗംഭീരാശയനുമായ ആ മഹാന്റെ ഗർജ്ജിതം സക്കാരിന്റേയോ സവർണ്ണരുടേയോ ഇടയിൽ ഒരു കുലുക്കവും അന്നു് ഉണ്ടാക്കിക്കണ്ടില്ല. ബാ ലകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ അംഗീകാരം അവശസമുദായങ്ങളുടെ അന്തഃശക്തി അത്യധികം പോഷിപ്പിച്ചു. എനിക്കും അതു് എന്തെന്നില്ലാത്ത ഉത്തേജനം നൽകി. ബാലകൃഷ്ണപിള്ള സ്സാർ അംഗീകരിച്ചു് ആശീർവദിച്ച ഒരു കാര്യത്തിൽ പിന്നെ ഒരു പരാങ്മുഖത എനിക്കു് ഉണ്ടാകേണ്ടയാവ ശ്യം ഇല്ലായിരുന്നു. അന്നു് അദ്ദേഹം കേസരി നടത്തി ക്കൊണ്ടിരിക്കയാണു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ 'പ്രബോധകൻ' നിന്നശേഷം അതിന്റെ സ്ഥാനം കേസരി വഹിച്ചുകൊ ണ്ടിരിക്കയായിരുന്നു. ഇത്ര നല്ല ഒരു വാരിക അതിനു മുമ്പോ അതിനു ശേഷമോ കേരളക്കരയിൽ ഉണ്ടായിട്ടി ല്ലെന്നു് എനിക്കു ശപഥം ചെയ്യാം. ആയിരക്കണക്കിനു് അതിന്റെ കാപ്പികളും ചെലവായിരുന്നില്ലെങ്കിലും പ്രബു ദ്ധരായ സകല മലയാളികളുടേയും ഇടയിൽ വലുതായ പ്രേരണാശക്തി അന്നു് ആ വാരികയ്ക്കുണ്ടായിരുന്നു. 'ബു ദ്ധിജീവികളും'—ഈ പദപ്രയോഗം എനിക്കു പിടിച്ചിട്ടി ല്ലെങ്കിലും, ബുദ്ധിജീവികളുടെ നടനായകനമായി അന്നും

ഇന്നും അദ്ദേഹം ശോഭിച്ചിരുന്നു. നിവർത്തനനിശ്ചയത്തെക്കുറിച്ചു കേസരിയിൽ എഴുതിയിരുന്ന മുഖപ്രസംഗത്തിന്റെ സാരാംശം ഇതായിരുന്നു: (1) ഈഴവർ തുടങ്ങിയുള്ള സമുദായാംഗങ്ങൾക്കു നിയമസഭയിൽ പ്രാതിനിധ്യക്കുറവുണ്ടെന്നു സ്പഷ്ടമാണു്. (2) അവർ അസമത്വമുള്ള മറ്റു സമുദായാംഗങ്ങളുമായി യോജിച്ചുനിന്നു് അവകാശസ്ഥാപനത്തിനായി പരിശ്രമിക്കുന്നതു കുറ്റകരമല്ല. (3) നിയമസഭയിൽ ഭൂരിപക്ഷമുള്ള നായന്മാർ ഈഴവക്കും മറ്റും സ്ഥാനാർത്ഥിത്വം ഒഴിഞ്ഞുകൊടുക്കുന്നതിനു സന്നദ്ധരാകണം. (4) നിയമസഭയിൽ ചില സമുദായങ്ങൾക്കു സ്ഥാനാവകാശം സ്ഥാപിച്ചുകൊടുക്കുന്നതല്ലാതെ ജനങ്ങൾക്കധികാരം വിട്ടുകൊടുക്കുന്നതിനുള്ള ഒരു വ്യവസ്ഥകളും ഇല്ല. ഇതാണു് പരിഷ്കരിച്ച നിയമസഭയുടെ പ്രധാന ന്യൂനത. ഇതു പരിഹരിക്കുന്നതിനു നായന്മാരുംകൂടി മറ്റു സമുദായങ്ങളോടു ചേർന്നുനിന്നു നിസ്സഹകരണപ്രസ്ഥാനത്തെ വിജയിപ്പിക്കണം. (5) അയിത്തോച്ചാടനത്തിനു നായന്മാരുമായി ചേർന്നുനിൽക്കുന്ന ഈഴവർ അവരുടെ രാഷ്ട്രീയാവകാശങ്ങൾ നേടുന്നതിനു മറ്റു സമുദായങ്ങളെ കൂട്ടുപിടിക്കുന്നതിൽ അസാംഗത്യം ഒന്നുമില്ല. അതുകൊണ്ടു ബുദ്ധിയുള്ള നായർനേതാക്കന്മാർ അധികാരം പിടിച്ചുപറ്റാൻ മറ്റു സമുദായങ്ങളുമായി യോജിച്ചുനിന്നു ഗവൺമെൻറിനെ ചെറുക്കുകയാണു് ഭാവിയിൽ ശ്രേഷ്ഠകരമായ പരിപാടി.

ഈ ലേഖനം, എന്റെ കണ്ണു് ഞാൻ നില്ക്കുന്ന കാര്യത്തിന്റെ ന്യായതയെപ്പറ്റി നല്ലവണ്ണം തുറപ്പിച്ച ഒന്നായിരുന്നു. തുടർന്നു മറ്റു പത്രങ്ങളും മുഖപ്രസംഗങ്ങളും പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിത്തുടങ്ങി. അക്കൂട്ടത്തിൽ എന്റെ ഉത്തമസുഹൃത്തും ഒരുപ്രകാരത്തിൽ നിവർത്തനപ്രക്ഷോഭണത്തിന്റെ ഒരു നടത്തുണമായ ശ്രീ എം. എം. വക്കീയുടെ 'ദാസ'നിൽ വന്ന മുഖപ്രസംഗംകൂടി ഞാൻ വ്യക്തമായി ഓർമ്മിക്കുന്നുണ്ടു്. ശ്രീ വക്കീയെപ്പറ്റി മേലിൽ എനിക്കു കുറെയധികം പറയാനുണ്ടു്. സംയുക്തസമുദായപ്രമാണികളിൽ പലരും എൽ. എം. എസ്. ഹായം നിശ്ചയത്തെ അനുകൂലിക്കുവാൻ അവരവരുടെ സമുദായങ്ങളെ ആഹ്വാനം

ചെയ്തുകൊണ്ട് ലേഖനങ്ങളും പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിത്തുടങ്ങി. എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗം ജനറൽ സെക്രട്ടറി ശ്രീ കെ. എം. കേശവനും നിശ്ചയത്തെ അനുകൂലിച്ചു. നിശ്ചയം കൊടുമ്പിരിക്കൊള്ളുന്നതായി എനിക്കു ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടുതുടങ്ങി. അപ്പോഴാണ് നിവർത്തന നിശ്ചയം പാസ്സാക്കുന്നതിനു മുമ്പായി ഗവൺമെൻറിലേക്കു സംയുക്തസമുദായ സംഘടന സമർപ്പിച്ച മെമ്മോറിയലിനു ഗവൺമെൻറിൽ നിന്നു മറുപടിയായി ഒരു പ്രസ്സ്കമ്മ്യണിക്കേ പരസ്യം ചെയ്തതു്. ഉത്തരവാദിത്വമുള്ള ചില സമുദായനേതാക്കന്മാർ നിയമസഭയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഒരു നിസ്സഹകരണമനോഭാവം അവലംബിച്ചിരിക്കുന്നതിൽ ഗവൺമെൻറു വ്യാകുലപ്പെടുന്നു. ഈ നേതാക്കന്മാർ സഹകരണബുദ്ധിയും സൗഹാർദ്ദവും വിശ്വാസവും പ്രകടിപ്പിച്ചാൽ അതു മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ സകല പ്രജാവിഭാഗങ്ങളോടേയും ശ്രേയസ്സിനു നിദാനമായിരിക്കും. മറിച്ചു് അവർ പിറകോട്ടു കാൽവയ്ക്കുന്ന നയം അവലംബിച്ചാൽ അതു് രാജ്യക്ഷേമത്തെ ഗൗരവതരമായി നിരോധിക്കുന്ന ദുഷ്ടലങ്ങം ഉളവാക്കും. അതു് ഗവൺമെൻറു പ്രത്യേകം പ്രസ്താവിക്കേണ്ടതില്ല. നിയോജകമണ്ഡലപരിഷ്കാരത്തെപ്പറ്റി ആലോചനകം നടത്തുന്നതിനു ഗവൺമെൻറു് ഒരു സമ്മേളനം വിളിച്ചുകൂട്ടാൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്നു. പക്ഷേ, ചില സമുദായനേതാക്കന്മാർ അതിൽ സംബന്ധിക്കാൻ വിസമ്മതിച്ചു. മറ്റു ചിലർ ഗവൺമെൻറിനു് അംഗീകരിക്കാൻ നിവൃത്തിയില്ലാത്ത വ്യവസ്ഥകളനുസരിച്ചുമാത്രം സഹകരിക്കാൻ സന്നദ്ധരായി. അതിനാൽ പ്രസ്തുത സമ്മേളനം വേണ്ടെന്നു തീരുമാനിച്ചിരിക്കുന്നു. എങ്കിലും വോട്ടർമാരുടെ സംഖ്യ വേണ്ടുവോളമുള്ള സമുദായങ്ങൾക്കു ന്യായമായ പ്രാതിനിധ്യം ലഭിക്കത്തക്കവിധം പരിഷ്കരിച്ച നിയോജകമണ്ഡലങ്ങളുടെ പട്ടിക ഗവൺമെൻറു പരസ്യപ്പെടുത്തണമെന്നു് ഉദ്ദേശിക്കുന്നു. പത്തുദിവസത്തിനുള്ളിൽ അതു സംബന്ധിച്ചുണ്ടാകുന്ന നിർദ്ദേശങ്ങം ഗവൺമെൻറു ഗൗനിക്കുന്നതാണു്. എന്നിങ്ങനെപോയി ആ കമ്മ്യൂ

ണിക്കേ. അതു് ഒരു കാര്യവും ഒരിടത്തും എത്തിക്കുന്ന ഒരു കമ്മ്യൂണിക്കേ 'ആയിരുന്നില്ല. അതിനാൽ സംയുക്തസമുദായങ്ങം വലിയ വില അതിനു കല്പിച്ചതുമില്ല.

അപ്പോഴുണ്ടു് ഒരു ഏ. പി. ഐ റിപ്പോർട്ടു്. സർ സി. പി.യുടെ വൈതാളികത്വത്തിനു് ആണ്ടിൽ 20000 രൂപയോ മറ്റോ 'ശുൽക്കം' പറ്റുന്ന ഒരു വാർത്താവിതരണ ഏജൻസിയായി അതു് അധഃപതിച്ചുവെന്ന അപവാദം അതിനെപ്പറ്റി ധാരാളം കേട്ടിരുന്ന കാലമായിരുന്നു. ഗവൺമെൻറിന്റെ ആ പ്രചരണയന്ത്രം ഫെബ്രുവരി 7–ാം തീയതി—ഞാൻ നല്ലപോലെ ഓർമ്മിക്കുന്നു—തുറന്നുവിട്ട ഒരു വാർത്താശകലം വിസ്മയത്തോടും വിഷാദത്തോടുംകൂടിയാണു് ഞാൻ വായിച്ചതു്. എൽ. എം. എസ്. ഹാളിലെ നിഷേധനിശ്ചയം കഴിഞ്ഞു് രണ്ടാഴ്ച തികയുന്നതിനു മുമ്പായി എം ഗോവിന്ദൻ, സി. വി. കുഞ്ഞുരാമൻ, യോഗം പ്രസിഡൻറ് ശ്രീ മാധവൻവൈദ്യൻ മുതലായ ചില ഈഴവപ്രമാണികളും കന്യാകുമാരിയിൽ പോയി മഹാരാജാവുതിരുമേനിയെ മുഖംകാണിച്ചു് ഭരണപരിഷ്കാരത്തെ സംബന്ധിച്ചുള്ള തങ്ങളുടെ മനോഭാവം അന്യഥാ ധരിക്കരുതെന്നും, ഈ സന്ദർഭത്തിൽ തങ്ങളും ഗവൺമെൻറിനോടു സഹകരിക്കുവാൻ തയ്യാറാണെന്നും മറ്റും തിരുമനസ്സിനോടു് ഉണർത്തിച്ചുവത്രേ. തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് സന്തുഷ്ടനായി, ഈഴവരുടെനേർക്കു് തിരുമനസ്സിലെ കാരുണ്യം ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതാണെന്നു് അനുഗ്രഹം നൽകി അവരെ മടക്കിയയയ്ക്കുകയും ചെയ്തുവത്രേ. എൽ. എം. എസ്. ഹാളിൽവച്ചു ഞാൻ ചെയ്ത ദീർഘദർശനം അങ്ങനെ ശരിയായി; പക്ഷേ, അതു് ഇത്ര പെട്ടെന്നുണ്ടാകുമെന്നു ഞാൻ തന്നെയും കരുതിയില്ല. അതികഠോരമായ നിശ്ചയദാർഢ്യമാണു് എം. ഗോവിന്ദൻ അന്നു പ്രദർശിപ്പിച്ചതു്. എന്തൊരു സത്യപ്രതിജ്ഞയും ഉഗ്രവ്രതവുമാണു് അന്നു് ആ ഗംഭീരൻ പ്രകടിപ്പിച്ച ഘോഷംകൂട്ടിയതു്; പക്ഷേ, അവയൊക്കെ കന്യാകുമാരിയിലെ കാറ്റിൽ അദ്ദേഹം പറത്തിക്കളഞ്ഞു. ഇനി യോഗത്തെ ഈ നിശ്ചയത്തിന്റെ

വഴിക്കു നയിക്കുന്നതിനു് എന്നാൽ കഴിയുന്ന സകല ശ്രമങ്ങളും ചെയ്യുയേ നിവൃത്തിയുള്ളൂ എന്നു് ഞാൻ ആത്മ പ്രതിജ്ഞചെയ്തു. ഞാൻ പോക്കളത്തിലേക്കിറങ്ങി.

8

ഈഴവനേതാക്കന്മാരുടെ ഈ കന്യാകുമാരിസന്ദർശനം വലിയ ഒച്ചപ്പാടു് ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു സംഭവമായിരുന്നു. മഹാരാജാവിനോടും ഗവൺമെന്റിനോടും ഒട്ടിനിന്നു കൂളം കലക്കി മീൻപിടിക്കാൻ....അന്നു ചില ഈഴവർ തക്കം നോക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവരിൽ ഒരാളായ കോമലേഴത്തു ശങ്കരൻവക്കീൽ ആയിരുന്നു എം. ഗോവിന്ദനേയും മറും കന്യാകുമാരിയിലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയതെന്നു പര സ്യമായി. നാല്പത്തിയേഴു ചോദ്യശരങ്ങൾ റ്റി. കെ. മാധവന്റെ നെഞ്ചിനുനേക്കു് എയ്തശേഷം ഈ മഹാരഥൻ, സമുദായത്തിനെതിരായി സക്കാരിന്റെ ഒറ്റുകാരിൽ ഒരാളായി കരുതപ്പെട്ടവനു. സമുദായക്ഷേമത്തേയും സമുദായത്തിന്റെ പുരോഗമനവാഞ്ഛയേയും ചെറുത്തുനിറുത്താൻ ഒരു കൂട്ടുകെട്ടു് ഉടലെടുക്കുന്നതായി ഈ കന്യാകുമാരിസംഭവത്തോടുകൂടി എനിക്കു പൂർണ്ണബോദ്ധ്യം വന്നു. സി. വി. യും എം. ഗോവിന്ദനും ഈ ദുഷിച്ച വലയത്തിനുള്ളിൽ ഇത്ര പെട്ടെന്നു ചെന്നുചാടുമെന്നു ഞാൻ കരുതിയില്ലെന്നു മാത്രം. ഇവർ രണ്ടുപേരും ഏ. പി. ഐ. റിപ്പോർട്ടിനെ സൗമ്യമായി പ്രതിഷേധിച്ചു് ഒരു പ്രസ്താവന മലയാളരാജ്യത്തിലും മറ്റും പ്രസിദ്ധംചെയ്തു. മുഖംകാണിച്ചതിനേയും ഈഴവസമുദായത്തോടു കാരുണ്യമുണ്ടാകണമെന്നു് അഭ്യർത്ഥിച്ചതിനേയും സമ്മതിച്ചും എന്നാൽ നിവർത്തനത്തേയോ പ്രവർത്തനത്തേയോകുറിച്ചു യാതൊന്നും സംസാരിച്ചില്ലെന്നുകാണിച്ചും പുറത്തുവന്ന ആ പ്രസ്താവനയുടെ അന്ത്യത്തിൽ അർത്ഥവത്തായ ഒരു വാക്യംകൂടി അവർ ഘടിപ്പിച്ചിരുന്നു. സംയുക്തതീരുമാനത്തെ എസ്. എൻ.

ഡി. പി. യോഗത്തെക്കൊണ്ട് അംഗീകരിപ്പിച്ചതിനു ശേഷമേ തങ്ങൾക്കതിൽ സമ്മതംമൂളാൻ അവകാശം ഉള്ളൂ എന്നു നിശ്ചയം പാസ്സാക്കിയപ്പോൾ തങ്ങൾ വിശദമാക്കിയിരുന്നു എന്നായിരുന്ന ആ വാക്യം. എം. ഗോവിന്ദൻ നിരുപാധികം സത്യപ്രതിജ്ഞചെയ്തു, ആ നിശ്ചയം സ്വീകരിച്ചപ്പോൾ ഇങ്ങനെ ഒരു ഉദ്ദേശം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ നിഗളിക്കുകതന്നെ ചെയ്തിരിക്കണം.

''ഇതു കടിലതപമുണ്ടായൊരുത്തനെ
പൃഥ്വിയിലെങ്ങുമേ കണ്ടീല ഗോവിന്ദാ;''

എന്നായിരുന്നു എന്റെ പ്രത്യാഘാതം. ഏ. പി. ഐ. റിപ്പോർട്ടിനെ പ്രതിഷേധിച്ചുള്ള പ്രസ്താവന ഏ. പി. ഐ. യ്ക്കുതന്നെ നൽകുകയായിരുന്നു എം. ഗോവിന്ദൻ ചെയ്തേണ്ടിയിരുന്നതു്. അദ്ദേഹം ഒരു കത്തു് ഏ. പി. ഐ. ഏജൻസിയിൽ ഏല്പിച്ചുവെന്നും പക്ഷേ, അവർ അതു പ്രസിദ്ധംചെയ്തില്ലെന്നും ഒരു പ്രസ്താവം ഉണ്ടായിരുന്നു. എങ്ങനെയൊക്കെ പ്രതിഷേധിച്ചിട്ടും ആ സന്ദർഭത്തിൽ മുഖംകാണിക്കാൻ സാഹസപ്പെട്ടതു പല സംശയങ്ങൾക്കും വഴികൊടുക്കുന്ന ഒരു കാര്യമായിത്തന്നെ വിവരമുള്ളവരെല്ലാം കരുതി. അനന്തരസംഭവങ്ങൾ ആ സന്ദർഭത്തിന്റെ ബാഹ്യരൂപം പായുന്ന ഫലങ്ങൾ വെളിക്കുകാട്ടി.

ഇതിനിടയിൽ ഫെബ്രുവരി 12–ാംതീയതി സംയുക്ത രാഷ്ട്രീയകമ്മിറ്റി ഈ. ജെ. ജോണിന്റെ വസതിയിൽ കൂടി. ഗവൺമെന്റിൽനിന്നു മെമ്മോറിയൽ സംബന്ധിച്ചു കിട്ടിയ മറുപടിക്കു മറുപടി തയ്യാറാക്കി. ആ മറുപടി സംയുക്തസമുദായങ്ങളുടെ നില അസന്ദിഗ്ധമായി വിശദീകരിച്ചു. തിരുവിതാംകൂറിലെ പ്രത്യേകപരിതഃസ്ഥിതികളിൽ സംവരണം ആവശ്യമാണു്. മറ്റെങ്ങും ഇല്ലെന്നുള്ള ന്യായം പറഞ്ഞു് അതു നിഷേധിച്ചുകൂടാ. തൊണ്ണൂറോരായിരമോ അതിലധികമോവരുന്ന സകല സമുദായങ്ങൾക്കും സംവരണം അനുവദിക്കണം. മദ്രാസിലെ അബ്രാഹ്മണരേയും ബോംബെയിലെ മഹാരാഷ്ട്രരേയും പോലെ ന്യൂനപക്ഷങ്ങൾക്കെന്നപോലെ ഭൂരിപക്ഷങ്ങൾക്കും സംവരണം ആകാവുന്നതാണു്. വോട്ടർമാരുടെ സം

ഖ്യസ്ഥനുസരണമായിട്ടാണു് സ്ഥാനങ്ങളും നിശ്ചയിക്കേണ്ടതെന്നുള്ള വാദത്തെ മറുപടി ഖണ്ഡിക്കുകയും ഇൻഡ്യൻ ഫ്രാഞ്ചൈസു് കമ്മറിറിപ്പോട്ടിൽനിന്നുള്ള ഉദ്ധാരണങ്ങളാൽ ഓരോ സമുദായത്തിനും ജനസംഖ്യാനുപാതനിയോജകശക്തി നൽകേണ്ടതാണെന്നും, ഗവമ്മെൻറു് യഥേഷ്ടം നിശ്ചയിച്ച സാവ്ത്രികമായ നിയോജകയോഗ്യതകൊണ്ടു് ആ ഫലം സിദ്ധിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ അതു ന്യായമായ പ്രാതിനിധ്യത്തിനായുള്ള സമുദായാവകാശം എടുത്തുകളയുന്നതിനു പര്യാപ്തമായ വാദമാകുന്നതല്ലെന്നും വ്യക്തമാക്കുകയുംചെയ്തു. ക്രിസ്ത്യാനികളുടെയിടയിൽ അധഃകൃതരെന്നൊരു വഗ്ഗം ഉണ്ടെന്നുള്ള സൂചനയെ മറുപടി നിഷേധിച്ചു. ഗവമ്മെൻറുകണക്കുകളും വിശ്വസിക്കുന്നപക്ഷം അവക്കു് ഏഴു സ്ഥാനങ്ങളും കിട്ടേണ്ടതുണ്ടു്. മെമ്മോറിയലിൽ ആവശ്യപ്പെട്ടിരുന്നതും അതുതന്നെ സ്ഥാനങ്ങളാണു്. എന്നിരിക്കേ അവക്കു രണ്ടു സ്ഥാനങ്ങളും മാത്രമാണു് വാഗ്ദാനംചെയ്തിട്ടുള്ളതു്. ഈഴവരുടെയിടയിൽ മിശ്രദായികളും എന്നു് ഒരുവഗ്ഗം ഇല്ല. ഇങ്ങനെ പുതിയ വഗ്ഗങ്ങളെ ഗവമ്മെൻറു സൃഷ്ടിക്കുന്നതു ശരിയല്ല വഗ്ഗങ്ങളുണ്ടെന്നു ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടപക്ഷം അവക്കും സംഖ്യാനുപാതികമായ പ്രാതിനിധ്യം നൽകുക. ബഹുഭംഗനിയോജകമണ്ഡലങ്ങളിൽ തെരഞ്ഞെടുപ്പു നടത്തുന്നതിനുള്ള പ്രായോഗികവൈഷമ്യങ്ങളും അധികവും സങ്കല്പങ്ങളും മാത്രമാണു്. ബ്രിട്ടീഷു് ഇൻഡ്യയിലേ വയോടതന്നെ സമാനങ്ങളുമല്ല. വിവിധസമുദായങ്ങൾക്കു കിട്ടാവുന്ന സ്ഥാനങ്ങളുടെ എണ്ണം ഗവമ്മെൻറുതന്നെ പ്രവചിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു വഗ്ഗീയനിയോജകമണ്ഡലങ്ങളും സൃഷ്ടിക്കുവാൻ ഗവമ്മെൻറു് യത്നിച്ചിട്ടുള്ളതായി വ്യക്തമാകുന്നു. ഇപ്പോഴത്തെ വ്യവസ്ഥകളനുസരിച്ചു നിയമസഭകളിൽ നായർസമുദായത്തിനു് അനഹ്മായ പ്രാബല്യം ലഭിക്കുകയും അതു സമുദായസീമകളെ ഉല്ലംഘിച്ചുള്ള രാഷ്ട്രീയകക്ഷികളുടെ രൂപവൽക്കരണത്തിനു പ്രതിബന്ധമായിരിക്കുകയുംചെയ്യും. ഉത്തരവാദിത്വഭരണം അനുവദിക്കുന്നതുവരെ സാമാന്യരാഷ്ട്രീയസ്വഭാവത്തോടുകൂടിയ ശക്തികളും ഉണ്ടായി വളരുകയില്ല. നിയമതടസ്സം മാത്രമാണു്

ഇതിനു വിരോധമായി ഗവമ്മെൻറ് പറയുന്നതു്. ശ്രീമൂലം സഭയ്ക്കുള്ള സമ്മതിദാനാവകാശം പഴയതുതന്നെയാകയാൽ സമുദായനീതി പുലരുകയില്ല. ഗവമ്മെൻറിന്റെ പ്രത്യാശകളെല്ലാം സഫലമായാൽത്തന്നെ നായന്മാക്കു് 25–ം ഈഴവക്കു് 6–ം മുസ്സിങ്ങൾക്കു 2–ം ക്രിസ്ത്യാനികൾക്കു 19–ം സ്ഥാനങ്ങളാണു കിട്ടുക. ഇതു നീതിപൂർവ്വമല്ലെന്നു വ്യക്തമാണു്. എല്ലാ സമുദായങ്ങൾക്കും ജനസംഖ്യാനുപാതികമായ പ്രാതിനിധ്യം അനുവദിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ നിയമസഭകളിൽനിന്നും തെരഞ്ഞെടുപ്പുകളിൽനിന്നും മാറിനിൽക്കണമെന്നുള്ള നിശ്ചയം വീണ്ടും ഉറപ്പിക്കുന്നു. ഈ നിവർത്തനം ബ്രിട്ടീഷ് ഇൻഡ്യയിൽ അറിയപ്പെടുന്ന നിസ്സഹകരണമല്ലെന്നു വ്യക്തമാക്കുന്നു. ഗവമ്മെൻറിനോടു് ഒരു നിസ്സഹകരണവുമില്ല. നിയമസഭകളിൽനിന്നും ഒഴിഞ്ഞുനിൽക്കാൻ മാത്രമേ ആഗ്രഹിക്കുന്നുള്ളൂ. ഗവമ്മെൻറ് ഈ നിവർത്തനത്തെ നിസ്സഹകരണമെന്നു് അടിക്കടി പറയുന്നതിനെ പ്രതിഷേധിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെപോയി ആ മറുപടി. ആ ദിവസംതന്നെ കൈതമുക്കിലുള്ള എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗംവക കെട്ടിടത്തിൽ ഈഴവരിൽ ചിലരുടെ ഒരു യോഗം കൂടുകയുണ്ടായി. യോഗംപ്രസിഡൻറ് മാധവൻവൈദ്യരുടെ ക്ഷണമനുസരിച്ചായിരുന്നു യോഗം കൂടാനിടയായതു്. സി. വി. കുഞ്ഞുരാമൻ, എം. ഗോവിന്ദൻ മുതലായി സ്ഥലത്തുള്ള ചില പ്രമാണികളുടേയും അവർ നിശ്ചയിച്ച മറ്റു ചില മാന്യന്മാരുടേയും സാന്നിദ്ധ്യം മാത്രമാണു് അവിടെ ഉണ്ടായതു്. എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗം നിവർത്തനനിശ്ചയത്തെ എതിർക്കുന്നതിനു പ്രേരണ നൽകാൻ ഒരു പുതിയ അന്തരീക്ഷം സൃഷ്ടിക്കുകയെന്നുള്ളതായിരുന്നു യോഗോദ്ദേശ്യം. ഉദ്യോഗഭിക്ഷുക്കളായി ഗവമ്മെൻറിന്റെ പടിക്കൽ മുട്ടുകുത്തിയ ചില ബിരുദധാരികളും ചില കൺട്രാക്ടറന്മാരും പ്രത്യേകക്ഷണപ്രകാരം യോഗത്തിൽ സംബന്ധിച്ചു. ഈ വിവരങ്ങൾ അറിഞ്ഞുഞാനും ചില ഈഴവയുവാക്കന്മാരും ക്ഷണം ഒന്നും കൂടാതെതന്നെ യോഗത്തിൽ വന്നുചേർന്നു. നിവർത്തനനിശ്ചയം പാസ്സായശേഷം രാജ്യത്തെ സ്ഥിതിഗതികൾക്കു സാരമാ

യ മാറ്റം സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും, സംയുക്തസംഘത്തലവനായ ഈ. ജെ. ജോൺതന്നെ നിവർത്തനനിശ്ചയം നടപ്പിൽവരുത്തുന്നതിനല്ല, നേരേമറിച്ചു നടപ്പിൽവരാതിരിക്കാനാണ് സാധ്യതയുള്ളതെന്ന് അന്നു പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും തന്റെ സ്വന്തം ചുമതലയിൽ ശ്രീ മാധവൻ വൈദ്യന്റെ പേരുവച്ചു ക്ഷണക്കത്തുകൾ അയച്ചതാണെന്നും മറ്റും ശ്രീ സി. വി. സഭയിൽ പ്രസ്താവിച്ചു. ശ്രീ മാധവൻ വൈദ്യൻ സഭയിൽ ഹാജരായിരുന്നില്ല. ശ്രീ എം. ഗോവിന്ദൻ അദ്ധ്യക്ഷത വഹിച്ചു. ആദ്യപ്രസ്താവനയെത്തന്നെ പ്രതിഷേധിച്ച് ഹാജരുണ്ടായിരുന്ന കുറെ ചെറുപ്പക്കാരും ശ്രീ സി. വി.യോടു ചോദ്യങ്ങൾ ചോദിക്കയുണ്ടായി. ബോർഡുയോഗത്തിനു നോട്ടീസയച്ചിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്ക് ഈ യോഗം കൂടാനുള്ള ആവശ്യമില്ലായിരുന്നു എന്നും മറ്റുമായിരുന്നു ഞങ്ങളുടെ വാദം. വളരെ ആവേശരഹിതരായി ഞങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിച്ച വാദങ്ങൾ ആരു ചെവിക്കൊള്ളാനാണ്. ഉദ്യോഗാർത്ഥികളും കൺട്രാക്ടർമാരും ബഹുഭൂരിപക്ഷമുള്ള ഈ യോഗത്തിൽ ഏതു നിശ്ചയവും പാസ്സാക്കാൻ കഴിയുമെന്നു ഞങ്ങൾക്കും അറിയാമായിരുന്നു. എങ്കിലും സംഗതികൾ വിശദമാക്കി സമുദായത്തെ തെറ്റിദ്ധരിപ്പിക്കാനുള്ള ശ്രമങ്ങൾ പൊതുജനങ്ങളെ അറിയിക്കുന്നതിനായി മാത്രം ചോദ്യങ്ങളും എതിർപ്രസ്താവനകളും കൊണ്ടു ഞങ്ങൾ യോഗത്തെ എതിർത്തു. ഫലമുണ്ടായില്ല. ഞങ്ങളുടെ അഭിപ്രായത്തിനെതിരായി നിശ്ചയങ്ങൾ പാസ്സാക്കി മറിക്കുന്നതിനിടയിൽ ഞങ്ങൾ ഒരുമിച്ചു പുറത്തുവന്നു ചിയേഴ്സ് വിളിച്ചു പിരിഞ്ഞുപോകുകയും ചെയ്തു.

കന്യാകുമാരിസന്ദർശനത്തിന്റെയും, മുഖംകാണിപ്പിന്റെയും കാര്യങ്ങൾ എന്തായിരുന്നു എന്നു് ഈ അനുഭവത്തിനുശേഷം ആർക്കും സംശയമുണ്ടായില്ല.

9

സംയുക്തസംഘടന സ്ഥാപിതമാക്കിയതിനെത്തുടന്ന്, സ്റ്റേറ്റുകാൺഗ്രസ്സ് രൂപീകരിക്കുന്നതിനുള്ള കഴിക്കാല കുമാർ മുതലായവരുടെ ശ്രമം ഒന്നുകൂടി മുറുകി. അതു് ഒരു 'നായർശ്രമമായി' രൂപഭേദംകൊള്ളുന്ന ലക്ഷണവും കാട്ടിത്തുടങ്ങി. ഈഴവരിൽനിന്നു് ആ ശ്രമത്തിനു് ഒറ്റു നിന്നതു് വി. ആർ. നാണു മാത്രമായിരുന്നു എന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. അദ്ദേഹവും ദീർഘകാലം കഴിക്കാല കുമാറിനു കൂട്ടുനിന്നില്ല. അതൊരു പാഴ്വേലയാണെന്നു നാണുവിനു ബോദ്ധ്യമായി. ആത്മാർത്ഥതയുള്ള ആ ചെറുപ്പക്കാരൻ അതോടെ എന്നോട്ടു ചേർന്നു, നിവർത്തനത്തിന്റെ പ്രചരണത്തിനു പ്രവർത്തിച്ചുതുടങ്ങി. ഒടുവിൽ തിരുവനന്തപുരത്തെ സവർണ്ണഹിന്ദുക്കൾക്കുമാത്രം ഈ സ്റ്റേറ്റുകാൺഗ്രസ്സ്പ്രണയം ശേഷിച്ചു. അവർ ഒരു കമ്മിറ്റിയിൽ ആ പ്രണയം അപ്പിച്ചു, കൃതാർത്ഥരായി പിരിയുകയുംചെയ്തു.

മലയാളരാജ്യം നിവർത്തനവൈരവുമായി, അരയും തലയും മുറുക്കി, അപ്പോഴേക്കും രംഗപ്രവേശംചെയ്തുകഴിഞ്ഞു. സി. വി.യുടെ നിശിതമായ തൂലിക, അദ്ദേഹത്തിന്റെ കന്യാകുമാരിസന്ദർശനത്തെത്തുടർന്നു, നിവർത്തനത്തിനെതിരേ, ശക്തിയായി ചലിച്ചുതുടങ്ങി. നിവർത്തനനിശ്ചയത്തെ പ്രതിഷേധിക്കുന്ന അഞ്ചും പത്തും അമ്പതും പേർ ഉൾപ്പെട്ട ഈഴവമഹായോഗങ്ങളുടെ അനുവ്യാഖ്യാനങ്ങൾ മലയാളരാജ്യം വെണ്ടയ്ക്കയിലും മത്തങ്ങയിലും അടിച്ചുവിട്ട ഈ കള്ളറിപ്പോർട്ടുകളുടെ പൊള്ളത്തരം തെളിച്ചുകാട്ടുന്ന പ്രസ്താവനകളും ഇറങ്ങിയിരുന്നു. സി. വി.യെ ഇക്കാലങ്ങളിൽ നായർതാൽപര്യസംരക്ഷണത്തിനു മലയാളരാജ്യം പരമാവധി പ്രയോജനപ്പെടുത്തി. ഈഴവരെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഒരു പിളർപ്പ് സമുദായമദ്ധ്യത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്ന ലക്ഷണം ദൃശ്യമായി. അപ്പോഴാണു് ഫെബ്രുവരിയിൽ ആലപ്പുഴയിലെ ചില ഈഴവപ്രമാണികൾ

ഒരു സൗഹാർദ്ദസമ്മേളനം വിളിച്ചുകൂട്ടിയതു്. അതിനായി മുന്നിട്ടനിന്നവർ വി. കെ. വേലായുധൻ, അനിരുദ്ധൻ, വടയാർ വാസുവൈദ്യർ മുതലായ ഉല്പതിഷ്ണുക്കളായിരുന്നു. ആ സമ്മേളനം നിവർത്തനനിശ്ചയത്തേയും, സംയുക്തസംഘടനയുടെ പ്രവർത്തനങ്ങളേയും ഈഴവരും എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗവും സർവ്വാത്മനാ അംഗീകരിക്കേണ്ടതാണെന്നു് ഏകകണ്ഠമായി നിശ്ചയം പാസ്സാക്കി. ഫെബ്രുവരി 19–ാംതീയതി എസ്. എൻ. ഡി. പി. ബോർഡ്‌യോഗം കൂടുന്നതിനു നിശ്ചയിച്ചിരുന്നു. അതിനാൽ ഈ സമ്മേളനത്തിന്റെ തീരുമാനത്തിനു വലിയ പ്രാധാന്യം കല്പിക്കാനുണ്ടു്.

ബോർഡ്‌യോഗം പ്രസിഡൻറ് ശ്രീ മാധവൻവൈദ്യരുടെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ 19–ാംതീയതിതന്നെ കൂടി ദീർഘവും തീവ്രവുമായ ചർച്ചകൾക്കുശേഷം ബോർഡ് നിവർത്തനനിശ്ചയം അംഗീകരിച്ചു. സി. വി.യും എം. ഗോവിന്ദനും തലനാരുകീറുന്ന യുക്തിവാദപടുതകൾ കാണിച്ചെങ്കിലും, അവർക്കു ബോർഡിനെ മാനസാന്തരപ്പെടുത്താൻ സാദ്ധ്യമായില്ല. എസ്. എൻ. ഡി. പി. യുടെ പര്യാലോചനകളിൽ തിരുവിതാംകൂർ പോലീസ് കാര്യമായ ശ്രദ്ധ പതിപ്പിക്കുന്നതു് ഈ യോഗംമുതല്ക്കാണെന്നു തോന്നുന്നു. പോലീസ് കമ്മീഷണർ ബി. നാണുപിള്ള ആലപ്പുഴ റസി. ബി.യിൽ ക്യാമ്പുചെയ്തു യോഗത്തിന്റെ നടപടിച്ചെയ്തികൾ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം ആരാഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. ഇതുമുതൽ നിവർത്തനയോഗങ്ങളിൽ പോലീസ് ഔദ്യോഗികവേഷത്തിലും അല്ലാതേയും കരിങ്കാലിപ്പണിക്കു സന്നിധാനംചെയ്തുതുടങ്ങി. ഞാൻ ബോഡ് മെമ്പർ അല്ലാതിരുന്നതിനാൽ യോഗത്തിൽ സന്നിഹിതനായില്ല.

ബോർഡ് നിശ്ചയം പാസ്സാക്കി രണ്ടുദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ വരുന്നു, സർ സി. പി. ഒരു പ്രസ്താവനയുമായി. നിവർത്തനവും നിസ്സഹകരണവുമായി 'ഇമ്മി'ക്കും വ്യത്യാസമില്ലെന്നു വിളംബരംചെയ്തുകൊണ്ടു്; ഈഴവരിലും ക്രിസ്ത്യാനികളിലും പല നല്ല വ്യക്തികളും സ്ഥാനാ

ത്ഥികളായി നില്ക്കുമെന്നു് അവരുമായുള്ള സംഭാഷണങ്ങളിൽനിന്നു താൻ മനസ്സിലാക്കുന്നുവെന്നു്; അതിനാൽ രാജ്യത്തുണ്ടായിരിക്കുന്ന നിവർത്തനഭീതി അസ്ഥാനത്താണെന്നു്; എല്ലാം മംഗളമായി കലാശിക്കുമെന്നു്; എല്ലാവരും സഹകരണബുദ്ധിയോടെ പ്രവർത്തിക്കുമെന്നു താൻ വിശ്വസിക്കുന്നെന്നു്; ഇങ്ങനെ പോയി ആ പ്രസ്താവനയുടെ സാഹിത്യം.

ഇതിനിടയിൽ കൊല്ലം ഈഴവരാഷ്ട്രീയക്ലബ്ബിന്റെ ഒരു യോഗവും നിവർത്തനനിശ്ചയം പാസ്സാക്കി. കൊല്ലത്തെ എല്ലാ ഈഴവവക്കീലന്മാരും, ചില മുതലാളിമാരും ഈ ക്ലബ്ബിൽ അംഗങ്ങളായിരുന്നു. സി. വി.യും അംഗമായിരുന്നു. ക്ലബ്ബിലെ ഒരു സജീവമെമ്പറായിരുന്ന ഞാൻ. തഴവാ കേശവൻവക്കീലാണു് നിശ്ചയം അവതരിപ്പിച്ചതു്. ഞാൻ 'രോഷ'ത്തോടുകൂടിത്തന്നെ അതിനെ പിൻതാങ്ങി. ഹൈക്കോടതി ജഡ്ജി കെ. ശങ്കരനും ക്ലബ്ബംഗമാണു്. 19–ാംതീയതി നടന്ന ബോർഡ്‌യോഗത്തിൽ, സി. വി.ക്കുമറ്റുമൊപ്പം കത്തിവേഷവും നിണവുമൊക്കെ അദ്ദേഹം അണിഞ്ഞിരുന്നു. നിശ്ചയം ബഹുഭൂരിപക്ഷത്തോടെ പാസ്സായപ്പോൾ പാർലമെന്ററിമുറയനുസരിച്ചു 'പോയം' ഇടുവിച്ച പാർലമെന്റേറിയൻ ആയിരുന്നു അദ്ദേഹം അന്നു്. ഈ പോയം ആളുകളുടെയിടയിൽ പലതമാശകൾക്കും ഇടവരുത്തി എന്നു ഞാൻ ഓർമ്മിക്കുന്നു. ശ്രീ ശങ്കരൻ കൊല്ലത്തെ ക്ലബ്ബ്‌യോഗത്തിലും പാർലമെന്റേറിയനായി പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടിരുന്നോ എന്നു ഞാൻ ഓർമ്മിക്കുന്നില്ല. അദ്ദേഹം തെരഞ്ഞെടുപ്പിനുമുമ്പുതന്നെ തനി നിയമസഭാസാമാജികനായി അഭിനയിച്ചു പഠിക്കുകയായിരുന്നു ചെയ്തതെന്നു ഞങ്ങളൊക്കെ കരുതി.

മാർച്ചുമാസം മദ്ധ്യത്തോടുകൂടി എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗത്തിന്റെ ഒരു വിശേഷാൽപൊതുയോഗം ചങ്ങനാശ്ശേരിയിൽവച്ചു കൂടുവാൻ ഭാരവാഹികൾ നിശ്ചയിച്ചു. നിവർത്തനപ്രക്ഷോഭണത്തിന്റെ തീക്ഷ്ണത വർദ്ധിച്ചുവന്നതിനാൽ വിശേഷാൽയോഗം കൂടാതിരിക്കാൻ നിവൃത്തിയില്ലായിരുന്നു. ചങ്ങനാശ്ശേരിയിൽവച്ചു്

സഹോദരനയ്യപ്പന്റെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ യോഗം ആനന്ദവിലാസം ഹാളിൽവച്ച് മാച്ച് 12–ാംതീയതി കൂട്ടണെന്നും അറിഞ്ഞതോടുകൂടി ഈഴവരുടെയിടയിൽ ഒരു വലിയ ഇളക്കംതന്നെ ഉണ്ടായി. സമുദായത്തിലെ പിൻതിരിപ്പൻ ശക്തികളും പുരോഗമനകാംക്ഷികളും തമ്മിൽ ഒരു വലിയ വടംവലി അവിടെ നടക്കുമെന്നുള്ളതു നിശ്ചയമായിരുന്നു. രാജ്യത്തിന്റെ നാനാഭാഗങ്ങളിൽനിന്നും ആയിരത്തിയഞ്ഞൂറിനുമേൽ പ്രതിനിധികളും അനേകായിരം സന്ദർശകരും അന്നു യോഗത്തിൽ സന്നിഹിതരായി. നിവർത്തനനിശ്ചയമായിരുന്നു സ്വാഭാവികമായി പ്രധാനചർച്ചാവിഷയം. സി. വി., കെ. ശങ്കരൻ തുടങ്ങിയ മഹാരഥന്മാരെല്ലാം നിശ്ചയത്തെ മുച്ചൂടും എതിർത്തു മുടിക്കുവാൻ സന്നദ്ധരായി. സി. വി.യുടെ അനന്യസാധാരണമായ ബുദ്ധിശാലയിൽനിന്നു നിശിതാസ്ത്രങ്ങൾ പലതും പുറപ്പെട്ടു. പക്ഷേ, അതൊന്നും ലക്ഷ്യത്തിൽ തറച്ചില്ല. ഈ നിശ്ചയം പാസ്സായാൽ അതനുസരിക്കാൻ താൻ തയ്യാറില്ലെന്നു കെ. ശങ്കരൻ പ്ലാറ്റ്ഫാറത്തിൽ ഒരു ഗോപുരംപോലെ ഉയർന്നുനിന്നു് അതിഗംഭീരമായി ഘോഷംകൂട്ടി. വി. കെ. വേലായുധൻ, കെ. ആർ. നാരായണൻ എന്നിവരുടെ അത്യുജ്ജ്വലങ്ങളായ പ്രസംഗങ്ങളും സദസ്സിൽ വലിയ ഹർഷാരവങ്ങളും ഉളവാക്കി. സഹോദരനയ്യപ്പന്റെ വചോവിലാസം പ്രതിപക്ഷത്തിനും കോപമയിർകൊള്ളിക്കുന്നതന്നെയായിരുന്നു. ഒടുവിൽ സി. വി., ശങ്കരൻ തുടങ്ങിയ 9 പേരുടെ എതിർപ്പോടും 1500–നുമേൽ പ്രതിനിധികളുടെ ആനുകൂല്യത്തോടുംകൂടി നിശ്ചയം പാസ്സായി. ഇതു് നിവർത്തനസമരത്തിനു വലുതായ ഉത്തേജനം നൽകിയ ഒരു ചരിത്രസംഭവമായി എന്നും രേഖപ്പെട്ടുകിടക്കും.

നാലു ദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ നിയമസാമ്പാണ്ഡല വ്യവസ്ഥകളും പുനരാലോചനചെയ്ത ഒരു കമ്മ്യൂണിക്കേ ഗവർമ്മെൻറ് പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. മഹാരാജാവു് അന്നു തിരുവിതാംകൂറിൽ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ആസന്നമായ ഭരണപരിഷ്കാരങ്ങളും സംബന്ധിച്ചു് വൈസ്രായി രണ്ടുദി

വസം മുമ്പു നാട്ടരാജാക്കന്മാരുമായി ഒരു കൂടിയാലോചന നടത്തുകയുണ്ടായി. അതിൽ സംബന്ധിക്കുന്നതിനു് മഹാരാജാവു പോയിരിക്കയായിരുന്നു. ഈ കമ്മ്യൂണിക്കേയും സ്ഥിതിഗതികളും നീക്കുപോക്കു വരുത്തിയില്ലെന്നു കാണിച്ചുകൊണ്ടു് സംയുക്തരാഷ്ട്രീയസഭക്കാർ ഗവമ്മെൻറിനു മറുപടി നൽകി. ആ മറുപടിയിൽ ഈഴവക്കു തെരഞ്ഞെടുപ്പിൽ ന്യായമായ വിജയം സിദ്ധിക്കുമെന്നു കാണിച്ചിരുന്ന ചിറയിൻകീഴിലേയും കാത്തിക്കപ്പള്ളിയിലേയും സീറ്റുകൾക്കുള്ള വോട്ടർസംഖ്യ ഗവമ്മെൻറിന്റെ ഈ നിയമം അബദ്ധമാണെന്നു സ്വയം പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതായി പ്രസ്താവിച്ചിരുന്നു. ചിറയിൻകീഴിൽ ആകെ വോട്ടറന്മാരുടെ സംഖ്യ 1646–ം ഈഴവരുടേതു് 744–ം കാത്തിക്കപ്പള്ളിയിൽ 2010–ം 816–ം ആയിരുന്നു. മുസ്ലിങ്ങൾക്കു് ആലുവായിൽ നിർദ്ദേശിച്ച മണ്ഡലത്തിൽ ആകെയുള്ള വോട്ടറന്മാർ 1587 ആയിരിക്കെ മുസ്ലിങ്ങൾ 523–ം മാത്രമായിരുന്നു. വസ്തുതകൾ ഇങ്ങനെയിരിക്കെ ഈ രണ്ടു സമുദായങ്ങൾക്കും തെരഞ്ഞെടുപ്പുമൂലം ഒരു സ്ഥാനവും കരസ്ഥമാക്കാൻ സാദ്ധ്യമല്ലെന്നും മറുപടി വ്യക്തമാക്കി.

മാച്ചു് 18–ാംതീയതി ഇൻഡ്യൻ ഭരണപരിഷ്കാരം ക്രോഡീകരിച്ചു് ഒരു ധവളപത്രം പുറപ്പെട്ടു. ഇൻഡ്യയ്ക്കു നല്കുന്നതു് ഒരു ഫെഡറൽ പദ്ധതിയാണെന്നു് ഈ ധവളപത്രം നിർദ്ദേശിക്കുകയും കേന്ദ്രത്തിൽ മൂന്നു മന്ത്രിമാർ, പതിനൊന്നു സംസ്ഥാനങ്ങൾ എന്നിങ്ങനെ വ്യവസ്ഥചെയ്യുകയും ചെയ്തു. ജനസംഖ്യയനുസരിച്ചു പകുതിപ്പേർ സമ്മതിച്ചാൽ നാട്ടരാജാക്കന്മാർക്കു ഫെഡറേഷനിൽ ചേരാമെന്നും നിർദ്ദേശം ഉണ്ടായിരുന്നു. ഈ ധവളപത്രം ജനങ്ങളുടെ ചിന്താഗതിയെ സാരമായി അക്കാലങ്ങളിൽ സ്പർശിച്ച ഒന്നായിരുന്നതിനാൽ അതിനെപ്പറ്റി ഇവിടെ സൂചിപ്പിച്ചുവെന്നേയുള്ളൂ. ഇങ്ങനെയൊരു ഫെഡറേഷനിൽ തിരുവിതാംകൂർ ഉൾപ്പെടുന്നതുകൊണ്ടു് ഗുണമേ വരാനുള്ളൂ എന്ന ഒരു ചിന്താഗതിയിലാണു് അന്നു തിരുവിതാംകൂർജനതയുടെ ഭൂരിപക്ഷം നിന്നിരുന്നതു്. സർ സി. പി. ഫെഡറേഷനിൽ ചേരുന്നതിനെതിരായി മഹാരാജാവിനെ ഉപദേ

ശിക്കുന്നു എന്നു് ഒരു കിംവദന്തിയും പ്രചരിച്ചുതുടങ്ങി. അതു് ആളുകളെ ഒന്നുകൂടി ക്ഷോഭിപ്പിച്ചു. ഈ ധൂമകേതുവിന്റെ തിരുവിതാംകൂറിലുള്ള ഉദയം ഭയാശങ്കകളോടെ ഇതിനകം ജനങ്ങളും വീക്ഷിച്ചുതുടങ്ങിയിരുന്നു. മഹാരാജാവിലും രാജകുടുംബത്തിലും അമിതവും അനഹ്വമായ പ്രേരണാശക്തി വിനിയോഗിക്കാൻ കഴിവുണ്ടായിരുന്ന ഈ അസാമാന്യവ്യക്തിയുടെ നിഷ്ക്രാസനം ഒന്നല്ലാതെ, രാജ്യരക്ഷയ്ക്കും ജനരക്ഷയ്ക്കും മറ്റു പോംവഴിയില്ലെന്ന ഉറച്ച വിശ്വാസവും ഇതിനിടയിൽ ജനഹൃദയങ്ങളിൽ സാവധാനികമായി അങ്കുരിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. അപ്പോഴാണു് ഫെബ്രുവരി 25–ാംതീയതി ശ്രീ എൻ. വി. ജോസഫിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ ഒരു സംയുക്തമഹായോഗം കോട്ടയത്തുവച്ചു കൂടിയതു്. ശ്രീ ജോസഫ് അന്നു് സംയുക്ത പ്രക്ഷോഭണത്തിന്റെ മുന്നണിനേതാക്കന്മാരിൽ ഒരാളായിരുന്നു. സർ സി. പി.യുടെ നേക്കു് ഉത്ഭവിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്ന രോഷത്തിനു് ഒരു സ്ഥൂലരൂപം സിദ്ധിച്ചതു് ഈ യോഗത്തിൽവച്ചായിരുന്നു. സർ സി. പി.യെ തിരുവിതാംകൂർമഹാരാജാവിന്റെ ഉപദേഷ്ടാസ്ഥാനത്തുനിന്നും പിരിച്ചുവിടാൻ മഹാരാജാവിനെ ഉൽബ്ബോധിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് ഒരു പ്രമേയം ഈ യോഗത്തിൽ ഞാൻ അവതരിപ്പിച്ചു. ശ്രീ പി. കെ. കുഞ്ഞു് പ്രമേയത്തെ പിൻതാങ്ങി. പില്ലാലത്തു് എന്നെ അറസ്റ്റ് ചെയ്യുന്നതിനും മറ്റും ഇടയാക്കിയ കാരണങ്ങളിൽ വളരെ പ്രാധാന്യം അർഹിക്കുന്ന ഒന്നായിരുന്നു എന്റെ അന്നത്തെ പ്രസംഗം. യോഗപ്രവർത്തകർ ഈ നിശ്ചയം തയ്യാറാക്കി അതു് അവതരിപ്പിക്കാൻ പലരേയും സമീപിച്ചു. പക്ഷേ, ഒരു കിടിലം എല്ലാവരേയും ബാധിച്ചപോലെ കാണപ്പെട്ടു. ഞാൻ മാത്രം സമ്മതിച്ചു ഞാൻ അവതരിപ്പിക്കാമെന്നു സമ്മതിച്ചതുകൊണ്ടു് പി. കെ. കുഞ്ഞു് അതിനെ പിൻതാങ്ങാമെന്നും സമ്മതിച്ചു. ഒരു ഈഴവനേയും മുസ്ലിമിനേയും മാത്രമേ കൊലയ്ക്കു കൊടുക്കുവാൻ കണ്ടുള്ളൂ എന്ന അപവാദം സംയുക്തസംഘടനയെ തുലയ്ക്കാൻ അന്നു വളരെ ശക്തിയായി പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. എന്റെ പ്രസംഗം

ഹ്രസ്വമായ ഒന്നായിരുന്നു. ഞാൻ വളരെ മൂച്ചയുള്ള പദ പ്രയോഗം നടത്തിയെന്നു ചിലർ പരാതിപ്പെട്ടു. സംപൂർണ്ണമായ, സന്ദർഭോചിതവുമായ നിശ്ശബ്ദതയോടുകൂടി എന്റെ പ്രസംഗം ഗംഭീരമായ ആ സദസ്സു കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. അപായമേഖലയിലേക്കു ബോധപൂർവ്വം ഏകനായുള്ള ഒരു കാൽവയ്പായിരുന്നു ഞാൻ അന്നു നടത്തിയതു്. എന്റെ ആ പ്രസംഗത്തിന്റെ റിപ്പോർട്ടു് മലയാളമനോരമയുടെ ഫയലിൽ കാണുന്നില്ല. ഏതു കരടകൻ, എന്താവശ്യത്തിനു്, എന്നു്, എങ്ങനെ അതു കരണ്ടുകളഞ്ഞു എന്നു് അറിയുന്നില്ല.

10

ഈ കോലാഹലങ്ങൾക്കിടയിൽ, മഹാരാജാവു് യൂറോപ്പു് പര്യടനത്തിനായി രാജ്യം വിട്ടു. മഹാരാജാവു മാത്രമല്ല, രാജകുടുംബം മുഴുവൻ. പരമാധികാരം അങ്ങനെ രാജ്യത്തു് ഇല്ലാതായി. മഹാരാജാവു് മനഃപൂർവ്വം ആ സന്ദർഭത്തിൽ രാജ്യംവിട്ടുപോയതാണെന്നു വ്യാഖ്യാനിക്കപ്പെടുകയും ഉണ്ടായി.

ചങ്ങനാശ്ശേരിയിൽക്കൂടിയ വിശേഷാൽയോഗത്തിലെ തീരുമാനമനുസരിച്ചു് ഞാൻ സെക്രട്ടറിയായി ഒരു എസ്. എൻ. ഡി. പി. പൊളിറ്റിക്കൽ കമ്മറ്റി രൂപവല്ക്കരിച്ചിരുന്നു. ഈ കമ്മറ്റിയിൽ തഴവാ കേശവൻ വക്കീൽ, കെ. ആർ. നാരായണൻ, ഏ. കെ. മാസ്റ്റർ മുതലായവർ അംഗങ്ങളായിരുന്നു എന്നാണു് എന്റെ ഓർമ്മ. കമ്മറ്റിയുടെ കർത്തവ്യങ്ങളും യോഗത്തിൽനിന്നും ഗവർമ്മെന്റിലേക്കു സമർപ്പിക്കേണ്ട നിവേദനങ്ങളും തയ്യാറാക്കി സമർപ്പിക്കുക, പ്രചരണപരിപാടികൾക്കു രൂപം നൽകുക മുതലായവയായിരുന്നു. കമ്മറ്റിയുടെ ഒരു യോഗം തിരുവനന്തപുരത്തുവെച്ചു നടന്നു. അതിവിപുലമായ ഒരു പ്രചരണപരിപാടി ആസൂത്രണംചെയ്തു. രാജ്യവ്യാപകമായ ഒരു

പ്രക്ഷോഭണം സംഘടിപ്പിക്കുന്നതിനു കമ്മറ്റി തീരുമാനം ചെയ്തു. ഇൻഡ്യൻ നാഷണൽ കാൺഗ്രസ്സിന്റെ വാഷ്കിയോഗം കൽക്കട്ടായിൽവെച്ചു് പണ്ഡിത മാളവ്യയുടെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ കൂടാൻ തീരുമാനിച്ചിരുന്നു. മാച്ചു് 31–ാംതീയതി യോഗത്തിൽ സംബന്ധിക്കാൻ അദ്ദേഹവും സഹപ്രവർത്തകന്മാരും വരുന്നവഴിക്കു് എല്ലാവരേയും അറസ്റ്റു് ചെയ്തു. മാളവ്യജി, പുത്രൻ, പൗത്രൻ, മോട്ടിലാൽ നെഹ്രുവിന്റെ പത്നി, ഉമ്മിളാദേവി ആദിയായവരേയും അനുന്നൂറു യോഗപ്രതിനിധികളേയും ജനറൽ സെക്രട്ടറിയേയും അറസ്റ്റു് ചെയ്തു. ഇൻഡ്യാഗവമ്മെൻറു് ഇൻഡ്യയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തെ അമച്ചുവരുത്തുവാൻ എത്രദൂരം വരേയും പോകുന്നതിനു സന്നദ്ധമാണെന്നു് ഈ അറസ്റ്റും കയും രേഖപ്പെടുത്തി. അതിന്റെ പ്രത്യാഘാതങ്ങൾ തിരുവിതാംകൂറിലും ഉണ്ടായി. ഒരു സംയുക്തമഹായോഗം മിതവാദി പത്രാധിപർ ശ്രീ കൃഷ്ണന്റെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ പറവൂർവച്ചു കൂടുന്നതിനു നിശ്ചയിച്ചിരുന്നു. ഏപ്രിൽ 1–ാംതീയതിയായിരുന്നു അതു്. ആ യോഗം തടഞ്ഞുകൊണ്ടു്, കോട്ടയം ഡിസ്ട്രിക്ടിൽ പതിനഞ്ചുദിവസത്തെ നിരോധനാജ്ഞ ഡിസ്ട്രിക്ടു് മജിസ്ട്രേട്ടു് പുറപ്പെടുവിച്ചു. ഈ യോഗത്തിൽ ഹാജരാകാൻ ഞാൻ ആലുവായിൽ എത്തിയിരുന്നു. വളരെ വിപുലമായതോതിൽ കമനീയമായി സജ്ജീകരിച്ചിരുന്ന പന്തലിൽ അനേകായിരം ആളുകൾ സന്നിഹിതരായിരുന്നു. അപ്പോഴാണു് യോഗാദ്ധ്യക്ഷനു നിരോധനാജ്ഞ. യോഗം നടന്നില്ല. ജനങ്ങൾ സമാധാനമായി പിരിഞ്ഞുപോയി. ഗവമ്മെൻറിന്റെ നിരോധന പരിപാടിയിലെ ആദ്യരംഗമായിരുന്നു അതു്. തുടർന്നു് കൊല്ലം ഡിസ്ട്രിക്ടിൽ നിരോധനം ഉണ്ടായി. തന്മൂലം മാവേലിക്കരമഹായോഗവും മാറ്റിവയ്ക്കേണ്ടിവന്നു.

ഏപ്രിൽ മാസം ഒടുവിൽ കായംകുളത്തു് ഒരു അനിഷ്ടസംഭവം ഉണ്ടായി. മുപ്പിരിസമുദായങ്ങളെ പിരിക്കാനുള്ള ഗൂഢശ്രമങ്ങൾ പലതും നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. അതിന്റെ ഫലമായി 24–ാംതീയതി ഒരു ഈഴവ മുസ്ലീം ലഹള കായംകുളത്തു പൊട്ടിപ്പുറപ്പെടാനുള്ള ലക്ഷണം കാട്ടുകയുണ്ടാ

യി. അന്നു കായംകുളത്തുകാരൻ ഒരു മുസ്ലിം കരിയിലക്കളങ്ങരെയുള്ള ഒരു പാവപ്പെട്ട ഈഴവവീട്ടിൽ കയറിച്ചെന്നു. അതിനെ അടിസ്ഥാനമാക്കി ഒരു മൊന്തമോഷണംപരാതി ഈഴവൻ ഉണ്ടാക്കി, ആ മുസ്ലിമിനെ പിടിച്ചുകെട്ടി, അടുത്തുള്ള ഈഴവക്ഷേത്രത്തിൽ കൊണ്ടുപോയി പ്രായശ്ചിത്തംചെയ്യിച്ചുവിട്ടു. ഈ സംഭവംമൂലം കായംകുളത്തെ മുസ്ലിങ്ങളെ ക്ഷോഭിച്ചുവശായി. ഒരു മുസ്ലിമിനെ 'കാഫറു'ടെ അമ്പലത്തിൽ പ്രായശ്ചിത്തംചെയ്യിച്ചു എന്നതു് മുസ്ലിങ്ങളെ ക്ഷോഭിപ്പിക്കാൻ മതിയായ ഹേതുവായിരുന്നു. മുസ്ലിങ്ങളെ കരിയിലക്കളങ്ങരയുള്ള ചില ഈഴവരെ കഠിനമായി ദേഹോപദ്രവം ചെയ്തു. ചില ഈഴവവീടുകൾക്കും ഒരു സ്കൂളിനും തീവയ്ക്കുകയുംചെയ്തു. മി: പി. കെ. കുഞ്ഞു് എനിക്കു് ഒരു അടിയന്തിരകമ്പി കൊല്ലത്തയച്ചു. ഞാൻ ഉടൻതന്നെ കായംകുളത്തേക്കു പുറപ്പെട്ടു. ഇതിനിടയിൽ കുറെ മുസ്ലിമിങ്ങളെ കായംകുളംടൗണിനു പുറത്തുവച്ചു് ഈഴവരും, കുറെ ഈഴവരെ ടൗണിനുള്ളിൽവച്ചു മുസ്ലിങ്ങളും കഠിനമർദ്ദനം ഏല്പിച്ചു. രണ്ടുകൂട്ടരേയും ഇളക്കിവിടുന്ന ശക്തികളും, അങ്ങനെ ഒരു വലിയ സമുദായലഹളയുള്ള പ്രേരണകളും ചെയ്തിരുന്നു. രണ്ടുകൂട്ടരും ലഹളയ്ക്കു് ഒരുങ്ങിനിന്നു. ഞാൻ കായംകുളം കമ്പോളത്തിന്റെ വടക്കുപടിഞ്ഞാറേഭാഗത്തുള്ള വൈദ്യശാലയിൽ ചെന്നുചേർന്നു. അപ്പോഴും ക്ഷുഭിതരായി ആയിരക്കണക്കിനു മുസ്ലിങ്ങളും ആയുധധാരികളായി കരിയിലക്കളങ്ങരെ പോകുവാൻ വട്ടംകൂട്ടി നില്ക്കുകയായിരുന്നു. ഞാനും കുഞ്ഞുംകൂടി മുസ്ലിങ്ങളെ പറഞ്ഞു സമാധാനപ്പെടുത്തിയിട്ടു് ഈഴവസങ്കേതത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. അവിടെയും ലഹളയ്ക്കുള്ള സകല സജ്ജീകരണങ്ങളോടുംകൂടി ഒരുകൂട്ടം ഈഴവർ പാളയം അടിച്ചിരുന്നതായി കണ്ടു. ഏതാനും നാഴികകൊണ്ടു് ഒരു വലിയ രക്തപ്പുഴ ഒഴുക്കുവാനുള്ള സകല ലക്ഷണങ്ങളും അങ്ങനെ തെളിഞ്ഞുകണ്ടു. എനിക്കു വലിയ വിഷാദം തോന്നി. ഈഴവപ്രമാണികളെ വിളിച്ചു ഞാൻ സംഭാഷണം നടത്തി. ഒന്നരണ്ടു മണിക്കൂർനേരംകൊണ്ടു് അവരെ ശാന്തരാക്കുന്നതിനു് എനിക്കു കഴിഞ്ഞു. ഭാവികാര്യങ്ങ

ളെപ്പറ്റി പര്യാലോചിക്കാൻ അവർ സന്നദ്ധമായി. കേസു കാര്യം പറഞ്ഞുതീർക്കാനുള്ള വ്യവസ്ഥകളും സമ്മതിപ്പിച്ചു കഴിഞ്ഞശേഷം ഞാനും മി. കുഞ്ഞും മറ്റ് ഒന്നുരണ്ടു മുസ്ലിം പ്രമാണികളുംകൂടി മുസ്ലിംസംഘത്തെ സമീപിക്കാൻ തിരിച്ചു. ഞങ്ങൾ പബ്ലിക് റോഡിൽ എത്തിയപ്പോൾ സംഭ്രമജനകമായ ഒരു വാർത്ത അറിഞ്ഞു. ഞങ്ങൾ തിരിച്ചുചെല്ലാൻ താമസിച്ചതിൽ അക്ഷമരായി ആയിരക്കണക്കിനു മുസ്ലിങ്ങൾ കായംകുളത്തുനിന്നും ഏകദേശം രണ്ടു മൈൽ വടക്ക് അപ്പോഴേക്കും നീങ്ങിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ഞങ്ങൾ അതിവേഗം അങ്ങോട്ടുചെന്ന് അവരെ സമാധാനപ്പെടുത്തി അടുത്തുള്ള വയലിൽ ഗ്യാസ്‌ലൈറ്റുകൾവച്ച് ഒരു യോഗംകൂടി. സംഭവങ്ങളുടെ വിശദവിവരം യോഗത്തിനു ഞാൻ നൽകി. രണ്ടു സമുദായങ്ങൾ തമ്മിൽ രഞ്ജിപ്പും സൗഹാർദ്ദവും പൂർവ്വാധികം ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യവും, സന്ധിവ്യവസ്ഥകളും ഞാൻ വിശദീകരിച്ചു. എല്ലാം മംഗളമായി കലാശിച്ചു.

സമരസന്നദ്ധരായി വന്ന ജനക്കൂട്ടം സാവധാനത്തിൽ ഞങ്ങളോടൊപ്പം തെക്കോട്ടു നീങ്ങി. രാത്രി പതിനൊന്നുമണിയോടുകൂടി ഞങ്ങൾ കായംകുളത്തെത്തി. സന്ധിസംഭാഷണവിവരങ്ങൾ കീരിക്കാടൻ മുതലായ കായലോരങ്ങളിൽ അറിഞ്ഞിരിക്കുമോ എന്നു ഞങ്ങൾക്കു സംശയം ഉണ്ടായിരുന്നു. തലേദിവസം അവിടങ്ങളിലും ചില ചില്ലറ സംഭവങ്ങൾ നടന്നിരുന്നു. അതിനാൽ ഞാനും, കുഞ്ഞും മറ്റു ചിലരുംകൂടി കീരിക്കാട്ടേക്ക് അപ്പോൾത്തന്നെ പോകുന്നതിനു തീരുമാനിച്ചു. അവിടെ അപ്പോഴും തലേദിവസത്തെ തുടർന്നു ചൂട്ടുംകെട്ടി പടതന്നെയായിരുന്നു. കായംകുളത്തുനിന്നും മത്സ്യം കൊണ്ടുവന്നിരുന്ന കുറെ മുസ്ലിങ്ങളെ അവർ വള്ളമിറക്കാൻ ചെന്നപ്പോൾ ഈഴവർ പിടിച്ചുകൊണ്ടുപോയി ഒരു വീട്ടിൽ അടച്ചിട്ടിരിക്കുന്നതായും, അതറിഞ്ഞു കായംകുളത്തുനിന്നും വരാനിടയുള്ള മുസ്ലിങ്ങളെ ചെറുക്കാൻ വടികളും കത്തികളും മറ്റും ഒരുക്കി ഈഴവർ ഈ തടവുകാരെ കാത്തുസൂക്ഷിക്കുന്നതായും അറിഞ്ഞു ഞങ്ങൾ അവിടെ ഓടി എത്തി. സ്ഥലത്തുള്ള

ഈഴവരെയെല്ലാം വിളിച്ചുവരുത്തി കായംകുളത്തു നടന്ന സന്ധിക്കാര്യം അവരെ ഗ്രഹിപ്പിച്ചു. അനന്തരം ബന്ധനത്തിലിരുന്ന മുസ്ലിങ്ങളെ ഇറക്കിക്കൊണ്ടുവന്നു് അവരേയും സമാധാനപ്പെടുത്തി. അവരോടു യാത്രപറയുന്ന അവസരത്തിൽ ഒരു വലിയ ഒച്ച കിഴക്കു കേട്ടുതുടങ്ങി. ഞങ്ങളം അതെന്തെന്നറിയാൻ അങ്ങോട്ടു തിരിച്ചു. ആയുധപാണികളായി ഒട്ടവളരെ മുസ്ലിങ്ങളം ഞങ്ങളംക്കഭിമുഖമായി പാഞ്ഞുവരുന്നതു കണ്ടു. ഞങ്ങളം മുന്നോട്ടു ചെന്നു തടയാൻ ശ്രമിച്ചു. ''മി. പി. കെ. കുഞ്ഞിനെ പെട്ടിക്കൊന്നു്, കണ്ണു ചൂഴറ്റി എടുത്തു'' എന്നു് ഒരു കമ്പം ആരോ കായംകുളം കമ്പോളത്തിൽ പരത്തുകയാൽ അവിടെയുള്ള സകല മുസ്ലിങ്ങളും 'തക്ബീർ' വിളിച്ചു് ഒരു 'ജിഹാദി'നു് ഒരുങ്ങിയുള്ള വരവായിരുന്നു അതു്. എന്റെ കൂടെയുണ്ടായിരുന്ന ഒരു ഈഴവനെ അവർ ആളറിഞ്ഞു് ഓടിച്ചിട്ടു് ഉപദ്രവിക്കാൻതുടങ്ങിയപ്പോഴം മി: കുഞ്ഞു് അയാളെ രക്ഷിക്കുവാൻ മുസ്ലിങ്ങളുടെ ഇടയിലേക്കു് ഓടിപ്പോയി. ഞാൻ ഏകനായി. പെട്ടെന്നുണ്ടു് ഒരു ചെറുകോടാലിയുമായി ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ ഒരു മുസ്ലിം എന്റെനേക്കു പാഞ്ഞടുക്കുന്നു! കോടാലി തലയിൽത്തന്നെ പതിക്കുമെന്ന പതനമാകാറായപ്പോഴം ഞാൻ വെട്ടി വലത്തോട്ടുതിരിഞ്ഞു് കൈതകംക്കു മുകളിൽക്കൂടി മിന്നൽവേഗത്തിൽ അടുത്ത പറമ്പിലേക്കു ചാടി. വെട്ടി, വെട്ടിയില്ല എന്നമട്ടിൽ ഞങ്ങളം മുമ്പും പിറകുമായി ഓടി. കുട്ടിക്കാലംമുതൽ ഓട്ടത്തിനു ഞാൻ നല്ല വിരുതനാണു്. നെട്ടോട്ടവും കുറിയോട്ടവും എനിക്കു നല്ല നിശ്ചയമുണ്ടു്. എന്റെ കാൽ അങ്ങനെ എന്നെ അന്നു് ആ മുസ്ലിമിന്റെ കോടാലിയിൽനിന്നും രക്ഷിച്ചു. വേട്ടനായുടെ കൈയിൽനിന്നും ഓടി രക്ഷപ്പെട്ട ആ പഴയ കഥയിലെ കുനരിയെപ്പോലെ, ഒരിടത്തുകുത്തിയിരുന്നു് എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട കാലുകംക്കു വീണ്ടും വീണ്ടും ഉമ്മകൊടുക്കാൻ ഞാൻ അപ്പോഴം കൊതിച്ചു. ഇപ്പോഴം ആ ഓട്ടമോർത്തു ചിരിവരുന്നെങ്കിലും അന്നു് അപ്പോഴം അതൊരു മരണപ്പാച്ചിൽതന്നെയായിരുന്നു. ദൂരെനിന്നു് മി. കുഞ്ഞും മറ്റും എനിക്കു പിണഞ്ഞ ഈ

ഏടാകൂടം കണ്ട് അവർ ഓടി എത്തി ആ ഘാതകനെ തട ഞ്ഞു. അപ്പോഴുമാത്രമേ ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ എന്നെ അനു ധാവനംചെയ്തിരുന്ന മുസ്ലിമിനു ബോധംവീണുള്ളു. അവ നു് എന്നെയും കുഞ്ഞിനെയും മനസ്സിലായപ്പോഴുണ്ടായ പാരവശ്യം ഒരു പാരവശ്യംതന്നെയായിരുന്നു. ജനക്കൂട്ട ത്തെ ഞങ്ങളും സമാധാനപ്പെടുത്തി തിരിച്ചുവിട്ടു. അടുത്ത ദിവസങ്ങളിൽ സന്ധികാര്യങ്ങളും എല്ലാവരേയും ധരി പ്പിക്കുന്നതിനു് ആവശ്യമായ വിജ്ഞാപനങ്ങളും പ്രസി ദ്ധംചെയ്യുകയും കേസ്സുകളും പറഞ്ഞുതീർക്കുന്നതിനു് ഒരു മദ്ധ്യസ്ഥസംഘത്തെ ഏർപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു. മുപ്പിരി അയയട്ടെ എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു പോലീസുകാർ ഉദാസീ നരായിരുന്നതല്ലാതെ ഈ ലഹളോദ്യമം തടയാൻ യാതൊ ന്നും ചെയ്തില്ല.

11

രാഷ്ട്രീയരക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടിയുള്ള പ്രക്ഷോഭണവും പ്രസം ഗങ്ങളും പ്രവൃത്തികളും ഇങ്ങനെ കൊടുമ്പിരിക്കൊള്ള മ്പോഴും ഒരു കുടുംബബുദ്ധി ശ്രീ എം. ഗോവിന്ദൻ പ്രയോ ഗിച്ചു. എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗത്തിന്റെ ശക്തി യെത്തകർത്തു സക്കാരിനു കാഴ്ചവയ്ക്കാനുള്ള ഒരുദ്യോഗം ദീർഘകാലം തെക്കൻതിരുവിതാംകൂറിൽ തെക്കന്മാരുടെ, അട്ടിപ്പേറനുഭവംപോലെ, ചാന്നാന്മാരുടേയും പ്രമാണി കളുടേയും കൈയിൽ അമർന്നിരുന്ന യോഗം ടി. കെ. മാധ വന്റെ സംഘടനാപ്രവർത്തനങ്ങൾക്കുശേഷം വടക്കരുടെ കൈയിൽ, ഈഴവജനസാമാന്യത്തിന്റെ കൈയിൽ, അ കപ്പെട്ടുപോയി എന്ന ഒരു 'പടവിളി' തല്പരകക്ഷികൾ കുറച്ചുദിവസങ്ങളായി മുഴക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. 'ഫേക്കർ ട്ടേറിവ്' പ്രാതിനിധ്യം എന്നൊരാശയും നിയമസഭാ പരിഷ്കാരത്തിനിടയിൽ പൊന്തിവന്നിരുന്നു. അതിന്റെ ഗുണഫലം വാങ്ങുന്നതിനു് യോഗത്തെ രണ്ടായി കീറി

മുറിക്കുകയെന്ന സമുദായസ്നേഹമാണു് എം. ഗോവിന്ദപ്പട്ടതികവും കാട്ടിയതു്. രണ്ടു ഫേക്കൊട്ടി ഉണ്ടാക്കുക സർ സി. പി.ക്കു് ഇഷ്ടമുള്ള വിജിച്ചുരോപ്പിനു് അത്യന്തം അനുയോജ്യവുമായിരുന്നു. എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗത്തിനു സമാനമായി ചിറയിൻകീഴിനും, അതിനു തെക്കുമുള്ള ഈഴവരുടെ ഒരു സംഘടന ഉണ്ടാക്കുന്നതിനു് അങ്ങനെ എം. ഗോവിന്ദന്റെ തിരുവനന്തപുരത്തുള്ള വസതിയിൽവച്ചു് ഒരാലോചനായോഗം കൂടി. കുറച്ചൊക്കെ കുരുത്തക്കേടു സമുദായമദ്ധ്യത്തിൽ ആ ആലോചനായോഗം ഉളവാക്കി. പക്ഷേ, അപ്പോഴേക്കും അതുകൊണ്ടുദ്ദേശിക്കപ്പെട്ട പ്രാതിനിധ്യാശയം ഉരസലിലായി, അലസിപ്പോയി.

പൊതുജനാഭിപ്രായത്തിന്റെ ഊക്കായ പ്രവാഹത്തെ നിയന്ത്രിക്കാൻ നിരോധനാജ്ഞകളും തിരുവിതാംകൂറിലെ എല്ലാ ഡിസ്ട്രിക്ടുകളിലും ഇതിനകം ഉണ്ടായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ഇതു് 1933 മേയിൽ ആണു്. ഡിസ്ട്രിക്ടുമജിസ്ട്രേട്ടന്മാരുടെ ആജ്ഞയെത്തുടർന്നു യോഗങ്ങളും ഒന്നുംതന്നെ നടക്കാതായി. രാജ്യാന്തരീക്ഷം ശാന്തമായെന്ന ഒരു പ്രതീതി പരന്നു. ഈ ആജ്ഞകളെ ലംഘിച്ചു മുമ്പോട്ടുപോകാതെ പ്രയോജനം ഒന്നും സിദ്ധിക്കയില്ലെന്നായിരുന്നു പൊതുതിമുട്ടിയ സംയുക്തസംഘത്തിലെ ഞങ്ങളിൽ ചിലരുടെ വിശ്വാസം. ആ വിശ്വാസപ്രമാണംവച്ചുകൊണ്ടു നിയമലംഘനത്തിനു് ആളകലം തയ്യാറാകുമോ എന്നു് ഒരു ഹിതപരിശോധന ഞങ്ങളിൽ ചിലർ നടത്തിത്തുടങ്ങി. അതിൽ മുമ്പിട്ടുനിന്നതു ഞാനും, പി. കെ. കുഞ്ഞും, മാത്തുണ്ണിയുമായിരുന്നു. തിരുവിതാംകൂറിന്റെ അന്നത്തെ രാഷ്ട്രീയനിലവാരത്തിൽ നിയമലംഘനം പുത്തരിഘട്ടം ആയിരുന്നുവെന്നതന്നെ പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. നിയമലംഘനം തുടങ്ങിയാൽ സംയുക്തം പൊളിയുമെന്നു് അതിന്റെ ഘടകസംഘടനകളുമായി സമ്പർക്കംപുലർത്തിയിരുന്ന ഞങ്ങൾക്കു തോന്നാതിരുന്നില്ല. കർമ്മധീരരായ അനേകം ചെറുപ്പക്കാർ ഈ തോന്നൽനിമിത്തം നിരാശരായും ക്ഷമഞ്ഞിരുന്നു. എന്തു ചെയ്യേണ്ടതെന്നറിയാതേയുള്ള ഒരു അമ്പ

രപ്പാൽ അവർ ചുറ്റിത്തിരിയുകയായിരുന്നു. ഇതിനിടയിൽ നിവർത്തനപരിപാടിയെ വിജയിപ്പിക്കുന്നതിനു സംഘടന അതിന്റെ പരിപാടിയിൽ ചില മാറ്റങ്ങളും വരുത്തി. പുതിയ നിയമസഭകളിലേക്കുള്ള തെരഞ്ഞെടുപ്പിന്റെ സമയം അടുത്തുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. കരിങ്കാലിപ്പണിക്കു വിരുതരായി, പ്രലോഭനങ്ങൾക്കു വശഗരായി, നിവർത്തനസമുദായങ്ങളിൽനിന്നു സ്ഥാനാർത്ഥികളായി ചിലരൊക്കെ മുമ്പോട്ടു വന്നുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. അവരെ തോല്പിച്ചു നിലംപരിശാക്കുകയെന്നുള്ള ഒരു പരിപാടി സംയുക്തസംഘടന പരിണമിപ്പിച്ചു. ഇതനുസരിച്ചു് ഈഴവ കരിങ്കാലികളെ നിലംപരിശാക്കുന്ന ദുഷ്കരകർമ്മത്തിനു ഞാനും യോഗത്തിലെ എന്റെ സഹപ്രവർത്തകരും ഇറങ്ങി. ചിറയിൻകീഴിൽനിന്നും ശ്രീ കെ. പത്മനാഭൻ (ഇപ്പോൾ ജഡ്ജിയായിരിക്കുന്നു) സ്ഥാനാർത്ഥിയായി നിന്നിരുന്നു. എതിർസ്ഥാനാർത്ഥി ഒരു മി. പോറ്റിയായിരുന്നു. പോറ്റിയെ ജയിപ്പിച്ചു് പത്മനാഭനെ തോല്പിക്കുവാൻ ഞാൻ ഊണും ഉറക്കവും കളഞ്ഞു പരിശ്രമിച്ചു. സ്വന്തമായി പണമോ ധനസഹായത്തിനു് ആളോ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഞാൻ കാൽനടയായിത്തന്നെ ആ നിയോജകമണ്ഡലം മുഴുവൻ ചുറ്റിനടന്നു. എന്റെ പാദസ്പർശം ഏല്ക്കാത്ത ഒരിഞ്ചു ഭൂമിപോലും അവിടെ ഉണ്ടാവുകയില്ല. വീടുതോറും ഞാൻ കയറിയിറങ്ങി. മി: പോറ്റിക്കുപോലും ഇങ്ങനെയൊരാൾ അദ്ദേഹത്തിനുവേണ്ടി പ്രചരണം നടത്തുന്നുണ്ടു്, എന്ന വിവരം അറിവുണ്ടായിരുന്നോ എന്നു സംശയമാണു്. അറിയണമെന്നോ അറിയിക്കണമെന്നോ എനിക്കാഗ്രഹമുണ്ടായില്ല. എന്നെ സഹായിക്കാൻ ചിലപ്പോഴൊക്കെ ഏ. കെ. ഭാസ്കറും സൗകര്യമുള്ളപ്പോൾ നാണുവക്കീലും വരുമായിരുന്നു. മി. പത്മനാഭനു് ഗവൺമെന്റിന്റെ സഹായഹസ്തം എത്തുവഴിക്കും നീണ്ടുനിന്നിരുന്നു. പോറ്റിക്കു വിജയസാദ്ധ്യതയില്ലെന്നു് എനിക്കറിയാമായിരുന്നു. എങ്കിലും ഞാൻ എന്റെ ഉദ്യമം കുറച്ചില്ല. രാവും പകലും എതിർപ്രചരണം മാത്രമായിരുന്ന എന്റെ മുഴുവൻജോലിയും. പക്ഷേ, ചിറയിൻകീഴ്താലൂക്കിലെ

കാറ്റ് എനിക്കു തീരെ വിപരീതമായിരുന്നു. ഈഴവപ്രമാണികളും നായർപ്രമാണികളും ഗവമ്മെന്റും ഒരു അച്ചുതണ്ടായി നിന്നു് ഈഴവസ്ഥാനാർത്ഥിയെ വിജയിപ്പിക്കാൻ മഹോത്സാഹം ചെയ്തിരുന്നു. ഈ അശ്രാന്തപരിശ്രമത്തിൽ ഭാഗഭാക്കായ നായർനേതാക്കന്മാരുടെകൂട്ടത്തിൽ പട്ടം താണുപിള്ളയും ടി. കെ. വേലുപ്പിള്ളയും ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നതായി ഞാൻ വ്യക്തമായി ഓർമ്മിക്കുന്നു. എന്റെ അശ്രാന്തപരിശ്രമം മി: പത്മനാഭനെ ഭൈഷമ്യങ്ങൾ വർദ്ധിപ്പിക്കുവാൻമാത്രം ഉപകരിച്ചു. ഈഴവസ്ഥാനാർത്ഥികളെ ജയിപ്പിച്ചു് സമുദായത്തെ തോൽപ്പിക്കാൻ തയ്യാറായ ഗവമ്മെന്റും ഗവമ്മെന്റിനെ സഹായിക്കാൻ ബദ്ധകങ്കണരായിരുന്ന നായർസമുദായവും ഗവമ്മെൻറിന്റെ പ്രവചനമനുസരിച്ചുള്ളിടത്തോളം ഈഴവരെ എങ്ങനെയെങ്കിലും ജയിപ്പിക്കാൻ സകല ഉപായങ്ങളും കൈക്കൊണ്ടു. ഈഴവക്കെതിരായി നിന്ന സ്ഥാനാർത്ഥികളെ പ്രലോഭിപ്പിച്ചും ഭീഷണിപ്പെടുത്തിയും പിന്മാറാൻ അവർക്കു പല സ്ഥലത്തും കഴിവുണ്ടായി. അതിനാൽ ചില സ്ഥലങ്ങളിൽ ഈഴവർ എതിരില്ലാതെ തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടു. കാർത്തികപ്പള്ളിയിൽ ശ്രീ കെ. ശങ്കരനു് എതിരായി ജി. രാമൻമേനോൻ സ്ഥാനാർത്ഥിത്വം വരിച്ചിരുന്നു. വലിയ സമ്മർദ്ദം ആ നല്ല മനുഷ്യന്റെമേൽ സകലരും ചേർന്നു ചെലുത്തി. ശങ്കരൻ അങ്ങനെ എതിരില്ലാതെ തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ട ഭാഗ്യപരിലാളിതനുമായി. ക്രിസ്ത്യാനികളെസ്സംബന്ധിച്ചും ഈ അടവുകൾ പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടു. അവരിൽ പലരും അങ്ങനെ എതിരില്ലാതെ വിജയികളായി. മീനച്ചിൽനിന്നും കോരസഹോദരന്മാരെ രണ്ടുപേരേയും എതിരില്ലാതെ തിരഞ്ഞെടുത്തു. അസംബ്ലിയിലേക്കുള്ള 48 സീറ്റുകളിൽ 33 എണ്ണം, അതായതു് 66 ശതമാനം, ഇങ്ങനെ എതിരില്ലാ ശതമാനമായി പ്രഖ്യാപിക്കപ്പെട്ടു. സ്റ്റേറ്റ്കൗൺസിലിൽ 22 സ്ഥാനങ്ങളിൽ 13 എണ്ണം അഥവാ 60 ശതമാനം എതിർപ്പില്ലാത്ത അംഗങ്ങളുടെ വിഹാരരംഗമായി. നിവർത്തനത്തിന്റെ മഹാവിജയമായിരുന്ന അഭൂതപൂർവ്വമായ ഈ നിയമസഭാതിരഞ്ഞെടുപ്പ് എന്നുള്ളതിനു സംശയ

മില്ല. അത്രത്തോളം നിവർത്തനം വിജയിക്കുകതന്നെ ചെയ്തു. 1933 ജൂൺ ആദ്യം ഈ തിരഞ്ഞെടുപ്പിനെ പരാമർശിച്ച് കേസരി ബാലകൃഷ്ണപിള്ള ഒരു മുഖപ്രസംഗം എഴുതിയിരുന്നു. അതിൽ നിവർത്തനത്തിന്റെ വിജയവൈജയന്തിയായി ഈ തിരഞ്ഞെടുപ്പിനെ ചിത്രീകരിച്ചിരുന്നു. അങ്ങനെ ഒരു ടെസ്റ്റ് മാച്ചിന്റെ ആദ്യത്തെ റൗണ്ട് സംയുക്തസമുദായങ്ങൾക്ക് അനുകൂലമായി അവസാനിച്ചു.

12

അങ്ങനെ ആ പരിഷ്കരിച്ച നിയമസഭാതെരഞ്ഞെടുപ്പു നടന്നു. രാജ്യം യഥാർത്ഥത്തിൽ ഭയപ്പെടേണ്ട വ്യക്തികളാരെന്നു് ആ തെരഞ്ഞെടുപ്പു പ്രഖ്യാപനംചെയ്യുംപോലെ എനിക്കു തോന്നി. ജനങ്ങളേയും സർക്കാരിനേയുംകൊണ്ടു മുതലെടുക്കുവാൻ മുന്നിട്ടനിന്നവരുടെ നീണ്ട ഒരു പട്ടികയാണു് നിയമസഭ നല്ലിയതെന്നും എനിക്കു തോന്നി. തൊട്ടടുത്തു വന്ന 'നോമിനേഷൻ' ഈഴവരിൽനിന്നു് കെ. സി. കരുണാകരനേയും സി. വി. യേയും സർക്കാർ നോമിനേറ്റുചെയ്തു. സി. വി. നോമിനേഷൻ സ്വീകരിച്ചതു് എനിക്കു് അടക്കാനാവാത്ത അമർഷം ഉളവാക്കിയിരുന്നു. പക്ഷേ, എന്റെ അമർഷം അദ്ദേഹം തീരെ വകവെച്ചില്ല. അതു് എനിക്കു കേവലം അസഹനീയവുമായിരുന്നു. അദ്ദേഹം മലയാളരാജ്യം ആഫീസിൽനിന്നും വീട്ടിൽ വരികയും വാസന്തിയും കുട്ടികളുമായി വളരെനേരം കഴിഞ്ഞുകൂടുകയും ചെയ്യുവന്ന രാഷ്ട്രീയവും വീട്ടുകാര്യവും കൂട്ടികുഴയ്ക്കാതെ അകറ്റിനിർത്തുന്നതിനു് വാസന്തി അക്കാലങ്ങളിൽ കാട്ടിയ മിടുക്കിനെ നമസ്കരിക്കാതെ നിവൃത്തിയില്ല. ഞാനും എന്റെ സഹപ്രവർത്തകരും വീട്ടിന്റെ മുൻവശത്തും, സി. വി. യും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കയ്യാലയ്ക്കൽ പ്രഭൃതികളും പിൻവശത്തും ഒരേസമയത്തു പരസ്പരവിധ്വം

സനത്തിനുള്ള കാര്യാലോചനകളും നടത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഗൃഹാധിപൻ ഞാനെന്നുള്ളതിലയിൽ എനിക്ക് വിരാമം ഇടാൻ കഴിയുമായിരുന്നു. പക്ഷേ, വാസന്തി അതിനൊന്നും ഇടവരുത്താതെ കൗശലങ്ങളും എപ്പോഴും കാട്ടിയിരുന്നു.

തിരഞ്ഞെടുപ്പിൽ നിന്നു വിജയികളായ കെ. ശങ്കരനേയും കെ. പത്മനാഭനേയും മറ്റും ഞങ്ങളും അവരുടെ പാട്ടിനു വിട്ടു. ഈഴവനായതുകൊണ്ടല്ല. വാണിജ്യവ്യാപാരങ്ങളിലുള്ള വൈദഗ്ധ്യംകൊണ്ടാണ് തന്നെ നോമിനേറ്റു ചെയ്തതെന്ന് വീമ്പിളക്കിയ കെ. സി. കരുണാകരനേയും ഞങ്ങളും തള്ളി. പക്ഷേ, സമുദായസേവയിൽ ദീർഘകാലം ആത്മാർത്ഥമായി പ്രവർത്തിച്ചു എന്നു സമ്മതിക്കപ്പെട്ട സി. വി. യേയും ആലപ്പുഴ കൃഷ്ണൻവക്കീലിനേയും ഞങ്ങളും അക്കൂട്ടത്തിൽ വിടാൻ സന്നദ്ധരായില്ല. തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ട നിയമസഭാപ്രതിനിധികളിൽ അവിശ്വാസം രേഖപ്പെടുത്താനും ഘോഷയാത്രനടത്താനും ഒക്കെയുള്ള ഒരു പദ്ധതി നിവർത്തനക്കാർ ആസൂത്രണംചെയ്തിരുന്നു. പാലായിൽ അതിലേക്കു വലിയ സജ്ജീകരണങ്ങളും നടത്തി. അപ്പോഴുണ്ട് വീണ്ടും ഡിസ്ട്രിക്ട് മജിസ്ട്രേട്ടിന്റെ നിരോധനാജ്ഞ, നിയമസമാധാനങ്ങളുടെപേരിൽ ഇറങ്ങിവരുന്നു! ജൂലൈ ഒടുവിൽ ആലപ്പുഴയിലെ എസ്. എൻ. ഡി. പി. സൗഹാർദ്ദസമ്മേളനം കൂടി യോഗതീരുമാനത്തിനെതിരായി നിയമസഭോസ്ഥാനാർത്ഥിയായി നിന്ന കെ. എം. കൃഷ്ണൻവക്കീലിനേയും, നോമിനേഷൻ സ്വീകരിച്ച കെ. സി. കരുണാകരനേയും പേരിൽ അവിശ്വാസം രേഖപ്പെടുത്തി. അതേ ദിവസംതന്നെ കൊല്ലത്തുവച്ച് ഒരു ഈഴവമഹാജനയോഗം കൂടുകയുണ്ടായി. നിവർത്തനയോഗനിശ്ചയത്തിനെതിരായി സ്ഥാനാർത്ഥിയായി നിന്ന കെ. ശങ്കരനേയും നോമിനേഷൻ സ്വീകരിച്ച സി. വി. കുഞ്ഞുരാമനേയും പേരിൽ അവിശ്വാസം രേഖപ്പെടുത്തുക മാത്രമല്ല, അവരെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം 'അഭ്യവകഷ്ണം' അനുഷ്ഠിക്കണമെന്ന നിശ്ചയം പാസ്സാക്കുകയും ഉണ്ടായി. പഴയകാലത്തു വാത്തിവിലക്കു, മണ്ണാൻവിലക്കു മുതലായവകൊണ്ടു അഭ്യവകഷ്ണം അഥവാ സമുദായഭ്രഷ്ടും

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY

പൂർണ്ണമായും ഫലവത്താക്കാൻ സാധിക്കുമായിരുന്നു. സി. വി. ക്കുതന്നെ ഒരു വാത്തിവിലക്കുണ്ടായ കഥ മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഞങ്ങളുടെ അരിശം തീർക്കാൻ ഈ അഭ്യവകഷ്ണനിശ്ചയം പോരുമെന്നു ഞങ്ങൾക്കു തോന്നി.

അതിനെത്തുടർന്നു വേറെയും ഒരു നിശ്ചയം ഞാൻ വ്യക്തിപരമായി നടത്തിയെന്നു മലയാളമനോരമ റിപ്പോർട്ടുചെയ്തു. നിയമസഭ ആഗസ്റ്റ് 1–ാംതീയതിയാണു് ആരംഭിക്കുക. അന്നു് ''സി. കേശവനും കുടുംബവും മി: സി. വി. കുഞ്ഞുരാമൻ നോമിനേഷൻ സ്വീകരിച്ചതിന്റെ പ്രതിഷേധമായി നിരാഹാരവ്രതം അനുഷ്ഠിക്കുന്നതിനു തീരുമാനിച്ചിരിക്കുന്നു'' എന്ന വാർത്ത മനോരമയിൽ വന്നു. വാസ്തവത്തിൽ സംയുക്തസമുദായങ്ങളെല്ലാം ഈ നിരാഹാരം അന്നു നടത്തണമെന്നു് ഒരു ആഹ്വാനം ഉണ്ടായതാണു്. ചില ദിക്കുകളിൽ, വിശേഷിച്ചും കോട്ടയത്തും ചങ്ങനാശ്ശേരിയിലും തിരുവനന്തപുരത്തും ഉണ്ടായിരുന്ന വിദ്യാർത്ഥിഹോസ്റ്റലുകളിൽ ഈ നിരാഹാരം അന്നു നടന്നതായി എനിക്കു തീർത്തുപറയാൻ കഴിയും. വീട്ടിലെ കാര്യം രസകരമായ ഒരു ഗൃഹസംഭവമായി ഇന്നും വാസന്തി അനാഖ്യാനംചെയ്യുന്നുണ്ടു്. ഞാൻ 'അച്ചിനും, ഹല്ലിനും' ലോപംകൂടാതെ പൂർണ്ണമായി നിരാഹാരവ്രതം അന്നു് അനുഷ്ഠിച്ചു. വാസന്തി അച്ഛനും, കുഞ്ഞനും അന്നംവരാതെ ഒരു വിദ്യപ്രയോഗിച്ചു. കൊച്ചുകുട്ടികളായ മക്കളെ ഉപവസിപ്പിക്കുവാൻ അവളുടെ മാതൃഹൃദയം സന്നദ്ധമായില്ല. നേരം വെളുക്കുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ അവരും അവർക്കു കാപ്പിയും പലഹാരവും ഒക്കെ കൊടുത്തു. വേലക്കാരനെ കൂട്ടി അവരെ സി. വി.യുടെ വീട്ടിലേക്കു പറഞ്ഞയച്ചു. രാഷ്ട്രീയത്തിൽ കുട്ടികൾക്കു പങ്കെടുക്കേണ്ടതില്ലെന്നും, പങ്കെടുക്കാൻ പാടില്ലെന്നും ആയിരുന്നു സക്കാരിനെപ്പോലെ അവളുടേയും ദൃഢാഭിപ്രായം. രാഷ്ട്രീയം മുതിർന്നവർക്കു മാത്രമുള്ളതാണത്രേ! കുട്ടികളെ പട്ടിണിക്കിടണം ഒരൊറ്റദിവസത്തേക്കെങ്കിലും, എന്ന സൂചനയുണ്ടായാൽ അന്നമിന്നും ഈറ്റപ്പുലിയെപ്പോലെ അവൾ ചാടിവീഴും. ശരിയെന്നു് എനിക്കും തോന്നിപ്പോകാറുണ്ടു്. അവൾ ഈ നിരാഹാരവ്രത

ത്തിനു് ഒരു മറുമരുന്നു കണ്ടുപിടിച്ചു. ഒരു തുടം നല്ല ആവണക്കെണ്ണ കുടിച്ചു് അന്നു വയറിളക്കിക്കളയാമെന്നു് അവരം തീരുമാനിച്ചു. അങ്ങനെ അവരം എന്റെ ദുഡ്വ്രതത്തെ 'സബട്ടാഷു്' ചെയ്യുകളഞ്ഞു. ഞങ്ങളുടെ ഗൃഹസദസ്സുകളിലെ ഒരു ശാശ്വതവിനോദകഥയാണിതു്. ആ ദിവസം വർണ്ണിക്കുമ്പോരം ഇപ്പോഴും വാസന്തി വലിയ വാചാലയും, 'വിനോദിനി'യുമായി രൂപാന്തരപ്പെടാറുണ്ടു്. ഇപ്പോരം എനിക്കും ഈ കഥാകഥനത്തിൽ രസിക്കാൻ കഴിയുന്നുണ്ടു്. പക്ഷേ, അന്നു് അങ്ങനെയായിരുന്നില്ല. അതിനു് ഒരു കാരണവുമുണ്ടായി. അടുത്ത ദിവസത്തെ മലയാളരാജ്യത്തിൽ കെ. പി. കയ്യാലയ്ക്കലിന്റെ ഒരു ലേഖനം വന്നു. എന്റെ മൂത്ത മകൻ രവിയുമായി നടന്ന ഒരു അഭിമുഖസംഭാഷണത്തിന്റെ രൂപത്തിലായിരുന്നു അതു്. അവനന്നു പത്തുപന്ത്രണ്ടു വയസ്സു പ്രായമാണു്. അവൻ 'അമ്മാച്ചു'നെ (സി. വി.യെ) കാണാൻ വാസന്തിയുടെ പ്ലാൻ അനുസരിച്ചു ചെന്നിരിക്കയാണു്. അവിടെവച്ചാണു കയ്യാലയ്ക്കൽ അവനെ അഭിമുഖദർശനം നടത്തി സംഭാഷണം ആരംഭിക്കുന്നതു്. രാഷ്ട്രീയകാര്യങ്ങളിൽ ഒരു 10–ാംവയസ്സുകാരനുമായുള്ള അഭിമുഖസംഭാഷണത്തിനു് ഇത്രവലിയ പ്രാമുഖ്യം ലോകത്തെവിടെയെങ്കിലും ഏതെങ്കിലും പത്രക്കാരോ, ആളുകളോ നൽകിയതായി അദ്യാപി എനിക്കറിവില്ല. അവന്റെ പടം മലയാളരാജ്യം ചേർത്തിരുന്നുവെന്നു് എനിക്കോർമ്മയുണ്ടു്. അവനിപ്പോരം ഇൻഡ്യൻ എയർഫോഴ്സിൽ നല്ല ഒരു ഉദ്യോഗത്തിൽ ഇരിക്കുന്നു. അവന്റെ രാഷ്ട്രീയപ്രവർത്തനം ഈ അഭിമുഖസംഭാഷണം മാത്രമായി ശേഷിക്കുന്നു. ഇന്നത്തെ പോളിറ്റിക്സിന്റെ ഗതിവിഗതികരം അവൻ അപഗ്രഥിക്കുന്നതു കേൾക്കാൻ നല്ല രസമുണ്ടു്. ബാലന്റെ 'ഗ്രാമുകരം' ഒന്നും അവനില്ല. പക്ഷേ, അവൻ സുകലാശാലാബിരുദ ഒന്നാംക്ലാസ്സിൽ ഒന്നാമനായി നേടിയവനാണു്. അവന്റെ അമ്മാച്ചനെപ്പോലെതന്നെ പുസ്തകപ്പുഴുവുമാണു്, ഇംഗ്ലീഷിൽ ഗംഭീരമായി പ്രസംഗിക്കാൻ നല്ല കഴിവുമുണ്ടു്. ഐ. എ. എഫ് കുടത്തിനുള്ളിൽ അവൻ നിന്നു് എന്നിയു

കയാണു്. ഞങ്ങൾക്കൊക്കെ നല്ല മതിപ്പുണ്ടു് അവന്റെ മിടുക്കിൽ. ഇപ്പോഴും ബാംഗ്ലൂരിലുണ്ടു്. ഈ കൊച്ചു വിദ്വാന്റെ അഭിമുഖസംഭാഷണം എന്റെമേൽ ചെളി തെറിപ്പിക്കുന്നതിനു് മലയാളരാജ്യം പരമാവധി പ്രയോജനപ്പെടുത്തി. തുടിതി കൂടുകോപിയായ ഗന്ധവാഹാത്മജനെപ്പോലെ ഞാൻ കൊല്ലത്തെത്തി. മേലാൽ കുട്ടികളാരും മലയാളരാജ്യം ആഫീസിൽ കയറിക്കുടെന്നു ഞാൻ ഉഗ്രമായ ഒരു നിരോധനാജ്ഞ പുറപ്പെടുവിച്ചു. രവിയും ബാലനും ഭദ്രനും വാസന്തിയുടെ അറിവോടുകൂടി എനിക്കെതിരായി അഞ്ചാംപത്തിപ്രവർത്തനം നടത്തുന്നുവെന്നു ഞാൻ കോപിച്ചു; രുഷ്ടനായി. പക്ഷേ, ഈ നിരോധനാജ്ഞ വേഗംതന്നെ അതിന്റെ ലംഘനംകൊണ്ടു ബഹുമാനിതമായി. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ സി. വി.ക്കു് ഈ ചെറുമക്കളേയും ചെറുമക്കൾക്കു് അച്ഛാച്ഛനേയും കാണാതിരിക്കാൻ കഴിവില്ലായിരുന്നു. മൂന്നോ നാലോ ദിവസം കഴിഞ്ഞു് സി. വി. തന്നെ വന്നു് അവരെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. സിനിമാ കാണാം; മധുരപദാർത്ഥങ്ങൾ ഇഷ്ടംപോലെ കിട്ടും. ഏതു നിബ്ബന്ധവും സാധിച്ചുകൊടുക്കും; അങ്ങനെയുള്ള അച്ഛാച്ഛന്റെ ഉടുപ്പിന്റെ തുമ്പിൽ തൂങ്ങിനില്ലാനല്ലാതെ അവർ എന്റെ രാഷ്ട്രീയകടുംകോപത്തിന്റെ പിമ്പിൽ അണിനിരക്കാൻ സന്നദ്ധരായില്ല. കൊച്ചുകുട്ടികളെ മാനസാന്തരപ്പെടുത്താൻ സി. വി.ക്കുണ്ടായിരുന്ന സാമർത്ഥ്യം സർവ്വവിദിതമായിരുന്നു. വീട്ടിൽ ചെറുമക്കളുടെ തലമുറ പെരുകിവന്നപ്പോഴും അവരുടെ അപ്പീൽകോടതി എന്നും അദ്ദേഹമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ തീരുമാനവും ശിക്ഷാവിധിയും അവക്കനുകൂലമായിട്ടല്ലാതൊരിക്കലും വന്നിട്ടുമില്ല. വാസന്തിയുടെനേർക്കു വടി ഓങ്ങി സംഹാരരുദ്രനെപ്പോലെ സി. വി. അടുക്കുന്നതും അപരാധിനിയായ ഇന്ദിര ഒരു മൂലയിൽ പതുങ്ങിനിന്നു് അതിൽ സഹൃദയത്വം അഭിനയിക്കുന്നതും എനിക്കുതന്നെ ദുഃസാക്ഷിത്വം വഹിക്കാൻ പലപ്പോഴും അവസരം നൽകിയിട്ടുണ്ടു്.

ഈഴവസമുദായം ഇക്കാലത്തു് പഴയകുറുകാരും പുത്തൻകുറുകാരും എന്നു രണ്ടു ചേരിയായി തിരിയുന്നുണ്ടായിരുന്നു. പണ്ടു ജനനത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയ ചേരിതിരിവായിരുന്നെങ്കിൽ, ഇപ്പോഴും ആശയത്തേയും ആദർശത്തേയും അടിസ്ഥാനമാക്കിയ തിരിവായിരുന്നു. ഒരു വലിയ ആശയവിപ്ലവത്തേയും സമരസന്നദ്ധതയേയും ഈഴവയുവജനങ്ങളും പ്രതിനിധാനംചെയ്തു. ഗവൺമെൻറിനേറേയും, അന്യസമുദായങ്ങളുടേയും വിശേഷിച്ചു നായന്മാരുടേയും സൗജന്യങ്ങൾക്കു പിച്ചച്ചട്ടിയുമായി നടക്കാൻ ഈഴവയുവാക്കൾ മേലാൽ സന്നദ്ധരല്ലായെന്ന ഒരു വെല്ലുവിളിയുടെ മുഴക്കം എവിടെയും കേൾക്കാമായിരുന്നു. നാരായണഗുരുവിന്റെ ''ഒരു ജാതി, ഒരു മതം, ഒരു ദൈവം'' എന്ന അദ്ധ്യാത്മാദർശത്തെത്തന്നെ അവർ ചോദ്യംചെയ്തിരുന്നു. നിർജ്ജാതിത്വം, നിർമ്മതത്വം, നിർദ്വൈതത്വം എന്നു് അവർ അതിനെ പരിഷ്കരിച്ചു. ഹിന്ദുമതത്തിനേറേയും സവർണ്ണമേധാവിത്വത്തിനേറേയും ഉരുക്കുകോട്ടയിൽനിന്നും പുറത്തുചാടി, ഒരു പുതിയ സ്വർഗ്ഗത്തിലേക്കു് ഓടിപ്പോകാൻ അവർ വെമ്പൽകൊണ്ടു. വിജയമെങ്കിൽ വിജയം, മരണമെങ്കിൽ മരണം എന്ന ഒരു മരണപ്പാച്ചിലിനു് അവർ സന്നദ്ധരായി നില്ക്കുകയായിരുന്നു. ഈ ആവേശവും വെമ്പലും ഒരു അഖിലതിരുവിതാംകൂർ ഈഴവയുവജനസമാജമായി രൂപംപൂണ്ടു. വിപ്ലവാശയങ്ങളുടെ മുൻപന്തിയിൽ എന്നും നിന്നിട്ടുള്ള ചേർത്തലത്താലൂക്കിൽത്തന്നെയായിരുന്നു ഈ സമാജം രൂപംകൊണ്ടതു്. ഇതിന്റെ ആദ്യയോഗം 1933 ജൂലൈ 31–ാംതീയതി ചേർത്തലവച്ചു നടന്നു. ഞാനായിരുന്നു യോഗത്തിൽ അദ്ധ്യക്ഷത വഹിച്ചതു്. യോഗത്തിന്റെ പ്രാണവായുവേപ്പോലെ എവിടെയും പ്രസരിച്ചിരുന്നതു് കെ. സി. കുട്ടൻ ആയിരുന്നു. നിയമസഭ പിരിച്ചുവിട്ട പുതിയ തെരഞ്ഞെടുപ്പു നടത്തണം; യോഗനിശ്ചയത്തിനു വിപരീതമായി നിയമസഭാസ്ഥാ

നം വരിക്കുകയും നാമിനേഷൻ സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്ത ഈഴവരിൽ എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗം അവിശ്വാസം രേഖപ്പെടുത്തണം; ഈഴവർ ഹിന്ദുക്കളല്ലെന്ന് എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗം പ്രഖ്യാപനം ചെയ്യണം, എന്നിങ്ങനെ പോയി ആ യോഗം കൈക്കൊണ്ട നിശ്ചയങ്ങൾ. ഈ സംഘടനയുടെ അദ്ധ്യക്ഷനായി എന്നെയും സെക്രട്ടറിയായി കെ. സി. കുട്ടനെയും തെരഞ്ഞെടുത്തു.

എന്റെ അദ്ധ്യക്ഷപ്രസംഗം ഒരു സമരപ്രഖ്യാപനം തന്നെയായിരുന്നു. അന്നത്തെ ഉൽപ്പതിഷ്ണുക്കളായ ഈഴവ യുവാക്കളുടേയും, എന്റേയും മനഃശാസ്ത്രം ഗ്രഹിക്കാൻ അതു പ്രയോജനപ്പെട്ടു. അതിനാൽ വായനക്കാർക്ക് ഇപ്പോൾ മുഷിപ്പനെന്നു തോന്നുമെങ്കിലും ചരിത്രപരമായ ഹേതുവാൽ അതിലെ ചില ഭാഗങ്ങൾ ഞാൻ ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കുകതന്നെ ചെയ്യുന്നു. ക്ഷമിക്കണം.

''ഈഴവരുടെ സ്ഥിതി മറ്റു സമുദായങ്ങളെ അപേക്ഷിച്ചു തുലോം ശോചനീയമാണ്. എട്ടേമുക്കാൽ ലക്ഷത്തോളമുള്ള ഈഴവർ തിരുവിതാംകൂറിലെ ജനസംഖ്യയിൽ ആറിൽ ഒന്നിനു മേലാണെന്നുള്ളതു പ്രത്യക്ഷമാണല്ലോ. ഈ ആറിൽ ഒന്നു ജനവിഭാഗത്തിൽ പന്തീരായിരം പേരോ, അഥവാ പന്തീരായിരം കുടുംബങ്ങളോ, അതായതു് അറുപതിനായിരം ജനങ്ങളോ മാത്രമേ ഏതെങ്കിലും തരത്തിൽ മൂലധനത്തെ ആശ്രയിച്ചു ജീവിക്കുന്നവരുള്ളൂ. ഈ അറുപതിനായിരത്തേയുംകഴിച്ചാൽ ശേഷിക്കുന്ന എട്ടു ലക്ഷത്തിൽ ചിലപാനം ജനങ്ങൾ വെറും കൂലിവേലക്കാരാണ്. ഈ എട്ടുലക്ഷത്തിൽ ബഹുഭൂരിഭാഗം കൂലിവേലക്കാരും കുറെ ആളുകൾ വ്യവസായശാലകളിലും കുറേപ്പേർ നെയ്ത്തു്, കയറുപിരിപ്പു്, തെങ്ങുചെത്തു് മുതലായവയിലെ കൂലിവേലകളിലുമാണ് കഴിയുന്നതെന്നും 1931–ലെ കാനേഷുമാരികണക്കുകൾ പ്രത്യക്ഷമാക്കുന്നുണ്ട്.

''വേലക്കാർക്ക് എന്തെങ്കിലും അഭിവൃദ്ധി വേണമെങ്കിൽ അവരിൽത്തന്നെ കുറെ തന്റേടമുള്ളവർ ഉണ്ടാകണം. ഓരോ തൊഴിലിലും പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം സംഘടനകൾ ഉണ്ടാക്കി ശക്തി സംഭരിച്ചു്, വേലക്കാരെ സംബന്ധിക്കു

ന്ന നിയമനിർമ്മാണം ആവശ്യപ്പെടണം. അവരോട് അനുഭാവമുള്ളവരെ നിയമസഭകളിലേക്കയച്ച് ആ നിയമങ്ങളും പാസ്സാക്കിക്കണം. ഈവഴിക്കല്ലാതെ വേലക്കാരന്റെ പുരോഗമനത്തിനു് ഇന്നു നമുക്കു സ്വാധീനമുള്ള ഉപകരണങ്ങളൊന്നുകൊണ്ടു പ്രവർത്തിക്കാവുന്നതായി മറ്റൊന്നുമില്ല. വിപ്ലവകരമായ മാറ്റങ്ങളാണു് നമ്മിൽ പലരും സ്വപ്നം കാണുന്നതെന്നു ഞാൻ അറിയാത്തതല്ല. അതിനു നാം വേണ്ടവോളം തയ്യാറായിട്ടില്ല. രാജ്യസ്ഥിതി അതിനു പര്യാപ്തവുമല്ല എന്നാണു് എന്റെ വിശ്വാസം.

''1931–ലെ കാനേഷുമാരികണക്കുകളിൽ ഈഴവന്റെ കുലവൃത്തിയായി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു തെങ്ങുചെത്താണു്. ആ കുലവൃത്തിയിൽ 1000–നു 38 ഈഴവരേ ഏർപ്പെട്ടിട്ടുള്ളൂ എന്നും പറഞ്ഞുകാണുന്നു. ഈ കുലവൃത്തി ഇത്ര ചുരുക്കം ഈഴവർമാത്രം സ്വീകരിച്ചുകാണുന്നതിനു സെൻസസ് കമ്മീഷണർക്കു് ഒരു വ്യാഖ്യാനവും ഉണ്ടു്. മുൻകാലങ്ങളിൽ ഈഴവർക്കു മൊത്തത്തിൽ ഈ കുലവൃത്തിതന്നെ ആയിരുന്നുത്രേ. എന്നാൽ നവീനാശയങ്ങളും സമുദായമദ്ധ്യത്തിൽ പരന്നതോടുകൂടി അതിൽനിന്നും കുറെ ആളുകളും പിന്മാറുകയും ആ തൊഴിൽ ഇന്നും ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവർക്കുതന്നെ അതാണു തങ്ങളുടെ തൊഴിലെന്നു സമ്മതിക്കുവാൻ മടിയുണ്ടാവുകയും ചെയ്തതുകൊണ്ടു കണക്കു് ഇത്ര കുറഞ്ഞുതെന്നാണു് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു ന്യായം. ഈ ആയിരത്തിൽ 38 കണക്കിനു തിരുവിതാംകൂറിൽ 33,250 ചെത്തുകാരും ആളൊന്നിനു് 10 തെങ്ങുകണക്കിനു 3,32,500 ചെത്തുതെങ്ങുകളും ഉണ്ടായിരിക്കാനാണു ന്യായമുള്ളതു്. അങ്ങനെയായാൽ ഗവൺമെന്റിനു ചെത്തുതെങ്ങുവൃക്ഷകരം ഇനത്തിൽ കുറെ ലക്ഷം രൂപാ മുതലെടുപ്പുണ്ടാകേണ്ടതായിരുന്നു. പക്ഷേ, വൃക്ഷകരത്തിൽ അത്രയൊന്നും ഗവൺമെന്റിനു കിട്ടുന്നതായി കാണുന്നില്ല. ഈഴവനു കുലവൃത്തി തെങ്ങുചെത്താണെന്നു സങ്കല്പിച്ചുകൊണ്ടു ചെയ്ത ന്യായവാദങ്ങളുടെ ഫലമാണു് ഇതെന്നു കാണുന്നതിനും വിഷമമില്ല.

''സെൻസസ് കമ്മീഷണർ, ഡാക്ടർ കുഞ്ഞൻപിള്ള അവർകളുടെ കണക്കിൻപടി വേറെയൊരു വൈഷമ്യവും

കൂടി കാണുന്നുണ്ട്. ഏതെങ്കിലും ഒരുകാലത്തു് ഈഴവരെല്ലാം തെങ്ങു ചെത്തി ജീവിച്ചിരുന്നവരാണെന്നു് ഒരു ധ്വനി അതിനുണ്ടു്. ഈഴവൻ കേരളത്തിൽ താമസക്കാരായി ക്രിസ്ത്വബ്ദത്തിനു മുമ്പിനാലേ ഉണ്ടെന്നു ചരിത്രരേഖകളും ഉണ്ടു്. അന്നുമുതൽ ഈ അടുത്തകാലംവരെ അവരിൽ നിന്നും പല മതങ്ങളിലേക്കും ആ മതങ്ങളുടെ ജനസംഖ്യ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിനു വളരെ ഔദാര്യബുദ്ധിയോടുകൂടി ആളുകളെ കൊടുത്തുകൊണ്ടിരുന്നിട്ടും, ബാക്കി കേരളം ഒട്ടാകെ ഇരുപതുലക്ഷത്തിനുമേൽ ഇന്നു ശേഷിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇവരുടേയും ഇന്നു കേരളത്തിലുള്ള ക്രിസ്ത്യീയമുസ്ലിംസമുദായങ്ങളിൽ ഭ്രൂരിപക്ഷത്തിന്റേയും പിതാമഹന്മാരുംപ്പെടെ കേരളത്തിലെ ഭ്രൂരിഭാഗം ജനങ്ങളും കള്ളുണ്ടാക്കുകയായിരുന്നു എന്നാണല്ലോ ഇതിന്റെ അർത്ഥം. ഇങ്ങനെ അനേകലക്ഷം ആളുകളും ചെത്തിയിരുന്നെങ്കിൽ ആ കള്ളിന്റെ പ്രവാഹത്തിൽത്തന്നെ മറ്റു സമുദായത്തിലെ അംഗങ്ങളും മുങ്ങിച്ചാകുമായിരുന്നു. അവർക്കുടി കുടിച്ചു വറ്റിക്കുന്ന കാര്യമോ പോട്ടെ. ഈഴവരുടെ കുലവൃത്തി അന്നും ഇന്നും ഒരിക്കലും ചെത്തുമാത്രമല്ലായിരുന്നു. കൃഷിപ്പണിക്കാരായി സെൻസസ് റിപ്പോർട്ടിൽ കണക്കാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഒമ്പതുലക്ഷം ജനങ്ങളിൽ ഈഴവർ ഒരു പ്രധാനഭാഗമാണെന്നു കാണുവാൻ വിഷമമില്ല. ലക്ഷോപലക്ഷം ആളുകളും ഉപജീവനമാർഗ്ഗമായി കരുതിയിരിക്കുന്ന കൃഷിപ്പണിയിൽനിന്നും അവരുടെ പേരെടുത്തു് ഡാക്ടർ കുഞ്ഞൻപിള്ള 33000 ആളുകളും മാത്രം ഏറ്റെപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഒരു തൊഴിൽ അവരുടെ കുലവൃത്തിയാക്കിയതു് തിരുവിതാംകൂറിനെ പടവെട്ടിപ്പിടിച്ചു് രാജാവിനെ ഏല്പിച്ചതു വീരശൂരപരാക്രമികളായ അന്നത്തെ ശൂദ്രർ അഥവാ ഇന്നത്തെ നായരുടെ മുൻഗാമികളാണെന്നു പറയുന്നപോലെതന്നെ നിരർത്ഥകമാണു്. തിരുവിതാംകൂറിനെ ഇവിടത്തെ ശൂദ്രർ പടവെട്ടിപ്പിടിച്ചു മാർത്താണ്ഡവർമ്മ മഹാരാജാവിനു കൊടുത്തു എന്നു പറയുന്ന കാലത്തിനു വളരെ മുമ്പു് ആറ്റിങ്ങൽ നാടുവാണിരുന്ന ഒരു റാണി വിദേശവണിക്കുകളുമായി അഞ്ചുതെങ്ങിൽവച്ചു ചെയ്ത

കച്ചവടയേപ്പാടിൽ ഒരുലക്ഷം 'കച്ച' വിദേശികൾക്ക് ആണ്ടതോറും കൊടുത്തുകൊള്ളാമെന്നും അതിന്റെ വിലയ്ക്ക് വിദേശികളോട് പകരം സാമാനങ്ങൾ വാങ്ങിക്കൊള്ളാമെന്നും വ്യവസ്ഥചെയ്തിരുന്നതായി അനിഷേധ്യമായ രേഖകളുണ്ട്. നെയ്ത്തുകാരായി ഒരു വഗ്ഗക്കാർ മാത്രമേ ആറിങ്ങലും പരിസരങ്ങളിലും അന്നും ഇന്നും ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടുള്ളൂ. അതു് ഈഴവരാണു്. നെയ്ത്തുകാരിൽനിന്നുമുതൽ കൊല്ലംവരെയുള്ള ഈഴവർക്ക് പ്രധാനതൊഴിൽ നെയ്ത്തായിരുന്നുവെന്നും ആ സ്ഥലങ്ങളിൽ കൂടുതൽ ആദായകരമായ കയറ്റുവ്യവസായം നടപ്പായതിനുശേഷവും തുണിനെയ്ത്തു നശിക്കാതെ തുടർന്നുപോകുന്നുവെന്നുള്ളതു വർത്തമാനകാല ചരിത്രവുമാണു്. ഇങ്ങനെ അനേകലക്ഷം ആളുകളുടെ കുലവൃത്തിയായിരിക്കുന്ന നെയ്ത്തിനേയും ഈഴവരുടെ കുല വൃത്തികളിലൊന്നാക്കി കണക്കാക്കാൻ സെൻസസ് കമ്മീഷണർക്ക് കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. തിരുവിതാംകൂറിൽനിന്നും നെല്ലിനും അരിക്കുമായി വിദേശത്തേക്ക് പോകുന്ന നൂറു കോടിയോളം രൂപാ ആണ്ടോടാണ്ട് തിരിയെ തിരുവിതാംകൂറിൽ വരുത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന കയറ്റുവ്യവസായം ഈഴത്തികളുടെ ഗൃഹവ്യവസായമാണെന്ന തിരുവിതാംകൂർ ദിവാൻജിയായിരുന്ന മി എം. ഈ. വാർട്ട്സ് ഒരിക്കൽ പ്രസ്താവിച്ചു. വൈദ്യം, ജ്യോതിഷം മുതലായി പഠിപ്പു് ആവശ്യമുള്ള തൊഴിലുകളും പ്രധാനമായി ഈഴവരുടേതുതന്നെയായിരുന്നു എന്നു നിഷ്പക്ഷബുദ്ധികളായ വിദേശസഞ്ചാരികളും എഴുതിയ രേഖകളും വ്യക്തമാക്കുന്നു. ആളുകൾ പരമ്പരയാ ചെയ്തുവരുന്ന തൊഴിലു് വിട്ടു്, കള്ളുചെത്തു മാത്രം ഈഴവരുടെ കുലവൃത്തിയാക്കിയ ജാതിതിമിരത്തെപ്പറ്റി നിങ്ങളെ ബോധ്യപ്പെടുത്താനായി മാത്രം ഇത്രയും പറഞ്ഞതാണു്. സാമുദായികമായ അവകാശവാദങ്ങൾ ഈഴവർ ആരംഭിച്ചിട്ടു് ഇപ്പോൾ 40 കൊല്ലങ്ങളോളം ആയി. ഉൽക്കൃഷ്ടവിദ്യാഭ്യാസം ഇംഗ്ലീഷുഭാഷയിലായകാലംമുതൽ, അതായതു് വിദ്യാഭ്യാസം ഗവൺമെന്റ് ഏറ്റെടുത്ത കാലംമുതൽ വിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ ഈഴവൻ പിന്നോക്കം പോയിത്തുടങ്ങി. അതിനു

മുമ്പു് ഉൽക്കൃഷ്ടവിദ്യാഭ്യാസം ദേവനാഗരിലിപിയിൽ ആയിരുന്നു. അക്കാലത്തെ സംസ്കൃതവിദ്വാന്മാരിലും ഭിഷഗ്വരന്മാരിലും ജ്യോതിഷികളിലും ഏറിയകൂറും ഈഴവരായിരുന്നു. ഡച്ചുഭാഷയിൽ എഴുതപ്പെട്ടിട്ടുള്ള 'ഹോർട്ടസ് മലബാറിക്കസ്'' എന്ന ഗ്രന്ഥസമുച്ചയത്തിനുവേണ്ട കരുക്കൾ കൊടുത്തതും ഉപദേശം നൽകിയതും ഇട്ടി അച്യുതൻ എന്നു പേരുള്ള ചേത്തലക്കാരൻ ഒരു ഈഴവവൈദ്യനായിരുന്നു എന്നു് ആ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ മുഖവുരയിൽ കാണുന്നു. ഇതിൽനിന്നും 18—ാംനൂറ്റാണ്ടിൽ ഈഴവരിൽ എണ്ണപ്പെട്ട സംസ്കൃതവിദ്വാന്മാർ ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്നു കാണാവുന്നതാണു്. അതിനുശേഷം കേരളം വാണിരുന്ന നാടുവാഴികളും അവരുടെ പുരോഹിതവർഗ്ഗമായ ബ്രാഹ്മണരും ഈ രണ്ടു കൂട്ടരുടേയും പിൻതുണയായിനിന്ന ശൂദ്രവർഗ്ഗവും രാജ്യത്തിനു ശത്രുബാധ ഒഴിഞ്ഞുവന്ന കാലംമുതൽ നമ്മോടു കൂടുതൽ സാമീപ്യസാഹചര്യങ്ങളും ഉണ്ടാക്കുകയും വ്യവസായികളും കഷ്കരുമായ ഈഴവാദിവർഗ്ഗക്കാരെ ക്രമാനുഗതമായി അതിൽനിന്നകറ്റുകയും ചെയ്തതിന്റെ ഫലമായി ഈഴവരുടെ അവകാശങ്ങളും സ്വാതന്ത്ര്യങ്ങളും പുറംതള്ളപ്പെട്ടപോയെന്നാണു് അനുമാനിക്കാവുന്നതു്. ജാതീയമായ ഈ അകൽച്ച ഒരു അരനൂറ്റാണ്ടിനു മുമ്പു് അതിന്റെ മൂർദ്ധന്യത്തെ പ്രാപിക്കുകയും ഈഴവക്കു വിദ്യാലയങ്ങളിൽ കയറുന്നതിനും വഴിനടക്കുന്നതിനുപോലും പ്രതിബന്ധമുണ്ടാക്കുകയും ചെയ്തു. ഇംഗ്ലീഷു പഠിക്കുന്നതിനു്, തിരുവിതാംകൂറിൽ കുടിയേറിയ മിഷനറിമാർ സൗകര്യം തന്നില്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ നമ്മുടെ നില ഇന്നത്തേതിലും പരിതാപകരമായിത്തീരുമായിരുന്നു. ഈഴവസമുദായത്തിലുള്ള ആളുകളെ, അവരുടെ സാമുദായിക അവശതകളും ഇദം പ്രഥമമായി മനസ്സിലാക്കിയതു് അതിപ്രശസ്തമായ ഉദ്യോഗജീവിതത്തിനുശേഷം ഇപ്പോൾ തിരുവനന്തപുരത്തു നന്തൻകോട്ടു വിശ്രമിക്കുന്ന വന്ദ്യവയോധികനായ ഡാക്ടർ പി. പൽപു അവർകളാണു്. എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗസ്ഥാപനവും അതിനുമുമ്പുണ്ടായ ഈഴവരാഷ്ട്രീയവും പ്രക്ഷോഭണങ്ങളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മാത്രം പരിശ്രമ

ത്തിന്റെ വിജയസ്മരണങ്ങളാണു്. സമുദായനന്മയ്ക്കുവേണ്ടി ഇത്രവളരെ ത്യാഗം സഹിച്ച ഒരാൾ ഒരു സമുദായത്തിലും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. മെട്രിക്കുലേഷൻപരീക്ഷ ജയിച്ചുകഴിഞ്ഞിട്ടു തിരുവനന്തപുരം കാളേജിലും പബ്ലിക് സർവ്വീസിലും പ്രവേശനം ആവശ്യപ്പെട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജ്യേഷ്ഠസഹോദരൻ റാവുബഹദൂർ വേലായുധനും ഉണ്ടായ അനുഭവങ്ങളാണു് സമുദായ പ്രക്ഷോഭണത്തിനു് ആ മഹത്തുക്കളെ ഇറക്കിവിട്ടതു്. ഉദ്യോഗസമ്പാദനത്തിനും സ്കൂൾപ്രവേശനത്തിനുമായി അന്നു തുടങ്ങിയ പ്രക്ഷോഭണം തിരുവിതാംകൂറിലല്ല പുറത്തും വളരെ കോളിളക്കങ്ങളുണ്ടാക്കി. തിരുവിതാംകൂറിലെ ഭരണകാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി ബ്രിട്ടീഷ്പാർലമെൻറുസഭയിൽ സാമാജികന്മാർ ചോദ്യംചെയ്തതും ബ്രിട്ടീഷ്ഗവ ൺമെൻറിനെ ഏതുപ്രകാരേണയും തൃപ്തിപ്പെടുത്താൻവേണ്ടി ഈഴവനെ ആദ്യമായി ഒരു പൂൺജോലിയിൽ നിയമിച്ചതും മറ്റും ഇപ്പോൾ കേട്ടാൽ ചിരിവരുന്ന പഴങ്കഥകളായി കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

''രാഷ്ട്രീയമായും സാമുദായികമായും ഉള്ള പ്രക്ഷോഭണം തിരുവിതാംകൂറിൽ ആരംഭിച്ചതു നാമാണെന്നു മേല്പറഞ്ഞ കാര്യങ്ങളും നമ്മെ ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്തുന്നുണ്ടു്. അതിന്റെ ആവശ്യകതയും നമുക്കുതന്നെയാണുണ്ടായിരുന്നതു്. വഴിനടക്കാൻ, പബ്ലിക്സ്കൂളുകളിൽ വിദ്യാഭ്യാസത്തിനായി പ്രവേശിക്കാൻ, അഭ്യസ്തവിദ്യർക്കു് ഉദ്യോഗത്തിൽ കയറാൻ എന്നു തുടങ്ങി പല അവശതകളും നമുക്കുണ്ടായിരുന്നു. നാല്പതുകൊല്ലം അതിശക്തിയായി നിരന്തരം പ്രക്ഷോഭണം നടത്തിയെങ്കിലും ഈ അവശതകളും ഇനിയും നീങ്ങിയിട്ടില്ലെന്നുള്ളതു വളരെ പരിതാപകരമായ ഒരു പരമാർത്ഥമാണു്. എങ്കിലും നാല്പതുകൊല്ലത്തെ പ്രക്ഷോഭണം നമുക്കു പ്രോത്സാഹജനകമായിത്തന്നെ ഇരിക്കുന്നു എന്ന ആശ്വാസത്തിനും വകയുണ്ടു്.

''അങ്ങനെ സാമുദായികമായ പ്രസ്ഥാനങ്ങൾക്കും മറ്റേതുസമുദായങ്ങൾക്കും നാം മാർഗ്ദർശികളായിത്തീരാനിടയായി. നായർ സർവ്വീസ് സൊസൈറ്റി തുടങ്ങിയ

ഇതരസമുദായസംഘടനകളും നാം തെളിച്ച വഴികളിൽ കൂടി വളർന്നുവന്ന പ്രസ്ഥാനങ്ങളാകുന്നു. മതപരമായ കാര്യത്തിൽ നമുക്കുള്ള അജ്ഞതയെ നീക്കി ഹിന്ദുമതത്തിന്റെ പ്രധാനമർമ്മങ്ങളും നമ്മെ മനസ്സിലാക്കുന്നതിനു് ഒരാദ്ധ്യാത്മികഗുരുവും നമുക്കുണ്ടായി. മതസംബന്ധമായി നാരായണഗുരുസ്വാമികളും നമുക്കു നൽകിയിട്ടുള്ള ആദർശങ്ങളും ഇന്നത്തെ യുവജനങ്ങളുടെ ആദർശങ്ങളിൽനിന്നു് എത്രമാത്രം വിഭിന്നമാണെന്നിരുന്നാലും, കേരളം ഒട്ടുക്കുള്ള തീയരെ ഒന്നായിച്ചേർത്തു് ഒരു സാഹോദര്യം സ്ഥാപിക്കുന്നതിനു് അതു് ഉപകരിച്ചു എന്നുള്ളതു നിസ്തർക്കമാണു്. മതകാര്യത്തിൽ അബ്രാഹ്മണർക്കുള്ള ദാസ്യം മനസ്സിലാക്കുന്നതിനും സ്വാമികളും മാർഗ്ഗം തെളിച്ചുതന്നു. മതത്തിന്റെപേരിൽ പുരോഹിതന്മാർ കാട്ടിക്കൂട്ടുന്ന തോന്ന്യാസങ്ങളും ഈഴവർ പരസ്യമായി പറയാനും അതു ക്രമേണ മറ്റു സമുദായങ്ങളും മനസ്സിലാക്കാനും തുടങ്ങി. അതിന്റെ ഫലമായി പൗരോഹിത്യത്തിനെതിരായി ഒരു മനോഭാവം പ്രബലന്മാരായ മറ്റു ഹിന്ദുസമുദായങ്ങളിലും ക്രമേണ വ്യാപിച്ചു. അതു് അവരുടെ പരാധീനതയെ ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്തിക്കൊടുത്തു ഒരു വ്യാഴവട്ടക്കാലത്തെ ക്ഷേത്രപ്രവേശനവാദം കഴിഞ്ഞപ്പോഴും അവരുടെ കണ്ണുകളും തുറന്നു കാര്യങ്ങളും വീക്ഷിക്കാൻതുടങ്ങി. ഇന്നു അധഃസ്ഥിതരുടെ ക്ഷേത്രപ്രവേശനത്തിനു കൂടെ ബ്രാഹ്മണരുടെ—വിശേഷിച്ചു് പരദേശബ്രാഹ്മണരുടെ—എതിർപ്പു മാത്രമേ ഗണനീയമായിട്ടുള്ളൂ എന്നു നാം കണ്ടുകഴിഞ്ഞു. മൗലികമായ അനേകം മാറ്റങ്ങളും കേരളീയരുടെ വീക്ഷണകോണത്തിനു് ഇനിയും ഉണ്ടാകേണ്ടതായിട്ടുണ്ടു്. അതിനു് ആവശ്യമുള്ള ആശയവിശേഷങ്ങളും ജനതാമദ്ധ്യത്തിൽ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതിനു് അർഹതയുള്ളവർ നാമാണു്. അതിനുള്ള സന്നദ്ധതയും ആവശ്യകതയും നമുക്കാണു മറ്റുള്ളവരേക്കാളും കൂടുതൽ ഉണ്ടാകാനിടയുള്ളതു്.

''രാഷ്ട്രീയപ്രക്ഷോഭണങ്ങളുടെകൂട്ടത്തിൽ ഇന്നു സർവ്വരുടേയും ശ്രദ്ധയെ ആകർഷിക്കുന്നതു് ജനപ്രതിനിധിസ്ഥാപനങ്ങളിലും പബ്ലിക്സർവ്വീസിലും നമുക്കുള്ള അവകാശ

ങ്ങളെ സ്ഥാപിക്കുന്ന കാര്യമാണു്. തിരുവിതാംകൂറിനെ പടവെട്ടിപ്പിടിച്ചെന്നും ജീവത്യാഗംചെയ്തു രാജ്യത്തിന്റെ അഭിമാനത്തെ സംരക്ഷിച്ചു എന്നും ധീരധീരം ഘോരഘോരം ഉൽഘോഷിക്കുന്ന തിരുവിതാംകൂറിലെ ഒരു പ്രബലസമുദായം ഇവിടത്തെ പ്രതിനിധിസ്ഥാപനങ്ങളേയും ഭരണകൂടത്തേയും തങ്ങളും തങ്ങളുടെ സ്വാമിയാരന്മാരുമല്ലാതെ മറ്റാരും കടക്കാത്ത ദുർഗ്ഗങ്ങളായി അവരുടെ ശക്തികൊണ്ടു കാത്തുരക്ഷിച്ചു. അപ്രമേയമായ കാലചക്രഭ്രമണത്തിൽ ചില്ലറയായി ചിലതെല്ലാം ആ ദുർഗ്ഗത്തെ അതിക്രമിച്ചു പുറത്തുപോയിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അതു് ഇപ്പോഴും അവരുടെ പിടിയിൽത്തന്നെയാണിരിക്കുന്നതു്. പുരോഹിതവർഗ്ഗമെന്നു പണ്ടുകാലങ്ങളിൽ അറിയപ്പെട്ടിരുന്ന ബ്രാഹ്മണർ ഉദ്യോഗങ്ങളും ഒട്ടാകെ കൈവശപ്പെടുത്തിക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ നായന്മാരുടെ പ്രത്യേകചുമതലയിൽ ഒരു 'മലയാളിമെമ്മോറിയൽ പ്രക്ഷോഭണം' തുടങ്ങിയതിൽ പിന്നീടു നായന്മാർക്കുകൂടി ആ സ്ഥാനങ്ങളും കുറെ ഒഴിഞ്ഞുകിട്ടുകയും മലയാളിപ്രക്ഷോഭണം അതിന്റെ ഫലസിദ്ധിയോടെ അന്തർദ്ധാനം ചെയ്കയുംചെയ്തു.

''അതിൽ പിന്നീടു് അധീശഗവമ്മെന്റിനെ ഭയന്നു് ക്രിസ്ത്യാനികളോടു ചില സൗജന്യങ്ങളും ചെയ്തുതുടങ്ങിയതോടുകൂടി അറിയാതെ കൈയിൽനിന്നു പോയ ചില ചില്ലറ സ്ഥാനങ്ങളും ഈഴവർക്കും ലഭിച്ചു. ഇപ്പോൾ പബ്ലിക് സർവ്വീസിലുള്ള 24768 ഉദ്യോഗങ്ങളിൽ 13435 ഉദ്യോഗങ്ങളും എട്ടരലക്ഷം ജനസംഖ്യയുള്ള നായന്മാർക്കും അൻപതിനായിരത്തിൽ പരമുള്ള ബ്രാഹ്മണർക്കു് 2864–ും എട്ടേമുക്കാൽ ലക്ഷമുള്ള ഈഴവർക്കു 913–ും! പോരേ നീതി! ഒന്നേമുക്കാൽ കോടിയോളം രൂപ ആണ്ടിൽ ശമ്പളമായി വിതരണംചെയ്യുന്ന തിരുവിതാംകൂറിൽ മറ്റെല്ലാ ജോലികൾക്കും ആദായം കുറഞ്ഞുവരുന്ന സന്ദർഭത്തിൽ കാലവർഷത്തേയോ സാമ്പത്തികാധഃപതനത്തേയോ ലേശം ഗണിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ലാത്ത ഗവമ്മെന്റുസർവ്വീസു് അതിപ്രധാനമായ ഒരു ധനാഗമമാർഗ്ഗമാണെന്നുള്ളതു നിസ്സംശയമാണു്. അതു കൊണ്ടാണു് ജനസംഖ്യാനുപാതികമായി ഉദ്യോഗങ്ങൾ

വീതിച്ചുകൊടുക്കണമെന്നു നാം വാദിക്കുന്നതു്. പോരെങ്കിൽ വിദ്യാഭ്യാസം ചെയ്യിക്കുന്നതിനുള്ള സൗകര്യങ്ങളും മാസശമ്പളമുള്ള പബ്ലിക് സർവന്റിനുള്ളതുപോലെ മറ്റാക്കുമില്ല. അതുകൊണ്ടു വിദ്യാഭ്യാസാഭിവൃദ്ധിക്കും തദ്വാരാ സമുദായാഭിവൃദ്ധിക്കും പബ്ലിക് സവ്വീസ് ഒഴിച്ചുകൂടാൻ പാടില്ലാത്തതായ ഒരു ആവശ്യമായും തീർന്നിരിക്കുന്നു. കാനേഷുമാരികണക്കിൽ അധഃകൃതരുടെകൂട്ടത്തിൽ തള്ളിയിരിക്കുന്ന ഈഴവക്കു തിരുവിതാംകൂറിൽ അധഃകൃതനു് അനുവദിച്ചിട്ടുള്ള സൗജന്യങ്ങളും ഒന്നിനും അർഹതയില്ലാതേയും ആക്കി. ഈ ന്യൂനതയെ പരിഹരിക്കുന്നതിനും അഭ്യസ്തവിദ്യരായ നമ്മുടെ യുവജനങ്ങൾക്കു പബ്ലിക് സവ്വീസിൽ കൂടുതൽ സ്ഥാനങ്ങളും ലഭിക്കുന്നതിനും അതിശക്തിയായ പ്രക്ഷോഭണം ഇനിയും നടത്തേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. നമ്മുടെ ജനസംഖ്യയനുസരിച്ചു് നമുക്കു കിട്ടേണ്ട സ്ഥാനങ്ങളും കൂടുതൽ കൈവശമിരിക്കുന്നവരോടു പിടിച്ചുവാങ്ങുകയല്ലാതെ അവർ സൽബുദ്ധ്യാ തോന്നി കുറെ തരുമെന്നു് ആരും അരനിമിഷം വിശ്വസിക്കേണ്ട.

''പിടിച്ചുവാങ്ങുമ്പോഴും അതു് അവക്കു് അത്ര സുഖമായി തോന്നുകയില്ല. അതിലേക്കുള്ള ഏതുദ്യമത്തേയും അവർ അവരുടെ ജീവനെ ത്യജിച്ചും എതിർക്കുമെന്നുള്ളതിന്റെ പ്രാരംഭലക്ഷണങ്ങളും ഇപ്പോഴേത്തന്നെ കണ്ടുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. സമുദായത്തോടു് ഉദ്യോഗദാനവിഷയത്തിൽ അനുവർത്തിക്കുന്ന നയമെന്താണെന്നു നമുക്കേവർക്കും അനുഭവഗോചരമായ ഒരു കാര്യമാണു്. ഇല്ലാത്ത കാര്യങ്ങൾകൂടെ കെട്ടിച്ചമച്ചു് മി. സി. ഒ. മാധവനെ ചില നായർപത്രങ്ങളും ഈയിടെ അപഹസിക്കുന്നതു നാം കാണുന്നു. നേരെ മറിച്ചു് ഒരു മാസത്തിനുള്ളിൽ നടത്തിയ 84 ഉദ്യോഗങ്ങളിൽ 75–ം നായർക്കുതന്നെ കൊടുത്ത ജന്മിക്കരം സെറ്റിൽമെൻറാഫീസർ മി: എ. കുമാരപിള്ളയെപ്പറ്റി അവർക്കാർക്കും ഒരക്ഷരം പറയാനില്ല. പബ്ലിക് സവ്വീസ് ഈ രാജ്യത്തെ രാഷ്ട്രീയരംഗത്തിൽ എന്തു സ്ഥാനം വഹിക്കുന്നു എന്നും നായർസമുദായത്തിനു് അവരുടെ ഉദ്യോഗങ്ങളും മറ്റു സമുദായത്തിനു വിട്ടുകൊടുക്കു

ന്നതിൽ എത്രമാത്രം വൈമനസ്യവും വൈരാഗ്യവുമുണ്ടെന്നും ഈ ഉദാഹരണങ്ങളം എടുത്തു എന്നേയുള്ള മി: സി. ഒ. മാധവന് സമുദായത്തിനു് എന്തെങ്കിലും പ്രത്യേക നന്മ ചെയ്യുന്നുവെന്നോ അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതിനു സമുദായം അദ്ദേഹത്തോടു കടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നോ തെറ്റിദ്ധരിക്കരുതു്. അദ്ദേഹം ഈഴവക്കു് ഉദ്യോഗം കൊടുക്കാൻ വിചാരിക്കുന്നുവെങ്കിൽ അങ്ങനെ ചെയ്യാതിരിക്കാൻ നായർ കാട്ടുന്ന ഒരു കൗശലമാണിതെന്നുമാത്രം ധരിച്ചാൽ മതി. സകല കൗശലവും അഭ്യസിച്ച ഒരു വഗ്രമാണവർ. അതിനുള്ള ഒഴിവുകളും അപ്പഴപ്പോഴം നാം പ്രയോഗിക്കണം. ഇല്ലെങ്കിൽ നാം അധഃപതിക്കും നിശ്ചയം.''

14

ചങ്ങനാശ്ശേരിയിൽ കൂടിയ എസ്. എൻ. ഡി. പി. വിശേഷാൽയോഗം നിവർത്തനനിശ്ചയം പാസ്സാക്കിയ ശേഷം ഈഴവനേതാക്കന്മാരുടെയിടയിൽ ഉണ്ടായ ഭിന്നിപ്പിനെപ്പറ്റി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. യോഗത്തിന്റെ വാഷ്പികപൊതുയോഗത്തിൽ വലിയ കലാപങ്ങം തന്മൂലം ഉണ്ടാകുമെന്ന വിചാരം സർവ്വത്ര പരന്നിരുന്നു. അതിനാൽ ആലപ്പുഴവെച്ചു കൂടുവാൻ ഉദ്ദേശിച്ച വാഷ്പികയോഗത്തിൽ ഈഴവസമുദായത്തിന്റെ ഒട്ടാകെയുള്ള ശ്രദ്ധ പതിഞ്ഞിരുന്നു. നിവർത്തനപ്രക്ഷോഭണത്തിനു പിൻതുണ നൽകിയ പ്രായംചെന്ന പ്രമാണികളിൽ പ്രമുഖനായിരുന്ന മിതവാദി പത്രാധിപർ സി. കൃഷ്ണൻ. അദ്ദേഹത്തെ യോഗാദ്ധ്യക്ഷനായി അക്കൊല്ലം മനഃപൂർവ്വംതന്നെയാണു് ക്ഷണിച്ചതു്. ഈഴവർ അനുഭവിച്ച സർവ്വവിധമായ അസ്വാതന്ത്ര്യങ്ങൾക്കും അറുതിയുണ്ടാക്കാൻ സ്വജീവിതം ഹോമിച്ച ഒരു അസാമാന്യനായിരുന്നു അദ്ദേഹം. സ്വന്തമായ ഒരു ശൈലിയും, സ്വന്തമായ ഒരു ചിന്താഗതിയും, കർമ്മക്ഷമവിദ്യകളുംകൊണ്ടു് അനുഗൃഹീതനായിരുന്നു അദ്ദേഹം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വ്യക്തിമാഹാത്മ്യം സർവ്വാദരണീയവുമായിരുന്നു. അതിനാൽ ഉത്പ്രതിഷ്ണുക്കളായ യുവജനങ്ങ

ളുടെ നിലപാടിനു് അദ്ദേഹത്തിൽനിന്നു കിട്ടുമെന്നു നിശ്ചയമുണ്ടായിരുന്ന അംഗീകാരം അദ്ദേഹത്തെത്തന്നെ അദ്ധ്യക്ഷനായി വരിക്കുവാൻ പ്രേരണ നൽകി. പ്രക്ഷുബ്ധമായ ഒരന്തരീക്ഷമാണു് ആലപ്പുഴെ ഉണ്ടായതു്. യോഗത്തിന്റെ 'സത്ത'യെ നശിപ്പിക്കാൻ ഇതിനിടയിൽ നികൃംഭിലയിൽ 'കൂട'കമ്മങ്ങൾ സി. വി.പ്രഭൃതികളുടെ കാർമ്മികത്വത്തിൽ നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. അവരുടെ നേതൃത്വത്തിൽ ഒരു ആക്രമണനിര യോഗത്തിൽ തള്ളിക്കയറുമെന്നു ബോദ്ധ്യം ഉണ്ടാകാതെയുമിരുന്നില്ല. അവരെ ചെറുക്കുന്നതിനുള്ള അണിനിരപ്പു് ഈ വശത്തും ഉണ്ടായി. യോഗംഹാൾ നിബിഡമായി. സി. വി., കെ. ശങ്കരൻ, യോഗം സ്ഥിരംപ്രസിഡൻറു് മാധവൻവൈദ്യർ മുതലായവർ ഹാജരുണ്ടു്. യോഗം കൂടാനുള്ള സമയമായി. പെട്ടെന്നുണ്ടു് കെ. ശങ്കരൻ എഴുന്നേറ്റുനിന്നു്, സ്ഥിരംപ്രസിഡന്റു് മാധവൻ വൈദ്യർ ഇന്നത്തെ യോഗത്തിൽ അദ്ധ്യക്ഷത വഹിക്കേണ്ടതാണെന്നു് അഭിപ്രായപ്പെട്ടു! അഭിപ്രായപ്രകടനം ഉണ്ടായതും വൈദ്യർ അദ്ധ്യക്ഷപീഠത്തിൽ ഓടിക്കയറിയതും ഒപ്പം കഴിഞ്ഞു. ഇതു ഞങ്ങളാരും പ്രതീക്ഷിക്കാത്ത ഒരു സംഭവവികാസമായിരുന്നു. സ്ഥിരാദ്ധ്യക്ഷൻ ഹാജരുള്ളപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ വേണം യോഗം നടക്കേണ്ടതെന്ന ഒരു ചട്ടത്തെപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടാണു് ഈ വൃത്തികേടിനു് അവർ സന്നദ്ധരായതു്. അദ്ധ്യക്ഷനായി ക്ഷണിക്കപ്പെട്ട സി. കൃഷ്ണൻ പ്ലാറ്റ്ഫാറത്തിലിരിക്കുന്നുണ്ടു്. ഈ കാഴ്ചകണ്ടു മന്ദഹസിക്കുന്നുണ്ടു്. ഒരു നിമിഷനേരം ഒരു 'ഇതികർത്തവ്യതാമൂഢത'യിൽ യോഗംഹാൾ മുഴുകി. പെട്ടെന്നു് ഒരു വലിയ ക്ഷോഭം സഭാതലം മുഴുക്കേ ദൃശ്യമായി. വൈദ്യർ അക്ഷോഭ്യനായിരിക്കയാണു്. പെട്ടെന്നു സി. വി. എഴുന്നേറ്റു മുന്നോട്ടു വന്നു് എന്തോ സംസാരിക്കാൻതുടങ്ങി. പക്ഷേ, അപ്പോഴുണ്ടായ ശബ്ദകോലാഹലത്തിൽ ആ സംസാരം ലയിച്ചുപോയി. തന്നെ സംസാരിക്കാനനുവദിക്കണമെന്ന സി. വി.യുടെ അപേക്ഷ സദസ്യർ അനുവദിച്ചില്ല. ''എന്നെ സംസാരിക്കാനനുവദിച്ചില്ലെങ്കിൽ, ആരും സംസാരിക്കേണ്ടതില്ല'' എന്ന മക്കടമുഷ്ടി

പിടിച്ചു്, സി. വി. അടുത്തുകിടന്ന ഒരു മേശപ്പുറത്തുകയറി, സത്യാഗ്രഹിയെപ്പോലെ ഇരിപ്പുമായി. ഒരു മണിക്കൂറോളം ഈ ബഹളം നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. 'പെട്ടെന്നു്' എന്റെ ക്ഷമ അവസാനിച്ചു. ഞാൻ പ്ലാറ്റ്ഫാറത്തിൽ മുന്നോട്ടു നീങ്ങി. അത്യുച്ചത്തിൽ ''കഴിഞ്ഞ പത്തുമുപ്പതു കൊല്ലമായി ഈ ശകുനി സമുദായത്തെ ഇട്ടു വളയ്ക്കുകയും തിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇനിയെങ്കിലും ഇതൊന്നു മതിയാക്കണം'' എന്നു വികാരാവേശനായി ഗർജ്ജിച്ചു. ഗർജ്ജിച്ചെന്നു പറഞ്ഞാൽ അതു പ്രത്യക്ഷരം ശരിയാണു്. യോഗം പെട്ടെന്നു ശാന്തമായി. അപ്പോഴുണ്ടു്, നിവ്വീകാരനായി ആ മേശപ്പുറത്തു് അങ്ങനെതന്നെയിരുന്നുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം പറയുകയാണു് ''കഴിഞ്ഞ പത്തുമുപ്പതു കൊല്ലമായി ഞാൻ സമുദായത്തെയിട്ടു വളയ്ക്കുകയും തിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നെങ്കിൽ ഇനിയും ഞാൻ വളയ്ക്കു''മെന്നു്. ഞങ്ങൾതമ്മിൽ ഇങ്ങനെ അല്പനേരത്തെ വാഗ്വാദങ്ങൾ നടന്നു. അതിനിടയിൽ എന്തൊക്കെയോ സി. വി. പറഞ്ഞുകൊണ്ടു്, തനിക്കു പറയാനുള്ളതു പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞെന്നും പറഞ്ഞു്, പോയി സീറ്റിൽ ഇരുന്നു. ഇതു് 1933 ആഗസ്റ്റു് 27–ാം തീയതിയായിരുന്നു. ഒരു പ്ലാൻ അനുസരിച്ചു് അവർ കാര്യങ്ങൾ മുന്നോട്ടു കൊണ്ടുപോകാൻ നോക്കുകയായിരുന്നു. സക്കാരിന്റെ സകല പിൻതുണകളും ഈ വിക്രിയകൾക്കു് അവർക്കു വാശ്രയമായിരുന്നു. ലാത്തിധരന്മാരായ നിരവധി കാൺസ്റ്റബിൾമാർ അന്നു രാവിലേമുതൽ ബോട്ടുകടവിൽ സാന്നിദ്ധ്യംചെയ്തിരുന്നു. സക്കാരിന്റെ പിണിയാൾപ്രവൃത്തിയാണു് സ്ഥിരംപ്രസിഡന്റുൾപ്പെടെ ഈ നേതാക്കന്മാർ ചെയ്തതു്. സി. വി. ഇരുന്നയുടനേ കോമലേഴത്തു ബാലകൃഷ്ണൻവക്കീൽ, മുന്നോട്ടുവന്നു സംസാരിക്കാൻ ഭാവിച്ചു. വീണ്ടും സദസ്യരുടെയിടയിൽ വലിയ ക്ഷോഭമായി. അദ്ദേഹത്തെ സംസാരിക്കാൻ അനുവദിക്കാതെ, ശ്രീ മാധവൻവൈദ്യനു് എന്തെങ്കിലും പറയാനുണ്ടെങ്കിൽ പറയണമെന്നു സഭയിൽനിന്നു നിർദ്ദേശമുണ്ടായി. വൈദ്യർ എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗത്തിന്റെ ജന്മഹേതുവായ മഹാൻ ഡാക്ടർ പൽപ്പു

വിന്റെ അനുജനാണു്. വളരെ നല്ല മനുഷ്യനാണു്. വലിയ സമുദായഭക്തനാണു്. ശാന്തനും, അങ്ങേയറ്റത്തെ സത്യദീക്ഷക്കാരനുമാണു്. അനഹ്മായിട്ടല്ല അദ്ദേഹം ഒരു കാലത്തു യോഗംപ്രസിഡന്റായതും. പക്ഷേ, കാലം മാറിപ്പോയിരുന്നു. വൈദ്യർ തന്റെ പഴയ സഹപ്രവർത്തകരിൽപ്പെട്ട സി. വി. കുട്ടരെ പൂർണ്ണമായും വിശ്വസിച്ചു്, അവക്കൊപ്പം താളംചവിട്ടിയെന്നേയുള്ള. വൈദ്യർ എണീറ്റു്, ശാന്തമായി തന്റെ നില വിശദീകരിച്ചു. ചില തെറ്റിദ്ധാരണകൾ തനിക്കുണ്ടായതുകൊണ്ടു താൻ വന്നതാണെന്നും, ആസനസ്ഥനായ സ്ഥിതിക്കു് ഈ സിറ്റിംഗിൽ ഞാൻതന്നെ അദ്ധ്യക്ഷനായിരിക്കാൻ സഭ അനുവദിക്കണമെന്നും, ഉച്ചതിരിഞ്ഞുള്ള സിറ്റിംഗിൽ ശ്രീ സി. കൃഷ്ണനെത്തന്നെ അദ്ധ്യക്ഷനാക്കിയിരുത്താവുന്നതാണെന്നും മറ്റും ഒരു വിശദീകരണവും രാജിവ്യവസ്ഥയും അദ്ദേഹം അവതരിപ്പിച്ചു. സഭ ആ വ്യവസ്ഥ അംഗീകരിച്ചു. ഉച്ചവരെയുള്ള യോഗത്തിൽ സന്നിഹിതരായശേഷം സി. വി.യും സെറ്റും സ്ഥലംവിട്ടു. അതു യോഗത്തിന്റെ ഭാവിയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഉൽപ്പതിഷ്ണുവിഭാഗത്തിനു കിട്ടിയ വിജയമായിരുന്നു.

യോഗത്തിൽ, ഈഴവർ ഹിന്ദുക്കളല്ലെന്നു പ്രഖ്യാപിക്കണമെന്നായുത്തു് കാൺഫ്രൻസിനു ശുപാർശയും വാദപ്രതിവാദത്തിനു വന്നു. തീക്ഷ്ണവും ശക്തവുമായ വാദങ്ങൾ അനുകൂലമായും പ്രതികൂലമായും ഉണ്ടായി. ഒടുവിൽ പൊതുജനാഭിപ്രായം ആരായുന്നതിനായി ജനങ്ങളെ ഉൽബോധിപ്പിക്കാനായി യുത്തു് ലീഗുകാരെ ഉപദേശിച്ചുകൊണ്ടു് ഒരു നിശ്ചയം പാസ്സാക്കുകമാത്രം ചെയ്തു. ഈ യോഗം എന്നെ യോഗം ജനറൽ സെക്രട്ടറിയായി ഐകകണ്ഠ്യേന തിരഞ്ഞെടുത്തു. ഈ ചുമതല മറ്റാരെക്കൊണ്ടെങ്കിലും വഹിപ്പിക്കണമെന്നായിരുന്നു എന്റെ ആഗ്രഹം. പക്ഷേ, യോഗം ഏറ്റെടുത്തിരുന്ന രാഷ്ട്രീയപരിപാടിയുടെ പ്രവർത്തനം സുഗമമാക്കുന്നതിനു ഞാൻതന്നെ അതു് ഏറ്റെടുക്കണമെന്നു് എന്റെ സ്നേഹിതന്മാർ ഏകകണ്ഠമായി നിർബ്ബന്ധിച്ചതുകൊണ്ടു ഞാൻ ആ ഭാരം കൈയേൽക്കേണ്ടിവന്നു. എന്റെ

തിരഞ്ഞെടുപ്പു സുവ്യക്തമായിരുന്നുവെന്നു പറഞ്ഞാൽ ശരിയല്ല. ഒരാൾ എതിർക്കാതിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം മാത്രമേ എതിർത്തുള്ളൂ. എതിർത്തെന്നുവരുത്തണമെന്നുള്ള എന്തോ ആവശ്യം അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടെന്നും തോന്നി. അതുകൊണ്ടായിരിക്കണം, നിശ്ചയത്തെ എതിർക്കുന്നവരുണ്ടോ എന്നു് അദ്ധ്യക്ഷൻ ചോദിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹം എണീറ്റുനിന്നതു്. അദ്ദേഹം കെ. ശങ്കരനായിരുന്നു.

. നിയമസഭാപ്രക്ഷോഭണം സംബന്ധിച്ചു് ഇതുരണ്ടാം ഞാൻ ബദ്ധപ്പെട്ടു് ഓടിനടക്കുകയായിരുന്നു. അതിനാൽ എന്റെ വക്കീൽപ്പണി മിക്കവാറും ക്ഷയിച്ചുപോയി. എങ്കിലും അതിലെ ശേഷിച്ച വരവുകൊണ്ടു് ഞാൻ എന്റെ വീട്ടിലെ ആവശ്യങ്ങളും അരിഷ്ടിച്ചു നിവൃത്തിച്ചും പോന്നിരുന്നു. അപ്പോഴാണു് യോഗം സെക്രട്ടറിയെന്ന കുനിൽ കുരുക്കുടി ഉണ്ടായതു്. യോഗം കെട്ടഴിഞ്ഞു നൂലാമാലപേലെ കിടക്കയായിരുന്നു. യോഗത്തെ സംഘടിപ്പിക്കണം. ശക്തിപ്പെടുത്തണം. അതിലേക്കു് എന്റെ സമയവും ശ്രദ്ധയും പരമാവധി വേണ്ടതുണ്ടു്. ഈ ദുർവ്വഹഭാരംകൂടി തലയിൽവന്നുകയറുമ്പോൾ, ജീവസന്ധാരണം തന്നെ എങ്ങനെ സാദ്ധ്യമാകുമെന്നു് ഒരു ഭീതിയും എന്നെ ബാധിച്ചു.

യോഗം സി. കൃഷ്ണനെ സ്ഥിരാദ്ധ്യക്ഷനായും, എൻ. കൃഷ്ണനെ ഉപാദ്ധ്യക്ഷനായും തിരഞ്ഞെടുത്തു് എന്റെ കരങ്ങൾക്കു കരുത്തു വർദ്ധിപ്പിച്ചിരുന്നു. യോഗനിശ്ചയങ്ങളിൽ, സംഖ്യാനുപാതികമായി സമുദായപ്രതിനിധ്യം ഉറപ്പാക്കുന്ന വ്യവസ്ഥകൾ ഉടൻതന്നെ ഉണ്ടാക്കണമെന്നും, യോഗനിശ്ചയത്തിനെതിരായി തിരഞ്ഞെടുപ്പിനു നില്ക്കുകയും നാമനിർദ്ദേശപത്രം സ്വീകരിക്കുകയും മറ്റും ചെയ്യുന്ന ഈഴവരുടെമേൽ അവിശ്വാസം രേഖപ്പെടുത്തുന്നു എന്നും, തിരഞ്ഞെടുപ്പിൽ അക്രമമായി ഇടപെട്ട ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെ പേരിൽ നടപടി നടത്തണമെന്നും മുമ്മുള്ളവ പ്രാധാന്യത്തെ അർഹിച്ചു. ആലപ്പുഴ വാർഷികയോഗം അങ്ങനെ എന്റെ വിധിയന്ത്രത്തിരിപ്പിലെ ഒരു ദശാസന്ധിയായി കലാശിച്ചു.

15

യോഗകാര്യം കൈയേറ്റതുമുതൽ എന്റെ ശ്രദ്ധ ആ തൊഴുത്തു കഴുകി ശുദ്ധമാക്കാനായിരുന്നു. പല യൂണിയനുകളും കേന്ദ്രത്തിൽ അടയ്ക്കേണ്ട തുകകളും അടയ്ക്കാതെയും പല കാരണങ്ങളും പറഞ്ഞു പണപ്പിരിവുകളും നടത്തി ദുർവിനിയോഗംചെയ്യും യോഗത്തെക്കുറിച്ച് ആളുകളുടെ ഇടയിൽ അസംതൃപ്തി വളർത്തിയിരുന്നതായി എനിക്കറിയാമായിരുന്നു. പണമിടപെട്ട കാര്യങ്ങളിൽ കണക്കുകളും സൂക്ഷിക്കുകതന്നെ മിക്ക യൂണിയനുകളും ചെയ്തിരുന്നില്ല. ചെയ്തിരുന്നെങ്കിൽത്തന്നെയും അവ ശരിയായിരുന്നുമില്ല. കേന്ദ്രത്തിൽനിന്നും ആവശ്യപ്പെടുന്ന പ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് ആത്മാർത്ഥമായി വഴിപ്പെടുന്ന യൂണിയനുകളും വിരളമായിരുന്നു. സംഘടനവഴി വന്ന പണം ആഫീസ് ആവശ്യങ്ങൾക്കും സെക്രട്ടറിയുടെ അലവൻസ് മുതലായവയ്ക്കും ഉപയോഗിക്കാൻ സൗകര്യമുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ട് കേന്ദ്രത്തിലെ കാര്യങ്ങളും തടവുകൂടാതെ നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. പ്രതിദിനം എന്നോണം ശ്രദ്ധിച്ചുവന്ന യോഗംഫണ്ടിൽ ഞാൻ ചാർജ്ജെടുക്കുമ്പോൾ ഏതാണ്ട് 3000 രൂപാ മാത്രമേ ശേഷിച്ചിരുന്നുള്ളൂ. അല്പകാലം കഴിഞ്ഞാൽ ഈ തുകയും തീർന്നു, യോഗത്തിന്റെ മടിശ്ശീല ഒഴിയുമെന്നു വ്യക്തമായിരുന്നു. അതിനാൽ ശേഷിച്ച ഈ മൂലധനം തൊടാതെ യോഗകാര്യങ്ങളും നടത്തുന്നതിനുള്ള ഉപായങ്ങളും ഞാൻ ആരാഞ്ഞു. യൂണിയൻസിൽനിന്നും ക്രമമായി ഒഴുകിവരേണ്ട തുകകളും വഴിയിൽ തടയുന്നെന്നും അതിന്റെ ഒഴുക്കു സുഗമമാക്കിയില്ലാതെ നിവൃത്തിയില്ലെന്നും എനിക്കു തോന്നി. യൂണിയനുകളും പരിശോധിച്ചു കണക്കുകളും കൃത്യമായി വയ്ക്കാൻ ഉൽബോധിപ്പിക്കുകയായിരുന്നു എന്റെ ആദ്യ ശ്രമം. അങ്ങനെയാണു കൂട്ടനാടുയൂണിയൻസെക്രട്ടറിയുടെ നടപടികളും എന്റെ മുമ്പിൽ വന്നു നിരന്നതു്.

മി: എം. കെ. കൃഷ്ണനായിരുന്നു കൂട്ടനാടുയൂണിയന്റെ സെക്രട്ടറി. നല്ല കഴിവുള്ള ഒരു ചെറുപ്പക്കാരനായിരുന്നു

ങ്കിലും എന്തു ഹേതുവാലോ ഒരു തലതിരിച്ചിൽ അദ്ദേഹത്തിനു വന്നുപോയിരുന്നു. യൂണിയൻകണക്കുകൾ വയ്ക്കുന്നതിലും പണം ചെലവാക്കുന്നതിലും മറ്റും കൃഷ്ണനെപ്പറ്റി പരാതികൾ ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും സമുദായത്തിന്റെ പൊതുക്ഷേമത്തിനു് എതിരായ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ അദ്ദേഹം വ്യാപൃതനാകാതിരുന്നിടത്തോളം കാലം അവയെപ്പറ്റി കാര്യമായ അന്വേഷണം നടത്തിയിരുന്നില്ല. എസ്. എൻ. ഡി. പി. വാഷ്കിയോഗത്തിൽ ഉണ്ടായ പരാജയം മൂലം കൃഷ്ണൻ, വി. കെ. പണിക്കർ, സി. കെ. കുഞ്ഞുകൃഷ്ണൻ മുതലായി കൂട്ടനാട്ടിലെ ചില ഈഴവപ്രമാണികൾ ക്ഷുഭിതരായിത്തീർന്നിരുന്നു. എസ്. എൻ. ഡി. പി.ക്കു് എതിരായി ഒരു പുതിയ സംഘംതന്നെ സ്ഥാപിക്കുവാൻ അവർ ഉത്സാഹിച്ചു. മി: കൃഷ്ണൻ യൂണിയൻസെക്രട്ടറി സ്ഥാനത്തുനു് ഇരുന്നുകൊണ്ടു യോഗത്തിനെതിരായി നടത്തിയ നടപടികളും എന്റെ നേരിട്ടുള്ള അന്വേഷണം ആവശ്യപ്പെട്ട എനിക്കു് ഒരു മനഃശല്യവും ഉണ്ടായില്ല, മി: കൃഷ്ണനെ സസ്പെൻഷനിൽ നിറുത്തി അന്വേഷണം നടത്തുവാൻ. അതു് ഈ പ്രമാണികളുടെ അമർഷത്തെ ഒന്നുകൂടി വർദ്ധിപ്പിച്ചു. ബഹിഷ്കൃതനായ യൂണിയൻസെക്രട്ടറി കൃഷ്ണന്റെ പേരുവച്ചു് ഒരു യോഗറിപ്പോർട്ടു് മലയാളരാജ്യം മുതലായ ചില പത്രങ്ങളിൽ വന്നു. അതിന്റെ ഉള്ളടക്കങ്ങളിലും പുറത്താക്കിക്കൊണ്ടു് ഞാൻ ഒരു പ്രസ്താവന പുറപ്പെടുവിച്ചു. ഇതുപോലെതന്നെ കോട്ടയം താലൂക്കുയൂണിയന്റെ സെക്രട്ടറിയേയും മാറ്റേണ്ടിവന്നു. അതു മറ്റൊരു സന്ദർഭത്തിൽ എന്റെപേരിൽ ഒരു മാനനഷ്ടക്കേസിനു് ഇടവരുത്തിയ സംഗതിയാണു്. ശരിയായ കണക്കുകൾ സൂക്ഷിക്കുകയോ കേന്ദ്രത്തിലേക്കു കൊടുക്കേണ്ട സംഖ്യകൾ അടയ്ക്കുകയോ ചെയ്യുന്ന ഒരു ഒറ്റ യൂണിയനെങ്കിലും അന്നുണ്ടായിരുന്നോ എന്നു സംശയമാണു്. പണത്തിന്റെ കാര്യമാണു്, കൈയിൽ വന്നു കൈയാളിച്ചുപോയതുമാണു്. യോഗം ഒരു പരീക്ഷണഘട്ടത്തിൽക്കൂടി കടന്നുപോവുകയാണു്. ബുദ്ധിശാലികളായ പഴയ നേതാക്കന്മാർ യോഗത്തെ തുലയ്ക്കാനുള്ള പഴുതുകൾ നോക്കുകയുമാണു്. ഈ സന്ദ

ഭത്തിൽ സമുദായത്തിലെ സവ്വാധിപതികളായി യോഗ പരിപാടികളെ സഹായിച്ചു വിജയിപ്പിക്കേണ്ടവരായി നിന്നിരുന്ന മഹാരഥന്മാരെ പിണക്കാതെ സൂക്ഷിക്കുകയും വേണ്ടിയിരുന്നു. ഞാൻ കുഴഞ്ഞു. വരുന്നതുവരട്ടെ എന്നുറച്ചുകൊണ്ടു തന്നെത്താൻ ഒരു കത്രികപ്രയോഗത്തിനു സന്നദ്ധമായി. അതുകൊണ്ടല്ലാതെ മുന്നോട്ടുപോകാൻ സാദ്ധ്യമല്ലെന്നു് എനിക്കു ബോദ്ധ്യമായിരുന്നു. അതിന്റെ ഫലമായിരുന്നു ശ്രീ എം. കെ. കൃഷ്ണന്റെ സസ്പെൻഷൻ. വി. കെ. വേലായുധൻ, ദാമോദരൻവക്കീൽ മുതലായ ഡയറക്ടർമാരുടെ അപേക്ഷയനുസരിച്ചു കുറേക്കഴിഞ്ഞു് ആ ശിക്ഷ ഞാൻ റദ്ദുചെയ്തു. കശ്മനടപടികളും ഞാൻ എടുത്തുവെങ്കിലും അതുകൊണ്ടുമാത്രം ആരേയും നിയന്ത്രണത്തിനുള്ളിൽ വരുത്താൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

ശാഖായോഗങ്ങളുടെ കഥ പറയാനുമില്ലായിരുന്നു. മാസവരി, ചില സ്ഥലങ്ങളിൽ കെട്ടുതെങ്ങുപിരിവു്, വിവാഹസംഭാവന, വിവാഹത്തോടുചേർന്നുള്ള അംഗഫീസു് പിരിവു്, ചതയപ്പിരിവു്, വിശേഷാൽപിരിവു് എന്നിങ്ങനെ 'ജന്മിഭോഗങ്ങളും' പലതും സാധുക്കളായ യോഗാംഗങ്ങളിൽനിന്നും ശാഖകളും കശ്മനമായി പിരിച്ചുവന്നു. ഈ പിരിവുകളിൽ യൂണിയനും കേന്ദ്രത്തിനും ചെല്ലേണ്ട തുകകളും യൂണിയൻസെക്രട്ടറിയെ അപ്പോഴപ്പോൾ ഏല്പിക്കണമെന്നാണു് നിയമം. ഇക്കാര്യത്തിൽ യൂണിയൻസെക്രട്ടറി എന്നും ശാഖാസെക്രട്ടറിയുടെ പേരിൽ പരാതിക്കാരനാണു്. പരാതി മൂക്കുമ്പോൾ കുറെയൊക്കെ ശാഖയിൽനിന്നു കിട്ടിയെന്നുംവരും. അതു യൂണിയൻ കയ്യൊളിക്കും. പൊതുയോഗം ഈ കുഴപ്പക്കാരെ നീക്കം ചെയ്താൽ റിക്കാർഡും ബാക്കിപ്പണവും ഏല്പിക്കുന്നില്ലെന്ന പരാതിയാണു് പിന്നെ. ആകപ്പാടെ ഒരു അലങ്കോലത്തിന്റെ നടുവിലേക്കാണു് ഞാൻ വലിച്ചെറിയപ്പെട്ടതു്. സ്ഥലത്തു പോയി ഇത്തരം കാര്യങ്ങളും അന്വേഷിക്കാനും ആഫീസു് ഭരിക്കാനും അതേസമയം എനിക്കു വലിയ പങ്കുണ്ടായിരുന്ന സംയുക്തരാഷ്ട്രീയപരിപാടി പുരോഗമിപ്പിക്കുവാനും ഒക്കെക്കൂടി വലിയ വൈഷമ്യംതന്നെയായി

രുന്നു എനിക്കു നേരിട്ടതു്. യോഗത്തിൽനിന്നു യാതൊരു അലവൻസും സ്വീകരിക്കരുതെന്നു തീരുമാനിച്ചതുകൊണ്ടു് വക്കീൽപ്പണിയിൽനിന്നും വിരമിക്കുവാൻ എനിക്കു നിവൃത്തിയില്ലായിരുന്നു. യോഗം ആഫീസു് കൊല്ലത്തേക്കു് ഈ പരിതഃസ്ഥിതികളും മാറ്റിസ്ഥാപിച്ചു.

ഒരു ശാഖാസെക്രട്ടറിയുടെ കഥ ഈ സന്ദർഭത്തിൽ ഞാൻ ഓർമ്മിക്കുന്നു. ആളും നല്ല വീരനായിരുന്നു. സ്ഥലം കുത്താട്ടുകുളത്തിനടുത്തു് മോനിപ്പള്ളിയായിരുന്നു. വീതിഹോത്രനെപ്പോലെ ശാഖായോഗത്തിൽ ആഹുതിചെയ്യപ്പെടുന്ന സകലതും വിഴുങ്ങാൻ വിരുതനായിരുന്നു. ശാഖയും ശാഖാംഗങ്ങളും ഇങ്ങനെ ഒരു ഭഗവൽപ്രീതി നടത്തിനന്നേ മുഷിഞ്ഞു. പൊതുയോഗംകൂടി അയാളെ സെക്രട്ടറിസ്ഥാനത്തുനിന്നും നീക്കി. പക്ഷേ, പണികൊടുത്തിട്ടു നോക്കിയിട്ടും പണവും പ്രമാണങ്ങളും പുതിയ സെക്രട്ടറിയെ ഏല്പിക്കാൻ കേവലം വിമനസ്സായിത്തന്നെ അയാളും വർത്തിച്ചു. പരാതികളും മുറ്റുന്നു. ഞാൻ ഇടപെട്ടേ മതിയാകൂ എന്നു് മോനിപ്പള്ളിക്കാർ നിർബ്ബന്ധമായി. ഒരു ഞായറാഴ്ച അങ്കവടിയും കുരിശുമായി ഞാൻ അവിടെ എത്തി. പക്ഷേ, എന്തു പറയട്ടെ, വിദ്വാൻ അവിടെ എങ്ങും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഞാൻ വീട്ടിൽ ചെന്നു് അന്വേഷിച്ചു. അപ്പോഴാണു വിവരം അറിയുന്നതു്, സിക്രട്ടറി അദ്ദേഹം പന ചെത്താൻ പോയിരിക്കുന്നു എന്നു്. സ്വാമി പറഞ്ഞതുപോലെ ഈ സെക്രട്ടറിയദ്ദേഹത്തിനു ചെത്തിന്റെ അയോദ്ധ്യാകാണ്ഡമായിരുന്നു സമുദായസേവ. ഞാൻ നിരാശനാകാതെ ചെത്തുപനകളും അന്വേഷിച്ചു ചുറ്റിനടന്നു. ഒടുവിൽ ഒരു പനമുകളിൽ 'അകമടലാട്ടി പുറമടലാടി' അദ്ദേഹം വിജയംചെയ്യുന്നതു് ഞാൻ കണ്ടെത്തി. ഞാൻ കൂവിവിളിച്ചു. പക്ഷേ, യോഗംസെക്രട്ടറി ആ ഉന്നതസ്ഥാനത്തുനിന്നു് ഇറങ്ങിവരാൻ കൂട്ടാക്കിയില്ല. ഞാൻ താഴെയും സെക്രട്ടറി പനമുകളിലുമായി ഒരുമണിക്കൂർനേരം ഒരു ഉമാമഹേശ്വരസംവാദം നടത്തി. സിക്രട്ടറി താഴത്തു വന്നു് രഹസ്യമായി കാര്യങ്ങളും ചോദിച്ചറിയണമെന്നു ഞാൻ ആഗ്രഹിച്ചു. കാര്യങ്ങളും ശരിയായി

ഗ്രഹിച്ച സെക്രട്ടറി എന്നെക്കാണുകയില്ലെന്നു പനമുകളിൽ ഇരുന്നതന്നെ ഉഗ്രശപഥംചെയ്തു. ആ തത്വജ്ഞാനിയെ സംവാദംകൊണ്ടു മാനസാന്തരപ്പെടുത്താൻ എനിക്കു സാദ്ധ്യമായില്ല. ഞങ്ങളുടെ ഈ സംവാദം ശ്രവിക്കാൻ നിരവധി ആളുകൾ വന്നുകൂടി. ഞാൻ നിശ്ശ്ലേഷം തോറ്റു. പനയുടേയും യോഗത്തിന്റേയും കുമ്പിൽത്തന്നെ അദ്ദേഹം അടിച്ചു. കുമ്പുതന്നെ അരിഞ്ഞു. അവിടെ കൂടിയിരുന്ന ആളുകളും പനമുകളിൽ പത്തുനാല്പതടി ഉയരത്തിൽ വിരാജിച്ച നേതാവും കേൾക്കത്തക്കവണ്ണം ഞാൻ ഉച്ചത്തിൽ ഒരു വീമ്പിളക്കി, പോലീസ്‌വഴി അയാളെ ഞാൻ കൊല്ലുത്തു് ആമംവയ്പിച്ചുവരുത്തുമെന്നു്. പനയോലകൾ സൂക്ഷ്മമായി ഒന്നു വിറച്ചപോലെ കണ്ടു്, കൃതാർത്ഥനായി ഞാൻ മടങ്ങിപ്പോന്നു. എന്റെ ഭീഷണി കുറിക്കു കൊണ്ടു. റിക്കാർഡും ബാക്കിപ്പണവും ഈ സത്യഗ്രഹിസ്നേഹിതൻ വളരെ താമസിയാതെ കൊടുത്തു് ഏറ്റൂട്ട തീർത്തു എന്നു ഞാൻ അറിഞ്ഞു. അങ്ങനെ മുമ്പോട്ടുപോയി എന്റെ യോഗപ്രവർത്തനങ്ങൾ.

1933 സെപ്തംബർ 18–ാംതീയതി എന്റെ ശിക്ഷണത്തിൽ കുട്ടനാടു് എസ്. എൻ. ഡി. പി. യൂണിയന്റെ ഒരു പൊതുയോഗം നടന്നു. യൂണിയൻ പാസ്സാക്കിയതെന്നു പറഞ്ഞു്, എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗനിശ്ചയത്തിനെതിരായി ചില നിശ്ചയങ്ങൾ ശ്രീ എം. കെ. കൃഷ്ണന്റേയും മറ്റും കൃത്രിമത്തിൽ മലയാളരാജ്യത്തിലും മറ്റും പ്രസിദ്ധംചെയ്തിരുന്നതിനെ പ്രതിഷേധിക്കാനായി വിളിച്ചുകൂട്ടിയതായിരുന്നു ഈ യോഗം. എല്ലാ ശാഖകളിൽനിന്നും പ്രതിനിധികൾ ഉൾപ്പെട്ട ഒരു വമ്പിച്ച യോഗം ഇളംകാവു് ക്ഷേത്രപരിസരത്തു കൂടി. കൃഷ്ണനും വി. കെ. പണിക്കരും മറ്റും ചേർന്നു നടത്തിയ ദുഷ്പ്രചരണങ്ങൾ കുട്ടനാട്ടെ ജനങ്ങൾ അറിഞ്ഞതല്ലെന്നും എസ്. എൻ. ഡി. പി.യെ തോല്പിക്കാൻ കൊല്ലുത്തും തിരുവനന്തപുരത്തും നിരന്തരം നടന്നുവന്ന പ്രചരണത്തെ സഹായിക്കാൻ കുറുതിക്കുട്ടിയുണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ളതാണെന്നും സഭ ഐകകണ്ഠ്യേന തീരുമാനിച്ചു. കൂടാതെ സസ്പെൻഷനിൽ

നിറുത്തിയിരുന്ന എം. കെ. കൃഷ്ണനെ ഡിസ്മിസ് ചെയ്യാൻ ജനറൽ സെക്രട്ടറിയോട് ആവശ്യപ്പെടുകയുംചെയ്തു. യോഗത്തിൽ കുഴപ്പങ്ങളുണ്ടാക്കാൻ ചിലർ തയ്യാറായി വന്നിരുന്നു. വസ്തുസ്ഥിതികളും വ്യക്തമായി ഗ്രഹിച്ചതോടുകൂടി അവരിൽ പലരും ആ ഉദ്യമത്തിൽനിന്നും പിൻതിരിഞ്ഞു. യോഗത്തിൽ പോലീസിന്റെ ലാത്തിപ്രയോഗം ഉണ്ടാകുമെന്നു വീടുതോറും പ്രചരണം നടന്നിരുന്നിട്ടും ഒരു വമ്പിച്ച ജനക്കൂട്ടം യോഗത്തിനു വന്നിരുന്നു. കൂട്ടനാട്ടിൽ ഉണ്ടാകാൻ ഭാവിച്ച കുഴപ്പം അങ്ങനെ കുരുന്നിൽത്തന്നെ അവസാനിച്ചു.

16

ഇതിനിടയിൽ, സംയുക്തരാഷ്ട്രീയം കൂതിച്ച മുന്നേറ്റം തന്നെയായിരുന്നു. ആ പ്രസ്ഥാനത്തെ തുലയ്ക്കാൻ സർവ്വശക്തരുമായ സവർണ്ണസമുദായനേതാക്കന്മാരും ചതുരുപായങ്ങളും പ്രയോഗിച്ചുവന്നു. വലിയ ഒച്ചപ്പാടിനിടയിൽ ഇടവരുത്തിയ ഒരു കൊച്ചുസംഭവം 1933 സെപ്തംബറിൽ ഉണ്ടായി. അതു് ശ്രീ എ. സി. കുര്യാക്കോസിന്റെ അദ്ധ്യാപകലൈസൻസ് റദ്ദുചെയ്തതാണു്. അദ്ദേഹം പാലായിൽ ഒരു പ്രൈവറ്റ് സ്കൂൾ മുൻഷിയായിരുന്നു എന്നാണെന്റെ ഓർമ്മ. ഒരു പൊതുക്കാര്യപ്രസക്തനും വാചാലനും ആയിരുന്ന അദ്ദേഹം നല്ല ജനസമ്മതനുമായിരുന്നു. ഒന്നുരണ്ടുതവണ ജനപ്രതിനിധിസഭയിൽ അംഗമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രസംഗങ്ങളും ജനമദ്ധ്യത്തിൽ കയറി ഫലിക്കുന്നെന്നു കണ്ടപ്പോഴും അദ്ദേഹത്തിനു മൂക്കുകയറിടാനുള്ള പണി സർക്കാർ നോക്കിത്തുടങ്ങി. ലൈസൻസ് റദ്ദുചെയ്തതിനെത്തുടർന്നു് കുറവിലങ്ങാട്ടും പാലായിലും ഉള്ള ഹൈസ്കൂളുകളുടെ അംഗീകാരം പിൻവലിക്കാതിരിക്കാൻ കാരണം കാണിക്കണമെന്നു് സ്കൂൾമാനേജരന്മാരോടു സർക്കാർ ആവശ്യപ്പെടുകയുംചെയ്തു. അദ്ധ്യാപകന്മാർ

രാഷ്ട്രീയപ്രക്ഷോഭണത്തിൽ പങ്കെടുത്തതാണ് ഈ നോട്ടീസിനു കാരണമായിപ്പറഞ്ഞതു്.

പീഡാനുഭവങ്ങൾ വർദ്ധിച്ചുകണ്ടതോടെ, സംയുക്ത രാഷ്ട്രീയസഭയും അടവൊന്നു മുറുക്കി. ഒരു പുതിയ ഭരണഘടന രൂപംപ്രാപിച്ചു. അതനുസരിച്ചു താലൂക്കുതോറും സഭയുടെ ശാഖകൾ ഉണ്ടാക്കുവാൻ ഊർജ്ജിതയത്നങ്ങളാരംഭിച്ചിരുന്നു. ഇതേവരെ ഈ സംഘടന മൂന്നു സമുദായങ്ങളുടെ ഒരു ഫെഡറേഷൻ മാത്രമായിരുന്നു. ലക്ഷ്യത്തിലെത്തിച്ചേരാൻ സംഘടനയുടെ ഈ ഫെഡറൽസ്വഭാവം പ്രതിബന്ധമായിക്കണ്ടു. അതിനാൽ ഒരു യൂണിറ്ററി (ഏകീകൃത)സംഘടനയായി അതിന്റെ ശാഖകൾ എല്ലാ ദിക്കുകളിലും വ്യാപിപ്പിക്കാനാണ് ഞങ്ങൾ ഉദ്യമിച്ചതു്. അംഗഫീസ് നാലണ, ഒരു രൂപ എന്നു രണ്ടുതരത്തിൽ ക്ലിപ്തപ്പെടുത്തി. സംഘടനയുടെ ഒരു 'അസ്ഥിപഞ്ജരം' മറ്റുള്ളവരെ വിഭ്രമിപ്പിക്കാനെങ്കിലും എല്ലാ ദിക്കിലും ഉണ്ടാകണമെന്നായിരുന്നു ഞങ്ങളുടെ നിശ്ചയം. പക്ഷേ, ഈ പരിപാടി വളരെയൊന്നും പുരോഗമിച്ചില്ല. ജനറൽ സെക്രട്ടറി ശ്രീ എൻ. വി. ജോസഫ് താലൂക്കുതോറും സഞ്ചരിച്ചു് ഇതിലേക്കു വേണ്ടതെല്ലാം ചെയ്യണമെന്നു തീരുമാനിച്ചിരുന്നു. ചില ദിക്കുകളിൽ പോയി കുറെ അംഗങ്ങളെ അദ്ദേഹം ചേർത്തു, അംഗഫീസും വാങ്ങി. പിന്നെ മടങ്ങിപ്പോയി അടങ്ങിയിരിക്കയാണദ്ദേഹം ചെയ്തതു്. വൈഷമ്യങ്ങൾ പലതും കണ്ടു്, ചകിതനായിപ്പോയിരുന്നു അദ്ദേഹം. അന്തരീക്ഷവും അദ്ദേഹം കലങ്ങിക്കണ്ടു. അതുകൊണ്ടൊക്കെയായിരിക്കാം ഈ യത്നം വിജയപ്രദമായിത്തീരാതിരുന്നതു്. ഞാൻ ഇതിൽ ശ്രീ എൻ. വി.യുടെ വലംകൈ കൊണ്ടാരോ ഇടംകൈ കൊണ്ടാരോ ആയിരുന്നില്ല. ചില സ്ഥലങ്ങളിൽ ഞാനും അദ്ദേഹത്തിനു് ഇണങ്ങിപ്പോയിരുന്നു. കുറേയൊക്കെ വരിസംഖ്യയും പിരിച്ചുകൊടുത്തു. പൊതുജനങ്ങളുടെ പണത്തിൽ തൊട്ടാൽ എന്റെ കൈ പൊള്ളുമായിരുന്നു. അതിന്റെ ക്ലാവു് ഒരിക്കലും എനിക്കു ഹൃദ്യമായിരുന്നിട്ടുമില്ല. ഇങ്ങനെയൊരു സംഘ

ടനസാദ്ധ്യമാവുക ദുഷ്കരമെന്നു് പരിചയംമൂലം എനിക്കറിയാമായിരുന്നു. അതു നില്ക്കട്ടെ.

1903 സെപ്തംബർ 16–ാംതീയതി കരുനാഗപ്പള്ളി കളീയിക്കശ്ശേരി ക്ഷേത്രമൈതാനത്തുവച്ചു് സഹോദരനയ്യപ്പന്റെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ സമസ്തതിരുവിതാംകൂർ ഈഴവയുത്തു് ലീഗിന്റെ ദ്വിതീയസമ്മേളനം നടന്നു. ആ യോഗത്തിൽ ഞാനും ഒരു പ്രസംഗകനായിരുന്നു. ഈഴവയുവാക്കന്മാർ ഒരു വലിയ ആവേശത്തിന്റെ മൂർദ്ധാവിൽ നിൽക്കയാണു്. ഈഴവർ ഹിന്ദുമതക്കുട്ടകെട്ടിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെട്ടു് ഒരു സ്വതന്ത്രസമുദായമായി മാറിനിൽക്കണമെന്ന ഒരു പ്രമേയമാണു് സർവ്വപ്രധാനമായി സമ്മേളനത്തിന്റെ ശ്രദ്ധയ്ക്കു വിഷയമായതു്. തീ പറക്കുന്ന പൊടിപൊടിപ്പൻപ്രസംഗങ്ങൾ പലതും ഉണ്ടായി. സഹോദരനയ്യപ്പന്റെ സിംഹഗർജ്ജനത്തിന്റെ മാറ്റൊലി ക്ഷേത്രഭിത്തികളേയും ക്ഷേത്രത്തിനകത്തു കുടികൊണ്ട ദൈവത്തേയും വല്ലാതെ വിറപ്പിച്ചിരിക്കണം. ഈ പ്രമേയം വലിയ ഹർഷാരവത്തോടുകൂടി ഏകകണ്ഠമായി പാസ്സായി. അന്നു് ഈഴവയുവാക്കന്മാരുടെ അഭിപ്രായധീരതയെ സ്വാഗതം ചെയ്തുകൊണ്ടു് ഒരു നായർയുവാവു് മുന്നോട്ടുവന്നു. ചെറുപ്പമായിരുന്നെങ്കിലും ഒരു നല്ല വാചാലനെന്നും കടുത്ത ഉൽപ്പതിഷ്ണുവെന്നും പ്രസിദ്ധനായിരുന്ന ശ്രീ പി. എൻ. കൃഷ്ണപിള്ളയായിരുന്നു അതു്. നായർയുവാക്കന്മാർ ഈഴവയുവാക്കന്മാരുടെ പരിപാടികളെ അത്യധികമായ ഉത്സുകതയോടുകൂടി വീക്ഷിക്കുകയാണെന്നും മർദ്ദിതരായ മനുഷ്യരെ മോചിപ്പിക്കാൻ ഇത്തരം ഒരു പ്രസ്ഥാനത്തിനുമാത്രമേ കഴിവുള്ളുയെന്നു് അവർ വിശ്വസിക്കുന്നു എന്നും മറ്റും വളരെ ശക്തിയായി അന്നു് അദ്ദേഹം പ്രസംഗിച്ചു. ഹസ്തഘോഷങ്ങൾ പലതവണ മുഴങ്ങി. ആ നായർയുവാവു് അതോടെ സംയുക്തസമുദായങ്ങളുടെയും സവർണ്ണരുടെയും സക്കാരിന്റെയും ഒന്നുപോലുള്ള ഒരു നോട്ടപ്പുള്ളിയായി ഭവിച്ചു. ആ ദിവസത്തെ ഹരിജൻപത്രത്തിൽ ഹരിജനങ്ങൾ ഉന്നയിച്ച ചില ചോദ്യങ്ങൾക്കു ഗാന്ധിജി മറുപടി പറഞ്ഞിരുന്നു. ഇൻഡ്യയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിന്റെ വ്യഗ്രത

യിൽ ഹരിജനോദ്ധാരണവും ക്ഷേത്രപ്രവേശനവും മറ്റും നിലച്ചുപോയില്ലെന്നു ഗാന്ധിജി സംശയനിവൃത്തിക്കായി പ്രസ്താവിച്ചിരുന്നു. എങ്കിലും അയിത്തോച്ചാടനവാദവും ക്ഷേത്രപ്രവേശനവാദവും ഏതാണ്ടൊന്നു പുറകോട്ടു പോയി മങ്ങിക്കിടക്കയായിരുന്നു എന്ന വസ്തുത അദ്ദേഹം സമ്മതിക്കാതിരുന്നില്ല. ഈഴവയുവാക്കന്മാരുടെ ഹിന്ദുമതബഹിഷ്കരണവാദത്തിന്റെ അലകും മാത്രമാണു് അന്തരീക്ഷത്തെ ഇക്കാര്യത്തിൽ അല്പമെങ്കിലും കലുഷമാക്കിയിരുന്നതെന്നു നിസ്സംശയമാണു്.

കഷ്ടിച്ചു് ഒരാഴ്ച കഴിയുമ്പോഴേക്കും തിരുവനന്തപുരത്തു് സമസ്തതിരുവിതാംകൂർ സംയുക്തനായർസമ്മേളനം ശ്രീ കെ. നാരായണമേനോന്റെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ ആരംഭിച്ചു. ശ്രീ മേനോൻ ദീർഘകാലം തിരുവിതാംകൂർഗവണ്മെന്റിന്റെ സേവിച്ചു പെൻഷൻപറ്റി സ്വസ്ഥനായി കഴിഞ്ഞുകൂടുകയായിരുന്നു. പെരുമയുള്ള ഒരു തറവാട്ടിലെ കാരണവരും തിരുവനന്തപുരത്തെ നായർസമുദായചക്രത്തിന്റെ ആറക്കാലും ആയിരുന്നു. വിദ്യയിലും വിദ്വത്തയിലും വീര്യത്തിലും മുന്നിട്ടുനിന്ന നായർപ്രമുഖവൃന്ദത്തിന്റെ നടുനായകക്കല്ലായിരുന്ന ശ്രീ മേനോനെന്നു സർവ്വസമ്മതവുമായിരുന്നു. ചാലലഹളക്കേസു് നടക്കുമ്പോഴേക്കും അദ്ദേഹം ജഡ്ജിയായിരുന്നു. ആ കേസ്സുമൂലമാണു് പേഷ്കാരായിതരംമാറപ്പെട്ടവാൻ ഇടവന്നതെന്നാണു പറഞ്ഞുവന്നതു്. കണ്ടാൽ നല്ല ഗംഭീരനും ഉൗർജ്ജസ്വലനും ദീർഘകായനുംതന്നെ. ഒരു നല്ല വാഗ്മിയുമായിരുന്നു. ഞാൻ കൊല്ലത്തു ഹൈസ്കൂൾവിദ്യാർത്ഥിയായിരിക്കുമ്പോഴേക്കും ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രസംഗധോരണിയിൽ അപഹൃതചിത്തവൃത്തയായ്ത്തീർന്നുപോയിട്ടുണ്ടു്. കേരളീയനായർസമാജത്തിന്റെ നടത്തുണകളിലൊന്നു ശ്രീ നാരായണമേനോൻ ആയിരുന്നു എന്നുള്ളതു നിർവ്വിവാദമാണു്. ആ ഭാഗ്യപരിലാളിതൻ വളരെക്കാലം തിരുവനന്തപുരം നഗരവീഥികളിലെ, ഈ.വി. കൃഷ്ണപിള്ള പറയുംപോലുള്ള, പ്രഭാതപരിശാചല്ലാപത്തുക്കെ നീങ്ങുന്ന ഒരു പഴയ കൗതുകശാലതന്നെയായിരുന്നു. ഈ വൃദ്ധകേസരിയെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിശ്രമ

ഗ്രഹയിൽനിന്നു് ഉണത്തിക്കൊണ്ടുവരുവാൻ നായർസമുദായത്തെ ആ അവസരത്തിൽ പ്രേരിപ്പിച്ച ഹേതു് അതിദൂരം അന്വേഷിക്കേണ്ടതില്ലായിരുന്നു. സാഹിത്യപഞ്ചാനനൻ മി: കെ. നാരായണപിള്ള, മള്ളൂർ ഗോവിന്ദപ്പിള്ള മുതലായ നായർമഹാരഥന്മാരെയെല്ലാം ഒരേ പ്ലാറ്റ്ഫാറത്തിൽ അണിനിരത്തി നായർസമുദായത്തിന്റെ ക്ഷത്രിയതേജസ്സും സൈനികത്രുക്ഷതയും സംയുക്തസമുദായങ്ങൾക്കു ബോദ്ധ്യംവരുത്തിക്കൊടുക്കാനുള്ള ഒരു സംഭവമായിരുന്നു അതു്. ശ്രീ നാരായണമേനോന്റെ പ്രസംഗത്തിൽ സംയുക്തസമുദായങ്ങളുടെ പ്രക്ഷോഭണം, അയുക്തികവും ദുരുദ്ദേശപ്രേരിതവും ആണെന്നും, ഈഴവരെ സംബന്ധിച്ചു് അവക്കുവേണ്ട പുരോഗമനം ഉണ്ടാക്കുന്നതിനു നായർപ്രമുഖന്മാർ പരിശ്രമിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയാണെന്നും ഈഴവരുമായിച്ചേർന്നു്, പന്തിഭോജനം കഴിക്കാൻപോലും നായന്മാരിൽ ചിലർ സന്നദ്ധരായിട്ടുണ്ടെന്നും വാദിച്ചിരുന്നു. അവരുടെ (നായരുടെ) മഹാരാജാക്കന്മാക്കു് എതെങ്കിലുംതരത്തിൽ വൈഷമ്യമുണ്ടാക്കുന്ന പ്രസ്ഥാനങ്ങളെ നായന്മാർ സർവ്വശക്തിയുംപ്രയോഗിച്ചു് എതിക്കുന്നതാണെന്നും കേവലം ചരിത്രപരമായ കാരണങ്ങളാൽ അധികാരസ്ഥാനങ്ങളിൽ ഭൂരിപക്ഷം അവരുടെപക്കൽ വന്നുചേർന്നിട്ടുള്ളതാണെന്നും, അക്കാര്യത്തിൽ ജനസംഖ്യാനുപാതക്രമക്കു് ബുദ്ധിക്കോ നീതിന്യായങ്ങൾക്കോ അനുയോജ്യമല്ലെന്നും അദ്ദേഹം തുടർന്നിരുന്നു. ഈ വാദമുഖങ്ങളെക്കവിഞ്ഞ പ്രേരണ നിവർത്തനപ്രക്ഷോഭണക്കാക്കു് അവരുടെ പ്രക്ഷോഭണം ശക്തിപ്പെടുത്തുവാൻ ആവശ്യമായിരുന്നില്ല. ശ്രീ മേനോന്റെ ജാമാതാവായിരുന്ന സാഹിത്യപഞ്ചാനനൻ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രസംഗവും സംയുക്തസമുദായങ്ങളുടെ നെഞ്ചിനുനേരെ വലിച്ചുവിട്ട വ്യംഗ്യാസ്ത്രങ്ങളും ശ്ലേഷകളും നിന്ദാസ്തുതികളുംകൊണ്ടു ഗരിമാവു് ഉള്ളതായിരുന്നു. എന്നാൽ സർവ്വപ്രകാരേണ മനോജ്ഞമായിരുന്നതു് ശ്രീ മള്ളൂർ ഗോവിന്ദപ്പിള്ള നായർയുവജനസംഘടനയുടെ അദ്ധ്യക്ഷപീഠം സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ടു ചെയ്ത പ്രസംഗംതന്നെയായിരുന്നു. മള്ളൂരിന്റെ ആ പ്രസംഗത്തിന്റെ

മാറെറാലി ഇന്നും ഈ നാട്ടിൽനിന്നു നിശ്ശേഷം മാഞ്ഞു പോയിട്ടില്ല. നായർയുവജനങ്ങൾ മത്സ്യമാംസങ്ങൾ ധാരാളമായി കഴിക്കണം, കാളിപൂജ നടത്തണം എന്ന പല്ലവിയിലാണു് പ്രസംഗം ആരംഭിച്ചതു്. കാളിയെ പ്രീതിപ്പെടുത്താൻ കള്ളു കുടിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞതായി ഓർമ്മിക്കുന്നില്ല. അതു് എടുത്തുപറയേണ്ട ആവശ്യമുള്ളതായി ആ സൂക്ഷ്മഗ്രാഹികൾ തോന്നിയില്ലായിരിക്കാം. നായരുടെ നില രക്ഷിക്കുവാനും, മറ്റുള്ളവരുടെ കൈയേറ്റങ്ങളിൽ നിന്നു രക്ഷ നേടാനും നായർക്കു കായികശക്തി കുറഞ്ഞുപോയതത്രേ. നായർ തിരുവിതാംകൂറിൽ ഒരുകാലത്തു സർവ്വവും ആയിരുന്നു. തിരുവിതാംകൂർ നായരുടെ സ്വസ്വവും ആണു്. അതിനെ അവനിൽനിന്നു പിടിച്ചുവാങ്ങാൻ വരുന്ന മുഷ്ടന്മാരെ എതിർത്തു് അടിയറ വീണ്ടും പറയിപ്പിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. മള്ളർ പ്രസംഗം എഴുതിക്കൊണ്ടാണു വന്നതു്. അതു കൈയിൽ വച്ചിട്ടു് ഒരു വാചാപ്രസംഗം കാച്ചുകയായിരുന്നു. വന്നു, അടുത്തതായി വേറൊരു വാചകം. നമ്മുടെ സേവകന്മാരായി നമ്മോടു ചേർന്നിന്ന ചോവന്മാരും ചാന്നാന്മാരുംകൂടി നമ്മെ വിട്ടുപിരിഞ്ഞു മാറിനിന്നു ഭർത്സിക്കുന്നു. ററി. കെ. മാധവൻ ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ; ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ മള്ളരിന്റെ ഹൃദയം അന്നു വമിച്ച ഈ നാറ്റം ഇനിയും ഒന്നെങ്കിലും ഒടുങ്ങിയിട്ടുണ്ടോ എന്നറിഞ്ഞില്ല. ഒരു നല്ല നായരല്ലല്ലോ ഇതു പറഞ്ഞതെന്നു് അന്നും ഇന്നും ഈഴവർ സമാധാനപ്പെട്ടുകൊള്ളും. ഈഴവന്റെനേർക്കു കടുത്ത പുച്ഛമാണു് ഈ നായന്മാർ അന്നു കാട്ടിയതു്. ഈ പ്രസംഗവും ഇതുപോലുള്ള മറ്റു പ്രസംഗങ്ങളുമാണു് ഈഴവരുടെയിടയിൽ നായർവൈരം അക്കാലങ്ങളിൽ കൊടുമ്പിരിക്കൊള്ളിച്ചതു്. മള്ളരിന്റെ ഈ പ്രസംഗത്തെ ഉപജീവിച്ചു് അനേകം ലേഖനങ്ങൾ, പ്രസംഗങ്ങൾ, തിരുവിതാംകൂറിൽ മാത്രമല്ല, ഗോകർണ്ണംവരെയുണ്ടായി. വാചൃത്തിലും വ്യംഗ്യത്തിലും മള്ളരിന്റെമേൽ അന്നു നടത്തിയ കിളയ്ക്കലുകളുടെ കഥ ആലോചിച്ചാൽ ഇന്നും ചിരിവരും. ഇത്ര ക്രൗര്യവും ക്രൗര്യായ്യയും ക്രൗര്യവും ക്രൗര്യതിയും നിറഞ്ഞ ഒരു മനുഷ്യൻ ''പണ്ടുണ്ടായിട്ടുമില്ലോ

ത്താൽ, ഉണ്ടാകില്ലിനിമേലുമേ'' എന്നു മാത്രം അന്നുമിന്നും എനിക്കു തോന്നിയിട്ടുണ്ട്. 'കു' അദ്ദേഹത്തിനു നല്ല പോലെ ഇണങ്ങും. മള്ളരിന്റെ ഈ പ്രസംഗം എന്റെ ഉള്ളിൽ ഇളക്കിവിട്ട പ്രത്യാഘാതത്തിന്റെ പ്രതിധ്വനികളും എന്റെ കോഴഞ്ചേരിപ്രസംഗത്തിനും കാണുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വം പൂണ്ണമായും എനിക്കല്ല തന്നെ.

നായന്മാർ ഖണ്ഡിതമായി ഇങ്ങനെയൊരു നിലയെടുത്തതോടുകൂടി ''രണ്ടും രണ്ടു പാത്രമായി' നായന്മാരുടെ സേവകപ്പരിഷകളെപ്പോലെ കുറെ ഈഴവരും അവക്കു ചങ്ങാത്തത്തിനെത്തി.

17

1933 അക്ടോബർ ഒരു നിരോധനമാസമായിരുന്നെന്നു പറയാം. കോട്ടയത്തും കൊല്ലത്തുമൊക്കെ കൂടാൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്ന സംയുക്തയോഗങ്ങളും ഡിസ്ട്രിക്ട് മജിസ്ട്രേട്ടന്മാർ വീണ്ടുവിചാരമൊന്നുംകൂടാതെ തടയുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

സക്കാരിനെതിരായുള്ള സംയുക്തസമുദായങ്ങളുടെ ഈ പ്രക്ഷോഭണത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഈഴവർക്കു നേരിടേണ്ടിവന്ന പ്രധാനപ്രതിയോഗി ശ്രീ സി. വി. കുഞ്ഞുരാമൻതന്നെയായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ലേഖനചാതുരിയിലും വാദഗതിയിലും കുറെ ആളുകളെ മയങ്ങിക്കിടന്നിരുന്നു. മലയാളരാജ്യംപത്രാധിപത്യം അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്നതു് കൂടുതൽ വിനാശകരമായും തീർന്നു. നാലുവഴിക്കുംകൂടി അദ്ദേഹത്തെ എതിർത്തു മൂകനാക്കാൻ ഞങ്ങളും നോക്കാതിരുന്നില്ല. 1926 മിതവാദി വിശേഷാൽപ്രതിയിൽ ഈഴവർ ഹിന്ദുമതം ഉപേക്ഷിക്കണം എന്നു് ഒരു ലേഖനം അദ്ദേഹം എഴുതിയിരുന്നു. 7 കൊല്ലം കഴിഞ്ഞപ്പോഴും അദ്ദേഹം ആ അഭിപ്രായം മാറ്റി. മലയാള

രാജ്യത്തിൽ ലേഖനങ്ങൾ എഴുതിത്തുടങ്ങി. 1933 അക്ടോബർ 16–ാംതീയതിമുതൽ മൂന്നുനാലു മലയാളമനോരമയിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആ ലേഖനം ഉദ്ധരിക്കുകയുണ്ടായി. അതു കണ്ടു് അദ്ദേഹം മലയാളരാജ്യത്തിൽ ഒരു കൂറിപ്പു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. മനുഷ്യശരീരം ഏഴു കൊല്ലത്തിലൊരിക്കൽ പുനരുദ്ധരിക്കപ്പെടുമെന്നും അതിൽ മനോവൃത്തിക്കു സ്ഥാനമുണ്ടെന്നും ഏഴു കൊല്ലത്തിനു മുമ്പു തനിക്കുണ്ടായിരുന്ന അഭിപ്രായം ഈ പ്രകൃതിനിയമമനുസരിച്ചു് ഇപ്പോൾ മാറിയിരിക്കുന്നതാണെന്നും ആ ലേഖനത്തിൽ അദ്ദേഹം രസകരമായി വാദിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ആയിടയ്ക്കാണെന്നു തോന്നുന്നു, 'അഭിപ്രായം ഇരുമ്പുലക്കയല്ല' എന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിഖ്യാതമായ പ്രസ്താവന ഉണ്ടായതും. 'ഈൽ' എന്നു പറയുന്ന ഒരുതരം മത്സ്യം ഉണ്ടു്. പിടിക്കാൻ വിഷമമാണു്. വഴുതിക്കളയാൻ അതിനുള്ള സാമർത്ഥ്യം അന്യാദൃശമാണു്. സി. വി.യെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഈ മത്സ്യത്തിന്റെ പ്രകൃതമാണു് എനിക്കു് ഇപ്പോഴും ഓർമ്മയിലുള്ളതു്. ഏതഭിപ്രായത്തിനും കുറെ ന്യായങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബുദ്ധിശാലയിൽ കിടപ്പുണ്ടാകും. ആ ന്യായങ്ങളെ തോല്പിക്കാൻ വളരെ സാഹസപ്പെടേണ്ടിയുംവരും. തോറ്റാൽ തന്നെയും പിന്നെയും ന്യായങ്ങൾകൊണ്ടു മൂടുപടം ഇടാൻ അദ്ദേഹം നോക്കും. അങ്ങനെ കൃതാർത്ഥനാകും.

ഇതിനിടയിൽ എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗത്തെ എതിർക്കുവാനുള്ള ഏകോദ്ദേശത്തോടെ ഒരു ഈഴവമഹാജനസഭ തിരുവനന്തപുരത്തു് ഉദയംചെയ്തു. കമ്പനിനിയമം അനുസരിച്ചു രജിസ്റ്റർചെയ്തു് അതിന്റെ പ്രവർത്തനം ആരംഭിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. അതിന്റെ ഒരു പ്രചരണയോഗം അക്ടോബർ 23–ാംതീയതി തിരുവനന്തപുരത്തു് ആനയറവച്ചു് ശ്രീ പി. എം. ഗോവിന്ദൻവൈദ്യരുടെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ നടന്നു. വൈദ്യൻ സംസ്കൃതത്തിലും ആയുർവ്വേദത്തിലും അസാമാന്യമായ പാണ്ഡിത്യം സിദ്ധിച്ച ആളാണു്. അഷ്ടാംഗഹൃദയം തർജ്ജിമചെയ്തു് അരുണോദയം വ്യാഖ്യാനവും പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. എളപ്പപ്പെട്ട പണ്ഡിത

ന്മാക്കും സാദ്ധ്യമാകുന്ന ഒരു കമ്മമല്ല അതു്. വൈദ്യരുടെ പാണ്ഡിത്യത്തിൽ ഈഴവർ ഒന്നടങ്കം അഭിമാനംകൊള്ളുന്നുണ്ടു്. അതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ കൂടുന്ന യോഗത്തിനു് ഒരു മുഖവില കല്പിക്കാതിരിക്കാൻ സാദ്ധ്യമായില്ല. 'തെക്കൻതിരുവിതാംകൂർകാർ ഈഴവരുടെവകയല്ല്' ഒരു യോഗം എന്നു പറഞ്ഞിരുന്നതുകൊണ്ടു് സമസ്തതിരുവിതാംകൂർ ഈഴവസഭ എന്നു പേരിടാൻ കാരണം ചോദിച്ചു്, യോഗത്തിൽ കൂടിയിരുന്ന ബി. എ ക്കാരും ബി. എൽ.കാരും ഉൾപ്പെടെ പലരും അന്നു് ഇറങ്ങിപ്പോയി. ശേഷിച്ച ശ്രോതാക്കളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ശ്രീ പട്ടം താണുപിള്ള, ശ്രീ എൻ. കെ. കൃഷ്ണപിള്ള തുടങ്ങിയ ചിലനായർപ്രമാണികളും ഉണ്ടായിരുന്നു. എസ്. എൻ ഡി. പി.ധ്വംസനത്തിനു് അന്നു പട്ടവും പുറപ്പെട്ടിരിക്കയായിരുന്നു. വൈദ്യരുടെ അദ്ധ്യക്ഷപ്രസംഗത്തിൽ ഈഴവരെ അടക്കി അധിക്ഷേപിച്ച മള്ളൂരിനു് ചരിത്രം ഉദ്ധരിച്ചു പ്രത്യുത്തരം നൽകിയിരുന്നു. നായന്മാക്കും ഈഴവക്കും പൊതുക്ഷേത്രങ്ങളും പൊതുപുലയും അപരക്രിയകളും ഉള്ളകുടുംബങ്ങളും തിരുവിതാംകൂറിന്റെ പല ഭാഗങ്ങളിലും ഉള്ളതായി അദ്ദേഹം വ്യക്തമാക്കി. അതൊക്കെ നന്നായിരുന്നെങ്കിലും യോഗോദ്ദേശ്യം ഈഴവരുടെ സംഘടിതശക്തിയെ ക്ഷീണിപ്പിക്കുക എന്നുള്ളതായിരുന്നതിനാൽ ഞങ്ങളും ആ സാഹസത്തെ പരമാവധി അപലപിക്കുകതന്നെ ചെയ്തു.

അക്ടോബർ 27–ാംതീയതി മരിയാംതുരുത്തിൽവച്ചു് കോട്ടയം എസ്. എൻ. ഡി. പി. വാഷ്ികയോഗത്തിൽ ഞാൻ ഒരു പ്രസംഗംചെയ്തു. എന്റെ പ്രസംഗത്തിൽ ഞാൻ കണ്ട യുക്തിവാദിയും പ്രതിഭാസമ്പന്നനും മഹാചിന്തകനുമായ നാരായണഗുരുവിന്റെ അപദാനങ്ങളും പരാമർശിച്ചിരുന്നു. ഉടൻ വരുന്നു, ഞാൻ സ്വാമിയെ അധിക്ഷേപിച്ചു പ്രസംഗിച്ചു എന്നു് ഒരു ലേഖനം മലയാളരാജ്യത്തിൽ കെ. പി. കയ്യാലയ്ക്കലിന്റെ പേരിൽ. ഗുരുനിന്ദ അന്നു് ഈഴവർ പൊതുവിൽ സഹിക്കുന്ന കാലമായിരുന്നില്ല. അതിനാൽ മനഃപൂർവ്വമായ ദുഷ്പ്രചാര

ത്തോടുകൂടി കയ്യാലയ്ക്കൽ ആ ലേഖനം പരസ്യംചെയ്തതായിരുന്നു. സ്വാമികളെ സ്തോത്രംചെയ്യുന്ന ആളുകളും, സ്വാമിയെ ദൈവതുല്യനാക്കുന്ന ആളുകളും, അദ്ദേഹത്തെ നിന്ദിക്കുകയാണു ചെയ്തതെന്നു് സ്വാമിയെപ്പറ്റി യഥാർത്ഥത്തിൽ അടുത്തറിയാൻ സാധിച്ചിട്ടുള്ളവർക്കു് സ്വാമിയെപ്പറ്റിത്തന്നെ അന്ധതകളും കൊണ്ടുനടത്താൻ സാധ്യമല്ലെന്നും മറ്റും കാണിച്ചു് ഒരു മറുപടി ഞാൻ മനോരമയിലും മലയാളരാജ്യത്തിലും എഴുതി. യോഗത്തിൽ ഞാൻ സി. വി. യേയും എം. ഗോവിന്ദനേയും വിമർശിച്ചിരുന്നു. കയ്യാലയ്ക്കൽ എന്നൊരാളിന്റെ പേരുപോലും പറഞ്ഞിരുന്നില്ല. ആ സ്ഥിതിക്കു് ഈ മാന്യന്മാരോടൊപ്പം ഒരു സ്ഥാനം കയ്യാലയ്ക്കൽ ആവശ്യപ്പെട്ടതു് എനിക്കു മറുപടി പറഞ്ഞതിന്റെ അസാംഗത്യവും അതിലടങ്ങിയിരുന്ന അഹന്തയും എന്റെ മറുപടിയിൽ ഞാൻ ചൂണ്ടിക്കാട്ടി. അന്നത്തെ സമുദായമനഃശാസ്ത്രവും അടിയൊഴുക്കുകളും വിശദമാക്കാൻ ഈ നിസ്സാരസംഭവങ്ങളെ പറയുന്നതു് എന്നേയുള്ളൂ. ചരിത്രദൃഷ്ടിയിൽ ഈ സംഭവങ്ങൾക്കൊന്നും ഒരു പ്രാധാന്യവും ഞാൻ കല്പിക്കുന്നേയില്ല. ഒരാഴ്ചകൂടി കഴിയുമ്പോൾ ഫെബ്രുവരിയിൽ ഉദ്യോഗം ഒഴിയുന്ന ആസ്റ്റിൻസായ്പിനു പകരം സർ ഹബീബുള്ളായെ ദിവാനായി നിയമിച്ചിരിക്കുന്നു എന്ന വാർത്ത ഏ. പി. ഐ. പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. കൊച്ചിയിൽ സമ്മതിദാനാവകാശം ഒരു രൂപാ കരം ഒടുക്കായി താഴ്ത്തിയതും ഈ അവസരത്തിലാണു്. ഫ്രാഞ്ചൈസ് കമ്മറ്റിയുടെ തീരുമാനം അഞ്ചുരൂപാ എന്നായിരുന്നതു് ഗവർമ്മെൻറാണു് ഒരു രൂപയാക്കി കുറച്ചതു്.

ഒരു മകളുടെ അശ്രുധാര

ഈ ജൂലൈമാസം 7-ാംതീയതി വെളുപ്പിനു 3.5-നു് എന്റെ അച്ഛൻ ശ്രീ സി. കേശവൻ നിര്യാതനായി. തലേന്നു രാത്രി ഏഴര മണിക്കു് ഇന്ദിര എറണാകുളത്തുള്ള എന്റെ വീട്ടിൽ ഫോൺചെയ്തു പറഞ്ഞു അച്ഛനു് അസുഖം കൂടുതലാണു്. കഴിയുന്നതും വേഗം വീട്ടിൽ (മയ്യനാട്ടു്) എത്തണമെന്നു്. രാജേണ്ണൻ (എന്റെ ഭർത്താവു്) വക്കീലന്മാരുടെ പോയിരുന്നതിനാൽ എനിക്കുടനെ നാട്ടിലേക്കു തിരിക്കാൻ സാധിച്ചില്ല. അന്നു രാത്രി സമയം തള്ളിനീക്കിയതു് എങ്ങനെയെന്നു് എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ.

രാത്രി രാജേണ്ണൻ എത്തി. വന്ന കാറിൽ ഉടനെതന്നെ കുട്ടികളും ജോലിക്കാരുമായി ഞങ്ങൾ തിരിച്ചു. കാറു് മയ്യനാട്ടെത്തിയപ്പോഴേ അടച്ചുപൂട്ടിയ കടകളും അവയ്ക്കു മുകളിൽ ഉയർത്തിയിരുന്ന കറുപ്പുകൊടികളും ആ ദുഃഖസത്യം ഞങ്ങളെ അറിയിക്കുകയായിരുന്നു. അതെ, സത്യവും ആത്മാർത്ഥതയും സ്നേഹവും എന്തെന്നു് പഠിപ്പിച്ച എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട അച്ഛൻ എന്നെന്നേക്കുമായി എന്നെ പിരിഞ്ഞുപോയിക്കഴിഞ്ഞു. ഇനി അവശേഷിക്കുന്നതു് അച്ഛനെക്കുറിച്ചുള്ള ഓർമ്മകളും മാത്രം.

അച്ഛന്റെ മരണം തീരെച്ചും അപ്രതീക്ഷിതമായിരുന്നില്ല. പത്തു മാസത്തോളംകാലം രോഗശയ്യയിൽ കിടന്നു്, എല്ലാവർക്കും ശുശ്രൂഷിക്കാൻ ധാരാളം അവസരം തന്നിട്ടാണു് അച്ഛൻ മരിച്ചതു്. കഴിഞ്ഞ സെപ്തംബറിലാണെന്നു തോന്നുന്നു അച്ഛന്റെ ആദ്യത്തെ വീഴ്ച. രക്തസമ്മർദ്ദം കൂടുതലുണ്ടായിരുന്നു. നേരേ ഉളളൂർ മെഡിക്കൽ കോളേജ് ആശുപത്രിയിൽ പ്രവേശിപ്പിച്ചു. കുറച്ചുദിവസത്തെ ചികിത്സയ്ക്കുശേഷം തലയിലെ മുറിവു ഭേദമായി.

അന്നൊക്കെ കഷ്ടിച്ചു പിടിച്ചു് എഴുന്നേറ്റു നിൽക്കുമായിരുന്നു. ഞാൻ വിവരമറിഞ്ഞു് എറണാകുളത്തുനിന്നും ചെല്ലുമ്പോഴും അച്ഛൻ വലിയ ഒരു തലക്കെട്ടുമായിക്കിടക്കുകയാണു്. എന്നെ കണ്ടയുടൻ രണ്ടു കവിളിലും മന്ദമായി ഉന്നടിച്ചിട്ടു് ''മോളേ, നീ എപ്പോ വന്നു?'' എന്നുള്ള ആ സ്നേഹമസൃണമായ ചോദ്യം ഞാനിപ്പോഴും ഓർക്കുന്നു. ആ സ്നേഹവും വാത്സല്യവും പകർന്നു തരാൻ ഇനി ആരുണ്ടു്? രണ്ടാഴ്ചകഴിഞ്ഞു് മുറിവു ഭേദമായി ആശുപത്രി വിട്ടശേഷം ഒരു ദിവസം അർദ്ധരാത്രിയിൽ, സ്വയം ഒന്നെഴുന്നേല്ക്കുവാൻ അച്ഛൻ ശ്രമിച്ചു. അതു വലിയ ഒരു വീഴ്ചയിൽ കലാശിച്ചു. തലയിൽ

മുറിവും കൈയെല്ലിൽ ഒടിവും പറ്റി വീണ്ടും ഉള്ളൂർ ആശുപത്രിയിൽ പ്രവേശിപ്പിച്ചു. അച്ഛന്റെ രണ്ടാമത്തെ വീഴ്ച, എപ്പോഴും അച്ഛനെറകുടെയുണ്ടായിരുന്ന ഇന്ദിരയെ വല്ലാതെ തകർത്തിരുന്നു. അതിനുശേഷം അച്ഛൻ പിന്നെ എഴുന്നേറ്റിട്ടേ ഇല്ല. വിളിച്ചാൽ വിളികേൾക്കും, ആരാണെന്നു ചോദിച്ചാൽ (ഏറ്റവും അടുപ്പമുള്ളവരെ മാത്രം) തിരിച്ചറിഞ്ഞു പേരു പറയും. അത്രതന്നെ.

അക്കാലത്തു് ആഹാരം കൊടുക്കുന്നതായിരുന്നു ഏറ്റവും പ്രയാസം. എത്ര വിളിച്ചുപറഞ്ഞാലും വായു് തുറക്കുകയേയില്ല. ഒരു ഗ്ലാസ്സു് പാലു കുടിക്കാൻ അര മണിക്കൂറെങ്കിലും എടുക്കുമായിരുന്നു.

ഞങ്ങളുടെ നിർബ്ബന്ധപ്രകാരം മൂക്കിൽക്കൂടി ഡോക്ടറന്മാർ റ്റ്യൂബു് ഇട്ടു. അതു് മരണശേഷമാണു് ഊരി മാറ്റിയതു്. ഏകദേശം എട്ടു മാസക്കാലത്തോളം അച്ഛൻ വെറും പാലും കഞ്ഞിവെള്ളവും ഹോർലിക്സും ഓറഞ്ചുനീരുമായിക്കഴിഞ്ഞെന്നു പറഞ്ഞാൽ അതു് അവിശ്വസനീയമായി തോന്നാം. പക്ഷേ, നടന്നതു് അതാണു്. ഫെബ്രുവരിമാസം ആദ്യം കൈയിലെ പ്ലാസ്റ്ററൊക്കെ മാറ്റിയതിനുശേഷം അച്ഛനെ വീട്ടിലേക്കു കൊണ്ടുവന്നു. കറേശ്ശയായി ആ ഓർമ്മശക്തി നശിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. മദ്ധ്യവേനൽ അവധിക്കു് ഞാൻ നാട്ടിൽ ചെന്നപ്പോഴും, ''ഇതാരാ അച്ഛാ?'' എന്നുള്ള ഇന്ദിരയുടെ ചോദ്യത്തിനു് ''എന്റെ മോനാ അയിഷ'' എന്നുള്ള അച്ഛന്റെ മറുപടിയും ദയനീയമായ ആ നോട്ടവും ഒരിക്കലും എന്റെ ഓർമ്മയിൽനിന്നും മായുകയില്ല. ഞാൻ എറണാകുളത്തേക്കു തിരിച്ചുപോരുമ്പോഴും ചേതനയററ ആ ശരീരത്തിൽ വെറും ഒരു ശ്വാസംമാത്രം അവശേഷിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ജീവിതത്തിനുവേണ്ടിയും, മരണത്തിനുവേണ്ടിയും ശരിക്കു സമരം ചെയ്യുകയായിരുന്നു അച്ഛൻ. അന്ത്യനിമിഷങ്ങളും തികച്ചും ശാന്തമായിരുന്നു. ആ സന്ദർഭത്തിൽ അച്ഛന്റെ അടുത്തു നില്ക്കാനുള്ള ഭാഗ്യം പോലും എനിക്കു കൈവന്നില്ല. അച്ഛനെക്കുറിച്ചുള്ള സുവർണകാലം അയവിറക്കി ഞാൻ എന്റെ നീറുന്ന ഹൃദയത്തിനു കുളിർമ്മ പകർന്നോട്ടെ. കർമ്മധീരനായ നേതാവിനെയോ, സമുദായപരിഷ്കർത്താവിനെയോ ഒന്നും നിങ്ങൾക്കു് ഈ ലേഖനത്തിൽ കാണാൻ സാധിച്ചില്ലെങ്കിൽ ഞാനതിനു കുറ്റക്കാരനല്ല. എന്റെ സ്നേഹനിധിയായ അച്ഛനെക്കുറിച്ചു മാത്രമേ എനിക്കു പറയാനുള്ളൂ.

ഞാൻ ഭ്രഷ്ടതയാവുമ്പോൾ അച്ഛൻ കരിങ്കൽത്തുരുത്തിലുള്ളിലാണു് (1114 ചിങ്ങത്തിൽ). അച്ഛനെ ഞാൻ ആദ്യം കാണുന്നതു് അപ്പോഴാണു്. എനിക്കു മൂന്നര വയസ്സുള്ളപ്പോഴാണു് അച്ഛൻ ബന്ധനവിമുക്തനാവുന്നതു്. അതിശൈശവത്തിൽ അച്ഛനിൽനിന്നു ലാളനകളനുഭവിക്കാൻ എനിക്കു സാധിച്ചിട്ടില്ല. അച്ഛനെക്കുറിച്ചു് അവ്യക്തമായ സ്മരണകളേ എനിക്കു് അന്നുള്ളൂ. അന്നു ജയിലിൽ പോയി കണ്ടിരിക്കാം. എനിക്കോർമ്മയില്ല. പക്ഷേ, ജയിലിൽനിന്നും തിരിച്ചുവന്നതു് ഇന്നും ഞാനോർക്കുന്നു. ഡോക്ടർ കേശവന്റെ പേട്ടയിലുള്ള വീട്ടിലാണു് ഞങ്ങൾ താമസം അന്നു്. വീട്ടിൽ ഒരിക്കലും ഇല്ലാത്ത

തുപോലെ വലിയ ഒരുക്കങ്ങളൊക്കെ നടക്കുന്നു. അമ്മ വലിയ ധൃതിയിലാണു്. രവിയണ്ണനും, ബാലണ്ണനും, ഭദ്രനും, ഇന്ദിരപോലും ഉത്സാഹത്തിമിർപ്പിലാണു്. അച്ഛൻ അന്നു വരുമെന്നുമാത്രം എനിക്കറിയാം. എല്ലാവരും ഗേറ്റിലേക്കു് ഉറ്റുനോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കയാണു്.

''ദേതാ അച്ഛൻ വരുന്നു—'' ആരോ പറഞ്ഞു. ഞാൻ അച്ഛനെ കാണുകയാണു്. വരയുള്ള ഒരു സഞ്ചി ഇടതുകൈയിൽ തൂക്കി, താടിയും വളർത്തി, കറുത്തു പ്രാകൃതനായി അച്ഛൻ കടന്നുവരുന്നു. എന്റെ പ്രതീക്ഷകളൊക്കെ തകർന്നു തരിപ്പണമായി. മനക്കോട്ടകളൊക്കെ ഇടിഞ്ഞു. അച്ഛൻ എന്നെ വാരിപ്പുണർന്നു. ''അയ്യോ! സന്യാസി എന്നെ പിടിക്കുന്നേ!'' എന്നു പറഞ്ഞു് ഞാൻ അകത്തേക്കോടി. പിന്നെ അച്ഛൻ കുളിയും ക്ഷേവുമൊക്കെകഴിഞ്ഞു് എന്നെ മടിയിൽ ഇരുത്തിയതും 'ചൽ ചൽ രേ നൗജവാൻ' എന്ന ഹിന്ദിഗാനം ഞാൻ പാടിയതും ഇപ്പോഴും ഓർക്കുന്നുണ്ടു്. ഇതാണു് അച്ഛനെക്കുറിച്ചുള്ള എന്റെ ആദ്യസ്മരണകം.

തമസിയാതെ ഞങ്ങടെ മയ്യനാട്ടേക്കു താമസം മാറ്റി. അച്ഛൻ വീട്ടിൽ കാണുന്ന അവസരങ്ങടെ അപൂർവ്വങ്ങളായിരുന്നിട്ടുപോലും അവ എത്ര ആനന്ദപ്രദമായിരുന്നു! അച്ഛൻ വരുന്ന ദിവസം ഒരു ഉത്സവംതന്നെയാണു്. ക്ഷീണചിത്തനായി ഒരിക്കലും അച്ഛനെ കണ്ടതായി എനിക്കു് ഓർമ്മയില്ല. എത്ര മീറ്റിംഗിനു പോയാലും എന്നേയും ഇന്ദിരയേയും കൊണ്ടുപോവുകയും പാടിക്കുകയും ചെയ്യുക പതിവായിരുന്നു. ബാലേണ്ണൻ പഠിപ്പിച്ച ചെങ്കൊടിഗാനങ്ങടെ കോൺഗ്രസ്സ്മീറ്റിംഗുകളിൽ പാടി കൈയടിയും ചിരിയും ഒപ്പം ഞങ്ങടെ വാങ്ങിയിട്ടുണ്ടു്. കടയ്ക്കൂരിൽ ഒരു മീറ്റിംഗിൽവച്ചു് 'ഭഗവാൻ കാറൽമർക്സ്' എന്നുള്ള അച്ഛന്റെ ചരിത്രപ്രസിദ്ധമായ പ്രഖ്യാപനവും മറ്റും സ്വരണയിൽനിന്നും മായുന്നതേയില്ല. എത്ര ബുദ്ധിമുട്ടു സഹിച്ചായാലും പതിനൊന്നും, എട്ടും വയസ്സുമാത്രം പ്രായമുള്ള ഞങ്ങളെ സമ്മേളനങ്ങൾക്കു കൊണ്ടുപോകുന്നതിനു് അച്ഛൻ മടിച്ചിരുന്നില്ല എന്നു മാത്രമല്ല, അതു പ്രത്യേകം ആനന്ദം ആയിരുന്നു. ഇന്നു് ഓറിയൻറ് ഹോട്ടൽ (കൊല്ലം) നടത്തുന്ന കെട്ടിടത്തിൽ അന്നു് ഏതോ ഒരു ഹോട്ടലുണ്ടു്. അവിടെവച്ചാണു് അച്ഛൻ ഞങ്ങളെ കത്തിയും മള്ളും ഉപയോഗിച്ചു് അഹാരം കഴിക്കുന്നതു കാട്ടിത്തന്നതു്. പെറ്റും ഗ്രാമീണാന്തരീക്ഷത്തിൽ വളർന്ന ഞങ്ങൾക്കു് ഇതൊക്കെ പുത്തരിയായിരുന്നു. ആയിടെ കരുനാഗപ്പള്ളിയിലോ മറ്റോ ഒരു സമ്മേളനത്തിനു് ഞങ്ങളെ കൊണ്ടുപോയി. ബോട്ടിലായിരുന്നു യാത്ര. ബോട്ടിൽ കയറിയാൽ, ഓരോ കാഴ്ചയും പ്രത്യേകം ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു പറഞ്ഞുതരാൻ അച്ഛൻ മറന്നിട്ടില്ല. അടുത്തവണ വരുമ്പോൾ ഞങ്ങളെ ബസ്സിൽ ആലപ്പുഴയ്ക്കു കൊണ്ടുപോകാമെന്നേറ്റു് അച്ഛൻ പിരിഞ്ഞു. പിന്നീടു് അച്ഛനെക്കുറിച്ചു ഞങ്ങടെ അറിയുന്നതു് അറസ്റ്റ്ചെയ്ത വാർത്ത പത്രങ്ങളിൽ വായിച്ചാണു്. അപ്പോഴും ഒരുപക്ഷേ, ആലപ്പുഴയ്ക്കു പോകാൻ സാധിക്കാത്തതിലുള്ള

നിരാശയല്ലേ കൂടുതലും ഞങ്ങൾക്കനുഭവപ്പെട്ടതു് എന്നു സംശയിക്കുന്നു.

ജനകീയമന്ത്രിസഭ രൂപംപൂണ്ടു. അച്ഛനും ഒരു മന്ത്രിയായി. സ്റ്റേറ്റുകാറിൽ കൊടിയുംപറത്തി അച്ഛൻ മയ്യനാട്ടേക്കു വന്നു. ഞങ്ങൾക്കുള്ള ആഹ്ലാദം പറഞ്ഞറിയിക്കാൻവയ്യ. എല്ലാവരും തിരുവനന്തപുരത്തേക്കു പോകാൻ തയാറെടുക്കുകയാണു്—ഞങ്ങളുടെ ജോലിക്കാരൻ ഗോപാലനൊഴികെ. ഗോപാലൻ്റെ ദേശത്തിൽ, നമ്മുടെ വീടിൻ്റെ അതുപോലുള്ള ഒരു കാറിൽ കൊടിയും പറപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് അച്ഛാച്ചൻ (സി. വി. കുഞ്ഞുരാമൻ), അമ്മ, ഇന്ദിര, ഞാൻ, ജോലിക്കാരൻ ഗോപാലൻ എല്ലാവരുംകൂടി തിരുവനന്തപുരത്തേക്കു യാത്രയായി. കൻേറാൺമെൻ്റുഹൗസു് ആയിരുന്നു അച്ഛനുവേണ്ടി നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള മന്ത്രിമന്ദിരം. അത്യുത്തംകുറിനില്ക്കുന്ന ഞങ്ങൾക്കു് അച്ഛൻ ഓരോ മുറികളും വീടാകെയും കാണിച്ചുതന്നു. എത്ര ജോലിത്തിരക്കായാലും ഉച്ചയ്ക്കും രാത്രിയും ഭക്ഷണസമയത്തു് ഞങ്ങളോടൊപ്പം ഇരിക്കണമെന്നതു് അച്ഛനു് ഒരു നിബ്ബന്ധമായിരുന്നു. വീട്ടിൽ ഒരു ഫലിതസമ്രാട്ടുവന്ന സമയവും അതായിരുന്നു. നല്ല ഭക്ഷണസാധനങ്ങൾ (പ്രത്യേകിച്ചും കരിമീനും, ഇറച്ചിയും പ്രഥമനും മറ്റും) അച്ഛൻ ഏറ്റവും ഇഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നു. നല്ല മീൻ പൊരിച്ചതുള്ളപ്പോഴും മുളിപ്പാട്ടോടെ പഞ്ചിരിച്ച മുഖവുമായി കടന്നുവരുന്ന അച്ഛൻ്റെ രൂപം ഒരിക്കലും മറക്കാനാവില്ല. ആഹ്ലാദം അലതല്ലുന്ന ആ അന്തരീക്ഷം, ഇനി ഒരിക്കലും വരാത്തവണ്ണം കഴിഞ്ഞുപോയി. അച്ചാച്ചനും ദാമോദരനമ്മാവനും, അച്ഛനും അമ്മയുംകൂടി ചേർന്നാൽ പിന്നെ ഫലിതത്തിനു മറ്റൊരിടത്തെ പോകണം? സന്ധ്യയായാൽ ഞങ്ങൾ ഇരുന്നു പഠിച്ചുകൊള്ളണം. ഇല്ലെങ്കിൽ അച്ഛൻ്റെ രൂപം മാറും. കളിയും ചിരിയുമൊന്നും പിന്നെയില്ല. അത്യന്തം കർക്കശമായ ഒരു പിതാവായി മാറുന്നതും അപ്പോഴാണു്. ശിക്ഷയും കഠിനമായിരിക്കും. ശിക്ഷ എനിക്കു് അധികം അനുഭവിക്കേണ്ടിവന്നിട്ടില്ല.

മാസങ്ങൾമാത്രം നീണ്ടുനിന്ന മന്ത്രിസഭ പൊളിഞ്ഞു, ഞങ്ങൾ പേട്ടയിലേയ്ക്കു താമസം മാറ്റി. ആയിടയ്ക്കാണു് അച്ചാച്ചൻ്റെ മരണം. ധീരനായ അച്ഛൻ അധീരനായിക്കണ്ട ചുരുക്കം ചില സന്ദർഭങ്ങളിൽ ഒന്നായിരുന്നു അതു്. രാഷ്ട്രീയപ്രതിയോഗി ആയിരുന്നിട്ടുകൂടി വീട്ടിൽവച്ചു് ഒരിക്കലും അച്ചാച്ചനപ്പറ്റി പരിഹാസസൂചകമായി അച്ഛൻ സംസാരിച്ചുകേട്ടിട്ടില്ല. അച്ചാച്ചനോടു് എത്ര ബഹുമാനത്തോടെയാണു് അച്ഛൻ പെരുമാറിയിരുന്നതു്! ആരുടെ മുമ്പിലും കുനിയാത്ത ആ ശിരസ്സു് ആ മരണശയ്യയ്ക്കുമുമ്പിൽ കുനിഞ്ഞു.

വീണ്ടും രണ്ടുവർഷത്തിനുശേഷം അച്ഛനു് ജീവിതത്തിലെ ഏറ്റവും വലിയ ആഘാതമുണ്ടായി. പ്രിയപ്പെട്ട ഭ്രേണ്ണൻ്റെ വേർപാടു് അച്ഛനെ ആകെ തകർത്തുകളഞ്ഞു. രവിയണ്ണൻ്റേയും ബാലേണ്ണൻ്റേയും കല്യാണത്തിൻ്റെ തലേദിവസം വീട്ടിൽ എല്ലാവരും ഉത്സാഹ

ത്തിമിപ്പിലാണ്. അന്നാണ് ട്രേഡ്യൂണിൻ വിമാനമാർഗ്ഗം ബാംഗ്ലൂരിൽ നിന്നും വരുന്നത്. എല്ലാവരും കാത്തിരുന്നു. പക്ഷേ, ആ വിമാനം ഒരിക്കലും വന്നെത്തിച്ചേർന്നതേയില്ല. അതു് കോട്ടഗിരിമലകളിൽ തട്ടിത്തകർന്നു നിലം പതിച്ചു. അച്ഛൻ വിവരം രാവിലെതന്നെ അറിഞ്ഞു. ദുഃഖനിമഗ്നനായി കസേരയിൽ തലയും താഴ്ത്തിയിരിക്കുന്ന അച്ഛന്റെ രൂപം ഓർമ്മയിൽ വരുകയാണു്. അമ്മയെ വിവരം അറിയിച്ചിട്ടില്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടാണു് അച്ഛൻ വികാരങ്ങളെ നിയന്ത്രിച്ചതെന്നു തോന്നുന്നു. രാത്രി അമ്മ വിവരം അറിഞ്ഞു ബോധംകെട്ടു നിലംപതിച്ചപ്പോഴാ ആ നിയന്ത്രണമൊക്കെ തകർന്നു് അച്ഛൻ വാവിട്ടു നിലവിളിച്ചുപോയി. വാസ്തവത്തിൽ ട്രേഡ്യൂണിൻ അച്ഛന്റെ ജീവിതത്തിലെ ഏറ്റവും വലിയ ആനന്ദംതന്നെയായിരുന്നു. രവീന്ദ്രനും, ബാലേന്ദ്രനും അച്ഛനെ ദൂരെ നിന്നുമാത്രമേ സ്നേഹിക്കുകയും ബഹുമാനിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുള്ളൂ. ട്രേഡ്യൂണിൻ അങ്ങനെയല്ലായിരുന്നു. അച്ഛനുമായി പാട്ടപാട്ടകയും, തമാശ പറയുകയും വഴക്കടിക്കുകയും ഒക്കെച്ചെയ്തു് അച്ഛനുമായി ഇഴകിച്ചേരാൻ ട്രേഡ്യൂണും ഇന്ദിരയും എനിക്കും മാത്രമേ കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ളൂ. അതുകൊണ്ടു് ട്രേഡ്യൂണിന്റെ അപ്രതീക്ഷിതമായ വേർപാടു് അച്ഛനെ പാടെ തകർത്തുകളഞ്ഞു.

അച്ഛനെ വീണ്ടും മുഖ്യമന്ത്രിയായി തിരഞ്ഞെടുത്തു. ഞങ്ങൾ താമസം മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ വസതിയായ ക്ലിഫ്ഹൗസിലേക്കു മാറി. അന്നു പോയിട്ടുള്ള പല യാത്രകളും അവിസ്മരണീയമാണു്. കാറിന്റെ പിൻസീറ്റിൽ അച്ഛൻ ചെവി മറച്ചുള്ള ഒരു തലക്കെട്ടുമായിരുന്നു പാട്ടുതുടങ്ങും. കൂടെ ഞാനും ഇന്ദിരയും. ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു മോദരനമ്മാവന്റെ ഫലിതം പൊട്ടിക്കലും അമ്മയെ കളിയാക്കലും നടക്കും. പാട്ടു പാടാനറിഞ്ഞുകൂടാത്ത അമ്മയെ ഉത്സാഹിപ്പിച്ചു പാട്ടുപാടിക്കുകയും, അതിനുശേഷം നിർത്യമായി കളിയാക്കുകയും ചെയ്യുക അച്ഛന്റെ പ്രധാന വിനോദമായിരുന്നു. അന്നു് തേക്കടിയിലെ വന്യമൃഗസംരക്ഷണകേന്ദ്രത്തിൽ ഉല്ലാസയാത്ര നടത്തുമ്പോഴാ ഒരു ആനക്കുട്ടിയെ കണ്ടതു്. അച്ഛന്റെ കൗതുകം പുറത്തുചാടി. ബോട്ടു് കരയോടടുപ്പിക്കാൻ പറഞ്ഞു. കരയുടെ അടുത്തെത്തിയപ്പോഴാ ഒരൊറ്റ ചാട്ടം. പിന്നെ എല്ലാവരുംകൂടെ ചിരിയും ബഹളവുമായിരുന്നു.

അന്നു് അച്ഛന്റെ സഹമന്ത്രിയായിരുന്ന ശ്രീ ജി. ചന്ദ്രശേഖരപിള്ളയും, കുടുംബവും ഞങ്ങളോടൊപ്പം ഉണ്ടായിരുന്നു. അന്നത്തെ മറ്റൊരു മന്ത്രിയായ ശ്രീ കെ. എം. കോരയോടു് അച്ഛനുണ്ടായിരുന്ന സ്നേഹവും അടുപ്പവും വളരെ ഗാഢമായിരുന്നു. അച്ഛൻ മരിക്കുവോളവും അതങ്ങനെ നിലനിന്നു. ഇന്നും ഞങ്ങളുടെ കുടുംബാംഗങ്ങളും തമ്മിൽ ആ ഉറ്റ മൈത്രി തുടരുന്നു.

ഒരു ക്ഷേത്രകോൺഫറൻസിനു ഡൽഹിക്കു പോകാനിരുന്ന ശ്രീ കോരയെ എന്തോ ദീർഘദൃഷ്ടിയുള്ളതുപോലെ അച്ഛൻ അന്നു തടഞ്ഞു. ഒടുവിൽ ആ വിമാനം നാഗപ്പൂരിനടുത്തുവച്ചു തകർന്നു തരിപ്പണമായി യാത്രക്കാരെല്ലാം മരിച്ചു. ആ പഴയ സംഭവം അച്ഛന്റെ മരണശേഷം

ശ്രീ കോര അയച്ച അത്യന്തം വികാരസ്പർശിയായ ഒരു കത്തിൽ എഴുതിയിട്ടുണ്ട്.

മുഖ്യമന്ത്രിയായിരിക്കവെ അച്ചൻ തിരഞ്ഞെടുപ്പിൽ മത്സരിച്ചു. മൂതിർകക്ഷി ഒരു വ്യവസായപ്രമുഖനായിരുന്ന ശ്രീ വെണ്ടർ കൃഷ്ണപിള്ളയാണു്. വാശിയേറിയ ഒരു മത്സരംതന്നെ നടന്നു. അച്ചനു പരാജയം സംഭവിക്കുമോ എന്നുവരെ പലരും സംശയിച്ചു. പക്ഷേ, തിരഞ്ഞെടുപ്പിൽ അച്ചൻതന്നെ ജയിച്ചു. ആ വാർത്ത എവിടെയോ യാത്രകഴിഞ്ഞുവന്ന അച്ചനെ ഞങ്ങൾ അറിയിച്ചു. ഞങ്ങൾ പ്രതീക്ഷിച്ച യാതൊരു വികാരവും അവിടെ പ്രതിഫലിച്ചില്ല. തെല്ലൊരു അത്ഭുതത്തോടെ ഓഹോ! ഞാൻ ജയിച്ചോ എന്നു പറഞ്ഞു കൂടെ വന്നവരെ ആ വാർത്ത അറിയിക്കുക മാത്രമാണു് അച്ചൻ ചെയ്തതു്. ജയവും തോൽവിയും അച്ചനു് ഒരു പ്രശ്നമേ അല്ലായിരുന്നു. മന്ത്രിപദവും അധികാരവും ഒന്നും ഏറ്റവും അഭികാമ്യങ്ങളായ കാര്യങ്ങളായി അച്ചൻ കരുതിയിട്ടുമില്ല. പക്ഷേ, അതിനിടയിൽ (തിരഞ്ഞെടുപ്പു്) തന്റെ ഏറ്റവും അടുത്ത ചില സ്നേഹിതർ ചെയ്ത ചില വഞ്ചനകളും അച്ചനെ വല്ലാതെ ഉലച്ചുകളഞ്ഞു. അതുംകൂടാതെ സ്വന്തം പാർട്ടിയിൽത്തന്നെപെട്ട ചിലരുടെ ശുപാർശകളും നടപ്പാക്കാനുള്ള സമ്മർദ്ദവുമാണു് മന്ത്രിപദം വലിച്ചു ദൂരത്തെറിയുവാൻ അച്ചനെ പ്രേരിപ്പിച്ചതു്. അതിനുശേഷം കഴിയുന്നതും രാഷ്ട്രീയപ്രവർത്തനങ്ങളിൽനിന്നും വിട്ടുമാറിനില്ക്കുവാൻ അച്ചൻ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നു.

രണ്ടുവർഷത്തിനുശേഷം മയ്യനാട്ടുള്ള ഞങ്ങളുടെ വീട്ടിലേക്കു് അച്ചനും അമ്മയും താമസം മാറ്റി. അന്നു ഞാൻ സിക്സ്ത്ത്ഫാമിൽ പഠിക്കുകയാണു്. അന്നു് സ്കൂളിൽ ഏറ്റവും കൂടുതൽ മാർക്കു കിട്ടിയപ്പോഴും അച്ചൻ എന്നെ പ്രത്യേകം അഭിനന്ദിച്ചിട്ടു് ''മോളെ, പഠിച്ചു മിടുക്കിയായി ഒരു ഡോക്ടറാകണം'' എന്നു പറഞ്ഞു. അച്ചന്റെ ആ ആഗ്രഹം സാധിച്ചുകൊടുക്കാൻ കഴിയാത്ത അപരാധബോധം ഇന്നു് എന്നെ വല്ലാതെ അലട്ടുന്നു. സ്വന്തമായി ഒരു ജോലിയുണ്ടായിരുന്നാലുള്ള നിലയും വിലയും മനസ്സിലാക്കുവാൻ, അന്നത്തെ എന്റെ പാഴ് ബുദ്ധിക്കു കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല.

ഞാൻ തിരുവനന്തപുരത്തു് വിമൻസ് കോളേജിൽ ചേർന്നു. താമസം വിമൻസ് ഹോസ്റ്റലിലും. അന്നു് കൂടെക്കൂടെ അച്ചൻ മയ്യനാട്ടുനിന്നും എന്നെ കാണാൻ ഹോസ്റ്റലിൽ വരുമായിരുന്നു. ഒരു കൊച്ചുകുട്ടിക്കെന്നപോലെ മിഠായിയും ബിസ്കറ്റും, കേക്കും ഒക്കെ വാങ്ങിക്കൊണ്ടാണു് വരവു്. സന്തോഷത്തോടെ അടുക്കുന്നേ എന്നെ ഒരു ഉമ്മ തന്നാണു് സ്വീകരിക്കുക പതിവു്. ഇതു് എന്റെ കൂട്ടുകാരിൽ മിക്കവരും അത്ഭുതത്തോടെ നോക്കിനിൽക്കാറുണ്ടായിരുന്നു. പ്രത്യേകിച്ചും പിതാക്കന്മാരുമായി വളരെ അകന്നുനിന്നു ബഹുമാനത്തോടെമാത്രം സംസാരിക്കുന്നവർ. എന്നെ അവർ ശരിക്കു കളിയാക്കാറുണ്ടായിരുന്നു. അതുപോലെതന്നെ ഹോസ്റ്റലിൽവച്ചു നടന്ന മറ്റൊരു സംഭവം പറയാം. കോളേജിൽനിന്നും വിദ്യാർത്ഥികളെ ഇന്ത്യയൊട്ടാകെ

ഒരു വിനോദയാത്രയ്ക്കു കൊണ്ടുപോകാൻ പരിപാടിയിട്ടു. ആദ്യം തന്നെ പേരുകൊടുത്തവരുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഞാനുമുണ്ടായിരുന്നു. സമ്മതിച്ചുകൊണ്ടുള്ള അച്ഛന്റെ എഴുത്തും വന്നു. പക്ഷേ, പിന്നെയാണു് അച്ഛൻ ഓർത്തതു്, ഡിസംബർമാസത്തിലാണു പോക്കെന്നു്. ചെറിയൊരു തണുപ്പുണ്ടായാൽപ്പോലും അട്ടയെപ്പോലെ ചുരുണ്ടു പുതപ്പിനടിയിൽ കയറുന്ന എനിക്കു് ഡിസംബർമാസത്തിലെ ഡൽഹിയിലെ കൊടും തണുപ്പു് സഹിക്കാൻ സാദ്ധ്യമാവില്ല എന്നായിരുന്നു അച്ഛന്റെ പൂർണ്ണവിശ്വാസം. ഒരു ദിവസം അച്ഛൻ പെട്ടെന്നു് ഹോസ്റ്റലിൽ വന്നു. 'നീ എന്തായാലും ഇതിനു പോകണ്ട!' എന്നൊരു ആജ്ഞ നല്കി. എന്റെ കരച്ചിലിനും വാദങ്ങൾക്കും ഒന്നും യാതൊരു സ്ഥാനവുമില്ലായിരുന്നു അച്ഛൻ അങ്ങനെയാണു്. വളരെ അപൂർവ്വം സന്ദർഭങ്ങളിലേ അച്ഛൻ എന്നോടങ്ങനെ പെരുമാറിയിട്ടുള്ളൂ. പക്ഷേ, അച്ഛന്റെ തീരുമാനം എപ്പോഴും ഉറച്ചതായിരുന്നു. സ്നേഹനിധിയായ അച്ഛന്റെ ഈ ശ്രദ്ധ എന്റെ ഇട്ടുകാക്കും ഒരു പുത്തരിയായിരുന്നു. ഹോസ്റ്റലിലേക്കു് അച്ഛൻ അയച്ച എഴുത്തുകളിൽ ഒരെണ്ണം ഞാൻ ഇന്നും സൂക്ഷിച്ചുവച്ചിട്ടുണ്ടു്. ആ എഴുത്തു വായിക്കുമ്പോൾ ഞാൻ ഒരു ഭാര്യയാണെന്നും മൂന്നു കുട്ടികളുടെ അമ്മയാണെന്നും ഒന്നും തോന്നുകയില്ല. കേവലം അച്ഛന്റെ ലാളനകളും അനുഭവിക്കുന്ന ഉപദേശങ്ങളും സ്വീകരിക്കുന്ന കൊച്ചുമകളായി ഞാൻ മാറും. അധികമൊരാളു് നല്ലവണ്ണം പെരുമാറാനും ആരോഗ്യം നല്ലപോലെ നോക്കാനും അതു രണ്ടും തൃപ്തികരമെങ്കിൽ പഠിത്തത്തിൽ നല്ലപോലെ ശ്രദ്ധിക്കാനും അച്ഛൻ എഴുതിയിട്ടുണ്ടു്. വീട്ടുകാര്യങ്ങളും തന്റെ സ്വതസ്സിദ്ധമായ ശൈലിയിൽ അച്ഛൻ എഴുതിയിരിക്കുന്നതു് വായിക്കേണ്ടതുതന്നെ. എല്ലാ വെക്കേഷനും ഞാൻ മയ്യനാട്ടെത്തുമ്പോൾ അച്ഛൻ സ്റ്റേഷനിൽ ഹാജരുണ്ടായിരിക്കും. ആ സ്റ്റേഷനിൽവച്ചുതന്നെ എന്നെ കെട്ടിപ്പിടിച്ചു ചുംബിക്കാൻ അച്ഛൻ ഒരിക്കലും മറന്നിട്ടില്ല. ബി. എസ്സ്സി. ക്ലാസ്സിൽ ഹിന്ദി കിട്ടാഞ്ഞപ്പോൾ "സാരമില്ല മോളേ, ഇതത്ര വലിയ കാര്യമൊന്നുമല്ല." എന്നു പറഞ്ഞു് എനിക്കു സാന്ത്വനം നല്കിയതു് എത്രമാത്രം ആശ്വാസപ്രദമായിരുന്നു! ബി. എസ്സ്സി. പാസ്സായ ഉടൻ ഞാൻ ജോലിക്കു പോകണമെന്നു് അച്ഛൻ പറഞ്ഞു. വെറുതെനിന്നു സമയം കളയുന്നതു് അച്ഛനു് ഒട്ടും ഇഷ്ടമല്ലായിരുന്നു. പക്ഷേ, പെട്ടെന്നു് എന്റെ കല്യാണം നിശ്ചയിച്ചു. അതിലും ഉണ്ടൊരു താത്പര്യം. അച്ഛന്റെ മനഃസാന്നിദ്ധ്യവും തന്റേടവും എനിക്കു് അപ്പോഴാണു് ബോദ്ധ്യമായതു്.

വീട്ടുകാർ നിശ്ചയിച്ച വിവാഹമായിരുന്നതു്. പെണ്ണുകാണലും, ചെറുക്കൻകാണലും ഒക്കെ ഒന്നിനുപുറകെ ഒന്നായി നടന്നു. വിവാഹനിശ്ചയവും നടന്നു. പെട്ടെന്നാണു് അന്നു രാത്രി ഒരു ഭൂകമ്പവും കൊടുങ്കാറ്റും—ചെറുക്കന്റെ സ്വഭാവദൂഷ്യത്തെപ്പറ്റി—ഉയർന്നതു്. അതു പറഞ്ഞതു് അന്യവീട്ടിൽവെച്ചായാലും ഏറ്റവും അടുത്ത സ്വന്തക്കാരും! എല്ലാവരും അല്പമൊന്നന്ധാളിച്ചു. ഇതിൽ ഒട്ടും ക്ലേശാത്ത

ഒരാഴ്ച അച്ഛനായിരുന്നു. അച്ഛൻ എന്നെ വിളിച്ചു പറഞ്ഞു: ''മോളെ, ഇതൊക്കെ കേട്ട് നിനക്കു വിഷമമായോ? അച്ഛൻ നല്ലതുപോലെ ആലോചിച്ചിട്ടാണു് എല്ലാം ഉറച്ചതു്. നിശ്ചയം കഴിഞ്ഞതു് പോകട്ടെ. നിനക്കിഷ്ടമില്ലെങ്കിൽ ഇതു് ഇപ്പോഴും നിറുത്തിവയ്ക്കാം. നിനക്കു നല്ലതു വരാൻമാത്രമേ ഞങ്ങളും തുനിയുകയുള്ളൂ എന്നു നീ ആലോചിക്കണം.''

ഞാൻ കുറേനേരം മിണ്ടാതെ നിന്നു.

''അച്ഛനും അമ്മയ്ക്കും ഇഷ്ടമുള്ളതു് എനിക്കും ഇഷ്ടംതന്നെ.''— ഏങ്ങനെയോ ഞാൻ പറഞ്ഞൊപ്പിച്ചു. അച്ഛൻ തോളത്തുതട്ടി എന്നെ എത്രമാത്രം സമാധാനിപ്പിച്ചു. അച്ഛന്റെ പ്രവചനം എത്രമാത്രം ശരിയാണെന്നു് കാലം തെളിയിച്ചു. അന്നു വിവാഹത്തെ എതിർത്തവർ ക്രമേണ തങ്ങളുടെ അഭിപ്രായം മാറിയെഴുതുവാൻ തുടങ്ങി.

ഓണം വന്നു, പോയി. പൂക്കംകൊണ്ടലങ്കരിച്ച ഏഴു തിരികൾ കൊളുത്തിയ നിലവിളക്കും ചന്ദനത്തിരിയും പൂമുഖത്തെ അലങ്കരിച്ചില്ല. ഞങ്ങളുടെ വീട്ടിൽ നിലവിളക്കു തെച്ചുമിനുക്കിക്കത്തിക്കുന്ന ഏകദിവസം ഒരാണ്ടിൽ ഉത്രാടത്തിന്റെ അന്നു മാത്രമാണു്. അതു് അച്ഛനു് നിർബ്ബന്ധവുമാണു്. അതു് വിശ്വാസത്തിനല്ല. അലങ്കാരത്തിനും ആനന്ദത്തിനുംവേണ്ടി മാത്രം. വിളക്കു തേയ്ക്കുന്നിടത്തും പൂവു കെട്ടുന്നിടത്തുമൊക്കെ ഉത്സാഹത്തിമിർപ്പോടെ അച്ഛൻ ഓടിനടക്കുന്നതു കാണാം. കഴിഞ്ഞ ഓണംവരെ എല്ലാ വർഷവും ഓണം ആഘോഷിക്കുന്നതിൽ ഞങ്ങളും മുടക്കം വരുത്തിയിട്ടില്ല. അച്ഛനില്ലാത്ത ഓണത്തെക്കുറിച്ചു് ചിന്തിക്കാൻപോലും സാധിച്ചിട്ടില്ല. പക്ഷേ, യാഥാർത്ഥ്യം സങ്കല്പത്തെക്കാളും എത്ര ഭയങ്കരമാണു്, അസഹനീയമാണു് എന്നിപ്പോഴും മനസ്സിലാക്കുന്നു. ഓണം അവധിയായാൽ ഞാൻ ഭർത്താവുമായി കുടുംബസഹിതം മയ്യനാട്ടെത്തുകയായി. കാറിന്റെ ശബ്ദം കേൾക്കുമ്പോഴേ അച്ഛൻ മുൻവശത്തെത്തും. എന്തൊരു ആറ്റാടാണു് ആ മുഖത്തു കളിയാടുന്നതു്! കുട്ടികളേയും എന്നെയും മാറിമാറി ഉമ്മവെയ്ക്കും. ഓണത്തിനു് എല്ലാ മക്കളും അരികിൽ വേണമെന്നുള്ളതു് അച്ഛനു നിർബ്ബന്ധമാണു്. എന്തെല്ലാം പ്രതിബന്ധങ്ങളുണ്ടായാലും ഞങ്ങളും ആ പതിവിനു് മുടക്കം വരുത്തിയിട്ടുമില്ല. മക്കളാകട്ടെ, പെറുമക്കളാകട്ടെ ഓണക്കോടി സമ്മാനിക്കാൻ അച്ഛൻ മറന്നിട്ടില്ല.

അച്ഛനോടു് ഏറ്റവും അടുപ്പമുള്ളവരൊക്കെ—മക്കളായാലും മരുമക്കളായാലും പെറുമക്കളായാലും സ്നേഹിതരായാലും അച്ഛന്റെ ആത്മാർത്ഥമായ, നിഷ്കളങ്കമായ, സ്നേഹം അനുഭവിച്ചിട്ടുണ്ടായിരിക്കും. ഏതു കാര്യം പറഞ്ഞാലും അച്ഛന്റെ ഹൃദയംതുറന്നുള്ള ഒരഭിപ്രായം പറഞ്ഞിരിക്കും. ആത്മാർത്ഥത മാത്രമായിരുന്ന അച്ഛന്റെ കൈമുതൽ. അതു് ഇഷ്ടംപോലെ മാനംചെയ്യാൻ അച്ഛൻ ഒട്ടും മടിച്ചിരുന്നില്ല. പക്ഷേ, നേരെ വാ നേരെ പോ എന്ന തന്റെ പെരുമാറ്റം പലർക്കും നീരസത്തിനു് ഇടവരുത്തിയിരിക്കാം, പക്ഷേ, അച്ഛനു മറിച്ചൊന്നു പറയുക സാദ്ധ്യമല്ലതന്നെ.

ചില ആളുകളുണ്ട്—മക്കളോട് അങ്ങേയറ്റം സ്നേഹം കാണും ഉള്ളിൽ. പക്ഷേ, അതു് പ്രകടിപ്പിക്കുകയേ ഇല്ല. വീട്ടിൽ, പ്രത്യേകിച്ചും മക്കളുടെ മുമ്പിൽ സർവ്വത്ര ഘനഗംഭീരമാണു്. വേറൊരു കൂട്ടരുണ്ടു്, മക്കളോടു് സ്നേഹിതരെപ്പോലെ പെരുമാറും. പക്ഷേ, ഗൗരവമുള്ള ഒരു കാര്യവും മക്കളെ അറിയിക്കുകയില്ല. മക്കളെ വഴക്കു പറയുന്നതിനുപകരം ഭാര്യയോടോ മറ്റോ പറഞ്ഞു ദേഷ്യം തീർക്കും. ഈരണ്ടു വിഭാഗത്തിലും അച്ഛൻ പെടുന്നില്ല. ഞങ്ങളോടൊപ്പം കളിക്കാനും ചിരിക്കാനും രസിക്കാനും അതുപോലെതന്നെ അച്ഛനിഷ്ടമില്ലാത്തതെന്തെങ്കിലും ചെയ്താൽ നിർദ്ദാക്ഷിണ്യം ശിക്ഷിക്കുവാനും, ശാസിക്കുവാനും അച്ഛൻ ഒരിക്കലും മടിച്ചിട്ടില്ല. വികാരങ്ങൾക്കു മൂടുപടമിടാൻ അറിയില്ല. മനസ്സിന്റെ കണ്ണാടിയാണു മുഖമെന്നു പറയുന്നതു് അച്ഛനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അക്ഷരംപ്രതി ശരിയായിരുന്നു.

അച്ഛന്റെ വേറൊരു സ്വഭാവം കൃത്യനിഷ്ഠയോടെ എല്ലാക്കാര്യങ്ങളും ചെയ്യുക എന്നതായിരുന്നു. എത്ര കൃത്യാന്തരബഹളത്തിനുള്ളിടയിലും യോഗങ്ങളിൽ കൃത്യസമയത്തുതന്നെ പങ്കെടുക്കുവാൻ അത്യന്തം ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നു. അതുപോലെതന്നെ ഏതുകാര്യത്തിനും കണക്കുവയ്ക്കുകയും, കൃത്യമായി ഡയറി എഴുതി സൂക്ഷിക്കുകയും, വ്യായാമം ചെയ്യുകയും പതിവായിരുന്നു. യോഗാസനങ്ങളിൽ പലതും അച്ഛൻ അനായാസം ചെയ്യുന്നതു് ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്.

''ഒരമ്പലം നശിച്ചാൽ അതുയും അന്ധത നശിക്കും'' എന്നു പ്രഖ്യാപിച്ച അച്ഛൻ തികച്ചും നിരീശ്വരവാദിയായിരുന്നു എന്നു മാത്രമല്ല, ഞങ്ങളും അമ്പലത്തിൽ പോവുകയോ ആരാധന നടത്തുകയോ ചെയ്യുന്നതിൽ അങ്ങേയറ്റം പ്രതിഷേധിക്കുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു. തന്റെ ആദ്യം ഭാര്യയും മക്കളുമെങ്കിലും സ്വീകരിച്ചു നടപ്പിൽവരുത്തണമെന്നു് അച്ഛനു നിർബ്ബന്ധമായിരുന്നു. ഇല്ലെങ്കിൽ സ്നേഹമെല്ലാം അസഹിഷ്ണതയാക്കി മാറ്റാൻ അച്ഛൻ മടിക്കില്ല. ഈ അസഹിഷ്ണതയാണു് അച്ഛന്റെ ഏറ്റവും വലിയ സ്വഭാവവൈകല്യമായി പൊതുജനങ്ങൾ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്നതു്.

അച്ഛനു് പാട്ടിനോടുള്ള പ്രിയം പ്രസിദ്ധമാണു്. മക്കളെയെല്ലാം അദ്ധ്യാപകരെ വച്ചു് ശാസ്ത്രീയസംഗീതം അഭ്യസിപ്പിച്ചതു വേറൊന്നുംകൊണ്ടല്ല. രാഗമോ, താളമോ പിഴയ്ക്കുന്നതു് അച്ഛൻ ഒരിക്കലും പൊറുക്കാറില്ല. അച്ഛൻ മലയാ സന്ദർശിച്ചപ്പോഴാ (1955—'56-ൽ അച്ഛനു് 65 വയസ്സുള്ളപ്പോഴാ) അച്ഛന്റെ ഗാനങ്ങളാ ടേപ്പ്റെക്കാഡിൽ ഗംഗാധരയണ്ണൻ (അച്ഛന്റെ അനന്തരവൻ) ടേപ്പ് ചെയ്തു് അവ അനശ്വരമാക്കി. മരിക്കുന്നതിനു രണ്ടുവർഷം മുൻപുവരെ എല്ലാ ഓണത്തിനും പേരക്കിടാങ്ങളുടെ നിർബ്ബന്ധപ്രകാരം ആ ഗാനങ്ങൾ തുടർച്ചയായി മുഴങ്ങാറുണ്ടായിരുന്നു. ശാസ്ത്രീയസംഗീതമാണു് അച്ഛനെ ഏറ്റവും ആകർഷിച്ചിട്ടുള്ളതു്. എന്നാൽ അതു് ഒരിക്കലും അച്ഛൻ അഭ്യസിച്ചിട്ടില്ല. അപ്പച്ചി(അച്ഛന്റെ സഹോദരി)ക്കു് പാട്ടു പഠി

KOTTAYAM

ക്കാൻ കൂട്ടപോയപ്പോഴും വെളിയിൽ നിന്നു പഠിച്ചതാണു് എല്ലാമെന്നു് അച്ഛൻ പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുണ്ടു്.

അപകർഷതാബോധത്തിനു് ഒരിക്കലും അടിമയായിട്ടില്ലെന്നുള്ളതാണു് അച്ഛന്റെ ഏറ്റവും വലിയ സ്വഭാവമേന്മ. അച്ഛൻ ചണ്ഡിറ്റു് ജവഹർലാലിനു മുൻപിലായാലും ശരി വേറെവിടെ ആയാലും ശരി സാധാരണക്കാരനായി ജനിച്ചു് ഉയർന്ന നിലയിൽ എത്തിയിട്ടുള്ള പലർക്കും കിട്ടാത്ത ഒരു സ്വഭാവമഹിമയാണിതു്. അഹങ്കാരം ലവലേശമില്ലെങ്കിലും ധീരതയും ആത്മാഭിമാനവും അച്ഛന്റെ ഓരോ പ്രവൃത്തിയിലും പ്രകടമായിരുന്നു.

അച്ഛനെപ്പറ്റി ആധികാരികമായി എന്തെങ്കിലും പറയാൻ കഴിയുന്നവർ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതിൽ രണ്ടുപേരേയുള്ളു. ഒന്നു് വലിയമ്മച്ചി (അച്ഛന്റെ ജ്യേഷ്ഠന്റെ ഭാര്യ)യും പിന്നെ അപ്പച്ചി (സഹോദരി)യുമാണു്. അവർക്കു രണ്ടുപേർക്കും അച്ഛൻ ഏറ്റവും പ്രിയംകരനാണു്. അപ്പച്ചി വീട്ടിൽ വന്നു് നേരം കറച്ചു് ഇരുട്ടിയാൽ പിന്നെ അന്നതിരികെ വിടില്ല. വല്യമ്മച്ചിയുടെ ഭാഷയിൽ വക്കീലു് (അച്ഛൻ) വെറുമൊരു പാവമാണു്. തന്റെ മാതാവിന്റെ മരണശേഷം ഒരമ്മയുടെ വേർപാടു് അച്ഛനു് അനുഭവപ്പെടാതിരിക്കാൻ കാരണം വലിയമ്മച്ചിയാണു്. അച്ഛന്റെ കല്യാണത്തിനു വലിയമ്മച്ചിക്കു മുണ്ടും മറ്റും വാങ്ങിക്കൊടുത്തു് അച്ഛൻ കൂടെ കൊണ്ടുപോയ കാര്യം വളരെ സരസമായി വല്ലിച്ചേടത്തി പറഞ്ഞു.

അമ്മയുടെയും അച്ഛന്റെയും സ്വഭാവങ്ങൾ തികച്ചും വ്യത്യസ്തങ്ങളായിരുന്നു; അച്ഛന്റെ കോപവും അസഹിഷ്ണുതയും അമ്മയുടെ ശാന്തതയും, സഹിഷ്ണുതയും നയവും അങ്ങനെ വ്യത്യസ്തസ്വഭാവങ്ങളുടെ പേച്ച്വായിരിക്കാം ഞങ്ങളുടെ കുടുംബനദി ശാന്തമായെല്ലുകിലും അനസ്യൂതമൊഴുകുവാൻ കാരണമായിട്ടുള്ളതു്. ഓളങ്ങളും, ചുഴികളും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെങ്കിലും പരസ്പരധാരണയും, സർവ്വോപരി സ്നേഹവും എന്നെന്നും ആ നദിയുടെ പ്രവാഹം നിലയ്ക്കാതിരിക്കാൻ സഹായിച്ചിരിക്കാം. അമ്മ വാസ്തവത്തിൽ അച്ഛനു് ഒരു ദൗർബ്ബല്യംതന്നെ ആയിരുന്നു. ആ ദൗർബ്ബല്യത്തെ മുതലെടുക്കുവാൻ അമ്മയെട്ട ശ്രമിച്ചിട്ടുമില്ല. രണ്ടുവർഷം മുൻപു് അമ്മയുടെ വേർപാടിനുശേഷം അച്ഛൻ തികച്ചും നിസ്സംഗനായിരുന്നു. എങ്ങനെയെങ്കിലും ഈ നെടുജീവിതപ്പെരുവഴിയൊന്നവസാനിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ എന്നു് അച്ഛൻ ആത്മാർത്ഥമായി ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നു. ജീവിതനാടകത്തിൽ തന്റെ ഭാഗം ഏറ്റവും നന്നായി അഭിനയിച്ചു. ഇനി തിരശ്ശീലയുള്ളിൽ പോകുമ്പോൾ എന്തുള്ളതായിരിക്കാം അച്ഛന്റെ മനോവ്യാപാരം.

തെല്ലൊരസൂയയോടെ ഞാൻ സമ്മതിക്കുന്നു. അച്ഛന്റെ മനസ്സു് ഏറ്റവും കൂടുതൽ ആകർഷിക്കാൻ കഴിഞ്ഞ ഒരു വ്യക്തിയുണ്ടു്. ഇന്ദിരയുടെ മകൻ 'രഞ്ചു' എന്നു വിളിക്കുന്ന രഞ്ജിത്ത് ആണു് ആ ഭാഗ്യവാൻ. ആ സ്നേഹബന്ധം കണ്ടു് ഞാൻ പലപ്പോഴും അത്ഭുതപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. അവസാനകാലത്തു് അച്ഛന്റെ ആനന്ദം ഈ പേരക്കിടാവാ

യിരുന്നു. ഈ പക്ഷഭേദം കാണിക്കലിനെ എന്റെ മക്കളും മുവരും ഇന്ദിരയുടെ മകളും വളരെയധികം എതിർത്തിട്ടുണ്ട്. പക്ഷേ, ഈക്കിലിപോലെ മെലിഞ്ഞു, ഒൻപതു വയസ്സുമാത്രം പ്രായമുള്ള—'ക്യാഷിയസ് ക്ലേ' എന്ന ഗുസ്തിക്കാരനെപ്പോലെ കൈയിലെ മാംസപേശികളും ചലിപ്പിച്ചുകാട്ടാറുള്ള ഈ കൊച്ചുകുട്ടി എങ്ങനെ അച്ഛന്റെ ഹൃദയസാമ്രാജ്യം മുഴുവനും പിടിച്ചെടുത്തു എന്നു മാത്രം എത്ര ചിന്തിച്ചിട്ടും പിടികിട്ടുന്നില്ല. അച്ഛനെക്കുറിച്ചുള്ള ചിന്തകളും മനസ്സിൽ വരുമ്പോഴും അവനെക്കുറിച്ച് ഓർമ്മിക്കാതിരിക്കുക അസാദ്ധ്യം തന്നെ.

അവസാനകാലത്തു് അച്ഛൻ ഉള്ളൂർ ആശുപത്രിയിൽ കിടന്നപ്പോഴും മയ്യനാട്ടു തിരിച്ചുവന്നപ്പോഴും സ്നേഹത്തിന്റെ കൈത്തിരിയുമായി വന്നണഞ്ഞ ചില വ്യക്തികളുടെ മായാത്ത ചിത്രങ്ങളുണ്ടു്. ആദ്യമായി എന്റെ മനസ്സിൽ വരുന്നതു് ശശിയും ബേബി(ആനന്ദകുമാർ)യുമാണു്. ശശി അച്ഛന്റെ അനന്തരവന്റെ മകനും, ഇപ്പോൾ 'മയ്യനാട്ടു് ക്ലിനിക്' എന്ന പേരിൽ മയ്യനാട്ടതന്നെ നഴ്സിംഗ് ഹോം നടത്തുന്നയാളുമാണു്. ശശിയുടെ ശുശ്രൂഷയേറിയ ശുശ്രൂഷ അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടാണു് അച്ഛൻ അന്ത്യശ്വാസം വലിച്ചതുതന്നെ. കഴിഞ്ഞ മേയ് മാസംവരെ വേണ്ട ശുശ്രൂഷകളും ഉപദേശങ്ങളും തന്നശേഷം തന്റെ മാതാപിതാക്കളോടൊപ്പം ഘാനാ(ആഫ്രിക്ക)യിലേക്കു പോയിരിക്കുന്ന ബേബി അമ്മയുടെ ബന്ധുവാണു്. അച്ഛന്റെ കിടക്കയും, മുറിയും വൃത്തിയായി സൂക്ഷിക്കുവാൻ ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നതു് ഇവർ രണ്ടുപേരുമാണു്. ഞങ്ങടെ ഉള്ളുരുള്ളപ്പോൾ ഇവർ രണ്ടുപേരും ഹൗസ് സർജൻസി നടത്തുകയാണു്. ഏതു ദുഃഖത്തിലും ഓടിയെത്തി സമാധാനവും സന്തോഷവും പകർന്നതന്നെ ആശുപത്രിയിലെ മനംമടുപ്പിക്കുന്ന അന്തരീക്ഷം ഒരിക്കലും അനുഭവപ്പെടാതിരിക്കാൻ കാരണക്കാരായ ഇവർ രണ്ടുപേരോടും കൃതജ്ഞത രേഖപ്പെടുത്താൻ എന്റെ തൂലികയ്ക്കു ശക്തിയില്ലതന്നെ മയ്യനാട്ടു് ആശുപത്രിയിലെ ഡോക്ടർ ദേവദാസും അച്ഛനെ ചികിത്സിക്കുന്നതു് ഒരു ആനന്ദമായിക്കരുതിയിരുന്നു. ആശുപത്രിയിൽവച്ചു് അച്ഛനെ ശുശ്രൂഷിച്ച ആനി സിസ്റ്റർ, സുലേഖാ സിസ്റ്റർ മറക്കാനാവാത്ത ചിത്രങ്ങളാണു്. ആ തൂവെള്ളവസ്ത്രങ്ങൾക്കുള്ളിൽ തുടിച്ചിരുന്ന ഹൃദയത്തിനും ഇത്രയും ആഴവും പരപ്പുമുണ്ടെന്നും അന്നാണു് മനസ്സിലാക്കാൻ സാധിച്ചതു്. യാന്ത്രികമായി, നേരത്തിനു മരുന്നു കൊടുക്കുന്ന ഒരു നഴ്സ് മാത്രമായിരുന്നില്ല ആനിസിസ്റ്റർ. ഞങ്ങളെ ഒരു ചേച്ചിയെന്നപോലെ ഉപദേശിക്കാനും, സമാധാനിപ്പിക്കാനും അച്ഛന്റെ മരണാനന്തരം മയ്യനാട്ടപോലും ഓടിയെത്താനും തോന്നിയ ചേതോവികാരത്തിനു മുന്നിൽ ഞങ്ങടെ എത്ര നിസ്സാരകളാണു്. അച്ഛൻ തീർത്തും കിടപ്പായശേഷം, അതിനുമുൻപും എല്ലാ കാര്യങ്ങളും അന്വേഷിച്ചിരുന്ന നിഷ്ഠുരകൃതയുടെ പര്യായമായ പയ്യനാണു്, ചന്ദ്രൻ. അച്ഛന്റെ കിടക്കയും മുറിയും ഇത്രമാത്രം വൃത്തിയായി സൂക്ഷിച്ചിരു

ന്നതു ഡാക്ടർമാരെപ്പോലും അത്ഭുതപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടെന്നു് അവർ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. ഇങ്ങനെ നാലഞ്ചു പേരുകൂടി മാത്രമേ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളൂ. എങ്കിലും ആശുപത്രിയിലായിരുന്നപ്പോഴും വീട്ടിലും സ്നേഹത്തോടും, ആത്മാർത്ഥതയോടുംകൂടി വന്നു് കാര്യങ്ങളും അന്വേഷിക്കുകയും, ഞങ്ങളെ ആശ്വസിപ്പിക്കുകയും ചെയ്ത സ്നേഹിതന്മാർക്കും, പരിചയക്കാർക്കും, നിറഞ്ഞ ഹൃദയത്തോടെ ഞങ്ങൾ കൃതജ്ഞത രേഖപ്പെടുത്തിക്കൊള്ളട്ടെ.

അച്ഛൻ ഒരിക്കലും നന്ദിയോ, പ്രത്യുപകാരമോ പ്രതീക്ഷിച്ചിട്ടില്ലെന്നുള്ളതു് നിശ്ചയമാണു്. ഗീതയിൽ പറയുന്നതുപോലെ പ്രതിഫലേച്ഛ കൂടാതെതന്നെയാണു് അച്ഛൻ ചെയ്തിട്ടുള്ള പ്രവൃത്തികളെല്ലാം. എരിഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്ന ആ അഗ്നിപർവ്വതം തന്റെ അന്തർദ്ദശയിൽ കെട്ടടങ്ങിക്കിടന്നപ്പോഴും പതിനായിരക്കണക്കിനുള്ള ആളുകളും അപ്പിച്ച അന്തിമോപചാരങ്ങളും അതിനു മുൻപും പിൻപും പൊതുജനങ്ങളും കെട്ടിപ്പടുക്കുന്ന സ്മാരകങ്ങളും ആ ജീവിതത്തിലെ സൽകൃത്യങ്ങൾക്കുള്ള തക്കതായ പ്രതിഫലമാണു്.

ആ ഗാനനിർഝരി നിലച്ചു. ആ സ്നേഹപ്രവാഹം ഇനി ഒരു കാലത്തും ഒഴുകുകയില്ല. അച്ഛന്റെ ജീവിതം ഒരു വിജയമായിരുന്നോ? ഒരു പിതാവു് എന്ന നിലയിൽ വേണ്ടതെല്ലാം ഞങ്ങൾക്കു നല്കിയിട്ടുണ്ടു്. പലരും നെറ്റി ചുളിച്ചേക്കാം. ഭൗതികജീവിതത്തിന്റെ അടിത്തറയായി പണത്തെ കാണുന്നവർക്കു് അച്ഛൻ ഒരു പരാജയമായിത്തോന്നിയേക്കാം. പക്ഷേ, സത്യമെന്നൊന്നു് ഉണ്ടെന്നും, അതിനെ മുൻനിറുത്തി വേണം എന്തും ചെയ്യേണ്ടതെന്നും, കാണാനും അനുഭവിക്കാനും ആർക്കും കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലാത്ത ദൈവത്തേക്കാളും അതാണു് വലുതെന്നും അച്ഛൻ ഞങ്ങളെ പഠിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അച്ഛാ, അച്ഛനെ എപ്പോഴെങ്കിലും ഞാൻ വേദനപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടോ? അച്ഛന്റെ ഹൃദയത്തിനു ഞാൻകാരണം ഒരു പോറലുപോലും പറ്റരുതെന്നു് ആഗ്രഹിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അനന്തനീലിമയിൽ തെളിയുന്ന നക്ഷത്രസമൂഹത്തിൽ അച്ഛന്റെ ആത്മാവും ലയിച്ചുചേർന്നിട്ടുണ്ടോ? ആത്മാവിൽ വിശ്വസിക്കരുതെന്നാണല്ലോ അച്ഛൻ പഠിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതു്. സ്നേഹത്തിലും, ആത്മാർത്ഥതയിലും കോർത്തെടുത്ത ഒരു റീത്തു് ഈ കൊച്ചു മകനും അച്ഛന്റെ കഴിമാടത്തിൽ ചാർത്തട്ടെ. അച്ഛാ, അച്ഛന്റെ അനുഗ്രഹം ഞങ്ങൾക്കു് എന്നെന്നും ഉണ്ടായിരിക്കണേ!

അനുബന്ധം 2

മുഖപ്രസംഗങ്ങൾ

I

ശ്രീ സി. കേശവൻ 7-7-'69 വെള്ളിയാഴ്ച 3 മണിക്കു 78-ാമത്തെ വയസ്സിൽ മയ്യനാട്ടുള്ള സ്വവസതിയായ തോപ്പിൽ വീട്ടിൽവച്ച് വാർദ്ധക്യസഹജമായ രോഗത്താൽ നിര്യാതനായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മൃതദേഹം യാതൊരുവിധ മതകർമ്മങ്ങളോടുംകൂടി ചുടുകയോ കുഴിച്ചിടുകയോ ചെയ്യണമെന്നുള്ള കാര്യം പ്രത്യേകം സ്മരണീയമാണ്.

ശ്രീ സി. കേശവന്റെ മരണത്തോടുകൂടെ കേരളത്തിനു നഷ്ടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു് താൻ പ്രവർത്തിച്ചിരുന്ന എല്ലാ രംഗങ്ങളിലും തന്റെ വ്യക്തിമുദ്ര പതിക്കാൻ കഴിഞ്ഞ ഒരു മഹാനെയാണു്; യുക്തിചിന്തയുടെ സ്വാധീനത്താലും പ്രേരണയാലും ലോകത്തെ മെച്ചപ്പെടുത്താൻ യത്നിച്ചിരുന്ന ഒരു മനുഷ്യസ്നേഹിയെയാണു്.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണത്തിൽ അനുശോചനം രേഖപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടു പല പത്രങ്ങളിലും പ്രസിദ്ധീകൃതങ്ങളായ ലേഖനങ്ങളും യോഗങ്ങളുടെ റിപ്പോർട്ടുകളും ഞങ്ങൾ കാണുകയുണ്ടായി. എന്നാൽ അവയിൽ ഒന്നുംതന്നെ ശ്രീ സി. കേശവന്റെ വ്യക്തിമാഹാത്മ്യത്തിന്റെ അടിത്തറ, അദ്ദേഹത്തിൽ ശ്രദ്ധമൂലമായിരുന്ന യുക്തിവാദപരമായ ചിന്താഗതിയായിരുന്നുവെന്ന കാര്യം പറഞ്ഞുകണ്ടില്ല. അതു ഞങ്ങളെ വിസ്മയിപ്പിക്കുന്നില്ലതാനും.

ദരിദ്രമായ ഒരു കുടുംബത്തിൽ പിന്നോക്കമെന്നു കരുതപ്പെട്ടിരുന്ന ഒരു സമുദായത്തിൽ ജനിച്ച സാഹചര്യവുമായി പടപൊരുതി പ്രയാസങ്ങളേയും തടസ്സങ്ങളേയും മറികടന്നു തിരുവിതാംകൂർ-കൊച്ചിയിലെ മുഖ്യമന്ത്രിസ്ഥാനംവരെ ഉയർന്നുചെല്ലാൻ അദ്ദേഹത്തെ ശക്തനാക്കിയതും ഓരോരോ സന്ദർഭങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിൽ നിക്ഷിപ്തമായ അധികാരങ്ങളും പ്രയോഗിക്കുകയും കർത്തവ്യങ്ങളും അനുഷ്ഠിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതിനു് ആവേശം പകർന്നു നല്കിയിരുന്നതും അദ്ദേഹത്തിൽ യൗവനകാലംമുതൽക്കേ കുടികൊണ്ടിരുന്ന യുക്തിചിന്തയായിരുന്നുവെന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ 'ജീവിതസമരം' സുതരാം വ്യക്തമാക്കുന്നു. സവർണ്ണമേധാവിത്വത്തിനെതിരായും, അധഃസ്ഥിതസമുദായങ്ങളുടെ ഉന്നമനത്തിനുവേണ്ടിയും ഉത്തരവാദഭരണത്തിനുവേണ്ടിയും അദ്ദേഹം പടവെട്ടിയതൊക്കെത്തന്നെ യുക്തിചിന്ത അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ സംജാതമാക്കിയ ആശയസംഹിതകളുടെ ഉത്തേജനം കൊണ്ടായിരുന്നു. യുക്തിചിന്തയില്ലാതെ മനുഷ്യരുടെ സമത്വത്തെ

യോ അവരുടെയിടയിലുണ്ടായിരിക്കേണ്ട സാഹോദര്യത്തെയോ വിഭാവനംചെയ്യാൻ സാദ്ധ്യമല്ലല്ലോ. മറുതരത്തിലുള്ള പ്രചരണങ്ങളും ജനതയെ അടിമകളാക്കിവച്ചുകൊണ്ടിരിക്കാൻ സ്ഥാപിതതാല്പര്യക്കാർ ചെയ്യുന്നവയുമാണെന്ന കാര്യം സുവ്യക്തമാണല്ലോ. ശ്രീ കേശവൻ എസ്. എൻ. ഡി. പി. യോഗത്തിന്റെ ജനറൽ സെക്രട്ടറിയായിരുന്നകാലത്തു് അന്നു് നാരായണഗുരുവിന്റെ ആദർശങ്ങളും പ്രായോഗികമാക്കുന്ന പരിപാടിയായിരുന്നു നടപ്പിൽ വരുത്തുവാൻ യത്നിച്ചിരുന്നതെന്ന കാര്യം ഇവിടെ എടുത്തുപറയേണ്ടതാണു്. അന്നു് അതിലെ ഔദ്യോഗികസ്ഥാനങ്ങളും കുസുമശയ്യകളോ ആദായകരങ്ങളോ ആയിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം തന്റെ സ്ഥാനം സാമൂഹ്യപരിവർത്തനം നടത്താനും ജാതിയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലുള്ള അനാചാരങ്ങളേയും അനീതികളേയും തുടച്ചുനീക്കുവാനുമായിരുന്നു വിനിയോഗിച്ചിരുന്നതെന്നതു് പ്രസിദ്ധമായ കാര്യങ്ങളാണു്.

രാഷ്ട്രീയമായ ഔന്നത്യത്തിലെത്തിച്ചേർന്നാലും സത്യസന്ധതയും വ്യക്തിവൈശിഷ്ട്യവും നിലനിർത്തിക്കൊണ്ടതന്നെ തന്നിൽ നിക്ഷിപ്തമായ അധികാരങ്ങളും വിനിയോഗിക്കാൻ കഴിയുമെന്ന യാഥാർത്ഥ്യവും ഇവിടെ പ്രകടമാക്കിയ ചുരുക്കം ചില വ്യക്തികളിൽ ഒരാളായിരുന്നു അദ്ദേഹം. ആദർശങ്ങളെ ബലികഴിക്കുകയും ചില അന്തഃക്കരണാനുശാസനങ്ങൾക്കു വിരുദ്ധമായി പ്രവർത്തിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നുവെങ്കിൽ വേറെ ഉന്നതങ്ങളായ സ്ഥാനങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിനു് കടന്നുപറ്റുവാൻ സാധിക്കുമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തെ ആരാധിക്കാൻ കുറെയേറെ ഭാഗ്യാന്വേഷികളെ കിട്ടുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു.

1949-ൽ തിരുവനന്തപുരത്തു രൂപീകരിച്ച യുക്തിവാദിസംഘടനയുടെ ഒരു പ്രധാന പ്രവർത്തകനായിരുന്നു അദ്ദേഹം. 'ഒരമ്പലം നശിച്ചാൽ അത്രയും അന്ധവിശ്വാസം കുറയു'മെന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം ഇവിടത്തെ അന്തരീക്ഷത്തെ സംഭ്രാന്തമാക്കിയ കാര്യം ഞങ്ങളും അനുസ്മരിക്കട്ടെ. അങ്ങനെ സകല ദേവാലയങ്ങളും നശിച്ചു് അന്ധവിശ്വാസം പൂർണ്ണമായിത്തന്നെ തിരോധാനംചെയ്തു കാണണമെന്നാഗ്രഹിച്ച മഹാനായ ആ മാനുഷ്യവാദിയുടെ കാലടികളെ പിന്തുടരാൻ കേരളത്തിലെ ഇന്നത്തെ യുക്തിവാദികളുടെ കർത്തവ്യം ഒരിക്കലും മറക്കാൻ പാടില്ലാത്തതാണു്. ഇന്നു നാം അനുഭവിക്കുന്ന സ്വാതന്ത്ര്യങ്ങളും സൗകര്യങ്ങളും ശ്രീ കേശവനെപ്പോലുള്ള പ്രക്ഷോഭകാരികളുടെ പ്രയത്നഫലമായുളവായതാണെന്ന ബോധം നമ്മെ കൂടുതൽ ആദർശധീരരും കർത്തവ്യോത്സുകരുമാക്കിത്തീർക്കേണ്ടതാണു്.

മരണം വേദനിപ്പിക്കുന്ന ഒരു യാഥാർത്ഥ്യംതന്നെ. എന്നാൽ യുക്തിവാദികളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ആ വേദന ഒരു പ്രബോധനമായി പരിവർത്തനം ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതാണു്; അദ്ദേഹം ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചിരുന്ന ആദർശങ്ങളും അദ്ദേഹം വളർത്താൻ ശ്രമിച്ചിരുന്ന പ്ര

സ്ഥാനങ്ങളും, അദ്ദേഹം സ്വീകരിച്ചിരുന്ന ചര്യകളും എന്നിവയെ നമ്മുടെ കഴിവനുസരിച്ചു പരിഷ്കരിച്ചും രൂപഭേദപ്പെടുത്തിയും മുന്നോട്ടു കൊണ്ടുപോകേണ്ടതാണു മാത്രമാണു് നമുക്കു് അദ്ദേഹത്തോടുള്ള കടമകളും അല്പമായെങ്കിലും നിവൃത്തിക്കപ്പെടുക. അക്കാര്യം ഊന്നിപ്പറയാൻകൂടി ഈ സന്ദർഭം ഉപയോഗപ്പെടുത്തിക്കൊള്ളട്ടെ.

—യുക്തി

II

മരണം എപ്പോഴും അനുഗ്രഹമാണു്; ധീരനായൊരു യോദ്ധാവിന്റെ കാര്യത്തിലാകുമ്പോഴും ഈ അനുഗ്രഹം ദ്വിഗുണീഭവിക്കുന്നു.

(യങ്ങ് ഇന്ത്യ; 20-12-1926)

കേരളത്തിലെ ചരിത്രം സൃഷ്ടിച്ച രാഷ്ട്രീയനേതാക്കളിൽ മുൻപന്തിയിൽനിന്നു് ഒരു മഹാവ്യക്തി സി. കേശവന്റെ നിര്യാണത്തോടെ അപ്രത്യക്ഷനായിരിക്കുന്നു. പത്തുപതിനാറു വർഷമായി നിർവ്വാണമടഞ്ഞ അഗ്നിപർവ്വതംപോലെ കഴിഞ്ഞുകൂടുകയായിരുന്നു അദ്ദേഹമെങ്കിലും ഒരുകാലത്തു് ആ അഗ്നിപർവ്വതത്തിൽനിന്നു തെറിച്ചു സ്ഫുലിംഗങ്ങളും പൊട്ടിയൊലിച്ച ലാവയും ഈ രാജ്യത്തിലെ അന്ധവിശ്വാസത്തിന്റേയും അസ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റേയും കാടുകളെ നശിപ്പിക്കാൻ ഒട്ടൊന്നുമല്ല സമർത്ഥമായിട്ടുള്ളതു്. ഇപ്പോഴത്തെ തലമുറയ്ക്കു് അതു് മിക്കവാറും അജ്ഞാതമായിരിക്കുന്നു എന്നതു് നമ്മുടെ വിദ്യാഭ്യാസസമ്പ്രദായത്തിന്നും ചരിത്രബോധത്തിന്നും രാഷ്ട്രീയവിജ്ഞാനാജ്ജനസ്വഭാവത്തിന്നും ഒട്ടും അഭിമാനകരമായിരിക്കുന്നില്ല.

പട്ടം, ടി. എം. വറുഗീസ്, സി. കേശവൻ എന്നീ ത്രിമൂർത്തികളുടെ നേതൃത്വത്തിൽ സ്റ്റേറ്റ് കോൺഗ്രസ് നടത്തിയ തിരുവിതാംകൂറിലെ ഐതിഹാസികമായ ഉത്തരവാദഭരണപ്രക്ഷോഭത്തിന്റെ കാലത്തും അതിനെത്തുടർന്നാണു് കേരളത്തിന്റെ മറ്റു ഭാഗത്തും കേരളത്തിന്നു പുറമേയും ഉള്ള ആളുകളും കേശവനെക്കുറിച്ചു് അറിഞ്ഞുതുടങ്ങിയതെങ്കിലും യഥാർത്ഥത്തിൽ അതിന്നു കുറേമുമ്പുതന്നെ തിരുവിതാംകൂറിലെ രാഷ്ട്രീയരംഗത്തിൽ അത്യന്തം ശ്രദ്ധേയനായ ഒരു വ്യക്തിയായിത്തീർന്നിരുന്ന കേശവൻ. ഏതാണ്ടു് അറുപതുവർഷംമുമ്പു് സ്വദേശാഭിമാനി രാമകൃഷ്ണപിള്ളയെ നാടുകടത്തിയപ്പോൾ തിരുവിതാംകൂറിലുണ്ടായ ക്ഷോഭജനകമായ അന്തരീക്ഷം പിന്നീടു് ആ ഭ്രോഗം ദർശിച്ചതു് കാൽനൂറ്റാണ്ടിന്നു ശേഷം 'കോഴഞ്ചേരിപ്രസംഗ'ത്തിന്റെ പേരിൽ സി. കേശവനെ രാജ്യദ്രോഹകുറ്റത്തിന്നു ശിക്ഷിച്ചപ്പോഴും മാത്രമാണു്. തിരുവിതാംകൂറിന്റെ ചരിത്രത്തിൽ 'കോഴഞ്ചേരിപ്രസംഗ'ത്തിന്നു് അതിപ്രധാനമായ ഒരു സ്ഥാനമാണുള്ളതു്. ഒരർത്ഥത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ ഉത്തരവാദഭരണപ്രക്ഷോഭണത്തിലെ ശരിക്കുള്ളൊരു വഴിത്തിരിവായിരുന്നു അതു്. ഹരജികൊടുക്കലിന്റേയും നിവേദനസമർപ്പണത്തിന്റേയും കാലഘട്ടം അവസാനിപ്പിച്ചു് ജന

കീയാവശ്യങ്ങൾ നേടുന്നതിനു പ്രത്യക്ഷസമരത്തിന്റെ നവീനയുഗം ഉദ്ഘാടനംചെയ്യപ്പെട്ടതു് അതോടെയാണെന്നു പറയാം. തിരുവിതാംകൂറിൽ ദിവാൻ ഹബീബുള്ളയുടെ കാലത്തു് പ്രഖ്യാപിതമായ ഭരണപരിഷ്കാരങ്ങളിൽ അതൃപ്തരായ ക്രിസ്ത്യൻ-ഈഴവ-മുസ്ലിംസമുദായങ്ങൾ 'നിവർത്തന'മെന്ന പുതിയ പേരിൽ തിരഞ്ഞെടുപ്പ് ബഹിഷ്കരിക്കാനും പുതിയ ഭരണപരിഷ്കാരങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കാനും ആവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ടു് പ്രക്ഷോഭം നടത്തിവരുന്ന കാലം. 1110 മേടം 28-ാം തീയതി കോഴഞ്ചേരി മണൽപ്പുറപ്പിൽ സംയുക്തരാഷ്ട്രീയസമ്മേളനം നടന്നു. സി. കേശവനായിരുന്നു അദ്ധ്യക്ഷൻ. തിരുവിതാംകൂർ ഗവൺമെന്റിന്റെ ഭരണഘടനാകർത്തൃത്വോപദേഷ്ടാവായിരുന്ന സർ സി. പി. രാമസ്വാമിഅയ്യർ (അദ്ദേഹം പിന്നീടാണു് ദിവാനായതു്) ആയിരുന്നു രാഷ്ട്രീയതൽപരരുടെ മുഖ്യ ശത്രു. കേശവൻ അദ്ധ്യക്ഷപ്രസംഗത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:

''ഞാൻ പറയുന്നതു് സർ സി. പി. യെപ്പറ്റിയാണു്. ആ ജന്തുനമുക്കാവശ്യമില്ല. ഞാൻ ജന്തുവെന്നല്ല, ഹിന്ദുവെന്നാണു് പറഞ്ഞതു്. അദ്ദേഹം ഈഴവനും, ക്രിസ്ത്യാനിക്കും, മുസ്ലീമിനും ഒരു ഗുണവും ചെയ്യുകയില്ല.. ഈ വിദ്വാൻ ഇവിടെ വന്നതിൽപ്പിന്നെയാണു് തിരുവിതാംകൂർ രാജ്യത്തെപ്പറ്റി ഇത്ര ചീത്തയായ ഒരു പേർ പുറത്തുവന്നതു്. ഈ മനുഷ്യൻ പോയെങ്കിലല്ലാതെ നമുക്കു ഗുണം പിടിക്കുകയില്ല.''

സ്വദേശാഭിമാനിയുടെ കാലത്തിനുശേഷം ഭരണാധികാരികളെക്കുറിച്ചു് ഇത്രയും ഉഗ്രമായ വിമർശനങ്ങളും പരസ്യമായി ആ രാജ്യവാസികളും കേട്ടിട്ടുണ്ടോ എന്നു സംശയമാണു്. ജനങ്ങളും ആകെ ഇളകിവശായി. കേശവന്റെ അറസ്റ്റും ശിക്ഷയും കത്തുന്ന തീയിൽ എണ്ണ ഒഴിച്ചതുപോലെയായി. അനേകം സംഭവപരമ്പരകളും ഇതിനെത്തുടർന്നു് ആ സംസ്ഥാനത്തിൽ കുമിഞ്ഞുകൂടി. പില്ക്കാലത്തു് സ്റ്റേറ്റ് കോൺഗ്രസ്സിനും ഏറ്റവുമധികം ജനാനുകൂല്യം നേടിക്കൊടുത്ത ഘടകങ്ങളിലൊന്നും നിവർത്തനപ്രക്ഷോഭവും കേശവന്റെ കോഴഞ്ചേരി പ്രസംഗവുമാണു് എന്നു പറയുന്നതിൽ തെറ്റില്ല. ഒരൊറ്റ ഒരു പൊതുപ്രസംഗം ഒരു രാഷ്ട്രീയജീവിതത്തെ ആകെ മാറ്റിമറിച്ചുകളഞ്ഞതിനും ചരിത്രത്തിലുള്ള പരിമിതമായ ഉദാഹരണങ്ങളിലൊന്നും ഈ കോഴഞ്ചേരി പ്രസംഗമാണെന്നു നിസ്സംശയം പറയാം.

'രാജ്യദ്രോഹി' എന്ന സർക്കാരിനാൽ മുദ്രകുത്തപ്പെട്ട കേശവൻ സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിലെ ഉന്നതനേതാവായി ഉയർന്നതിൽ അത്ഭുതമില്ലല്ലോ. വളരെവേഗംതന്നെ അദ്ദേഹം സ്റ്റേറ്റ് കോൺഗ്രസ്സിന്റെ നെടുംതൂണുകളിൽ ഒന്നായി. സി. പി. രാമസ്വാമിഅയ്യരുടെ 'പ്രത്യേകദൃഷ്ടി' നിരന്തരമായി പതിഞ്ഞതിനാൽ വളരെയേറെ യാതനകളും കേശവന്നു് സഹിക്കേണ്ടതായും വന്നു. 'കോഴിക്കളവു' കേസ്സിൽപ്പോലും അദ്ദേഹത്തെ പ്രതിയാക്കിക്കളഞ്ഞു എന്നു പറഞ്ഞാൽ അതിക്രൂരനായ ഒരു ഏകാധിപതിയുടെ കീഴിൽ ഒരു സ്വാത

ന്ത്യസമരസേനാനികൾ അനുഭവിക്കേണ്ടിവരുന്ന യാതനകളുടെ ഏകദേശരൂപം വ്യക്തമാകുമല്ലോ. ഉത്തരവാദഭരണപ്രക്ഷോഭത്തിന്റെ വിജയകരമായ പരിസമാപ്തിക്കുശേഷം തിരുവിതാംകൂറിൽ ഉണ്ടായ ആദ്യത്തെ മന്ത്രിസഭയിൽ കേശവൻ അംഗമായിരുന്നു. പിന്നീട് അദ്ദേഹം മുഖ്യമന്ത്രിയുമായി. ഭരണരംഗത്ത് കേശവൻ വേണ്ടത്ര ശോഭിച്ചുവോ എന്നു സംശയമാണു്. ഇല്ലെങ്കിൽ അതിനു തക്കതായ കാരണമുണ്ടു്. ഭരണം നടത്തുന്നവർക്കു് വിജയം നേടണമെങ്കിൽ തന്ത്രജ്ഞത കുറെയൊക്കെ ആവശ്യമാണു്. കേശവനു് അതുണ്ടായിരുന്നില്ല, വെട്ടൊന്നു് കണ്ടം രണ്ടു് എന്ന സ്വഭാവമായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റേതു്. ''ന ബ്രൂയാത് സത്യമപ്രിയം'' എന്നതിൽ അദ്ദേഹം ഒട്ടും വിശ്വസിച്ചിരുന്നില്ല. എന്നല്ല, അപ്രിയമായ സത്യം ക്ലേശലവില്ലാതെ തുറന്നുപറയുക എന്നതിൽ അദ്ദേഹത്തിനു പ്രത്യേകമൊരു രസംതന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നുവോ എന്നു തോന്നും. അതിനാൽ സഹപ്രവർത്തകരെ കൊണ്ടുനടക്കാനുള്ള നയചതുരത, ടി. എം. വറുഗീസ്, ടി. കെ. നാരായണപിള്ള തുടങ്ങിയവരെപ്പോലെ, അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടാവാം 1950-ൽ അദ്ദേഹം തിരുകൊച്ചി മുഖ്യമന്ത്രിയായപ്പോഴും അധികം ദിവസം തുടരാതെ വീണ്ടും ഒരിക്കൽക്കൂടി മുഖ്യമന്ത്രിയായി പുതിയൊരു മന്ത്രിസഭയുണ്ടാക്കേണ്ടിവന്നതു്. ഒരു പ്രത്യേക വ്യക്തിയെ മന്ത്രിയാക്കിയില്ല എന്ന കാരണത്താൽ ഒരു വിഭാഗം കോൺഗ്രസ്സ് നിയമസഭാംഗങ്ങളും അദ്ദേഹത്തോടു നിസ്സഹകരിച്ച നിയമസഭാംഗത്വം രാജിവെച്ചതും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മന്ത്രിസഭയുടെ സുഗമമായ പ്രവർത്തനത്തിനു കനത്തൊരു പ്രതിബന്ധമായിത്തീർന്നു എന്നു പറയാതെ തരമില്ല. വളരെ അസ്വസ്ഥമായ അന്തരീക്ഷത്തിലും സ്ഥിതിയിലും ഒന്നരക്കൊല്ലം കൊണ്ടുനടന്ന ഈ മുഖ്യമന്ത്രിസ്ഥാനം സ്വതവേ ദുഃഖചിത്തനായ അദ്ദേഹത്തെപ്പോലും കൂടുതൽ ക്ഷീണചിത്തനാക്കി മാറ്റുകയുണ്ടായി. ഉള്ളിൽനിന്നുള്ള ചവിട്ടും പുറമേനിന്നുള്ള അടിയും ഒരേസമയത്തു് ഏല്ക്കേണ്ടിവരുമ്പോഴത്തെ ഭരണം നന്നായി നടത്തുകയെന്നതു് ഏതാണ്ടു് ദുഷ്കരംതന്നെയാണു്. മുഖ്യമന്ത്രിയായ കേശവൻ പ്രതീക്ഷയ്ക്കുത്തരമാത്തതിനു് ഈ രാഷ്ട്രീയസാഹചര്യവും ഒരു കാരണമാണു്. ഇന്ത്യയിൽ നടന്ന ഒന്നാമത്തെ പൊതുതെരഞ്ഞെടുപ്പിൽ അദ്ദേഹം മത്സരിച്ചു് ജയിച്ചു് തിരുകൊച്ചി നിയമസഭയിൽ അംഗമായെങ്കിലും അദ്ദേഹം വെറും ശ്രോതാവും ദൃഷ്ടാവുമായി മാത്രമല്ലാതെ വക്താവായി അവിടെ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടില്ല. 1954-ൽ നടന്ന തിരഞ്ഞെടുപ്പിൽ അദ്ദേഹം മത്സരിച്ചില്ല. രാഷ്ട്രീയരംഗത്തിൽ തകർത്താടി ആരാധകരേയും വിമർശകരേയും ഒരുപോലെ അത്ഭുതപ്പെടുത്തിയ ആ നടൻ അതോടെ ഭരതവാക്യം ചൊല്ലി എന്നു പറയാം.

മറ്റൊരു തരത്തിലും നല്ലൊരു നടനും ഗായകനുമായിരുന്നു കേശവൻ. തിരുവനന്തപുരത്തു് രവീന്ദ്രനാഥടാഗോർ വന്നപ്പോഴും മഹാകവി ആശാൻ നിർമ്മിച്ച സ്വാഗതഗാനം പാടിയതു് സി. കേശവനാണു്. പിന്നീടു് ഗാന്ധിജി വന്നപ്പോഴും ഒരു പാട്ടു പാടിയതും. ഈ രണ്ടു

സന്ദർഭങ്ങളിലും അദ്ദേഹത്തിൽനിന്നു പൊഴിഞ്ഞ ഗാനാമൃതനിർഝരി ശ്രോതാക്കളെ ആനന്ദപരവശരാക്കുകയുണ്ടായി.

കേശവൻ നല്ലൊരു സഹൃദയനും സാഹിത്യരസികനുമാണെന്നു നേരത്തെതന്നെ സുവ്യക്തമായിരുന്നുവെങ്കിലും, ഊർജ്ജസ്വലനായ ഒരു ലേഖകനാണെന്നും 'ജീവിതസമരം' പുറത്തുവന്നശേഷമാണു് കേരളീയർ മനസ്സിലാക്കിയതു്. ലളിതമായും അതേസമയം പൈതന്യപൂർണ്ണമായും എഴുതാനുള്ള കഴിവു് അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടെന്നു് ഈ ആത്മകഥ വെളിപ്പെടുത്തി. ഒരു സമുദായത്തിന്റെ വളർച്ചയുടെ—അടിമത്തത്തിൽനിന്നും ദീനതയിൽനിന്നും ഉള്ള ഉയിർത്തെഴുന്നേല്പിന്റെ—കഥകൂടിയാണു്. ആ പുസ്തകം. അനേകം വ്യക്തികളെപ്പറ്റിയുള്ള രസകരമായ ചിത്രങ്ങളും സമുദായഗാത്രത്തിലെ ദോഷങ്ങളുടെ നേർക്കുള്ള മർമ്മവേധിയായ പരിഹാസവും ആ രചനാരീതിയുടെ പ്രത്യേകതകളാണു്. മലയാളത്തിലെ ആത്മകഥാസാഹിത്യത്തിൽ ഉയർന്നനില്ക്കുന്നൊരു ദീപസ്തംഭംതന്നെയാണു് 'ജീവിതസമരം.' പൂർണ്ണപൈതന്യനായ രാഷ്ട്രീയനേതാവായശേഷമുള്ള കേശവന്റെ കഥ ഇനിയും പുറത്തുവന്നിട്ടില്ല. അദ്ദേഹം അതു് എഴുതിവെച്ചിട്ടുണ്ടോ ആവോ! ഉണ്ടെങ്കിൽ അതു് വെളിച്ചം കാണേണ്ടതുതന്നെയാണു്.

മഹാനായ ആ സ്വാതന്ത്ര്യയോദ്ധാവിനോടു് കേരളത്തിനുള്ള ആധമർണ്ണ്യം ഒരിക്കലും തീരുകയില്ല—തീർച്ച.

—എങ്കു്പ്രസ്സു്, തൃശ്ശൂർ

III

ശ്രീ സി. കേശവൻ യശോമാത്രശരീരൻ ആയിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. ആ യശസ്സു് വലുതും നിലനില്ക്കുന്നതുമാണു്. തന്നെത്തന്നെ മറന്നു സേവനത്തിനു് അർപ്പിക്കപ്പെട്ട ജീവിതം ഇതുപോലെ വളരെയൊന്നും നമ്മുടെ നാട്ടിലില്ല. ഊർജ്ജസ്വലമായി, കർമ്മനിരതമായി, സാഹസികമായി, കളങ്കരഹിതമായി ജീവിച്ച ആ ജീവിതം, സ്വാഭാവികവും അനിവാര്യവും ആയ മരണത്തിൽച്ചെന്നു പൂർണ്ണവിരാമം പ്രാപിച്ചു. അതിൽ ശോചിക്കുവാനില്ലെങ്കിലും, വേണ്ടാന്തികളല്ലാത്ത, സാധാരണമനുഷ്യരായ നാം ദുഃഖിച്ചുപോകുന്നു.

ഒരുകാലത്തു്, കലപവ്വതങ്ങളെപ്പോലും കലുക്കി മറിക്കുവാൻ കഴിയുന്ന കൊടുങ്കാറ്റുപോലെ, സാമൂഹിക-രാഷ്ട്രീയരംഗങ്ങളിൽ ആഞ്ഞടിച്ചിരുന്ന ആ അതികായൻ, സ്വാതന്ത്ര്യപ്രാപ്തിക്കുശേഷം സാവധാനത്തിൽ തന്നിലേക്കുതന്നെ അടങ്ങി ശാന്തനായിക്കഴിയുകയായിരുന്നു. ആ അഗ്നിപവ്വതം അനേകം ഭൂപ്രകമ്പനങ്ങളും സൃഷ്ടിച്ചശേഷം നിശ്ചലമായിത്തീർന്നു. ക്ഷയിച്ചുവന്ന ആരോഗ്യവും തനിക്കു നിയന്ത്രിക്കുവാനും നയിക്കുവാനും കഴിയാതെ പാളിപ്പോകുന്ന രാഷ്ട്രീയഗതിയുമാവാം അദ്ദേഹത്തെ പൊതുപ്രവർത്തനത്തിൽ

നിന്നു വിരമിപ്പിച്ചതു്. ആ ജീവിതം ക്രമേണ മരണത്തിലേക്കു് അലിഞ്ഞലിഞ്ഞു വിലയംപ്രാപിക്കയായിരുന്നു.

അദ്ധ്യാപകവൃത്തിയിൽനിന്നു് അഭിഭാഷകവൃത്തിയിലേക്കും അവിടെനിന്നു സാമൂഹ്യസേവനത്തിലേക്കും പ്രക്ഷോഭണത്തിലേക്കും രാഷ്ട്രീയസമരങ്ങളിലേക്കും ഒന്നിനു പിറകെ ഒന്നായി കുതിച്ചുയർന്ന ആ ജീവിതത്തിൽ, കഴിഞ്ഞ ഒരു മുക്കാൽ ശതാബ്ദക്കാലത്തെ സാമൂഹ്യ–രാഷ്ട്രീയ പരിണാമത്തിന്റെ പ്രതിച്ഛായയെക്കാണാം.

'നിവർത്തനം' ആണു് ശ്രീ സി. കേശവനെ സിംഹപ്രഭാവനാക്കിത്തീർത്തതു്. അതുതന്നെയാണു് അദ്ദേഹത്തെ രാജ്യദ്രോഹിയാക്കി കാരാഗൃഹത്തിലേക്കു നയിച്ചതും. 'വർഗ്ഗീയപ്രക്ഷോഭണ'മായിരുന്ന അതു്, ഈ സംസ്ഥാനത്തു രാഷ്ട്രീയമായി ഉദാസീനമായിക്കഴിഞ്ഞ പല ജനവിഭാഗങ്ങളെയും ഉണർത്തിവിടുകയും അചിരേണ അവരെ ദേശീയപ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ മഹാപ്രവാഹത്തിലേക്കു നയിക്കയും ചെയ്തു. ദിവംഗതനായ ടി. എം. വർഗ്ഗീസിനോടൊപ്പം ഇതിൽ ശ്രീ കേശവൻ നായകപദവി വഹിച്ചു.

ശ്രീ സി. കേശവൻ എന്നും സമരമുഖത്തുതന്നെയായിരുന്നു. സമരം അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രാണവായുതന്നെയായിരുന്നു. സമരങ്ങൾക്കിടയിലെ ശേഷം വിജയവും വിജയത്തിനുശേഷം മന്ത്രിസഭയുമെല്ലാം നിലവിൽവന്നു. അതിലെല്ലാം അദ്ദേഹം തന്റെ പങ്കു വഹിക്കുകയും സ്ഥാനങ്ങളും പദവികളും ഏല്ക്കുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിനു സമരരംഗത്തുനിന്നപ്പോഴത്തെ ആത്മസംതൃപ്തി ഇതൊന്നും നല്കിയിരുന്നില്ലെന്നു തോന്നുന്നു. അദ്ദേഹം തിരുവിതാംകൂറിലെ ആദ്യത്തെ മന്ത്രിസഭയിലെ 'ത്രിമൂർത്തികളി'ൽ ഒന്നായിരുന്നു. ശ്രീ പട്ടംതാണുപിള്ള പ്രധാനമന്ത്രിയും ശ്രീ ടി. എം. വർഗ്ഗീസും ശ്രീ സി. കേശവനും സഹമന്ത്രിമാരും. പിന്നീടു് അദ്ദേഹം തിരുകൊച്ചിയിലെ മുഖ്യമന്ത്രിയായും കുറച്ചുനാൾ സേവനം അനുഷ്ഠിക്കുകയുണ്ടായി. ക്രമേണ അദ്ദേഹം പൊതുരംഗത്തുനിന്നു വിരമിച്ചു.

പരുഷമായ രാഷ്ട്രീയസമരരംഗത്തു സിംഹവിക്രമനായി നിന്നിരുന്ന ശ്രീ സി. കേശവൻ ഒരു സഹൃദയാഗ്രേസരൻ ആയിരുന്നുവെന്നതും സുശ്രദ്ധേയമാണു്. മഹാകവി ടാഗോർ തിരുവനന്തപുരം സന്ദർശിച്ചപ്പോൾ മഹാകവി കുമാരനാശാന്റെ 'ദിവ്യകോകിലം' എന്ന കവിത അവിടെ കൂടിയിരുന്നവരെ സുധാലഹരിയിൽ ആറാടിച്ചതു് ശ്രീ സി. കേശവന്റെ കോകിലകണ്ഠത്തിൽക്കൂടെ വിനിർഗ്ഗളിച്ചായിരുന്നു. സംഗീതത്തിലും അഭിനയത്തിലും ശ്രീ സി. കേശവൻ ഒരുകാലത്തു മികച്ചു നിന്നിരുന്നു.

അകളങ്കിതയശസ്സോടുകൂടെ തന്റെ ജനത്തെയും രാജ്യത്തെയും സേവിച്ചു നിത്യയശസ്സിനേടിയ ശ്രീ സി. കേശവനു ഞങ്ങളുടെ ആദരാഞ്ജലികൾ.

—മാതൃഭൂമി

IV

ശ്രീ സി. കേശവൻ നിര്യാതനായിരിക്കുന്നു എന്ന ശോകവൃത്താന്തം ഇതോടുകൂടി എല്ലാവരെയും അറിയിക്കുകയാണു്. ശ്രീ സി. കേശവൻ ആരെന്നു് ഇന്നാട്ടിലാരെയും പറഞ്ഞറിയിക്കേണ്ടതായില്ല. ഒരു കാൽനൂറ്റാണ്ടിലധികം കാലം ഇന്നാട്ടിലെ ജനങ്ങളെയാസകലം ആവേശംകൊള്ളിക്കുകയും സ്വയം ആവേശംകൊള്ളുകയും ചെയ്തിട്ടുള്ള ഒരു ജനനേതാവായിരുന്നു ശ്രീ സി. കേശവൻ. അദ്ദേഹം സാമാന്യജനങ്ങളുടെ നേതാവായിരുന്നു, അദ്ദേഹം ഇക്കഴിഞ്ഞ ഒരു കാലഘട്ടത്തിലെ ജനശക്തിയുടെ മൂർത്തീഭാവമായിരുന്നു എന്നതത്രെ പറയാം. മന്ത്രിയായോ മുഖ്യമന്ത്രിയായോ ഭരണാധികാരം നിർവ്വഹിച്ചിരുന്നവെന്നതല്ല അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധിക്കും പ്രതിഷ്ഠയ്ക്കും കാരണമെന്നു പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ. സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുവേണ്ടി, പ്രത്യേകിച്ചു സാമൂഹ്യവും രാഷ്ട്രീയവുമായ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുവേണ്ടി കൊടിയ സമരം നടത്തിയ ഒരു സേനാനിയെന്ന നിലയിലാണു് ശ്രീ സി. കേശവൻ വിശ്രുതനായി ഉയർന്നിട്ടുള്ളതു്. ഭാരതസ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിന്റെ സന്ധ്യയിലാണു് ഈ നേതാവിനും ഭാരതത്തിന്റെ ഈ പശ്ചിമതീരത്തു സ്വാതന്ത്ര്യസമരം നയിക്കാനിടയായതു്. അതിനു മുൻപും പിൻപുമുള്ള നേതാക്കന്മാർക്കു ലഭിക്കാത്തെ ഒരു ഭാഗ്യമായിരുന്നു അതെന്നു് എല്ലാവർക്കുമറിയാം. ആ ഭാഗ്യം അദ്ദേഹത്തിനു കിട്ടാൻ കാരണം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആത്മാർത്ഥതയും പതിതകാരുണ്യവുമാണു്. ശ്രീ സി. കേശവന്റെ സമരം വിജയിച്ചു എന്നു ശത്രുക്കൾപോലും തലകുലുക്കി സമ്മതിക്കും.

എടുത്തുപറയത്തക്ക പ്രത്യേകതകൾ മൂന്നെണ്ണം തീച്ചയായും ശ്രീ സി. കേശവനുണ്ടായിരുന്നു. ആദ്യത്തേതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ തുറന്ന മനസ്സും തുറന്ന വാക്കുകളുമായിരുന്നു. മറ്റുള്ളവർ ആശ്ചര്യപ്പെട്ടുപോകുന്ന നിർഭയതയായിരുന്നു ശ്രീ സി. കേശവന്റെ രണ്ടാമത്തെ ഗുണം. മൂന്നാമതായി അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്ന പ്രത്യേകത സമരാവേശമായിരുന്നു. ഇൻഡ്യയിൽ ഒരു ആധുനികജീവിതം കരുപ്പിടിക്കുന്നതിനുവേണ്ടിയുള്ള സമരത്തിനു ഹേതുക്കളാസകലം കുമിഞ്ഞുകൂടിയിരുന്ന ഈ കാലഘട്ടത്തിലും ചുറ്റുപാടുകളിലും ശ്രീ കേശവന്റെ മുച്ചേറിയ വ്യക്തിപ്രഭാവം അദ്ദേഹത്തെ വാനോളമുയരാൻ സഹായിച്ചു. വക്രതയും കുശുകുശുപ്പറച്ചിലും എന്തെന്നറിയാൻ പാടില്ലാത്ത ഒരു നേതാവായിരുന്നു ശ്രീ കേശവൻ. ഭരണകൗശലമോ രാജ്യതന്ത്രജ്ഞതയോ ഒന്നുംകൊണ്ടല്ല ശ്രീ സി. കേശവനെ എല്ലാവരും പുകഴ്ത്തുന്നതു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കീർത്തിക്കു ബഹുമാന്യതയ്ക്കും ഏകകാരണം ജനങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ചെയ്ത സമരമൊന്നുമാത്രമാണു്. തന്റെ വാഗ്ധോരണിയിലൊട്ടുത്താൽ ഇടവും വലവും നോക്കാതെ വെട്ടിത്തുളച്ചുകൊണ്ടു് അങ്ങേയറ്റം മുന്നേറുന്ന പ്രകൃതിയായിരുന്നു ശ്രീ സി. കേശവന്റേതു്. സമരാവേശം ജ്വലിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന കാലഘട്ടം ഏതാണ്ടവസാ

നിച്ചപ്പോഴും ഈ സ്വാതന്ത്ര്യയോദ്ധാവു് രംഗത്തുനിന്നു് അന്തസ്സായി വിരമിച്ചു. ശ്രീ സി. കേശവന്റെ ഈ സമരോവേശവും സമരപ്രിയത്വവുമാണു് അദ്ദേഹത്തെ യുവജനങ്ങളുടെ ആരാധനാപാത്രമാക്കിയതെന്നു നിസ്സംശയം പറയാം. സ്നേഹനിർഭരനായിരുന്നു അദ്ദേഹം.

അച്ചിലിട്ട കടഞ്ഞെടുത്ത സംഭാഷണരീതിയോ പെരുമാറ്റരീതിയോ ഒന്നും പരേതനു വശമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഒരു ചങ്ങാതിരീതിയിലും ഗുഹ്യരീതിയിലും ഒക്കെയാണു് അദ്ദേഹം പറയുകയും പെരുമാറുകയും ചെയ്തിരുന്നതു്. ഒരു അദ്ധ്യാപകൻ എന്ന നിലയിലോ അഭിഭാഷകൻ എന്ന നിലയിലോ അല്ല ശ്രീ സി. കേശവനു വലിപ്പം സിദ്ധിച്ചതെന്നും പറയാം. ഈ പരുഷനായ യോദ്ധാവു് അന്ധവിശ്വാസത്തോടും അനാചാരത്തോടും പല്ലുകടിച്ചുപിടിച്ചു ചീറിക്കൊണ്ടു യുദ്ധംചെയ്തിരുന്നു. കാൺഗ്രസ്സ്നേതാവായിരിക്കവേതന്നെ കാറൽമാർക്സിന്റെ 'മൂലധന'ത്തെ ഇദ്ദേഹം ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചു ശ്രദ്ധിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് സംസാരിക്കുന്നതു കാണാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ളവരുണ്ടു്. വിശ്വസിക്കുകയും വിശ്വസിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുള്ളതെല്ലാം ശ്രീ സി. കേശവൻ പറയുകയും പ്രവർത്തിക്കുകയും ചെയ്തു. തന്നെ വഞ്ചിക്കുന്നവരെ കണ്ടാൽ ഉടനെ കോപിക്കുന്ന ആളായിരുന്നു അദ്ദേഹം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ തുറന്ന ചിരിയും നേരമ്പോക്കിലുള്ള ഉല്ലാസവും അഭിഭാഷകവൃത്തിയനുഷ്ഠിച്ചു നിവസിച്ചിരുന്ന കൊല്ലം പ്രദേശത്തുള്ള പലർക്കും ഇപ്പോഴും അനുസ്മരിക്കവേൻ കഴിയും. വായിൽവെള്ളിക്കരണ്ടിയുംകൊണ്ടു ജനിച്ച ആളല്ലായിരുന്ന ശ്രീ സി. കേശവൻ. അദ്ദേഹം ദാരിദ്ര്യത്തോടു കഠിനമായി മല്ലിട്ടു ജീവിച്ച അവസരങ്ങളുണ്ടു്. ഒരുപക്ഷേ, തന്റെ ജീവിതാനുഭവങ്ങളായിരിക്കാം കഷ്ടപ്പെടുന്നവരെപ്പറ്റിയുള്ള ആത്മാർത്ഥമായ സഹതാപം അദ്ദേഹത്തിൽ വളർത്തിയിട്ടുള്ളതു്.

ഈ സമുന്നതനേതാവിന്റെ മരണത്തിൽ ഇന്നാട്ടുകാർക്കു വലിയ ദുഃഖമുണ്ടു്. വളരെയേറെ ദുഃഖിക്കുന്ന വളരെയേറെപ്പേർ ശ്രീ സി. കേശവന്റെ അനുയായികളായും ആരാധകരായുമുണ്ടു്. ഇവരോടെല്ലാവരോടും കൂടിച്ചേർന്നു ഞങ്ങളും കണ്ണീർവീഴ്ത്തുന്നു. ശ്രീ സി. കേശവന്റെ ആത്മാവിനു നിർവൃതിയും നിത്യവിശ്രാന്തിയുമുണ്ടാകട്ടെ.

—മലയാളരാജ്യം

V

രാഷ്ട്രീയം ധീരതയുടേയും ദേശാഭിമാനത്തിന്റെയും സേവനത്തിന്റേയും ക്ലേശങ്ങളുടേയും ത്യാഗവേദിയിലേക്കു നയിച്ചിരുന്ന ഒരു കാലം കേരളത്തിലും ഭാരതത്തിന്റെ ഇതരഭാഗങ്ങളിലും ഉണ്ടായിരുന്ന ഒരു സുരണ്ണ പലർക്കും ഇന്നു നശിച്ചിരിക്കുകയാണു്. ഇന്നതു് അധികാരമോഹങ്ങൾക്കും അഴിമതിക്കും അവസ്സരവേണ്ടിയുള്ള കുടിലതന്ത്ര

ങ്ങൾക്കും അക്രമങ്ങൾക്കുതന്നെയുമുള്ള മേഖലയായി മാറിയിട്ടുള്ളതു കൊണ്ടു രാഷ്ട്രീയത്തിൽ ത്യാഗത്തിനു സ്ഥാനമുണ്ടെന്നുള്ളതു് അറബിക്കഥപോലെ ഇന്നത്തെ തലമുറയ്ക്കു് അവിശ്വസനീയമായിത്തോന്നാം. എന്നാൽ ദിവംഗതനായ ശ്രീ സി. കേശവൻ ആ കാലത്തിന്റെ ഉജ്ജ്വലപ്രതിനിധ്യം വഹിച്ചുകൊണ്ടാണു് കേരളത്തിനോടു യാത്ര പറയുന്നതു്. ജനകീയസ്വാതന്ത്ര്യമെന്നും പാർലമെന്ററി ഡമോക്രസിയെന്നും ഉത്തരവാദിത്തഭരണമെന്നും മറ്റുമുള്ളവ ദിവാസ്വപ്നങ്ങളായി മാത്രം ചിലരുടെയെങ്കിലും മനസ്സിൽ ഉദിക്കാൻ തുടങ്ങിയ കാലത്തു് അവ യഥാർത്ഥ്യമാക്കിത്തീർക്കാൻ ജീവിതം പ്പണംചെയ്തു മുന്നോട്ടിറങ്ങിയ കർമ്മയോഗിയാണു് സി. കേശവൻ.

പട്ടം, ററി. എം., സി. കേശവൻ എന്നീ സംജ്ഞാത്രയങ്ങളും തിരുവിതാംകൂറിലെ ജനങ്ങളെ ആവേശംകൊള്ളിച്ചിരുന്ന കാലഘട്ടം ഞങ്ങളും ഓർക്കുകയാണു്. ഒരു പുതിയ യുഗത്തിനു നവോത്ഥാനം നല്കാൻ പ്രഥമമായി രംഗത്തു ചാടിയതു് സി. കേശവനായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സുപ്രസിദ്ധമായ കോഴഞ്ചേരി പ്രസംഗം തിരുവിതാംകൂറിലെ സ്റ്റേറ്റ് കോൺഗ്രസ്സു് പ്രക്ഷോഭണത്തിന്റെ ഉദ്ഘാടനമായിരുന്നു എന്നു പറയാം. അന്നു് അങ്ങനെ ഒരു പ്രസംഗംചെയ്യാൻ ധൈര്യപ്പെട്ടുകയെന്നതു ജീവൻ പണയപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടു വേണ്ടിയിരുന്നു. പ്രതാപശാലിയും ശക്തനുമായിരുന്ന സർ സി. പി. ദിവാൻപദത്തിലിരുന്ന പ്രവേശിച്ചിരുന്നില്ലെങ്കിലും, തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവിന്റെ ഉപദേഷ്ടാവെന്ന നിലയിൽ ഭരണചക്രം തിരിക്കുന്നതു് അദ്ദേഹമായിരുന്നു എന്നറിയാത്തവർ ഇല്ല. എന്നാൽ രാജ്യദ്രോഹത്തിനു് ശ്രീ സി. കേശവൻ അറസ്റ്റുചെയ്യപ്പെട്ടതാട്ടുകൂടി അദ്ദേഹത്തിനുവേണ്ടി കേസു് വാദിക്കാൻ കൊല്ലംബാറിലെ അഭിഭാഷകനേതൃമുഖ്യനായിരുന്ന ശ്രീ റ്റി. എം. വറുഗീസ് രംഗത്തിറങ്ങേണ്ടിവന്നു. പിന്നീടു് ഉത്തരവാദിത്തപ്രക്ഷോഭണത്തിന്റെ ചരിത്രനിർണ്ണായകമായ പുരോഗതിയിൽ അതിനെറ ചക്രംതിരിക്കാൻ പിടിക്കാൻ ശ്രീ പട്ടം താണുപിള്ളകൂടി മുമ്പോട്ടു വന്നതോടുകൂടി തിരുവിതാംകൂർ രാഷ്ട്രീയത്തിൽ ആ ഉജ്ജ്വല ത്രിമൂർത്തികളുടെ സംഘടിതവും സുശക്തവുമായ നേതൃത്വം ലഭിക്കാൻ കേരളത്തിനു ഭാഗ്യമുണ്ടായി.

ഇത്രയും ചരിത്രശകലം ഞങ്ങളും ഈ അവസരത്തിൽ ഓർക്കുന്നതു് സ്റ്റേറ്റ് കോൺഗ്രസ്സു് പ്രക്ഷോഭണത്തിനു് ബീജാവാപംചെയ്തതിലും അതിനുവേണ്ടി മറ്റു നേതാക്കന്മാരെ മുമ്പോട്ടിറക്കിയതിലും ശ്രീ കേശവൻ വഹിച്ച ധീരമായ പങ്കു് അനുസ്മരിപ്പിക്കുവാനാണു്. പ്രക്ഷോഭണരംഗത്തുനിന്നു് അധികാരപദവിയിലേക്കു മാറിയപ്പോഴും ചിലക്കില്ലാം അനുഭവപ്പെട്ടുന്നതുപോലെയുള്ള ആദർശഭ്രംശമോ, പ്രലോഭനഭ്രംശമോ അദ്ദേഹത്തെ തീണ്ടിയിട്ടില്ല. മുഖ്യമന്ത്രിപദമോ മറ്റേതു മഹനീയസ്ഥാനമോ സ്വന്തം ഉത്തമബോദ്ധ്യങ്ങൾക്കെതിരായി വന്നാൽ അവയെ തൃണവൽഗണിച്ചു വലിച്ചെറിയാൻ ശ്രീ കേശവനു് ഒരു പ്രയാസവുമുണ്ടായിരുന്നില്ല.

മനഃസാക്ഷിക്കനുസൃതമായ കർമ്മധീരതയാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പൊതുജീവിതത്തെ നയിച്ചിരുന്നതു്. പക്ഷേ, അതു ലൗകികമായി പറയുമ്പോൾ പണസമ്പാദനത്തിനും മറ്റുമുപകരിക്കുന്ന ഗുണവിശേഷങ്ങളിലൊന്നല്ല. വളരെ അടുത്തു പെരുമാറുന്നവരെ അതുപ്പിപ്പെടുത്തേണ്ടിവരുന്ന ഒരു സ്വഭാവപ്രത്യേകതയുമാണതു്. എങ്കിലും താൻ സേവിച്ച ജനങ്ങളുടെ അകൈതവമായ സ്നേഹവും ആദരവും അദ്ദേഹം അതുകൊണ്ടു സമാർജ്ജിച്ചിരുന്നു. സുഹൃത്തുക്കളോടു പിണങ്ങിയാൽ കോൺഗ്രസ്സ് സംഘടന വിട്ടുപോകണമെന്നുള്ള വാശി ചില രാഷ്ട്രീയനേതാക്കൾ പ്രകടിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്. കോൺഗ്രസ്സിന്റെ സമുന്നതമായ സ്ഥാനങ്ങളും ചുമതലകളുമുപേക്ഷിച്ചു് ഒരു സാധാരണ അംഗമെന്നനിലയിൽ കഴിഞ്ഞുകൂടുകയും കോൺഗ്രസ്സ് സംഘടനയുടെ നിയന്ത്രണം വഹിച്ചവരോടു് അഭിപ്രായവ്യത്യാസമുണ്ടായിരിക്കുകയും ചെയ്ത കാലത്തു് ആ സംഘടനയെ വിട്ടുപോകാനോ ദുഷിക്കാനോ അദ്ദേഹം സന്നദ്ധനായില്ല. ശ്രീ കേശവനെപ്പോലെ നിസ്വാർത്ഥമായ സേവനാദർശങ്ങളും ത്യാഗസന്നദ്ധതയുമുള്ളവർക്കു മാത്രം സാധിക്കുന്ന ഒരു കാര്യമാണതു്.

ജനാധിപത്യാദർശത്തിൽ പൊതുജീവിതം ആരംഭിച്ച പലരേയും പിന്നീടു് സേച്ഛാധിപത്യാധിഷ്ഠിതമായ കർമ്മനിരതിയുടെ പ്രവാചകന്മാരായി ഇന്ത്യൻരാഷ്ട്രീയത്തിൽ കാണാം. സ്വാധീനശക്തി വളർത്താനും അധികാരപദവിയിൽ എത്തിച്ചേരാനും കുറുക്കുവഴികളും തേടി സ്വന്തം ആദർശമാഹാത്മ്യങ്ങളെ ബലികഴിക്കാൻ ഒരിക്കലും ചിന്തിക്കുപോലും ചെയ്യാത്ത ഒരു തികഞ്ഞ ജനാധിപത്യവാദിയായിരുന്ന ശ്രീ സി. കേശവൻ. ഇന്നത്തെ തലമുറ ഒരിക്കലും വിസ്മരിക്കരുതാത്ത മഹനീയ മാതൃക തന്റെ ത്യാഗസുന്ദരമായ ജീവിതം നല്ലിയിട്ടുണ്ടെന്നുള്ള ആത്മസംതൃപ്തിക്കു് ശ്രീ കേശവൻ തികച്ചും അർഹനാണു്. രാഷ്ട്രീയരംഗത്തു മാത്രമല്ല, സാഹിത്യരംഗത്തും പത്രപ്രവർത്തകലോകത്തും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കഴിവുകളും സ്ഥാനവും അംഗീകൃതമാണു്. സംഗീതകലയിലും നടനകലയിലും അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്ന വാസന പ്രസിദ്ധമായിരുന്നു.

മനോരമയ്ക്കു് അവിസ്മരണീയമാംവിധം അടുത്ത സുഹൃദ്ബന്ധമുള്ള ഒരു നേതൃമുഖ്യനാണിപ്പോൾ ദിവംഗതനായിരിക്കുന്നതെന്നുള്ളതു് ഞങ്ങൾക്കു പ്രത്യേകം സന്താപഹേതുകമാണു്. യശഃശരീരനായ ശ്രീ കെ. സി. മാമ്മൻമാപ്പിളയുടെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ ആലപ്പുഴയിൽ വച്ചു നടന്ന ഗംഭീരമഹാസമ്മേളനത്തിൽ ശ്രീ സി. കേശവൻ ചെയ്ത രോമാഞ്ചജനകമായ പ്രസംഗം കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന ജനാവലിയിൽ ഉണ്ടാക്കിയ വികാരത്തിന്റെ വേലിയേറ്റത്തെ ഞങ്ങൾ അന്നു വിശേഷിപ്പിച്ചതു് ഇങ്ങനെയൊരു തലക്കെട്ടു കൊടുത്തുകൊണ്ടായിരുന്നു: 'കേശവചന്ദ്രോദയം കണ്ട മനുഷ്യമഹാസമുദ്രം'. ആ തലക്കെട്ടും കിരീടംവയ്ക്കാത്ത രാജാവെന്ന അദ്ധ്യക്ഷന്റെ സംബോധനയും ശ്രീ കേശവനോടുള്ളതുതന്നെയല്ല, മനോരമയോടും മനോരമാഭാരവാഹി

കയും നടത്തിവന്നിരുന്ന പല പ്രമുഖ വ്യവസായസ്ഥാപനങ്ങളേയും അന്നത്തെ ഗവണ്മെന്റിന്റെ രോഷം ജ്വലിപ്പിക്കുവാൻ ഇടയാക്കി. ശ്രീ കേശവനും മറ്റു പലർക്കും ഞങ്ങളാൽകഴിഞ്ഞ നേരിടേണ്ടിവന്ന ക്ലേശങ്ങളും നിഷ്ഫലമായില്ല. ശ്രീ കേശവൻ എന്തിനുവേണ്ടി ത്യാഗങ്ങളും സഹിച്ചുവോ, ആ ലക്ഷ്യത്തിലെത്താൻ അദ്ദേഹത്തിനു കഴിഞ്ഞു. അദ്ദേഹം അനുഭവിച്ച ക്ലേശങ്ങളും ജയിൽവാസവുമെല്ലാം ആ ലക്ഷ്യപ്രാപ്തിയുടെ സംതൃപ്തിയിൽ അദ്ദേഹം വിസ്മരിച്ചിരുന്നു. കേരളത്തിനു് ഒരിക്കലും വിസ്മരിക്കാനാവാത്തതാണു് ഈ നേതാവിനോടുള്ള കടപ്പാടു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിര്യാണത്തിൽ ഞങ്ങളും അത്യധികം ദുഃഖിക്കുകയും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുടുംബാംഗങ്ങളോടുള്ള ആത്മാർത്ഥമായ അനുശോചനം രേഖപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യുന്നു. ജഗദീശ്വരൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആത്മാവിനു നിത്യശാന്തി നല്കട്ടെ.

—മലയാളമനോരമ

VI

ശ്രീ കേശവന്റെ നിര്യാണത്തോടെ, കേരളത്തിന്റെ ചരിത്രത്തിൽ ധീരസമരങ്ങളാൽ വർണ്ണോജ്ജ്വലങ്ങളായ ചില അദ്ധ്യായങ്ങളും എഴുതിച്ചേർത്ത ഒരു വീരയോദ്ധാവു് യശഃശരീരനായിരിക്കുന്നു. പൊതുരംഗത്തു് പ്രവർത്തിച്ചകാലം മുഴുവൻ അദ്ദേഹം സമരനേതാവായിരുന്നു. ശ്രീ സി. കേശവനെ ഒരു കൊട്ടകാറ്റിനോടു് പലരും പലപ്പോഴും ഉപമിച്ചിട്ടുണ്ടു്. നിവർത്തനപ്രക്ഷോഭണം തൊട്ടു് അദ്ദേഹം നടത്തിയ സമരങ്ങളുടെയും പ്രക്ഷോഭണങ്ങളുടെയും കഥകളും ഓർമ്മിച്ചാൽ അദ്ദേഹം ഒരു കൊട്ടകാറ്റുതന്നെയായിരുന്നുവെന്നു് ആരും സമ്മതിക്കും.

ത്യാഗങ്ങളും ക്ലേശങ്ങളുമല്ലാതെ പ്രതിഫലമായി മറ്റൊന്നും ലഭിക്കാനില്ലാതിരുന്ന ഒരുകാലത്താണു് ശ്രീ സി. കേശവൻ പൊതുപ്രവർത്തനരംഗത്തേക്കു കടന്നതു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സിംഹഗർജ്ജനം സാമൂഹ്യരാഷ്ട്രീയമണ്ഡലങ്ങളിലൊട്ടാകെ മാറ്റൊലിക്കൊള്ളുകയും ശക്തിയായ പ്രതികരണങ്ങളും സൃഷ്ടിക്കുകയുംചെയ്തു. ഉറങ്ങിക്കിടന്നവരും കീർത്തിമൂഢരായിക്കഴിഞ്ഞവരുമായ പല വിഭാഗങ്ങളേയും തട്ടിയുണർത്താനും കർമ്മോന്മുഖരാക്കാനും ആ സിംഹഗർജ്ജനത്തിനു കഴിഞ്ഞു.

ഉത്തരവാദഭരണപ്രക്ഷോഭണത്തെത്തുടർന്നു് ശ്രീ പട്ടംതാണുപിള്ളയുടെ നേതൃത്വത്തിലുണ്ടായ ആദ്യത്തെ ജനകീയമന്ത്രിസഭയിലെ ത്രിമൂർത്തികളിൽ ഒരാളും ശ്രീ സി. കേശവനായിരുന്നുവല്ലോ. തിരുവിതാംകൂർ–കൊച്ചി സംയോജനത്തിനുശേഷം കുറച്ചുകാലം തിരുകൊച്ചി മുഖ്യമന്ത്രിയായും അദ്ദേഹം സേവനം അനുഷ്ഠിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

അഭിപ്രായധീരത, ആത്മാർത്ഥത, ത്യാഗസന്നദ്ധത, സർവ്വോപരി നിസ്വാർത്ഥത എന്നീ ഗുണങ്ങളാൽ സമ്പന്നമായ ഒരു വ്യക്തി

ത്രമായിരുന്ന ശ്രീ സി. കേശവന്റേതു്. ജീവിതത്തെ ഒരു സമരരംഗമായി വീക്ഷിച്ച ആ വീരസേനാനി, സമരരംഗത്തു നില്ക്കുമ്പോഴും ഒരിക്കലും പതറിയിട്ടില്ലെന്നു് തീർത്തുപറയാം. ഈ ബഹുമതിക്കു് അർഹരായവർ നമ്മുടെ നാട്ടിൽ നന്നേ കുറവാണെന്നതുതന്നെ പറയണം.

പൊതുപ്രവർത്തനങ്ങളിൽനിന്നു് അദ്ദേഹം വിരമിച്ചിട്ടു് ഏതാനും വർഷങ്ങളായി. കുറച്ചുകാലമായി ശ്രീ സി. കേശവന്റെ ആരോഗ്യം ക്രമേണ ക്ഷയിച്ചുവരുകയായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു് എഴുപത്തെട്ടു വയസ്സുമായി. അകാലികമായിട്ടാണു് മരണം സംഭവിച്ചതെന്നു പറയാവുന്നതല്ല. എന്നിരുന്നാലും ശ്രീ സി. കേശവന്റെ നിര്യാണം, കേരളത്തിന്റെ പൊതുജീവിതരംഗത്തെ കൂടുതൽ ദരിദ്രമാക്കിയിരിക്കുന്നു. ശ്രീ സി. കേശവന്റെ സ്മരണയ്ക്കു് ആദരാഞ്ജലികൾ അർപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു

—കേരളധ്വനി

VII

നിവർത്തനപ്രസ്ഥാനംമുതൽ ഉത്തരവാദഭരണപ്രക്ഷോഭംവരെയുള്ള ഏതാണ്ടു് ഒന്നരവ്യാഴവട്ടക്കാലത്തോളം തിരുവിതാംകൂർ രാഷ്ട്രീയരംഗത്തെ കെടാവിളക്കായി പരിലസിച്ചിരുന്ന സി. കേശവൻ നിര്യാതനായിരിക്കുന്നു.

ഉത്തമനായ ആ രാഷ്ട്രീയനേതാവിന്റെ നല്ലകാലത്തെ പ്രവർത്തനങ്ങളും തിരുവിതാംകൂർചരിത്രത്തിൽ മാത്രമല്ല. ഇന്ത്യൻ സ്വാതന്ത്ര്യസമരചരിത്രത്തിൽപ്പോലും ഉറപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.

വയറ്റുപിഴപ്പിനും വകയുണ്ടാക്കലിനുംവേണ്ടി ഏതെങ്കിലും ഒരു രാഷ്ട്രീയകക്ഷിയിൽ ചേർന്നു പ്രവർത്തിക്കുന്ന കാലഘട്ടമാണിതു്. ഇന്നു സി. കേശവനെക്കുറിച്ചോ, അദ്ദേഹത്തിന്റെയും സഹപ്രവർത്തകരുടെയും നിസ്വാർത്ഥരാഷ്ട്രീയസേവനങ്ങളെക്കുറിച്ചോ വിശദീകരിച്ചാൽ വിലപ്പോകുകയില്ല. കാരണം ആത്മാർത്ഥത ഇന്നത്തെ രാഷ്ട്രീയപ്രവർത്തകരുടെയിടയിൽ ഒരു ഗുണവിശേഷമല്ല. ആത്മാർത്ഥമായി ഈ രംഗത്തു പ്രവർത്തിച്ചവരെക്കുറിച്ചോ അവരുടെ ത്യാഗങ്ങളെക്കുറിച്ചോ പഠിക്കേണ്ട കാര്യം അവർക്കില്ല

യശഃശരീരരായ ടി. എം. വറുഗീസ്, ടി. കെ. നാരായണപിള്ള, കുമ്പളം എന്നിവരും ജീവിച്ചിരിക്കുന്ന പട്ടം താണുപിള്ളയും ഏറെനാളുകളായി രാഷ്ട്രീയത്തിൽ പ്രവർത്തിക്കുവാൻ താൽപ്പര്യമില്ലാത്തവരായിരുന്നു. കാരണം മാലാഖമാർ കാലുകുത്തുവാൻ മടികാണിക്കുന്ന ആ രംഗമിന്നു് കാളനും കൂളനും എരപ്പയും കൈയേറിയിരിക്കുകയാണു്. ധീരരായ ആ സേനാനികളുടെ പിൻമുറക്കാരെന്നു് ഇന്നത്തെ രാഷ്ട്രീയക്കാരെ വിശേഷിപ്പിച്ചാൽ പരേതാത്മാക്കളോടു ചെയ്യുന്ന കടുത്ത ക്രൂരതയായിരിക്കുമതു്. കാര്യസാദ്ധ്യതകൗശലം കൈയിട്ടുവാരലിനും വേണ്ടിമാത്രം രാഷ്ട്രീയം കൈകാര്യംചെയ്യുന്ന

വർ ശരിയായ ഉദ്ദേശത്തോടുകൂടി രാഷ്ട്രീയം കൈകാര്യംചെയ്തിട്ടുള്ള മഹാന്മാരുടെ ജീവചരിത്രമെങ്കിലും വായിക്കുന്നതുത്തമമായിരിക്കും.

സി. കേശവൻ രാഷ്ട്രീയരംഗത്തെ ഒരു കൊടുങ്കാറ്റായിരുന്നു. രാഷ്ട്രീയവേദിയിൽ മാത്രമല്ല സാമൂഹ്യമായ ഉച്ചനീചത്വങ്ങൾക്കെതിരായും ആ കൊടുങ്കാറ്റു ശക്തിയായി ആഞ്ഞടിച്ചു. അതിന്റെ പ്രതിധ്വനികൾ ആഴങ്ങളിൽ അലയടിച്ചു. കാര്യമായ പ്രയോജനങ്ങളുമുണ്ടായി.

സാമ്പത്തികമാധാവിത്വവും വൈദേശീയപ്രമാണിത്വവും നിലവിലിരുന്ന ഒരു കാലഘട്ടത്തിൽ, ഭരണകർത്താവായിരുന്ന പൊന്നമ്പിരുമേനിയേയും, ദിവാനായിരുന്ന സർ സി. പി. യേയും നിശിതമായി വിമർശിച്ചുകൊണ്ടു് സി. കേശവൻ കോഴഞ്ചേരിയിൽ തടിച്ചുകൂടിയ മനുഷ്യമഹാസമുദ്രത്തെ അഭിസംബോധനചെയ്തുകൊണ്ടു പ്രസംഗിച്ച ചരിത്രപ്രസിദ്ധമായ ആ ഒരൊറ്റ പ്രസംഗത്തിന്റെ വില മിക്ക രാഷ്ട്രീയക്കാർക്കും ഇല്ലെന്നുള്ളതാണു സത്യം.

തന്റെ നാടിനും നാട്ടുകാർക്കും താൻ ഉൾപ്പെടുന്ന സമുദായത്തിനും വേണ്ടി ജീവൻപോലും പണയപ്പെടുത്തുവാൻ തയ്യാറായ ആ അസാധാരണപുരുഷൻ ഇന്നു കഥാവശേഷനായിരിക്കുകയാണു്.

സി. കേശവന്റെ രാഷ്ട്രീയജീവിതത്തിലെ ലാഭനഷ്ടങ്ങൾ ഞങ്ങളിവിടെ വിശദീകരിക്കുന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉദ്ദേശശുദ്ധിയും കർമ്മധീരതയും നമ്മുടെ രാഷ്ട്രീയക്കാർക്കു സിദ്ധിച്ചു നല്ലിയിരുന്നെങ്കിൽ എന്നാശിക്കുകയാണു്.

പരേതന്റെ പാവനസ്മരണയ്ക്കു മുൻപിൽ ഞങ്ങളും ശിരസു നമിക്കുന്നു. —പ്രബോധനി

VIII

കേരളത്തിലെ നവോത്ഥാനപ്രസ്ഥാനവും സ്വാതന്ത്ര്യസമരവും സംഭവനിച്ചയ്ക്കും ഏറ്റവും സമ്പുഷ്ടനായ ദേശീയവിപ്ലവകാരി കാലയവനികയ്ക്കുള്ളിൽ മറഞ്ഞു സഖാവു് ഇ. എം. എസ്. പ്രസ്താവിച്ചതുപോലെ ''സാമൂഹ്യമായ അനാചാരങ്ങളും, സാംസ്കാരികരംഗത്തെ അന്ധവിശ്വാസങ്ങളും, രാഷ്ട്രീയമണ്ഡലത്തിലെ അടിമത്വവും സേച്ഛാധിപത്യവും—ഇവയ്ക്കെല്ലാമെതിരായ സമരങ്ങളെ വേറെ വേറെ, കാണാതെ കൂട്ടിയിണക്കാൻ'' കഴിഞ്ഞ പ്രതിഭാശാലിയായ വീരസേനാനിയായിരുന്നു സി. കേശവൻ.

ഈ തത്വം നാട്ടുകാരെ പഠിപ്പിച്ചുണർത്തുക മാത്രമല്ല അദ്ദേഹം ചെയ്തതു്. പൊരുതുന്ന ജനതയുടെ മുമ്പിൽനിന്നു് വ്യവസ്ഥാപിതഭരണാധികാരത്തെ വെല്ലുവിളിക്കുകയും അതിന്റെ വേദനാഭരിതമായ അനുഭവങ്ങളും ത്യാഗപൂർവ്വം സഹിക്കുകയും ചെയ്ത ആദ്യ

കാലവഴികാട്ടിയായിരുന്ന സി. കേശവൻ. അതുകൊണ്ടാണദ്ദേഹത്തെ സമ്പൂർണ്ണനായ ദേശീയവിപ്ലവകാരിയെന്നു് ഞങ്ങൾ വിശേഷിപ്പിച്ചതു്.

മൂടൽമഞ്ഞാന്ന ഭൂതകാലത്തേക്കു തിരിഞ്ഞുനോക്കുമ്പോൾ ചില തേജഃപുഞ്ജങ്ങൾ പ്രമേഞ്ഞാതെ ഉയന്നുനില്ക്കുന്നതു് നമുക്കു കാണാം. ശ്രീനാരായണഗുരു, സ്വദേശാഭിമാനി രാമകൃഷ്ണപിള്ള, കേസരി ബാലകൃഷ്ണപിള്ള, കുമാരനാശാൻ, അയ്യൻകാളി തുടങ്ങിയവർ നവോത്ഥാനത്തിന്റെ ഈ ആദ്യകാല പഥികരിലൊന്നും സാക്ഷാത്കരിക്കാൻ കഴിയാതിരുന്ന പൂർണ്ണത സി. കേശവനിൽ കാണാം. പൂർവ്വസൂരികൾ ചില സാംസ്കാരികമണ്ഡലം പരിവർത്തനങ്ങൾക്കായി തെരഞ്ഞെടുത്തു. ചിലർ ജാതിവ്യവസ്ഥയിൽ കേന്ദ്രീകരിച്ചു. മറുചിലർ പുരോഗമനാശയങ്ങളും ശാസ്ത്രീയചിന്തയും വളർത്തുന്നതിൽമാത്രം പിടിച്ചുനിന്നു. ഇവയിൽ പലതും തികഞ്ഞവരാകട്ടെ, സാമൂഹ്യവിപ്ലവത്തിന്റെ കൈകാര്യകർത്താക്കളായ ബഹുജനങ്ങളെ അണിനിരത്തി സമരത്തിൽ നേരിട്ടു പങ്കെടുക്കുക എന്ന നിലവാരത്തോളം എത്തിയില്ല.

സി. കേശവന്റെ സമകാലികരെ നോക്കുക—പ്രത്യേകിച്ചു് അദ്ദേഹംകൂടി ഉൾപ്പെടുന്ന നേതൃത്വത്തെ ഈ സഹപ്രവർത്തകർ വിഹരിച്ചിരുന്ന മണ്ഡലം കേശവന്റെ വീക്ഷണചക്രവാളത്തിന്റെ ഒരു അരികുപോലും നിറഞ്ഞുനില്ക്കാൻ മതിയായവയായിരുന്നില്ല. ആധുനികശാസ്ത്രീയവീക്ഷണം, യുക്തിവാദം, നിരീശ്വരത്വം, സോഷ്യലിസം, കമ്മ്യൂണിസം, മാർക്സിസം മുതലായ ആശയങ്ങളോടുള്ള ആഭിമുഖ്യം യാഥാസ്ഥിതികലോകത്തെ ഞെട്ടിപ്പിക്കുന്നവിധത്തിൽ സി. കേശവൻ വിളിച്ചുപറയുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹപ്രവർത്തകരുടെ കാൽമുട്ടുകൾ കൂട്ടിയിടിക്കുമായിരുന്നു. 'ഭഗവാൻ കാറൽമാർക്സി'ന്റെ ക്ഷേത്രനായും ''ഒരു ക്ഷേത്രം നശിച്ചാൽ അതുപോലെ അന്ധവിശ്വാസം നശിക്കു''മെന്നു് പ്രഖ്യാപിക്കാൻ മടിക്കാത്ത മുഖ്യമന്ത്രിയായും കേശവൻ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹപ്രവർത്തകലോകം പരിഭ്രാന്തരായി. മന്ത്രിയായിരുന്നപ്പോൾ സി. കേശവൻ ആറാട്ടിനകമ്പടിസേവിക്കാൻ വിസമ്മതിപ്പതു് ഒരു രാഷ്ട്രീയക്കുഴപ്പംതന്നെ സൃഷ്ടിച്ചു. താൽക്കാലികലാഭത്തിനുവേണ്ടി തത്വങ്ങളിൽ വിട്ടുവീഴ്ച ചെയ്യുക എന്നതു് പരേതന്റെ സ്വഭാവമായിരുന്നില്ല. വിശ്വസിക്കുന്നതു മുഴുവൻ പറയുക, പറയുന്നതു മുഴുവൻ പ്രവർത്തിക്കുക, പ്രവർത്തിച്ചതിന്റെ ഫലം മുഴുവൻ സസന്തോഷം വരിക്കുക ഇതാണു് സി. കേശവന്റെ മഹത്വത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനം.

സി. കേശവനെ വിപ്ലവകാരിയെന്നു വിളിക്കുമ്പോൾ തൊഴിലാളിവർഗ്ഗവിപ്ലവത്തിന്റെ മാനദണ്ഡപ്രകാരമുള്ള പരിമിതികൾ ഞങ്ങൾ മറക്കുന്നില്ല. ശാസ്ത്രീയഭാഷയിൽ പറഞ്ഞാൽ 'റാഡിക്കൽ ബൂർഷ്വാ ഡെമോക്രാറ്റിക് റെവല്യൂഷ'ന്റെ നാലതിർത്തികൾക്കകത്താണദ്ദേഹം വ്യവഹരിച്ചതു് എന്നു പറയാം. പക്ഷേ, ആ ഭിത്തി

KOTTAYAM 12 C

കയും ചാടിക്കടക്കാനും ധീരമായ പുതിയ പാതകൾ തുടിച്ചിടിച്ച് മുന്നോട്ടുപോകാനും അദ്ദേഹം ശ്രമിച്ചിരുന്നു. കോൺഗ്രസ്സിനകത്ത് എന്നും ഇടതുപക്ഷം ചേരിനിന്നിരുന്ന സി. കേശവൻ സോഷ്യലിസ്റ്റ്–കമ്മ്യൂണിസ്റ്റ് പ്രസ്ഥാനങ്ങളോടും ആശയഗതികളോടും എന്നുമെന്നും മമത പ്രകടിപ്പിച്ചിരുന്നു. പുരോഗമനജനാധിപത്യവിപ്ലവപ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ സമുന്നതമായ തുടച്ചയും വളച്ചയുമാണല്ലൊ സോഷ്യലിസ്റ്റ് വിപ്ലവം. ആദ്യകാലത്തെ പല ജനാധിപത്യവിപ്ലവകാരികളും തൊഴിലാളിവർഗ്ഗവിപ്ലവകാരികളായി വന്നതതുകൊണ്ടാണ്, ഈ പുതിയ പന്ഥാവും ലക്ഷ്യവും അദ്ദേഹത്തെ ആകർഷിച്ചിരുന്നുവെങ്കിലും അതുവഴി വളരെ മുന്നോട്ടുപോകാൻ കാലപരിമിതി ഒരുപക്ഷേ, അദ്ദേഹത്തെ അനുവദിച്ചില്ല.

എന്നാൽ ഈ പുത്തൻപ്രസ്ഥാനം മുന്നോട്ടുപോയി. കേരളത്തിന്റെ നേതൃത്വം കൈയേറ്റ, പി. കൃഷ്ണപിള്ളയും എ. കെ. ഗോപാലനും ഇ. എം. എസ്. നമ്പൂതിരിപ്പാടും മറ്റുമാണ് ഈ പുതിയ നീക്കത്തിനു് ആക്കം നല്കിയതു്. കയ്യൂരിലെയും കരിവെള്ളൂരിലെയും പുന്നപ്രയിലെയും വയലാറിലെയും അഗ്നിപരീക്ഷകളിലൂടെ പുത്തൻ വിപ്ലവപ്രസ്ഥാനം വളർന്ന വ്യക്തിത്വംനേടി. ഈ പുത്തൻ പ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ പടയാളികൾക്കു് സി. കേശവനും അദ്ദേഹം പ്രതിനിധാനംചെയ്ത ചിന്താഗതിയും പ്രവർത്തനസമ്പ്രദായവും നവപ്രോത്സാഹവും വിളംബരംചെയ്ത ശുക്രനക്ഷത്രമായിരുന്നു. ആ സ്മരണയും ആ മാതൃകയും അനേകം പൊരുതുന്ന തലമുറകൾക്കു് ആശയും ആവേശവും പകരും. സി. കേശവന്റെ ജീവിതസന്ദേശത്തിന്റെ സമരസന്ധികൾത്തോറ്റി പുരോഗമനവിഗ്രഹങ്ങളുടെ പഴയ നിരയിലേക്കു തള്ളാനുള്ള ശ്രമങ്ങളെ യാഥാസ്ഥിതികപക്ഷം നടത്തുമ്പോൾ യഥാർത്ഥ സി. കേശവനെ സ്മരിക്കണമെന്നും പഠിക്കാനും അനുകരിക്കാനും പുതിയ തലമുറയ്ക്കു കഴിയട്ടെ.

—ദേശാഭിമാനി

IX

ഒരഗ്നിപർവ്വതം നിർവ്വാണമായി; ഒരു ജീവിതസമരം അവസാനിച്ചു; വീരസ്മൃതിയുടെ കവാടങ്ങൾ ഒരു ധീരനായകനെ സ്വാഗതംചെയ്യാൻ അങ്ങതാ തുറന്നു മലർന്നുകിടക്കുന്നു.

കേരളത്തിന്റെ വീരപുത്രനായ ശ്രീ സി. കേശവനാണു് ആ ധീരനായകൻ. മനുഷ്യന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുവേണ്ടി—നരജീവിതമായ വേദനയ്ക്കു സാന്ത്വനം നൽകുവാൻവേണ്ടി—ഒരു പുരുഷായുസ്സു മുഴുവൻ സമരംചെയ്യുകയും, സ്വജീവിതത്തെത്തന്നെയും ഒരു പഞ്ചാഗ്നിമദ്ധ്യേ തപസ്സാക്കിത്തീർക്കുകയും, ആ കൊടുംതപസ്സിന്റെ അനുഗ്രഹങ്ങളാൽ അവശരക്ഷങ്ങൾക്കു് ആശയും ആശ്വാസവും പകരുകയും ചെയ്ത ആ കർമ്മയോഗി ഇന്നു വെളിപ്പിനു് കാലധർമ്മംപ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു. കേരളത്തിന്റെ മണ്ണിൽ അദ്ദേഹം നട്ടനനച്ചുവളർത്തിയ സ്വാത

ന്ത്യഭൂരുഹങ്ങളും പൂവും കായുമണിഞ്ഞു നില്ക്കുന്ന കുരുകാന്തിപ്പുരപ്പുനീളെനീളെ നീരാളം വിരിക്കുകയാണു്. ധീരനായകാ! ഇഹലോകത്തിൽനിന്നു പരലോകത്തിലേക്കുള്ള അങ്ങയുടെ യാത്ര സുഗമവും സുഖശീതളവുമായി ഭവിക്കട്ടെ!

ഇതിൽക്കൂടുതൽ ഈ ഘട്ടത്തിൽ ഒന്നും പറയാൻ ഞങ്ങളുടെ തുലികയ്ക്കു ശക്തിയില്ല. അങ്ങയുടെ കുടുംബാംഗങ്ങളുടെയും, ബന്ധുസഹസ്രങ്ങളുടെയും, മിത്രലക്ഷങ്ങളുടെയും, അങ്ങയുടെ സേവനങ്ങളാൽ അനുഗൃഹീതരായ ജനകോടികളുടെയും പ്രരോദനത്തിൽ ഞങ്ങളുടെ കണ്ഠം ബാഷ്പസ്തംഭിതമായിപ്പോകുന്നു.

നിർവ്വാണനിമഗ്നനാകാതെ ലോകസേവയ്ക്കായി വീണ്ടും വരിക എന്നുമാത്രം പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊണ്ടു്, മഹാത്മൻ! ഞങ്ങൾ തുലിക താഴ്ത്തുന്നു!

—പൊതുജനം

X

തിരുവിതാംകൂറിലെ ഉത്തരവാദിത്തഭരണപ്രക്ഷോഭത്തിനു നേതൃത്വം നല്കിയ ത്രിമൂർത്തികളിൽ ഒരുത്തൻകൂടി കാലയവനികയ്ക്കുള്ളിൽ അന്തർദ്ധാനം ചെയ്തിരിക്കുന്നു. റവ. എം. വർഗ്ഗീസു് നേരത്തെതന്നെ അന്തരിച്ചു. പട്ടം താണുപിള്ളയേ ഇനി അവശേഷിക്കുന്നുള്ളു.

മറ്റു രണ്ടുപേരെയുംപോലെ സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിനു്, സ്വയം സമ്പൂർണ്ണമായി സമർപ്പണംചെയ്ത നിഷ്കാമനായ ഒരു ദേശാഭിമാനിയായിരുന്നു സി. കേശവൻ. എന്നാൽ അതോടൊപ്പംതന്നെ ഒരുപക്ഷേ, അവരിൽനിന്നു ഭിന്നനായി, അവശരുടെ ഉന്നമനത്തിനുവേണ്ടിയും സാമൂഹ്യദുരാചാരങ്ങൾക്കും അന്ധവിശ്വാസങ്ങൾക്കും എതിരായും നിരന്തരമായൊരു പുറന്ന സമരത്തിൽ അദ്ദേഹം വ്യാപൃതനായിരുന്നു. അയിത്താചരണത്തിനെതിരായ പ്രക്ഷോഭത്തിലും അദ്ദേഹം പങ്കെടുക്കുകയുണ്ടായി. 1951-ൽ തിരുക്കൊച്ചി മുഖ്യമന്ത്രിപദത്തിൽനിന്നൊഴിഞ്ഞശേഷം, രാഷ്ട്രീയത്തിൽനിന്നു പൂർണ്ണമായി പിൻവാങ്ങുകയും തന്റെ ജീവിതശിഷ്ടം സാമൂഹ്യപ്രവർത്തനത്തിനു വേണ്ടി ഉഴിഞ്ഞുവെയ്ക്കുകയുമാണു ചെയ്തതു്.

അഴിമതിയും അധികാരക്കൊതിയും തീണ്ടുകപോലും ചെയ്തിട്ടില്ലാതിരുന്ന ചുരുക്കം ചില നേതാക്കളിൽ ഒരുത്തനായിരുന്നു കേശവൻ. അദ്ദേഹം ഭാവിഷ്യത്തുകളെ പരിഗണിക്കാതെ, തന്റെ അഭിപ്രായങ്ങളും വെട്ടിത്തുറന്നു പറയുന്ന പ്രകൃതക്കാരനുമായിരുന്നു. രാഷ്ട്രീയരംഗത്തു് അധികാരക്കൊതിയുടേയും കുതികാൽവെട്ടിന്റേയും രംഗപ്രവേശനമുണ്ടായപ്പോഴും, രാഷ്ട്രീയത്തിൽനിന്നു് അദ്ദേഹം സ്വയമേവ പിൻവാങ്ങുകയാണു ചെയ്തതു്. നമ്മുടെ നാട്ടിൽ വളരെ ദുർല്ലഭം ആളുകളേ അതിനു തയ്യാറായിട്ടുള്ളു. തയ്യാറാകുന്നവരും വിരളംതന്നെ. എങ്കിലും ഐക്യകേരളത്തിനുവേണ്ടിയുള്ള പ്രക്ഷോഭത്തിൽ സി. കേശവൻ സജീവമായൊരു പങ്കു വഹിക്കുകയുണ്ടായി.

കേരളത്തിന്റെ രാഷ്ട്രീയചരിത്രത്തിലും പിന്നോക്കവിഭാഗങ്ങളുടെ സാമൂഹ്യപുരോഗതിക്കവേണ്ടിയുള്ള സമരത്തിന്റെ ചരിത്രത്തിലും മായ്ക്കാനും മറക്കാനുമാവാത്ത വ്യക്തിമുദ്രപതിച്ച സി. കേശവന്റെ നിര്യാണം അപരിഹാര്യമായൊരു നഷ്ടമാണു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിര്യാണത്തിൽ ഞങ്ങളും ദുഃഖിക്കുകയും അനുശോചനം രേഖപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യുന്നു.

—കേരളാടൈംസ്

XI

അലകടൽപോലെ ആർത്തിരമ്പുകയും ഉത്തരക്ഷണത്തിൽ മഹാമേരുപർവ്വതംപോലെ ശാന്തഗംഭീരമായിത്തീരുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്ന ഒരു ജീവിതം ഞായാഴ്ച രാത്രിയോടൊപ്പം അവസാനിച്ചിരിക്കുന്നു. ശ്രീ സി. കേശവൻ അന്തരിച്ചു. ആത്മമിത്രങ്ങളായ ടി. എം. വർഗ്ഗീസിന്റേയും കുമ്പളത്തിന്റേയും ചരമങ്ങളെത്തുടർന്നു് അതു സംഭവിച്ചു.

കഴിഞ്ഞ അനേകം മാസങ്ങളായി ശ്രീ സി. കേശവൻ രോഗശയ്യയിലായിരുന്നു. ഇനി എഴുനേറ്റു പൊതുരംഗത്തേക്കു വരാനിടയില്ല എന്ന നിലയിൽ വളരെ അവശവും അസ്വാസ്ഥ്യപൂർണ്ണവുമായ രോഗസ്ഥിതിയിൽ കഴിയുകയായിരുന്ന അദ്ദേഹം. ഒരുപക്ഷേ, ഇനി പൊതുരംഗത്തേക്കു താൻ വരേണ്ടതില്ല എന്നൊരു തീരുമാനത്തിലെത്തി, അദ്ദേഹം നിരാശനായി ജീവിക്കാൻ തുടങ്ങിയിട്ടു് ഏതാനും വർഷങ്ങളായിരുന്നു. ആദർശശാലികളും ആവേശഭരിതരുമായ രാഷ്ട്രീയപ്രവർത്തകർക്കു് ആത്മാർത്ഥത കവിയുകയുടിചെയ്താൽ വന്നുചേരാവുന്ന ഒരു സ്വാഭാവികപരിതോവികാരമാണിതു്. കേരളത്തിലെ രാഷ്ട്രീയസംഭവവിപര്യയങ്ങളിൽ സി. കേശവൻ പലപ്പോഴും അസംതൃപ്തനും അസ്വസ്ഥനുമായിരുന്നു. അവസാനവർഷങ്ങളിൽ വിശേഷിച്ചും. ഒരുപക്ഷേ, രാഷ്ട്രീയപ്രവർത്തകർക്കു് ഈ മട്ടപ്പും നിർവ്വേദവും പാടില്ലാത്തതാകാം. എന്നാൽ സി. കേശവനെപ്പോലെയുള്ളവർ ജനസേവനത്തിനിറങ്ങിത്തിരിച്ച കാലഘട്ടത്തിന്റെ പ്രത്യേകതകളുമായി താരതമ്യപ്പെടുത്തുമ്പോൾ. ഇന്നത്തെ രാഷ്ട്രീയരംഗത്തിനു നേരിട്ടിരിക്കുന്ന നിർഭാഗ്യം വളരെ വലുതാണെന്നു് അവർ കരുതുന്നു. രാഷ്ട്രീയപ്രവർത്തകർക്കു വേണ്ട നിസ്വാർത്ഥതയും സ്വഭാവശുദ്ധിയും പലർക്കും നഷ്ടപ്പെട്ടുതുടങ്ങിയിട്ടു് വർഷങ്ങളായി പലതായി പൊതുപ്രവർത്തനത്തിന്റെ പാവനതയിൽ വിശ്വസിക്കുന്നവർക്കു താങ്ങാനാവാത്ത ഒരു സ്ഥിതിവിശേഷമാണിതു്. അതുകൊണ്ടാകാം കഴിഞ്ഞ ഒരു ദശവർഷക്കാലമായി രാഷ്ട്രീയരംഗത്തുനിന്നൊഴിഞ്ഞു് അദ്ദേഹം സ്വവസതിയിൽ വിശ്രമിക്കയായിരുന്നു.

സി. കേശവൻ എന്നു കേട്ടാൽ ആരുടേയും ഓർമ്മയിലാദ്യമെത്തുന്ന സംഭവം പ്രസിദ്ധമായ കേഴഞ്ചേരി പ്രസംഗവും രാജദ്രോഹക്കേസ്സുമാണു്. 'രാജാ പ്രത്യക്ഷദൈവതം' എന്നു് രാജാവും ജനസാമാന്യ

വും ഒരുപോലെ കരുതിയിരുന്ന ഒരു കാലഘട്ടത്തിൽ ആ രാജവാഴ്ച യേയും അതിന്റെ ചെയ്തികളേയും പരസ്യമായി വെല്ലുവിളിക്കേണ്ടതിന്റെ ഗൗരവം ഇന്നത്തെ തലമുറയ്ക്ക് ഒട്ടും മനസ്സിലാവുകയില്ല. പക്ഷേ, അന്ന് അങ്ങനെ പതറാതെ നിന്ന രാജഭരണത്തെയും ദിവാൻ ഭരണത്തെയും വെല്ലുവിളിക്കാൻ സിംഹഹൃദയമുള്ള ഒരു ധീരപുരുഷനമാത്രമേ കഴിയുമായിരുന്നുള്ളൂ. അതേ, ആ ധീരപുരുഷനാണ് ഇന്നു കഥാവശേഷനായിത്തീർന്നിരിക്കുന്ന സി. കേശവൻ.

ശ്രീ സി. കേശവനെ ഇന്ത്യയിലെ ഏതെങ്കിലും രാഷ്ട്രീയനേതാവുമായി താരതമ്യപ്പെടുത്തേണ്ടിവരുന്നപക്ഷം അതിനു പണ്ഡിറ്റ് ജവഹർലാൽ നെഹ്റുവിനെ മാത്രമേ കണ്ടെത്താൻ കഴിയൂ. നെഹ്റുവിന്റെ ചിന്താപരമായ ഉദ്ബുദ്ധതയും വൈകാരികമായ അഭ്യുത്സുകതയും ഒരു പടികൂടി കടന്ന മട്ടിൽ സി. കേശവനുണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷേ, ഒരു ഭരണാധികാരിയായപ്പോഴെങ്കിലും നെഹ്റുവിനോളംപോലും ഡിപ്ലോമസി അഭ്യസിക്കാൻ ഇദ്ദേഹത്തിനു കഴിഞ്ഞില്ല. മനസ്സിൽ തോന്നുന്നതെന്തും അമ്മട്ടിൽ തുറന്നു പറയുന്ന ഒരു പരിശുദ്ധാത്മാവായിരുന്നു സി. കേശവനെന്നു് സമസ്തജനങ്ങൾക്കുമറിയാം. ഈ തുറന്നു പറച്ചിൽ മനസ്സ് അതേപടി സ്വീകരിക്കാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചിരന്തനമിത്രങ്ങൾക്കുപോലും ചിലപ്പോൾ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല എന്നതു് ഒരു ദുഃഖസത്യമാണ്. എന്നു മാത്രമല്ല, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഈ നിഷ്കപടഭാവത്തിൽനിന്നു രാഷ്ട്രീയമായി മുതലെടുപ്പു നടത്താൻതന്നെ ചില സഹപ്രവർത്തകർ മടിച്ചിട്ടില്ല എന്ന നഗ്നസത്യവും ഇവിടെ മറച്ചുവയ്ക്കാൻ പാടില്ല.

മയ്യനാട്ടെ ഒരു സാധാരണ ഈഴവകുടുംബത്തിൽ 77 വർഷം മുൻപു ജനിച്ചു് നാട്ടുമ്പുറത്തു ബാല്യകാലം കഴിച്ചുകൂട്ടിയപ്പോഴും ആ ബാലന്റെ ഒന്നാമത്തെ ആഗ്രഹം ഭാവിയിൽ ഒരു നല്ല നെയ്ത്തുകാരനാകണമെന്നായിരുന്നത്രേ. പക്ഷേ, ആയിത്തീർന്നതു് ഒരു രാജദ്രോഹിയും പിന്നീടൊരു മുഖ്യമന്ത്രിയും!

ഒരു നെയ്ത്തുകാരനാകണമെന്നും സ്വയം തൊഴിൽചെയ്തു് ആരുടേയും കാരുണ്യമാഗ്രഹിക്കാതെ ജീവിക്കണമെന്നും ബാല്യത്തിൽത്തന്നെ ഉള്ളിലുദിച്ച ആ സ്വാശ്രയബോധവും സ്വാഭിമാനചിന്തയുമാണ് സി. കേശവനെ പിന്നീട് ഒരു സ്വാതന്ത്ര്യയോദ്ധാവായി രൂപാന്തരപ്പെടുത്തിയതു്. തൻ ജീവിക്കുന്ന കാലഘട്ടത്തിന്റെ ക്രൂരതകൾക്കു കീഴടങ്ങാൻ അദ്ദേഹം തയ്യാറായിരുന്നില്ല. ''തൊഴും തോറും തൊഴിക്കുകയും തൊഴിക്കുന്തോറും തൊഴുകയും ചെയ്യുന്ന'' കറേ ജനങ്ങളുടെ നാടായിരുന്ന അന്നു കേരളം. തൊഴിക്കാനും തൊഴാനും വേണ്ടുവോളമാളുകൾ അന്നവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നതാണും. ഈ കൂട്ടത്തിൽ ''തൊഴാനും തൊഴി കൊള്ളാനും' വിധിക്കപ്പെട്ട ഒരവർണ്ണസമുദായത്തിൻ പിറന്നുവീണ ആളാണ് കഥാപുരുഷൻ. എന്നാൽ, അതിനു രണ്ടിനും അദ്ദേഹം ഒരുക്കമായിരുന്നില്ല. ഇങ്ങ് ശ്രീനാരായണന്റേയും വടക്കു ഗാന്ധിജിയുടേയും നഷണൽ കോൺഗ്രസ്സിന്റേയും പ്രേരണ ഒരുവി

ഭാഗം ജനമനസ്സുകളിൽ ഉൽബുദ്ധത കൈവരുത്താൻ തുടങ്ങിയിരുന്ന കാലം. അസമത്വങ്ങൾക്കും സാമൂഹ്യജീർണ്ണതകൾക്കുമെതിരേ തൂലിക ചലിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ഈ യുവഹൃദയത്തിനു് ഉത്തേജകമായി ഇതിലധികമൊന്നും ആവശ്യമായിരുന്നില്ല.

സി. കേശവന്റെ ജീവിതം ശരിയായ അർത്ഥത്തിൽത്തന്നെ ഒരു തുറന്ന ഗ്രന്ഥമാണു്. അതിലെ ഓരോ അക്ഷരവും ഓരോ വരിയും സുവ്യക്തമാണു്. എങ്ങുമല്പവും കരിപുരളാത്ത മനോഹരവും വികാരോത്തേജകവുമായ ആ ഗ്രന്ഥം അനന്തകാലത്തേക്കു യഥാർത്ഥജനസേവകർക്കു് ഒരുത്തമപാഠപുസ്തകമായി നിലകൊള്ളും.

''രണ്ടു കാലിൽ സഞ്ചരിക്കുന്ന ഒരു കൊട്ടുകാറു്'' എന്നു് പലവിധപ്രകാരികളെയുംപറ്റി പലരും പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടെങ്കിലും നിവർത്തനപ്രക്ഷോഭണംതൊട്ടു് ഉത്തരവാദഭരണപ്രാപ്തിവരെയുള്ള ഒന്നൊന്നര വ്യാഴവട്ടക്കാലം തിരുവിതാംകൂർ രാഷ്ട്രീയ–സാമൂഹ്യരംഗത്തു് ഊർജ്ജത്തോടെ ആഞ്ഞടിച്ച ഒരു യഥാർത്ഥകൊട്ടുകാറായിരുന്നു സി. കേശവൻ. 1110 മേടമാസം 28–ാംതീയതി കോഴഞ്ചേരി ചന്തമൈതാനത്തു ചെയ്ത 'വിദ്യാ.സകരാജദ്രോഹ'പ്രസംഗത്തോടെയാണു് സി. കേശവനെ ബന്ധനംചെയ്തു വന്നുചേർന്ന പോലീസു് അകമ്പടികളോടെ തിരുവനന്തപുരത്തേക്കു കൊണ്ടുപോയ ആ രംഗം വീഥിയുടെ പാർശ്വങ്ങളിൽ നിന്നു നേരിൽ നോക്കിക്കണ്ട അനേകലക്ഷങ്ങളിലൊരംഗം ഇന്നും ജീവിച്ചിരിപ്പുണ്ടു്. ആ 'മനുഷ്യസിംഹ'ത്തെ രാജകിങ്കരന്മാർ എത്രമാത്രം ഭയപ്പെട്ടിരുന്നു എന്നു് അന്നു വ്യക്തമായി. ആ കേസ്സിൽ കീഴ്ക്കോടതി ഒരുകൊല്ലവും അഞ്ഞൂറുരൂപയും ശിക്ഷ വിധിച്ചപ്പോൾ ഒരു മത്സരബുദ്ധിയോടെ എന്നവണ്ണം ഹൈക്കോടതി ശിക്ഷ രണ്ടു കൊല്ലമായി വർദ്ധിപ്പിക്കയാണുണ്ടായതു്. അതുദ്ദേഹത്തിന്റെ ജയിൽ ജീവിതത്തിന്റെ പ്രാരംഭം മാത്രമായിരുന്നു. പിന്നീടു പലതവണയായി അനേകവർഷക്കാലം അദ്ദേഹം ജയിൽജീവിതം നയിച്ചു. പക്ഷേ, അതൊന്നും ശിക്ഷയായിട്ടല്ല ജീവിതസമരത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗംമാത്രമായിട്ടാണദ്ദേഹം കണക്കാക്കിയതു്.

രാഷ്ട്രീയരംഗത്തെ ഈ സിംഹപരാക്രമി സ്വകാര്യജീവിതത്തിൽ മാൻകുട്ടിയേക്കാൾ ശാന്തനായിരുന്നു. ശത്രുവിനോടുപോലും അദ്ദേഹം കാരുണ്യമുള്ളവനായിരുന്നു. സി. കേശവനു് ഒരിക്കലും പൊരുത്തപ്പെടാൻ കഴിയാതെവന്നിട്ടുള്ളതു് യുക്തിരാഹിത്യങ്ങളോടാണു്. സമുദായമദ്ധ്യത്തിലെ അസമത്വങ്ങളോടു് അദ്ദേഹം പോരാടിയതുതന്നെ അവയിലെ യുക്തിരാഹിത്യം മൂർനിന്നിരുന്നതിനാലാണെന്നുവേണം വിചാരിക്കാൻ. 'ഒരമ്പലം നശിച്ചാൽ അത്രയും അന്ധത കുറയ്'മെന്നു പ്രഖ്യാപിക്കാൻ ഇന്ത്യയിൽ ഇന്നോളം ഒരു മുഖ്യമന്ത്രിക്കു ധൈര്യപ്പെട്ടിട്ടില്ല—സി. കേശവനൊഴികെ! ആത്മവഞ്ചന അദ്ദേഹത്തിനു വശമില്ലായിരുന്നു എന്നു മാത്രമാണിതിനർത്ഥം.

രാഷ്ട്രീയനേതാവായ സി. കേശവനെ എല്ലാവരുമറിയും. എന്നാൽ കലാകാരനായ സി. കേശവനെ അത്രയധികംപേർ അറി

യാനിടയില്ല. 'കളമോഹന'മായ ആ കണ്ണുത്തിൽനിന്നുയർന്ന പൊ ങ്ങിയിട്ടുള്ള ഹൃദയഹാരിയായ ആ സ്വാതന്ത്ര്യഗാനങ്ങളും സഹപ്രവ ർത്തകരേയും അനുയായികളേയും ഒട്ടൊന്നുമല്ല ആവേശഭരിതരാക്കിയി ട്ടുള്ളതു്. മഹാകവി രവീന്ദ്രനാഥടാഗോറിനെ 'കളകോകിലം' എന്നു സംബോധനചെയ്തുകൊണ്ടു് മഹാകവി കുമാരനാശാൻ രചിച്ച സ്വാ ഗതപദ്യങ്ങളും സ്വീകരണയോഗത്തിൽ പാടി സമർപ്പിച്ച ശ്രീ സി. കേശവനെ ശ്രോതാക്കളും 'കളകോകില'മെന്ന ഓമനപ്പേരുനൽകി അന്നു് അഭിനന്ദിക്കയുണ്ടായി. സി. കേശവൻ എന്ന നാടകനടനും ഒരു കാലഘട്ടത്തിൽ വളരെ ആരാധകരെ നേടിയിരുന്നു.

ധീരനായ ഈ മനുഷ്യൻ തന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട ജീവിതസഖിയു ടെ വിയോഗത്തിനുശേഷം കഴിഞ്ഞ രണ്ടുമൂന്നു വർഷമായി മാനസിക മായി കുറെ തകർന്നമട്ടിലായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ശാരീരികമായും അദ്ദേ ഹം അവശതയിലായി. ഇതൊക്കെയാണെങ്കിലും സി. കേശവൻ എന്ന അതുല്യമായതന്റെ അടിസ്ഥാനസ്വഭാവങ്ങൾക്കു്, പുരോഗമനാ ശയങ്ങൾക്കു്, ഒരിക്കലും ഒരു കോട്ടവും തട്ടിയിരുന്നില്ല. ഈ മനുഷ്യ ന്റെ ജീവിതം രാഷ്ട്രീയപ്രവർത്തകർക്കും അല്ലാത്തവർക്കും എന്നും മാതൃക യാകേണ്ടതാണു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മക്കളുടേയും കൊച്ചുമക്കളുടേയും മറ്റു കുടുംബാംഗങ്ങളുടേയും ദുഃഖത്തിൽ ഞങ്ങളും പങ്കുചേരുന്നു. അന സ്സ്യൂതമായ ആയുഷ്ക്കാലം മുഴുവൻ ജീവിച്ച ആ വലിയ മനുഷ്യന്റെ പേരിൽ നമുക്കും അനന്തരതലമുറകൾക്കും അഭിമാനിക്കാം.

—ജനയുഗം

XII

ആദർശധീരനും, നിർഭയനും, കർമ്മകുശലനും, സത്യസന്ധനും, സർവ്വോപരി ഒരു സുദൃഢയുക്തിവാദിയും തിരുവിതാംകൂറിലെ ആദ്യ (മൂന്നാംഗ)ജനകീയമന്ത്രിസഭയിൽ മന്ത്രിയും, തിരുക്കൊച്ചി മുഖ്യമന്ത്രി യും ആയിരുന്ന ശ്രീ സി. കേശവൻ 7-7-69 വെളുപ്പിനു 3 മണിക്കു തന്റെ 78-ാംവയസ്സിൽ വാർദ്ധക്യസഹജമായ രോഗത്താൽ സ്വഗൃ ഹത്തിൽവെച്ചു നിര്യാതനായിരിക്കുന്നു.

അന്ധവിശ്വാസപരമായോ, മാമൂലനുസരിച്ചോ ഉള്ള എന്തെങ്കി ലും മതകർമ്മമോ, ചടങ്ങോ കൂടാതെ സ്വന്തം പുരയിടത്തിൽ വൈകു ന്നേരം 4 മണിക്കു കേരളത്തിലെ പ്രഗത്ഭരായ അനേകം നേതാക്കന്മാ രുടെ സാന്നിദ്ധ്യത്തിൽ മണ്ണിൽ കഴിച്ചിട്ടാണു് മൃതദേഹം സംസ്കരി ച്ചതു്.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണത്തിൽ ദുഃഖസൂചകമായി കേരളസം സ്ഥാനത്തിലുള്ള എല്ലാ വിദ്യാഭ്യാസസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും കോടതി മുതലായ ഗവർമ്മേന്റു സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും 7-ാംതീയതി പൊതു ഒഴി വുദിനമായി ഗവർമ്മേന്റു പ്രഖ്യാപനംചെയ്തു. —യുക്തിവാദി

★

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY
KOTTAYAM

Cl. No. M08 Acc. No. R2071

This book should be returned on or before the date last stamped below.

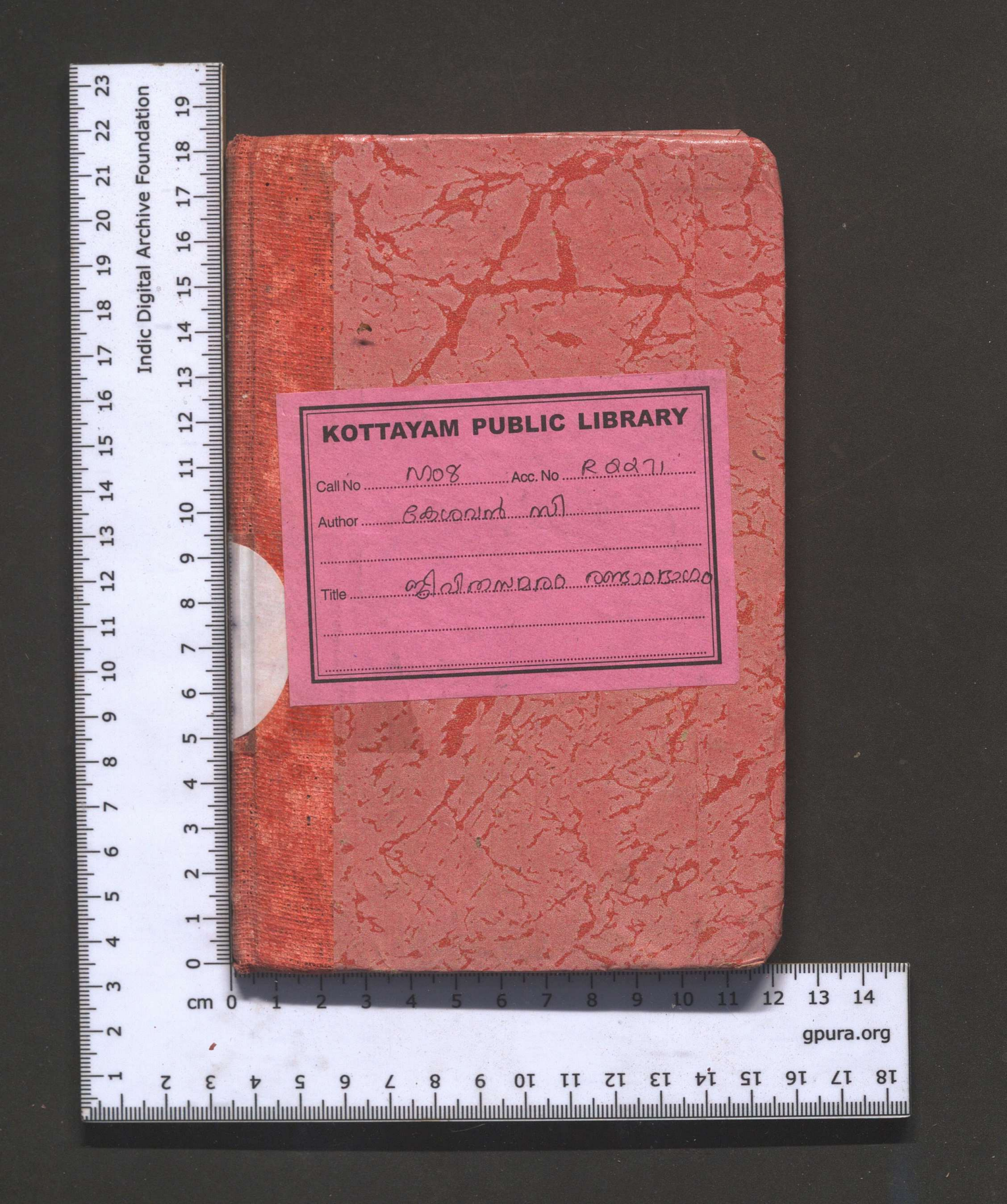
If the book is not returned on due date
a fine of ₹1 per day will be charged

M08
KES-J

R2271

കോവൻ. സി

ജീവിതസമരം രണ്ടാം ഭാഗം


KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY
Call No 808 Acc. No R0271
Author കേശവൻ സി
Title ജീവിതസമരം രണ്ടാഭാഗം
Indic Digital Archive Foundation
gpura.org